

**T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**MEHMET RAUF'UN KADIN İSTERSE ADLI ESERİNİN YENİ HARFLERE
AKTARILARAK İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Selin LAFCI

1310061004

Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı

Programı: Türk Dili ve Edebiyatı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Hacer GÜLŞEN

NİSAN 2016

**T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**MEHMET RAUF'UN KADIN İSTERSE ADLI ESERİNİN YENİ HARFLERE
AKTARILARAK İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Selin LAFCI

1310061004

Tezin Savunulduğu Tarih: 27 Nisan 2016

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Hacer GÜLŞEN

Jüri Üyeleri: Yrd. Doç. Dr. Hacer GÜLŞEN

Yrd. Doç. Dr. Bahtiyar ASLAN

Yrd. Doç. Dr. Çilem TERCÜMAN

NİSAN 2016

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
KISALTMALAR	iii
KISA ÖZET	iv
ABSTRACT	v
GİRİŞ	1
I.BÖLÜM	
HAYATI, EDEBÎ ŞAHSİYETİ VE ESERLERİ.....	5
1.1 HAYATI	5
1.2 EDEBÎ ŞAHSİYETİ	9
1.3 ESERLERİ.....	14
II. BÖLÜM	
KADIN İSTERSE ADLI ESERİN YENİ HARFLERE AKTARILARAK İNCELENMESİ.....	18
2.1.KADIN İSTERSE ADLI ESERİN YENİ HARFLERE AKTARIMI	18
2.2.ÖZET	90
2.3 ŞAHIS.....	94
2.4 ZAMAN.....	98
2.5 MEKÂN.....	100
2.6 ÜSLÛP.....	104
III. BÖLÜM	
OSMANLI'DA AİLE VE KADIN.....	109
IV. BÖLÜM	
KADIN İSTERSE ADLI ESERDE AİLE VE KADIN.....	118
SONUÇ	124
DİZİN	128
KAYNAKÇA.....	131
TIPKIBASIM	135

ÖNSÖZ

Mehmed Rauf altmış yıllık hayatı süresince toplumumuzun ve edebiyatımızın birçok değişimine şahit olmuş bir yazardır. Ancak hakkında yapılan araştırmalar daha çok roman alanında olmuş, hikâyeleri ile ilgili yapılan araştırmalara çok önem verilmemiştir.

Mehmed Rauf'un hayatında yaşadığı kötü deneyimler ve yazdığı bazı yazılar yüzünden hayat hikâyesinin unutuluşunu hazırlayan gelişmeleri karşısında mağlûp olur ve daha ölmeden ölüm sessizliğine bürünür. Ölümü ise fazla yankı uyandırmaz. Hakkında bilinen en önemli eseri Eylül'ü arkasında bırakarak dünyaya vedâ eder. Romanları ne kadar tanınmış olsa da hikâyeleri zirveden unutuluşun derin uçurumlarına düşer.

Mehmed Rauf'un hikâyeleri hakkında çalışma isteğimin en önemli nedeni kahramanlarına kadın duyarlılığıyla yaklaşan bir erkek olması, kadın hassasiyetlerini yansıtan bir çizgide edebiyatı, içini dökmek için bir yol olarak seçmiştir. Dolayısıyla onunla ilgili yaptığım çalışma beni Mehmed Rauf ve kadın arasındaki bağı düşünmeye sevk etti. Çalışmaya önce Mehmed Rauf'un 1919 yılında Hilâl Matbaası tarafından basılan Kadın İsterse adlı eski harfli hikâye kitabını İstanbul Taksim'de bulunan Atatürk Kitaplığı'ndan temin ederek başladım. Daha sonra onun hakkında mevcut olan malzemenin tespitiyle devam ettim. Uzun bir yayın hayatıyla karşı karşıya idim.

Çalışmada önce Mehmed Rauf'un Kadın İsterse adlı eserde yer alan on bir hikâye yeni harflere aktarıldı. Sonra metin içinde hikâyelerin kısa özetleri verildi. Harflerin yanlış yazımı, noktalama işaretlerinin yanlış kullanımı ve baskı hatalarından kaynaklanan bir takım sorunlarla karşılaşıldı.

Bu çalışmayı Mehmed Rauf'un Kadın İsterse adlı hikâye kitabını baz alarak dört ana bölüme ayırdım. Sanatçısı, hayatını, eserlerini Mehmed Rauf'un bütünlüğü içerisinde mümkün olduğunca tespit etmeye çalıştım.

Tezimi hazırlarken beni düşünen insanlar vardı. Bu vesileyle onları hatırlamak istiyorum. Çalışmam boyunca yardımını ve desteğini esirgemeyen, her daim sabrıyla bana yardımcı olan değerli tez hocam Yrd. Doç. Dr. Hacer Gülşen'e teşekkürlerimi sunarım. Çalışmamın çeşitli aşamalarında yardımını esirgemeyen her zaman yanımda olan can arkadaşlarım Dilek Işıkhan ve Tuba Tadal'a; İstanbul Balat'ta bulunan Kadın Eserleri Kütüphanesi, Taksim Atatürk Kitaplığı ve Beyazıt Devlet Kütüphanesi çalışanlarına teşekkür ederim. Maceramın ayrıntısını bilmediği hâlde destek olan sevgili aileme çok teşekkür ederim.

Ve Mehmed Rauf... Ona da bin şükran ve teşekkür...

Selin Lafcı

Ataköy, Nisan 2016

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
Bkz	: Bakınız
C	: Cilt
ev.	: Çeviren
Haz.	: Hazırlayan
s.	: Sayfa
S	: Sayı
V.b.	: Ve benzeri
Yay.	: Yayınevi-Yayınları
Yy.	: Yüzyıl

Üniversitesi : İstanbul Kültür Üniversitesi
Enstitüsü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Programı : Türk Dili ve Edebiyatı
Tez Danışman : Yrd. Doç. Dr. Hacer Gülşen
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans- Nisan 2016

KISA ÖZET

MEHMED RAUF'UN KADIN İSTERSE ADLI ESERİNİN YENİ HARFLERE AKTARILARAK İNCELENMESİ

Selin Lafcı

Mehmed Rauf, Servet-i Fünûn nesli içinde en beğenilen ve okunan yazarlardan biridir. Bu çalışmada, Mehmed Rauf'un Kadın İsterse adlı eseri yeni harflere aktarılarak incelenmiş, yazarın içinde bulunduğu Servet-i Fünûn döneminin etkileri çerçevesinde kadına ve aileye bakış açısı ele alınmıştır. Araştırmanın hedefi Mehmed Rauf'un Kadın İsterse adlı eserinin yeni harflere aktarılarak incelenmesidir.

Çalışmada Mehmed Rauf'un hayatı, edebî şahsiyeti ve eserleri ayrı bir bölüm olarak ele alınmıştır. Kadın İsterse adlı eser yeni harflere aktarılıp, şahıs kadrosu, mekân, zaman, üslûp başlıkları altında incelenmiştir. Yazarın üslûbu hikâyelerinde değişkenlik göstermektedir. Bir yerde Servet-i Fünûn edebî topluluğunun üslûbunu yansıtırken, başka bir yerde daha sade ve anlaşılır bir üslûpla hikâyelerini kaleme almıştır. Mehmed Rauf'un Kadın İsterse adlı eserinde noktalama işaretlerinden oldukça yararlandığı gözlenmiştir. Bu durum aynı zamanda Servet-i Fünûn neslinin Fransız cümle yapısını dilimize uyarlama gayretinden ve noktalama işaretlerinin tesirinden yararlanma gayretinden doğmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın bir diğer temel amacı, Mehmed Rauf'un Kadın İsterse adlı eserinden hareketle, Osmanlı'da aile ve kadın meselesinin de ele alınmasıdır.

Bu incelemenin sonucunda elde edilen çıkarımlar değerlendirilmiş buna göre Kadın İsterse adlı eserin psikolojik yönü ağır basan bir eser olduğu görülmüştür. Mehmed Rauf, kadın hassasiyetini, kadının aile içindeki yerini ve önemini ele almış, bunu eserlerine yansıtmıştır. Kısacası Mehmed Rauf bu eserinde, kadınların toplumdaki yeri ve aile hayatını ilgilendiren meseleleri ele almıştır.

Anahtar Sözcükler: Mehmed Rauf, Servet-i Fünûn, Türk Hikâyeciliği, Kadın, Aile

Bilim Dalı Sayısal Kodu:

University : İstanbul Kultur University
İnstute : İnstute of Social Sciences
Department : Turkish Language and Literature
Programme : Turkish Language and Literature
Supervisor : Yrd. Doç. Dr. Hacer Gülşen
Degree Awarded and Date : Master- April 2016

ABSTRACT

BRIEF SUMMARY EXAMINATION OF MEHMED RAUF'S WORK NAMED KADIN İSTERSE BY TRANSFERRING INTO NEW LETTERS

Selin Lafcı

Mehmed Rauf is one of the favorite and most-read authors among the generation of the Servet-i Fünun. In this study, Mehmed Rauf's work named Kadın İsterse has been examined by transferring into new letters, and its point of view towards woman and family has been addressed within the frame of effects of the period of the Servet-i Fünun, which the author belongs to. Aim of the research is to examine Mehmed Rauf's work named Kadın İsterse by transferring into new letters.

In the study, life of Mehmed Rauf, his literary personality, and his works have been examined in separate chapters. His work named Kadın İsterse has been transferred into new letters, and it has been examined under the titles of group of characters, place, time, and genre. Genre of the author varies in between his stories. It has been seen that while he reflected the genre of the literary community of the Servet-i Fünun at some point, he wrote his stories with a plain and simple genre at another. It has been observed that Mehmed Rauf frequently used punctuation marks in his work named Kadın İsterse. This situation results from the effort of the generation of the Servet-i Fünun to adapt the French sentence structure to our language, and to use the effect of the punctuation marks. In this context, another main aim of the study is to handle the matter of family and woman in Ottoman, with the starting point being the Mehmed Rauf's work named Kadın İsterse.

Implications gathered from this examination have been evaluated, and according to this, it has been seen that the work named Kadın İsterse is one that has a dominant psychological feature. Mehmed Rauf addressed woman sensitivity, woman's place and importance in family, and he reflected these on his works. In short, Mehmed Rauf, in this work of him, addressed the matters related to the place of women in society, and family life.

Key Words : Mehmed Rauf, Servet-i Fünun, Turkish Narration, Woman, Family

Science Code :

GİRİŞ

Servet-i Fünûn Edebiyatı, 1896-1901 yılları arasını kapsayan, adını aldığı dergi etrafında bir edebî hareket olarak başlamış ve ortaya koyduğu kendi ilkeleri doğrultusunda verdiği eserlerle bu edebî hareket, “edebiyat” kimliğini kazanmıştır. Aslında bu edebiyat, kendinden önce oluşan ve özünü Tanzimat doğrultusunda ruhundan alan “Tanzimat Edebiyatı”nın bir devamı niteliğindedir. Tanzimat’ın ilânı (1839) ile birlikte başlayan Türk siyâsi ve sosyal hayatında batılı bir zihniyetin oluşumuna temel hazırlamış ve bu yeni zihniyet edebiyata kadar uzanmıştır. 20.yüzyılın ikinci yarısından sonra fikir hayatımızı besleyen batının yeni değer yargıları, giderek edebiyat dünyamızda meyvelerini vermeye başlamıştır. Edebiyat tarihimizde ilk defa bilinçli, plânlı ve programlı olarak bir derginin etrafında, Servet-i Fünûn dergisi çevresinde oluşan bu edebî hareket, zaman içinde “edebiyat olma” kimliğini kazanmış ve verdiği eserler ile edebiyatımıza damgasını vurmuştur.

Servet-i Fünûn dergisi, 27 Mart 1891’de Ahmet İhsan (Tokgöz)’ın gayreti ile Servet gazetesinin sahibi D. Nikolaidi’nin desteğinde ve bu gazetenin eki olarak çıkmaya başlamıştır. İlk sayılarda yayımlanan yazıların altında genellikle Ahmet İhsan imzası yanında Ahmet Rasim, Nabizâde Nâzım, Mahmut Sadık, Dr. Besim Ömer adları da görülmekteydi. Özellikle 1893 yılından sonra Halit Ziya’nın hikâye denemeleri de çıkmaya başlamıştır. Bu bize derginin fen bilimleri yanında edebiyat yazılarına da olanak sağladığını göstermektedir.

Servet-i Fünûn basın hayatında gerçek değerini, şöhretini kendi adıyla anılan edebî hareketin başlaması ile kazanmıştır. Dergi etrafında Servet-i Fünûn edebî topluluğunun oluşmasında Tefik Fikret, Halit Ziya, Cenap Şehabettin, Mehmed Rauf, Hüseyin Cahit, Süleyman Nazif, Ahmet Şuayb, Hüseyin Suat, Ali Ekrem (Ayn Nadir), Faik Ali, Ahmet gibi isimlerden oluşmuştur.

Şiir, hikâye, roman, edebî tenkit, tercüme faaliyetleri ile Servet-i Fünûn tam anlamı ile bir sanat ve edebiyat dergisi hâline gelmiştir. Servet-i Fünûn edebî hareketi edebî çevrede iki sahada yoğun faaliyete girişti: şiir ve edebî tenkit. Şiirin ön plânda gelmesi gayet tabii idi; çünkü hareketin lideri olan Tevfik Fikret, şiir sanatına ağırlık veriyor; üstelik onun yanında Cenap Şehabettin gibi bir usta da bulunuyordu.¹ Cenap Şehabettin'in şiirleri dergide ayrı bir tenkit konusu olmuştur. Fikret'in derginin başına geçmesinin hemen ardından yazdığı "Hasta Çocuk" manzumesi eleştirileri üzerine çekmiştir. Faik Esad, Mehmet Celâl, Ali Kemal gibi eski geleneği savunanların yanında Ahmet Mithat gibi yenilikçi edebiyatı savunanlar da onları tenkit etmişlerdir. Bunlar içerisinde en ağır eleştiriyi Ahmet Mithat Efendi'den gelmiş ve "Dekadanlar" adlı yazısı ile kullandıkları sunilik ve Fransız şiirinden aktardıkları hayaller konusunda bu yazarlarla alay etti desek yanlış olmaz. Ancak onlar bu eleştirilere kulak asmayıp, Cenap "Dekadizm nedir?" gibi yazılarla karşılık verirken Fikret'de "Timsâl-i Cehâlet" adlı şiir ile Ahmet Mithat'a karşılık vermişlerdir. Bu gençlere katılanların sayısı artınca eleştiriler gittikçe azalmış ve Ahmet Mihaf Efendi bile "Teslim-i Hakikat" ile bu gençlerin yaptıklarını takdir etmekten geri kalmamıştır. Harekete katılanlar gün geçtikçe kendilerini edebî çevrelerde kabul ettirmeye başlamışlardır. Hikâye ve romanda güçlü eserler ile varlığını sürdürüyordu. Başta Halit Ziya olmak üzere Hüseyin Cahit, Mehmed Rauf, Ahmet Hikmet, Safveti Ziya gibi isimler roman ve hikâye türünün başarılı ürünlerini vermeye başlamışlardır.

Servet-i Fünûn döneminin Halid Ziya'dan sonra en önemli ismi Mehmed Rauf'tur. Yaşamı, eserlerindeki tutkulu ve trajik sonlu aşk öykülerine çok benzeyen Rauf, gerçek edebî varlığını Servet-i Fünûn döneminde kaleme aldığı öykü, roman ve mensur şiirlerde gösterir. İlk romanı Ferda-yı Garam (1897), önce yazdığı hikâyelerdeki tutkulu aşkların daha geniş bir kurguyla açıklanmasıdır. Fakat ona asıl şöhretini kazandıran, 1900 yılında Servet-i Fünûn'da tefrika edilmesini takiben 1901'de kitap olarak yayınlanan ikinci romanı Eylül'dür.

¹ İsmail Parlatur, İnci Enginün, Ömer F. Huyugüzel vd., *Servet-i Fünûn Edebiyatı*, Akçağ Yay., Ankara 2013, s.13

Eylül romanı hem Mehmed Rauf'un hem de Türk romanının en önemli eseridir. Önceki dönem romanlarında olan bazı teknik sorunları, Halit Ziya ve Mehmed Rauf, en aza indirmeyi başarmış sanatçılardır. Mehmed Rauf, bunu Eylül ile başarmıştır. Eylül, insan ruhunun tahlilini yapmada büyük başarı gösterirken, bu başarıyı kişilerin karşılıklı karakter çatışmalarına da yansıtmayı başarabilmiştir.

İstanbul'da hayatını yazılarıyla kazanmak zorunda olan Mehmed Rauf, gece gündüz dergi ve gazetelere yazı yetiştirmek zorundaydı. İlk yazılarında Vicdanî imzasını kullanan yazar, sayıları hayli çok olan hikâyelerinde de hâkim temalar romanlarındakilerin aynısıdır. Eserlerindeki işlenen ferdlerin çevrelerinden değil, kendi özel hayatlarından doğma şahsî duygulanışlar, ümitsizlikler, ızdırablardır. Mehmed Rauf'un genellikle kendi yaşam deneyimlerinden hareketle yazdığı hikâyelerinde; karşılıksız aşklar, ihanetler, alınganlık, hastalık, ölüm fikri, intihar olaylarından beslenen kötümser bir dünya vardır.

Mehmet Rauf'unda içinde bulunduğu Servet-i Fünûn edebî topluluğu kısa süreli olsa da, bütün edebî türleri eksiksiz olarak geliştirmiş ve onu tam bir avrupaî seviyeye getirmişlerdir. 1860 sonrasında başlatılan Türk edebiyatının yenileştirilmesi ve ona yeni bir kimlik kazandırılması hareketi, değişik edebî türlerde meyvesini vermiş; ancak arzu edilen anlamda olgunluğa erişememiştir. Genç ve dinamik kalemlerin yenileşme hareketine gönül vermeleri ve batılı edebiyatı yakından tanımaları, bir de edebiyatın estetik yönünü eserlerine adapte etmeye çalışmaları, Tanzimat'tan beri devam eden edebiyatın yenileştirilmesi ve Batılılaştırması evresinde büyük bir hamle yapmışlardır.

Ali Ekrem'in oto-kritik niteliğindeki "Şiirimiz" adlı makalesinin, kaleme alınışına kadar devam eden topluluk, ilk ciddi kopukluğu yaşar. Fikret yazı işlerini bırakır. Hüseyin Cahit üstlenir. Onun da Fransızcadan çevirdiği "Edebiyat ve Hukuk" adlı yazısı üzerine dergi bir süre kapatılır. Bu kapanış topluluğun dağılmasını hızlandırmış olur. Derginin yeniden çıkış izni aldıktan sonra topluluktan sadece Hüseyin Cahit, Mehmet Rauf, Celâl Sahir, Süleyman Nesip, Faik Ali bir süre daha yazmaya devam ederler. Fakat edebî çevrede eski

canlılığı yeniden sağlayamazlar ve dergi, 1908 yılına kadar sessiz sedasız yayın hayatını sürdürür.

I.BÖLÜM

HAYATI, EDEBÎ ŞAHSİYETİ VE ESERLERİ

1.1 HAYATI

Mehmed Rauf, 12 Haziran 1875 tarihinde İstanbul Balat'ta Kesmekaya mahallesinde² dünyaya geldi. Babası, Kütahya'dan askerlik görevi için gelip İstanbul'a yerleşmiş olan Liman Dâiresi memurlarından Ahmed Şükrü Efendi'dir. Annesi ise bir Çerkes'dir.

Mehmed Rauf, Defterdar Mahalle Mektebi'nde ilk öğrenimini tamamladıktan sonra, 1884 yılında Soğukçeşme Askerî Rüşdiyesi'ne girer ve 1888 yılında bitirir. Babasının isteği doğrultusunda aynı yıl Bahriye Mektebi'ne kaydolar. Bahriye Mektebi'ni 1894'te tamamlayan Rauf, aynı yıl teğmen rütbesiyle Girit'in Suda limanda bulunan "Mehmed Selim" eğitim gemisine gönderilir. Girit'te sekiz ay kalır ve İstanbul'a geri döner. 1895 yılında, Kiel Kanalı'nın açılışına katılmak için gittiği Almanya dönüşü, Girit'e sekiz ay daha kalan Mehmed Rauf, 1896 yılında İstanbul'a döner. İstanbul'da önce "Muîn-i Zafer ve "Avn-i İlâh (Avnillâh) korvetlerinde görev yapan Mehmed Rauf, daha sonra Tarabya'da bulunan "karakol gemisi"nde irtibat subaylığına getirilir.

Mehmed Rauf, 1898 yılında yüzbaşılığa terfî ile Necm-(e)fşân (Necm-i Feşân) gambotuna tayin olur. Boğazdaki görev yıllarında, *Servet-i Fünûn* mecmuasından tanıdığı Tefvik Fikret'in halasının kızı Ayşe Sermet Hanım ile 1901 yılında evlenen Rauf, Rumelihisarı'ndaki yalıya içgüveyi gider ve uzun yıllar Tefvik Fikret'le aynı evde yaşarlar. Bu, Mehmed Rauf'un ilk evliliğidir ve bu evlilikten iki kız evladı olmuştur. Fatma Nihâl ve Süheylâ adında iki kız

² Selâmi İzzet Sedes, Mehmed Rauf, *Aylık Ansiklopedisi*, s.278

evladından Süheylâ beş yaşında iken difteriden vefat eder. Fatma Nihâl ise, yazar Selâmi İzzet Sedes'in eşi olacaktır.³

27 Haziran 1318 (1902) tarihinde Şam gambotuna tayin olunan Mehmed Rauf; 8 Kânun-ı Evvel 1320 (1904) tarihinde, "Müsafirîn defterine" (Protokol Memurluğu'na); 1 Nisan 1321 (1905) tarihinde ise Mekteb-i Bahriye, "Kitabet Muallimliği"ne getirilir.

Mehmed Rauf, 10 Temmuz 1324 (1908) tarihindeki genel terfi sırasında rütbesi bir derece yükseltilerek kıdemli yüzbaşı ünvanını alır. Terfi zamanları II. Meşrutiyet ilân edildiği zamanlara denk gelir. Mehmed Rauf, arkadaşları gibi bu meşrutiyetten pek şanslı çıkmaz ve hâlâ hayatını yazarak kazanmak mecburiyetindedir.

Hakkı Süha, Mehmed Rauf'un bu dönemde nasıl yalnız kaldığına şöyle dikkat çeker:

*"(...) 'Edebiyat-ı Cedîde'cilerin hemen hepsi şöhretle birlikte para ve bolluğa da kavuşmuşlardı. Kimi 'Reji'de âzâ, kimi 'Sihhiye'de murada ermiş, kimi gazete sahibi ve mebustu. Yalnız Rauf parasız, sade o talihsizdi. Şimdi, Ahmed Halid'in tuttuğu kitabevinde 'Sudi' oturuyor, üst katındaki küçük odada da Mehmed Rauf mecmuasını çıkarmaya çalışıyordu."*⁴

Mehmed Rauf'un hanımlarla olan münasebeti, yasak aşkları ve intihar teşebbüsü onu arkadaşlarından uzaklaştırır. Son eşi Muazzez Hanım, Mehmed Rauf'un ölümünden sonra bir gazeteye verdiği mülakat sırasında onun kadın hayranlığı hakkında şunları söyler:

*"(...) Onun yegâne iptilâsı kadındı. Kumar ve alkolden, sigaradan hiç hoşlanmazdı. En büyük zevki sokakta, salonda, şurada burada gördüğü kadınları temâşâ etmektir. O, bunu sanayi-i nefiseden addederdi."*⁵

³ Selâmi İzzet Sedes, a.g.e, s. 278

⁴ Hakkı Süha; Edebi Portreler: Mehmed Rauf, *Yeni Mecmua*, nr: 14, 4 Ağustos 1939; Hakkı Süha Gezgin; *Edebi Portreler*, (Haz.: Beşir Ayvazoğlu) Timaş Yay., İstanbul 1997, s. 186

⁵ *Son Posta*, nr: 515, 30 Kânun-ı evvel 1931, s.1, 11

Mehmed Rauf'un içinde bulunduğu kötü şartlarında etkisiyle kaleme aldığı *Bir Zambak'ın Hikâyesi* adını taşıyan roman, müstehcen bulunduğu için yayımlanması yasaklanır, toplatılır ve dava açılır.

Yüzbaşı rütbesinde bulunan Mehmed Rauf, Divân-ı Harb-ı Örfî'ye çıkarılır ve ilk duruşmalarda kitabı yazdığını kesinlikle kabul etmez. Ancak, daha sonra *Bir Zambak'ın Hikâyesi*'ni te'lif ve tercüme ettiğini kabul ederek sekiz ay hapse mahkûm olur. Bu mahkûmiyet yüz kızartıcı bir suç olduğundan ötürü askerlikten atılmıştır. Askerlik yaparak kazandığı bir miktar parada böylelikle kesilmiş olur. Hakkı Süha da, Mehmed Rauf'un 'savruk yaşadığını, son lirasını muhteşem bir boyunbağına vererek, kış günlerinde beyaz pabuçla kaldığını işittiği' söylemektedir.⁶

O sıralar meşhur olan bu müstehcen romanı okuyan İzmirli zengin bir aile kızı olan Besime Hanım, Mehmed Rauf'a evlenme teklifinde bulunur ve o da kalkıp hemen İzmir'e gelir. Burada ikinci evliliğini yapar ve içgüveyi olarak bir yıl kadar kalır. Bu evlilikten Cevval Rauf adında bir oğlu olur. Tekrar İstanbul'a döndüğünde ise hayatını yazarak kazanmaya başlar. Kitaplar yayımlar, gazetelerde yazılar yazar, tiyatroyu hareketlendirmeye çalışır. Sıkıntı ve yokluklar içersinde geçen ömründe bir ara şeker ticareti ile uğraşır. Geçim kaygısıyla uğraşırken 'Şule Neşriyat Evi' adıyla bir yayınevi kurma teşebbüsünde bulunmuştur. Birinci Dünya Savaşı sırasında gerçekten büyük sıkıntılar ve yoksulluklar yaşamıştır.

İkinci eşi Besime Hanım'dan 1926 yılında ayrılan Mehmed Rauf, aynı sene içinde edebiyat meraklısı bir 'muallime' olan Muazzez Hanım ile üçüncü evliliğini gerçekleştirir. Bu evliliğin onüçüncü günü 23 Kânunsani'de felç geçirir. Muazzez Hanım bu elîm hadiseyi şöyle anlatır:

'Rauf'la altı sene evvel evlenmiştik. Evlendiğimiz onüçüncü günü 23 Kânunisani'de kendisine felç geldi. 23 Kânunisani 1931'de de öldü. Bu itibarla ben, 3 ve 13 rakamının şeametine kailim. Evlendiğimiz 13'üncü günü idi. Kınalıada'da oturuyorduk. 'Son Yıldız' romanını

⁶ Hakkı Süha; Edebî Portreler: Mehmed Rauf, *Yeni Mecmua*, nr: 14, 4 Ağustos 1939; Hakkı Süha Gezgin; *Edebî Portreler*, (Haz.: Beşir Ayvazoğlu) Timaş Yay., İstanbul 1997, s. 186

*yazıyordu. Tam 'perişan' kelimesini yazarken birdenbire sağ eli titredi. Felç gelmişti. Artık sağ tarafını tutamıyordu. Yazı yazamıyordu.'*⁷

Muazzez Hanım ve Mehmed Rauf arasında yirmi sekiz senelik bir yaş farkı olmasına rağmen Muazzez Hanım, Mehmed Rauf Bey'e derin bir aşkla bağlıydı. Nitekim, Mehmed Rauf'da, Muazzez Hanım gibi bu eşini çok sevmiştir.

Hikmet Dizdaroğlu, Mehmed Rauf'un şu sözlerle anlatır:

*'Sevişmelerinin, flörtlerinin sayısını belki kendisi de bilmez. Bir gün bir gecenin karısına âşık olur, bir başka defasında Büyükkada'da bir hanımefendiye tutulur, hattâ kömürle intihara bile kalkışır, Üç kere evlendi, ömrü vefa etseydi bu birleşip ayrılmaların sayısı bilinmez kaçta varırdı. Bu, Mehmet Rauf'taki iç huzursuzluğunu ve saadet özlemini anlatmaz mı?'*⁸

Felçli hâliyle yazarlığı sürdüğü yıllarda eşinin desteğiyle yazarlıktan kopmaz ve eşiyle birlikte yazılarını, tercümlerini idarehanelerde kabul ettirmeye çalışırdı. Hastalıklar Mehmed Rauf'un peşine bırakmaz ve 'apse' neticesinde konuşmasını da kaybeder. Eşi onun yegâne destekçisi olur ve hastalığının bu evresi bir buçuk yıl kadar sürer. Git gide ağırlaşan Mehmed Rauf, Cerrahpaşa Hastanesine, Ahmet Şükrü Emet kliniğine kaldırılır ve burada on dokuz gün yatar. Artık konuşamadığı gibi, eşini dahi tanımamakta, sürekli ağlama krizleri geçirmektedir. 23 Kânunuevvel 1931 yılında burada vefat eder. Cenazesi 25 Kanunuevvel 1931 senesinde hastaneden alınarak Teşvikiye Camii'ne getirilir. Burada kılınan cenaze namazından sonra Maçka aile mezarlığına defnedilir. Cenaze merasimine Ahmet Hamit, Hüseyin Cahit, Selim Sırrı, Celal Sahir gibi tanınmış edebiyatçılar da katılır.⁹

⁷ 'Eylül Muharriri M.Rauf'un Son Demleri', *Son Posta*, 30 K. Evvel 1931, s. 11

⁸ Hikmet Dizdaroğlu, 'Bütün Hayatı Aşkla Dolu Bir Yazar: Mehmet Rauf', *Varlık*, S. 461, 1 Eylül 1967, s. 10

⁹ 'Mehmed Rauf'un Cenaze Merasimi', *Cumhuriyet*, 26 K. Evvel 1931, s. 2

1.2 EDEBÎ ŞAHSİYETİ

Mehmed Rauf'un edebiyata karşı duyduğu ilgi çok küçük yaşlarda okuduğu kitaplar ve babası ile birlikte gittiği tiyatrolarla başlar.

Yaradılışında zaten varolan edebiyat eğilimini şöyle dile getirir:

“(…) *Tâ, on yaşımda iken, on beş sene evvel, gördüğüm ilk tiyatro üzerine gelen bir inhimâk-i mecnûnâne ile bizde mevcut tiyatro kitaplarının hepsini okumuş, bundan heveslenerek birçok oyunlar yazmış, sonra merakımı romanlara sarmıştım; işte o zamandan beri hayatımda birinci emelim, bütün âmâl-i sâireme hâkim emel bu oldu: Ben de bir romancı olmak istiyordum.*”¹⁰

Tiyatroya olan hevesini ise şöyle anlatır:

“Ben küçükken pek yaramaz değildim. Fakat sınıfta tiyatroya olan hevesim dolayısıyla muallimlerimin fena nazarlarını celb etmiştir. Bu yüzden yediğim dayağın acısını hiç unutamam.”¹¹

İlk yazarlık heyecanlarını Bahriye Mektebi ve Askeri Rüşdiye’de öğrenciyken öğrenmesi zorunlu kılınan İngilizce ve Fransızca dillerinden bazı eserler çevirmesiyle başlar. *Sabah*’ın ilk sayfasına bir arkadaşının adıyla İngilizce’den “*mütenevvia*” lar tercüme etmektedir. Bildiği diller vasıtasıyla, tiyatro ve romanda okuduğu basit ve cinaî eserlerin yerini zamanla ciddî eserler alır. Türk romanının ilk üstâdlarından batılı sanatkârlara geçer. Alphonse Daudet, Emile Zola, Gustave Flaubert’i kendi dillerinden okur. Bunlar onu âdeta büyüler. Bu etkiyi şöyle anlatır:

“Onaltı, onyediyi yaşıma geldiğim vakit edebiyatımızın bilhassa son eserlerini devretmiş. Kemal’i Ekrem’i Hamit’i Midhat’ı hatmetmiş, hatta Fransız edebiyatına dâhil olarak Dode’yi Flober’i tanımış ve Safo’nun Madam Bovari’nin meftunu olmuş idim. Tabîî olarak şiddetle onların taht-ı tesirinde bulunuyordum.”¹²

¹⁰ Mehmed Rauf, “Bizde Roman”, *Servet-i Fünûn*; nr: 445, 9 Eylül 1315/ 21 Eylül 1899

¹¹ Rahim Tarım, *Mehmet Rauf’un Anıları*, Özgür Yay., İstanbul 2001, s.25

¹² Mehmed Rauf, *Edebi Hatıralar*, Kitabevi Yay., İstanbul 2008, s.20

Bu zamanlarda onu etkileyen önemli hâdiselerden biri de *Nemide*'nin intişarıdır. Halit Ziya'nın romanı onu yeniliği ve güzelliğiyle etkisi altına alır. Ona yeni ufuklar açar. Kendisi de şöyle anlatır:

“Diyebilirim ki *Nemide* hiç kimsede bendeki kadar derin nazif bir tesir yapmamıştır. *Nemide* üslûbuyla olsun, tahkiyesiyle olsun benim aradığım, beklediğim, istediğim, hiss ve keşfedip de meydana getiremediğim, getiremeyeceğim bütün güzellikleri cem etmişti.”¹³

Halit Ziya'nın bir süre sonra İstanbul'a gelişiyle başlayan dostlukları, bir usta çırak münasebetine döner ve Mehmed Rauf, onun evine girer, kütüphanesinden istifade eder. Özellikle ondokuzuncu asır tiyatrosu, hikâyeye ve tenkidini bu vesileyle tanır. Yazdığı yazıları ona gösterir ve bunlara üzerine hasbihal ederler.

Mehmet Rauf'un sanatına yön vermekte Halit Ziya'nın büyük ölçüde etkisi olmuştur. O zamanlar edebiyatın hikâyeye türüyle pek çok ilgilenen Rauf, Halit Ziya'nın *Nemide*'sini okuyunca, eseri romantizme kaçan tarafını çok beğenmiş ve bu beğenişiyle *Düşmüş* adlı hikâyesini kaleme almıştır. Bu dostluk vesilesiyle artık matbuat hayatıyla yakından temâsa geçer ve edebî çevrelerce ismi duyulmaya başlar. Mektep de bu sıralarda yeni bir şekil ile, yeni bir yazar kadrosuyla kendini göstermektedir. Halit Ziya ile birlikte, takdir ettikleri bu dergide, gerçek imzasıyla görünmesi de aynı tarihe rastlamaktadır.

Mektep de Mehmed Rauf, mensur şiir ve hikâyeye denemelerinin yanında garp edebiyatına ait uzun tetkikler yazmıştır. Batıda hikâyenin ve tiyatrosunun geçirdiği safhaları anlatır. O bunu mecburi olarak görür. Çünkü, edebiyatta yeni bir yol izleyen kendi gibi gençler “*garp edebiyatının zâde-i irfanı*” olarak tarif eder. Artık matbuatın içinde, genç edebiyatçılarla birlikte. Mektep onunla Cenap Şehabettin'in sık sık görüştüğü bir yer olmuştur. Hatta bazen Cenap'la birlikte Servet-i Fünûn idarehanesine gitmekte ve orada buluşmaktaydılar. Mehmed Rauf, Cenap'la Servet-i Fünûn idarehanesine gittikleri devrede bir iki hikâyesini de orada yayımlar. Onun Servet-i Fünûn'da yayımlanan ilk yazısı *Uzaktan* hikâyesidir.¹⁴

¹³ Mehmed Rauf, *a.g.e.*, 2008, s. 20

¹⁴ *Servet-i Fünûn*, nr. 300, 28 T. Sani 1312 (10 K. Sani 1896), s. 219- 221

Mehmed Rauf'un ilk romanı olan *Ferdâ-yı Garam*, onun hikâyelerinde sıkça gördüğümüz marazî bir aşkla birbirini seven ve kurtuluşu ancak ölümden gören iki gencin aşklarının hikâyesidir.¹⁵

Mehmed Rauf'un roman hakkındaki düşüncelerini açıkladığı "Bizde Roman" başlıklı makalesinde, Hippolyte Taine'in "Roman öyle bir aynadır ki, hayat ve tabiatın bütün vücûhu onda in'ikâs eder." sözünü de naklederek, romanların aşktan ziyâde tabiatı ve yaşadığımız hayatın çeşitli olaylarını anlatması gerektiğini savunur ve "...eşvâk ve âlâm-ı âşıkânenen başka sevk ve elem, zâbita mukaatelâtından başka cinâyet yok mudur? Diye sorar. Ona göre roman hayatın kendisi olmalıdır. Bu düşüncelere bakarak Mehmed Rauf'un realist, hatta natüralist bir roman anlayışına sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Mehmed Rauf'un, Servet-i Fünûn dergisinde terfika edilen roman Eylül, onun edebî hayatının en önemli romanı olmuştur. Halit Ziya'ya "*ilk eserim son üstadıma*" ibaresiyle ithaf etmiş ve tefrika edilmesinin ardından da 1901 yılında kitap halinde yayımlanmıştır. Mehmed Rauf, Mektep dergisinde başlattığı ve adını Halit Ziya'dan alan "mensur şiir" türünün en güzel örneklerini yine bu dönemde verir. Mensur şiirlerinin çok ince, çok lirik olanlarında aşktan gelecek ıstıraplara Fuzûlî'ce bir hasret bile duyduğu görülen Rauf'un hiçbir eseri yoktur ki, sözün sonu dönüp dolaşıp aşka ulaşmasın.¹⁶ Servet-i Fünûn'da beş yıl süren bu ilk edebî faaliyeti sırasında yazmış olduğu kırk iki mensureyi ötekileriyle birlikte Eylül'den sonra en çok tanınan eseri Siyah İnciler'de biraraya getirir.¹⁷

Servet-i Fünûn topluluğuna bütünüyle katıldıktan sonra yazdığı tetkikler ve hikâyelerle gücünü ispatlar. Bu hâdiseyle birlikte dostlukları da perçinlenir ve evlerde toplanılır, kitaplardan bahis açılır, münakaşalar yapılırdı. Servet-i Fünûn çevresindeki gençlerin ortaya koydukları bu edebiyatın, Türk edebiyatının yüzünü batının modern edebiyatına çeviren bir hareket olduğunu iddia eden Mehmed Rauf, topluluk dağıldıktan sonra da hep bu edebî ortamı

¹⁵ Rahim, Tarım, *Mehmed Rauf'un Hayatı ve Hikâyeleri Üzerine Bir Araştırma*, Akçağ Yay., Ankara 2000, s. 53

¹⁶ L. Sami, Akalın, *Mehmet Rauf, Hayatı-Sanatı-Eserleri*, Varlık Yay., İstanbul 1953, s.8

¹⁷ *Siyah İnciler*, Âlem Matbaası, İstanbul 1317/1901; eserin transliterasyon, sadeleştirme ve değerlendirmeden oluşan yeni baskısı için bkz.: *Siyah İnciler*, (Haz. Rahim Tarım); Yapı Kredi Yay., İstanbul 1997

aramaya devam etmiştir. Servet-i Fünûn doğuşudur ve bu topluluğa gönülden bağlı kalmıştır.

Meşrutiyet'in ilânına kadar, diğer Servet-i Fünûn sanatkârları gibi susan Mehmed Rauf, bu hürriyet ortamında yeniden yazı hayatına başlar. Bizde yapılacak en faydalı işin hanımları "tenvir" etmek olduğunu düşünür: "Türklük eğer kurtulacaksa kadınlar tarafından ve kadınlar sayesinde kurtulacaktır. Bunun için kadınlarımızı yükseltmeğe çalışalım"¹⁸ der. Bunun içinde Âsaf Muammer'le birlikte hanımlara mahsus Mehasin gazetesini neşreder.

Bir yandan gazete işleriyle uğraşırken bir yandan da romanlarına ve tiyatroyla meşgul olur. *Serap* isimli uzun hikâyeyi bu dönemde yazar. Onu, *Garâm-ı Şebâb* ve *Âşıkâne* isimli hikâyelerini birleştirerek *Âşıkâne* ismiyle yayımlar. Ardından başını çok ağrıttak Bir Zambak'ın Hikâyesi'ni neşreder. Eser müstehcen bulunur ve yasaklanır. Mahkûmiyeti sırasında Tanin'de Mehmet Nafiz imzasıyla haftalık edebî yazılar yazar. Roman ve tiyatro alanında verdiği ilk ürünlerin, âşıkâne konuları zevk anlayışı çevresinde ele alışı, *Serap*'ta başlayıp Bir Zambak'ın Hikâyesi'nde doruklara ulaşan erotizm, onun bir anda edebî şöhretini yok eder.

Edebiyatta sürekli bir ölçü oluşturma düşüncesiyle yazdığı makaleler tepki toplar ve eleştirilir. Mehmed Rauf, bunlara cevap vermez ve kavgalara girişmez.

Mehmed Rauf, Batı edebiyatı ile ilgili makalelerini Servet-i Fünûn dergisinde "İngiliz Edebiyatı" başlığıyla yayımlar. Batı edebiyatı ve İngiliz şirinin iki büyük ismi Shelly ve Keats hakkında hacimli makaleler kaleme alır. Hem romantik hem de realist akımdan beslenen Servet-i Fünûn topluluğunun mensubu olan Rauf, Merimee, Baudlaire, Daudet, Flaubert ve Bourget gibi yabancı yazarların tesirinde kalmıştır. Bu yazarlardan da, özellikle psikolojik realizmin ve psikolojik-tahlilî romanın öncülerinden Paul Bourget'in Mehmed Rauf'un üzerindeki tesiri büyüktür.¹⁹

¹⁸ Mehmed Rauf, *Edebi Hatıralar*, Kitabevi Yay., İstanbul 2008, s. 93

¹⁹ Rahim Tarım, *Mehmed Rauf'un Hayatı ve Hikâyeleri Üzerine Bir Araştırma*, Akçağ Yay., Ankara 2000, s.254

1916- 1918 yılları Mehmed Rauf için durgun geçen yıllar olur. 1919'da Üç Hikâye ve Kadın İsterse isimli hikâye kitaplarıyla okurun karşısında çıkar. 1920'de Hikâye Külliyyatı adıyla farklı bir yayıncılık yapar.

Şiir hariç edebiyatın her alanında önemli eserlere imzasını atan Mehmed Rauf'un günümüze kadar gelebilen eserlerinin Servet-i Fünûn dönemine ait eserler olduğunu söyleyebiliriz. Mehmed Rauf'un edebî kişiliğini ve sanatını anlayabilmek için onu dönemi içinde değerlendirmek gerekir. Onun yıldızını parlatan eseri Eylül, Türk Edebiyatı'nın yapı taşları arasında yerini almıştır.

1.3 ESERLERİ

A. Romanları

Ferdâ-yı Garam;

Servet-i Fünûn; nr: 339-348; Ağustos-Teşrin-i evvel 1313/1897 Selânik Matbaası, İstanbul 1329/ 1913

Eylül;

Servet-i Fünûn; nr: 482-522, 25 Mayıs 1316-1 Mart 1317/7 Haziran 1900-14 Mart 1901 Âlem Matbaası, İstanbul 1317/1901

Bir Zambak Hikâyesi;

İstanbul 1326/1910

Genç Kız Kalbi;

Servet-i Fünûn; nr: 1092-1105, 26 Mart-26 Temmuz 1328/8 Nisan-8 Ağustos 1912

Menekşe;

Servet-i Fünûn; nr: 1139-1156, 21 Mart- 18 Temmuz 1329/3 Nisan-31 Temmuz 1913 Teshil-i Tıbaat Matbaası, 1331/1915

Bir Aşkın Tarihi; -Mültehib-

Servet-i Fünûn; nr: 1116, 1118-1122; 11, 25 Teşrin-i evvel-22 Teşrin-i sâni 1328/24 Ekim, 7 Kasım- 5 Aralık 1912 Kanaat Matbaası, İstanbul 1331/1915

Karanfil ve Yasemin;

Matbaa-i Amidî, İstanbul 1340/1924

Böğürtlen;

Gelincik; nr: 2-?, 15 Haziran 1340/1924

Cumhuriyet; nr: 540-569; 9 Teşrin-i sâni-8 Kânun-ı evvel 1341/1925 Akşam Matbaası; İstanbul 1926

Kan Damlası;

Sevimli Ay; nr: 7-12, Eylül 1926-Şubat 1927

Resimli Ay; nr: 1-9, Mart-Teşrin-i sâni 1927

Define;

Resimli Ay; nr: 3-11, Nisan- Kânun-ı evvel 1341 (devamı *Sevimli Ay*)

Sevimli Ay; nr: 1-6, Mart-Ağustos 1926

Gündoğdu Matbaası, Kanaat Kütüphanesi, İstanbul 1927

Halâs

Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi, İstanbul 1929

Son Yıldız

Gündoğdu Matbaası, Suhûlet Kütüphanesi, İstanbul 1927

B. Hikâye Kitapları

İhtizar; Hilâl Matbaası, İstanbul 1325/1909

Âşıkâne; Hilâl Matbaası, İstanbul 1325/1909

Son Emel; Kanaat Matbaası, İstanbul 1329/1913

Hanımlar Arasında; Kanaat Matbaası, Dersaadet 1330/1914

Üç Hikâye; Orhaniye Matbaası, İstanbul 1919

Kadın İsterse; Hilâl Matbaası, Dersaadet 1335/1919

Pervaneler Gibi; Orhaniye Matbaası, İstanbul 1920

Aşk Kadını; Matbaa-i Cihan Biraderler, İstanbul 1339/1923

Gözlerin Aşkı; Amidî Matbaası, İstanbul 1340/1924

İlk Temas İlk Zevk; Kitaphane-i Sûdi, İstanbul 1338/1922

Safo İle Karmen; Şule Neşriyat Evi, İstanbul 1920

Eski Aşk Geceleri; Yeni Kitap Matbaası, İstanbul 1927

C. Mensûreleri

Kelebek

Gençlik

Aşk

Spleen

Âlâm-ı Vuslat

Küçük Şeyler

O'na

Bahtiyarlık Değil Midir?

O Mahur Gözler

Ey Hulyâ-yı Şâir

Hayâl-i Mâder

Tesadüflerim

Sermetçik'e

Pervane

Asıl Demet

Bûse

Kalbim Yalnız Iztraba Değil

Kaside-i Perestîş

Hazan

D. Piyesleri

Pençe

Cidâl

İki Kuvvet

Ceriha

Diken

Ferdi ve Şürekâsı

Yağmurdan Doluya

Pembe Köşk

Gençlik

Kargacık Burgacık

Leyla

Kamçı

Komşu Kocası

Erkek

Amca Bey

II. BÖLÜM

KADIN İSTERSE ADLI ESERİN YENİ HARFLERE AKTARILARAK İNCELENMESİ

2.1.KADIN İSTERSE ADLI ESERİN YENİ HARFLERE AKTARIMI

KADIN İSTERSE

MEHMED RAUF

Melâl Matba'ası- Bâb-1 'Âli Karşısında

1330

Muharririn Matbû' Eserleri:

Eylül, büyük hikâye (ikinci tab'ı mevcûdu yoktur.)

Siyâh İnciler, mensûr şiirler (mevcûdu yoktur.)

İhtizâr, küçük hikâyeler (mevcûdu yoktur.)

Pençe, mudhike (mevcûdu yoktur.)

'Âşikâne, küçük hikâyeler (mevcûdu yoktur.)

Ferdi ve Şürekâsı, mudhike (mevcûdu yoktur.)

Ferdâ-yı Garâm, büyük hikâye (mevcûdu yoktur.)

Son Emel, küçük hikâyeler.

Cidâl, mudhike.

Genç Kız Kalbi, büyük hikâye (mevcûdu yoktur.)

Menekşe, büyük hikâye.

Bir Aşkın Târîhi, küçük hikâyeler.

Hanımlar Arasında, küçük hikâyeler.

Üç Hikâye, küçük hikâyeler.

Kadın İsterse..., küçük hikâyeler

Tab' olunmakta:

Tevdi'at-ı edebiyye, edebî-yi tedkikat.

Diken, mudhike.

Üç İngiliz Şâ'iri: Bayrın, Şeliy, Kits

(s.2)

KADIN İSTERSE...

Kadınlardan bahsediyorlardı. Birisi, pek kat'î ve mutlak bulduğu delâ'il ve bir ahin ile süsleyerek onları ta'lim ve terbiyesine verilmesi lâzım olan ehemmiyete da'ir fikirler beyân ediyordu. Nihâyet, onların ta'lim ve terbiyeye olan ihtiyaçlarından pek fazla olarak himâye ve mu'avenete de muhtâç olunarak yine nakl-i kelâm etti.

O vakit, gömüldüğü geniş maroken koltukda, sigarasının bulutları arasında gâ'ib olmuş olan 'Âkif birdenbire yerinden fırlayarak:

- Yo, yo... dedi. Rica ederim, artık

(s.6)

aramızda bu kadar safsataya müsâ'ade olunmaz... Bu sözler bir resm-i küşâdede pek hürmetle dinleniyor; fakat husûsi bir dost meclisinde bu kadar ma'nâsız söze tahammül olunamaz... Resmî bir nutuk kadar harc-ı âmm ve mahsûl-ü mütâla'a olan bu mülâhazâtını ses çıkarmadan dinlemek için bir sâ'attir dişimi sıktım... Evet, kadınlar, hele bizde, ta'lim ve terbiyeye pek muhtâçtır... Tenvîre, ta'lime, terbiyeye, her şeye, istediğin bütün şeylere muhtâç olduklarını kabûl ediyorum; fakat himâye ve mu'avenete niçin muhtâç oluyorlar, bunu anlayamadım... Himâye ve mu'avenet zayıf ve 'âciz olanlara mahsûstur... Ben ise kadınların 'âciz ve za'fina inanmayanlardanım... Evet,

evvelden, mağâra ‘asırlarında, gül şehirlerinde erkekler silâhlanıp sabâha karşı dişilerini müdâfâa etmek, yâhûd avlanıp onları beslemek lâzım geldiği harb ve darb, ya’ni pazı ve güç türlerinde bu söz doğru olabilirdi...

(s.7)

Fakat, bugün, elektrik, telefon makine, ya’ni zekâ ve dimâğ ‘asında onların bizden hiçbir farkı yoktur... Onlar ma’nânın maddeten bizim kadar kuvvî oldukları bu ‘asırlarda değil, henüz kuvvet ve pazı hükümrân iken bile kuvvetleriyle bile yapamadıkları şeyleri hile ile yapmak veya yaptırmak için birçok vesâite mâliktiler... Kuvvetleriyle mağrûr olan, hâlbuki kalben zayıf bulunan zavallı erkekler ise, elma mes’elesinden beri onların elinde mutî’ ‘âciz bir oyuncak oldular.

Bu sözleri acı bir tebessümle bitirmek üzere iken masanın üzerinde duran paketten uzanıp bir sigara daha aldı, ve yakarak, ayakta, sözüne devam etti:

- Bizim o meşhûr kuvvet pazumuza mukâbil onların o kadar güzel silâhları vardır ki... Bize karşı her silâhı belâ-yı merhamet kullandıkları gibi o meşhûr ‘âciz vazifelerini bile müthiş bir silâh

(s.8)

olarak ne güzel kullanırlar... Misâl gözyaşları, tebessümleri, nazarları... Rica ederim, söyleyiniz sözü ma’lûb etmek isteyen bir kadının nazarlarına hangi erkek mukavemet elde edebilir. Buna şi’rler pençe-i kahrından lertzân iken bir gözleri âhûya zebûn olan hakândan muhteşem bir isbât olur mu? Onların silâhları yalnız böyle lâtif ve nevâz-ı şekkâr olsa, yine ‘afv olunabilir... Hâlbuki daha mühlik, daha müthiş birçok silâhları vardı... Misâl, dilleri, çeneleri... Amân Yârabbî, kadın diline mukavemet edecek bir erkek var mıdır... Ve yalnız bu dili sayesinde, bu dilin cebir ve kahrı sayesinde, erkeklerin yüzde yetmiş beşini kendilerine esîr ve râm etmişlerdir. Hiç mübâlağadan korkmaksızın her aileden her erkeğin karısı elinde mutî’ bir esîr olduğunu iddi’â edeceğim... Kalan yüzde yirmi beşi ise

(s.9)

lutf ve tebessüm ile zaten bende olmuştur. Bu kadar haber ve tahakkümle erkeklere hâkim iken, şimdi rica ederim, ve sorarım size, onların nesi muhtâç mu'avenet ve himâye oluyor?

Sükût etti, ve sözlerinin te'sirini mu'ayene için onlara baktı. Onların beşi de hak veriyor gibi susuyorlardı. O vakit memnun olarak neş'e ile devam etti:

- Avrupa'da kadınların hakk-ı re'y sâhibi olmak için uğraştıklarını gazetelerde okuyoruz. Son senelere kadar hakk-ı re'yleri olmayan bu kadınların ekseriyâ câzibeye ve hüsnerininin te'siriyle büyük hükümdârlara icrâ-yı nüfûs ederek uzun müddet hükümrân olduklarını el-hamdüli-llâh târih gizlemiyor. Bugün bile bütün diplomatların, birçok nâzırların kim bilir nasıl kadınların elinde bâziçe olduğunu da inkâr olunamaz... Sonra kadınlar 'âciz, muhtâç himâyeye öyle mi? Hem canım, sözün kısası,

(s.10)

'âciz ve zayıf ettiğini yapamamak değil midir? Bir erkeğin istediğini yapamayan kadın pek çoktur, fakat bir kadının istediğini yapmayan erkek kaç tane vardır? Bir erkek her istediğini yapamaz, yaptıramaz, fakat istediğini yapamayan, yaptıramayan kadın var mıdır? Bunun için değil midir ki kadının istediğini ille de ister, derler vak'a bu bir Fransız darb-ı meselidir, fakat kadın her yerde kadındır...Her yerde istediğini iltihâb ve ihtirâs ile ister, ve mutlak yapar, yaptırır...? Onların eline düşen (silik) erkekler... Çünkü onlarda hiss bütün mülke hâkim olduğundan arzularına nâ'il olmak için her fedâkârlığı ihtiyâr ederler... Bundan mutazzarır olacaklarını hiç düşünmeden, yalnız isterler... Ve yalnız yaparlar... Kadın isterse, mutlak, mutlak icrâ eyler...

İçlerinden biri oturduğu yerde kollarını uzatarak:

(s.11)

- ‘Azizim Âkif, dedi. Anlaşıyor ki pek yakında onlardan yine büyük bir darbeye dûcâr olmuşsun...

Âkif masaya yaklaşp söndürmek için sigarasını tablaya bastırarak, bir tavr-ı şikâyet ile:

- Hem de ne darbe, ne darbe! diye söylendi.

Hep birden el çırparak:

- Tevekkeli değil diye bağırıştılar.

O, geri çekildi, yine koltuğa oturarak, güle güle:

- Elbette, elbette... Niçin saklayayım? Dişe diş, göze göz... Dünya kısâs dünyâsı... Onlardan lûtf görmeli ki lûtlardan bahsedeyim...

- Ey anlat bakalım, anlat... diye ısrâr ettiler.

O, bir sigara daha yakarak anlattı.

- Bir seneye yakındır benden ayrı yaşayan zevcemın darılıpda babasının evine ilticâ etmesinin

(s.12)

sebebini hiçbiriniz bilemezsiniz...Yalnız bir seneden beri, zevcemden ve çocuğumdan uzak har ve serseri süründüğümü görüyorsunuz...Şimdi dinleyiniz: hüsnerine ve zerâfetlerine meftûn olduğunuz kadınlardan birinin ansızın mazhar-ı iltifâtı olduğunuz vukû’ buldu mu?... Eğer vukû’ buldu ise, nasıl derin bir himâ-yı şevk-i tehâlûk içinde çırpındığını bilirsiniz... İşte ben bir gün böyle oldum: Galata’dan tünele binmek için bilet almıştım, döndüğüm vakit, arkamda iki üç hanım gördüm. Beni görünce onlarda gayr-ı mahsûs bir hareket hâsıl oldu. Ben Dolab’a doğru yürüdüm, orada bir kere daha döndüm, baktım. Onlarda bana bakıyorlar... Beni tanımış olacaklar yine hükmederek içeri girdim... Onlarda oraya geldiler, orada dikkat ettim, bir tanesi gâyet câlib-i nazar bir şeydi. Tünelden çıktık. Ben alacağım şeylerle meşgûl, onları unutmuşum...

(s.13)

Karlman'a girdiğim vakit onları da orada buldum. Asansöre doğru yürüyordum, onların da oraya doğru teveccüh ettiklerini farkettim. Bu sefer tünel arabasından daha mahrem, daha küçük bir kompartmanda yine buluştuk. Ben ayaktaydım, onlar oturmuşlardı... Asansöre çıkıyordu, nim gölge içinde ben en güzeline bakıyordum. Peçenin arasında nazarları seçebiliyordum, bunlarda o kadar ateşin bir da'vet görür gibiydim ki hemen kollarımı ona uzatmak için deli oldum: üçüncü kata çıktılar... Ben de arkalarından... Artık ben alacağım şeyleri unutmuştum... Onlar alacakları şeylere bakarlariken ara sıra benim tarafıma 'atf-ı nazar ediyorlar idi... Ben ise, karşımdaki çerâğa çıkarttığım lâ'ala-t-ta'yin bir şey için intihâb da gecikerek nazarlarımla onları ta' kib ediyordum... Nihâyet 'avdet ettiler. Ve merdiven başına bana doğru bir nazar daha 'atfolundu. Küçük bir sergüzeştten başlamak

(s.14)

üzere olduğunu hissediyordum. Onları vapura kadar götürdüm. Meğer onlar da bizim köylüymüşler... Bizim vapura girdiler. Vapura binerken ve çıktıkları vakit tekrar beklediğim için yine nazarlar selâmlaştı... Eğer bizim klasik usûle ri'âyetle onları evlerine kadar ta' kib etseydim, kim biliyor, sergüzeşt belki daha sür'at kesb edecekti. Fakat ben bu usûlden böyle bir ikbâli terk ve ihmâl edecek kadar nefret ederim. Onun için onları bıraktım, gâ'ib oldular. Fakat öbür gün, vapur başına geldiğim vakit, onların yine orada peydâ olduklarını gördüm... Yine 'aynı nazar-ı iltifât ile selâmlandım... Orada beni mi bekliyor? Bu kadın kimdi, ve ne istiyordu?... Hâl ve tavrının mümtâziyetine bakarak, onun tarafından gayr-ı me'mûl olan bu iltifâtın menhûs, 'âdî-i izzet-i recîliyemi müthiş bir sûretde tehziz ettiğini inkâr edemem... Zâten güzel bir kadının iltifâtına dayanacak

(s.15)

erkek var mıdır?... O gün Beyoğlu'na yine 'aynı tünel arabasında çıktık. Orada yine bana baka baka tramvaya bindiler, bende bindim. Galatasaray'ında indiler, ben de indim. Vapurda, yanındaki refikasını bana doğru takarrüb edip yanıma gelince: "Hanımefendi bir otomobile binmesini arzu ediyor..." dediğini gördüm... Hemen şitâb ettim, bir otomobile bindik. Hiç görmemiş olduğunu,

ve ancak bir gün evvel rast geldiğim bir hanım ile böyle ikinci gün, bir söz konuşmadan otomobilde rüzgâr gibi pervâz ile Şişli'ye doğru uçarken "kendi kendime bizim hayatımıza mahsûs bu tecelliyâtı oldukça müsahhar bulmaktan hâli değildim... Fakat etraf tenhalaşıp da refikam peçesini kaldırarak bana hitâb ettiği vakit, onu o kadar câzip ve lâtif buldum ki" her şeyi unuttum. İtirâf etmelidir ki hüsn, temâs ettiği bütün tecelliyâtı tezyîn eden yegâne kuvvettir

(s.16)

giderken sergüzeşt zannederken bu tenezzühden 'avdetde bunun bir 'aşk olacağından korkmaya başlamıştım. Kadın, sergüzeşt-i mukaddimâtının zannettireceği gibi, 'âdi bir mahalle bebeği değil, 'âdeta müstesna bir numûne-i hayât idi. Ayrıldığıım vakit, dimâğımı ihata etmiş olan buhâr mesti ile beraber bunun gayr-ı ma'mûl bir lutf-ı tali' olduğuna karar verdim. Çünkü, kadın bana beni çok zamandan beri tanımak da bulunduğunu, nihâyet, bana yaklaşmak arzusuna mukavemet edemeyerek bu fedâkârlığa karar vermiş olduğunu itirâf etmişti... Ben, bilirsiniz ki, te'ehhüllümde nâdir bir sa'âdete mazhar olarak eski mâcerâperesetlikleri külliyyen terketmiştim. Fakat bu hâle rağmen, böyle bir sergüzeşti redd ü ihmâl edemedim ise beni ma'zûr görürsünüz... Çünkü bunu bir erkek yapamaz... Buna kadar 'aşka benzerse benzesin benim için yine muvakkat bir mâhiyyet almaktan hâli kalamazdı... Verdiğimiz karar mûcibince iki

(s.17)

gün sonra, fenerde tekrar buluştuk. Fakat herkesin nazar-ı teftişine ma'rûz kalmaktan sıkılmaya başlamıştık, artık baş başa kalmaya muhtâç idik. Onun tertibiyle üçüncü mülâkat, bir hânede oldu. Bu sefer ayrılırken bana dedi ki: "Bu tesâdüfü nasıl telakki ettiğinizi anlamak için nasıl merak ettiğimi söylersen bana elbette hak verirsiniz... Bunun için bana karşı şu saate kadar hissettiğiniz şeyleri yazmanızı istiyorum... Bu ricamı kabûl ederseniz değil mi?" Tabî' va'dettim; ve kendisine bir gün sonra yazdığım pek galeyânlı bir mektûbda onun bütün lûtflarının, hatta son mülâkattaki lûtf-ı mutlâkinin rûhumda hâsıl ettiği vecd-ü tehâlûkü tasavvur ettim... Yo mektûbda her şey vardı, hatta ebediyyen onun esîri olmaktan başka bir sa'âdet olmadığına dâ'ir

yeminler bile... Mektûbu öbür gün iskeleden beni bekleyen refikasına teslim ettim; bir gün sonra

(s.18)

mülâkat için mukarrer olan sâ'atde, onu beklemek için yine mev'ide şitâb ettim... Diğer mülâkatlarda onu benden evvel hazır bulmuştum. Bu sefer beklemek lazım geldi. Her ânı bir başka endişe ve heyecânla harâb eden sâ'atler geçiyor, fakat ma'suka-i rûhum zuhûr etmiyordu... Mutlak bir mâni' çıkmıştır zannıyla me'yûsen 'avdet ettim, eve geldiğim vakit sâ'atin geç olmasına râğmen karım o da geldi. Hizmetçiler akşama doğru çarşafınp çocuğunu alarak çıkmış ve kendilerine hiçbir şey söylememiş olduğunu bildirdiler. Merak ile yukarı çıktım, odasında dolaşırken, masanın üzerinde bir kâğıt buldum, bu kâğıdı o kadar çok okudum ki harfîyen hatırımdadır: 'Ebediyyen esiri olmaktan başka bir sa'âdet olmadığına yemin ettiğiniz hâkime-i hayâtınızla sizi kâmilen serbest bırakmak için zavallı çocuğumu alarak babama gidiyorum. Artık aramızda hiçbir râbîta kalmamak olduğunu söylemeye hâcet göremem.'

(s.19)

ne hâle geldiğimi tasavvur edemezsiniz; zirâ zevcemi hakiki 'ibâdet-i rûh ile ta'ziz ediyordum. Onun böyle benden uzaklaşması beni kahr ve helâk etmek muhakkak idi. Kendime gelip de ne olduğunu tahkik ettiğim vakit, o gün o gelen sonra, posta ile eve bir mektup geldiğini öğrendim. Hizmetçinin verdiği tefsilât ile anladım ki bu mektûbu okuyunca zavallı karım, vurulmuş gibi olarak kanepeye düşmüş... Sâ'atlerce ağlamış... Nihâyet, başka çâre bulamayarak kaçmaya karar vermiş... Zevcemin nasıl 'azminden sâbit olduğunu bildiğim hâlde mükerreren mürâca'at ettim, mükerrerenistirhâm mektupları yazdım, bütün mürâca'atlarım gayr-ı meşhûr ve bütün mektûblarım cevapsız kaldı. İşte, bir senede, iki günlük zevk uğruna, küçükler gibi sefil bir hayât içinde sürünüyordum... Karım affedip de kalkıp tekrar 'avdet edinceye kadar da sürüneceğim.

(s.20)

bunun ne vakit olacağı belli değil... Belki de ölünceye kadar hiç olmayacak o kadına yazdığı mektûbun alınır alınmaz gönderilmesine nazarân bu işin onun tarafından bilâ-iltizâm yapıldığı muhakkak idi. Ondan sonra kendisinin hiçbir eser-i hayât-ı izhâr etmemesinden de tahakkuk etti... Kim olduğunu, nerede oturduğunu bilmiyordum ki ta' kib edip lazım gelen işi yapayım, intikamımı alayım. Vak'â buluştuğumuz ev vardı, fakat nasıl gidip de orada tahkikât icrâ edebilirdim... Bunun bir intikam işi olduğunu der'akab keşfettim. Fakat benden mi yoksa karımdan mı? Ben onu hiç tanımadığım için benden olamazdı, demek ki bu karımdan ahz-ı sâr için tertîb edilmiş bir oyun idi... Kim bilir, belki de zevcemin her gün görüştüğü, dertleştiği sâdik vefâkâr bir muhibbesi idi. Bu hanımefendi, kim bilir ne 'âdi hislerin zebûnu kalarak, belki de karımın sa'âdetini kıskanarak, böyle bir oyun tertîb

(s.21)

etti. Ve bizi harâb ettikten sonra şimdi belki de karımı ara sıra görmek için yine gidiyor, ve hâlâ onunla dertleşiyor ve belki de erkeklerin hâ'inliğine dâ'ir bir baykuş gibi ötüyordu! İşte bu zayıf ve 'âciz kadıncağz kurduğu intikama lâzım olan mektûbu elde etmek için hiçbir tereddüd etmedi. Başka hiçbir şey için râzı olmadığı, râzı olmayacağı fedâkârlıkları yaptı, nihâyet istediğine nâ'il oldu... Sonra kadınlar muhtâç-ı himâye ve mu'avenetdir öyle mi?... Aman ne söylüyorsunuz, kadın isterse, hiçbir erkeğin yapamayacağı en müşkil şeyleri gayet sühûletle becermesini o kadar güzel bilir ki...

(s.25)

MUHÂSARADA

Yüzbaşı Feridûn, cevval nazarlı otuz yaşlarında bir genç, gözleri birdenbire kesîf bir hüznü bulutu ile kararak dedi ki:

- Evet, Edirne muhâsarası... Fakat bu muhâsaranın bende o kadar feci' bir hâtırası vardı ki hayâtımda her ân, her ân kemirip durmaktadır... O soğuk, açlık ve sefâlet içinde geçen beş buçuk aylık muhârebe ve altı aylık hâr ve zelîl esâret hayâtının bütün cerihâları, bütün elemeleri bu vak'a kadar müte'ezzi edemedi... Hâlâ, bugün üzerinden iki sene geçtiği ve ba'zen

(s.26)

biraz unuttur gibi olduğum hâlde ne zamân ‘aklıma gelse, vücudum kızgın bir demirle dağlanıyormuş gibi helâk olurum. Aman Yârabbi, o ne elîm, ne elîm ve feci’ bir hâtıradır...

Dostlar merak ederek nakletmesini rica ettiler. O zamân Feridûn, evvelâ, macerânın tekrar canlanarak kendini yeniden pek çok müte’ezzî edeceğinden ictinâb ediyormuş gibi göründü. Fakat, sonra, ne kadar acı olursa olsun böyle sevk-i hâtırada bile bir zevk buluyormuş gibi, gözleri bir köşeye akmış ağır ağır söze başladı:

- Muhâsarada bulunan bir şehir ahâlisi için hayât, ba’zen uzakta ba’zen yakında vakitli vakitsiz gürleyen top tüfenk seslerinden, mükerrer ve mütevellî tekzîb fi’llere rağmen top tüfenk sesinden daha fa’âl, daha mütehâllik bir sûretde intişâr eden yalân havâdislerinden ve erzaksız kalıp mağşûş ve tuzsuz

(s.27)

ekmek yemekten başka bir şey değildir. Muhâsara hayâtı asıl şehri müdâfa’â eden ‘asker için korkunçtur: Muhâsara, bütün mehâlîki, bütün fecâyî’ ile asıl muhâsara, yalnız onlar için hükümrân olmuştur. Çünkü onlar için muhâsara, şehir halkının çektiği mezâhimden başka, şehirdekilerin yalnız seslerini işittikleri top tüfenk atışlarına her gün, her sâ’at doğrudan doğruya ma’rûz kalarak düşman karşısında siperlerde yaşamak, o düşmandan daha merhametsizcesine kendilerini mahv ve ifnâyâ çalışan tabi’atın da zâlim ve vahşetine kurban olmak, bilhassa gece nöbetlerinde insânı boğan, kavurup donduran zulmetlerle, karlar, yağmurlar, rüzgârlar ile boğuşarak, çadırda tahte’l-safer on derece düşen bir bürûdet içinde gece gündüz uykusuz, aç, çıplak didişmektir.

Edirne muhâsarası, teşrîn-i evvelin ortasına doğru başlamıştı. Biz garb cephesine müdâfa’âya

(s.28)

me'mûr âlâyda iken, taburumuz en mühim bir istihkâm olan Çayırtepe tabyasında bulunuyordu. Evvela, muhârebe başlamadan, günlerce 'askerin ta'limatıyla siper hafırıyla meşgûl olmuştuk. Nihâyet teşrîn-i evvelin beşinci cuma günü akşamüstü Mustafa Paşa tarafından top sesleri işittik. Demek muhârebe başlamıştı. İleride hudûd civârında vûku' bulan müsâdemelerden ric'at eden 'askeri ta'kib ederek düşman bir iki gün sonra Edirne'ye geldi dayandı. O vakit biz de ateşe girdik, istihkâmlardan top atılmaya, ara sıra yapılan hücûmlara karşı kal'e müdâfa'a edilmeye başlandı. Geceleri hatt-ı asliyi müdâfa'ada, henüz itmâm edilmemiş siperlerde geçiriyorduk. Hava soğuk, sema karanlıktı. Bir hafta sonra, hariçle muvâsala kesildi, muhâsara tahkik etti.

O vakit doğru haberlerin fıkdanından boşboğazların büyük bir tehâllük ile neşr ve işâa ettikleri

(s.29)

yalân şâyialarla rûhumuzu, gün geçtikçe vezni taksîr edilen ve mevâd-ı ecnebiyye ile karıştırılan bozuk ekmeklerle midemizi doyurmaya çalışarak gece gündüz didinmeye başladık.

Ara sıra hurûc-u hareketlerinde, yâhûd hücûmlara karşı müdâfa'ada doğrudan doğruya ateşe girdiğimiz gibi, bizi bilhâssa, geceleri ileri karakol devireleri harâb ve helâk ediyordu. Ba'zen yağmur yağardı, sâ'atlerce sav altında, çamur içinde kalırdık. Rüzgâr, kesib yırtarak işlerdi, uykusuz, aç, son derece muzdarib olurduk. Yumuşak merâhim arasında, her dakika ölüm tehlikesine ma'rûz dolaşırken, ba'zen 'askerlerime bakarak. Bu tehlike ve ölüm 'ömrü içinde, insân her gün ne istihkâr-ı hayât kahramanlıklarına şâhid oluyor! Ba'zen bir yudum su, bir lokma ekmek için köpekçe alçaklara tenezzül eden, hayâta şenî' bir merbûtiyet gösteren bu

(s.30)

insânoğlu, sonra, ba'zı zamânlarda nasıl hayâtını esirgemeyerek, nasıl şitâb ve tehâllükle kanlı tehlikelere atılıyor...

İşte meselâ, bu adamlar, vücûdları mevsimin şiddetine karşı kâfi derecede mahfûz mi'deleri hiç nümûn olmadığı hâlde, bin işkence ve azâb arasında, kendilerine gösterilen en ağır işleri nasıl bir hamle-yi şitâb ile, nasıl bir ferâgat-ı kahraman-âne ile atılarak yapıyorlardı! Bu fedâkârlığa karşı gözlerimde ba'zen yaş peydâ olurdu. Kendi kendime sorardım: Bunların her biri başka bir köşede, kimi anasını, kimi karısını, kimi evlâdını bırakıp burada ne için toplanmışlardı? Sonra, niçin bu kadar tehlikeler, bu kadar meşakatlere tahammül ediyorlardı?

O zamân, bütün analardan daha mukaddes, bütün evlâdlardan daha muhtâç himâye olan mâder-i vatanın hayâl-i mecrûhunu görürdüm ki, yaşlara müstağırık

(s.31)

çehresiyle, kanlar içinde göğsünü göstererek bütün evlâdını kendini müdâfa'aya da'vet ediyor. ‘Beni kurtarın evlâdlarım!’ diye ikileyen bu vakûr ve ‘alevi sadâyı işitip de ana baba evlâd, rahat huzûr sa'âdet ne olursa olsun terk ü fedâ etmeyecek hangi insân olurdu?... Vatan o kadar ilahi bir râbitadır ki, bizi hayâta bağlayan diğer rabitalar ne kadar mütehekkim ne derece cabbâr olurlarsa olsunlar bizi kendine o kadar cebbâr ve tahakkümle bend ve esîr eder. Çünkü vatani müdâfa'a etmek, anayı ve evlâdı müdâfa'a etmek, yuvayı, hayâtı müdâfa'a etmekten başka bir şey midir?

Nihâyet mütareke oldu. Mütareke tezebzübü içinde iki ay ateşsiz geçti. Fakat uğraştığımız âfetler, bizi toptan tüfenkten daha tahrîb ediyordu. Bize göre uzak kâmilen bitmiş gibiydi, bulabildiğimiz ekmek süpürge tohumu gibi şeylerle mağşûş olduktan başka, havalar da gittikçe kesb-i

(s.32)

vehâmet ediyor idi. Fakat ‘âsıl dehşet mütarekeden sonra başladı. Çünkü mevsim iyice ilerlemiş olduğundan kış evvelâ nice zulmüyle hükümrân olduğu gibi, yeniden başlayan harb de son derece kesb-i şiddet etmişti. Bunun üzerine

Şubatda kar da başladı. Bir haftayı mütecâviz geceli gündüzlü, ?, müfteris bir devam ile korkunç bir kar fırtınası hükümrân oldu.

İnsân başını dışarı çıkarmak istemiyordu. Hâlbuki bu kar fırtınasında, biz gece gündüz demeyip karakola çıkmaya mecbûrduk. Tipiden göz gözü görmez, ‘asker karla dolmuş siperleri işgâl için tasavvur olunamaz müşkilât içinde uğraşır, kar darbeleri yakıp kavurarak, biçip keserek yüzleri kulakları kamçılar... Yollar kar dolmuş, gâ’ib olmuş, etraf derin bir zulmete mağrûk, bütün kâ’inât mestûr, gece yarıları neler çektiğimizi siz tasavvur ediniz...

(s.33)

Bâ’zen yarım sâ’atlik bir mesâfeye üç dört sâ’atlik ancak kat’ edemiyorduk.

Nihâyet, bir gece, yine ileri karakola ve hatt-ı aslîyi müdâfa’aya ‘avdet ediyorduk; fırtınanın kesâfetinden ‘asker yolunu şaşırdı. Tel örgülerin kapısını bulamadı. Böylece iki sâ’at serseri serseri, kıvranarak, döğünerek dolaştık, araştırdık. Nihâyet nasılsa, kapı keşfolundu. ‘Asker kapıdan girerken, ben onların duhûlüne nezâret için bir kenara çıkılmakta idim ki ayağıma karın üzerinden gayr-ı tâbi’i bir küme ilişti. Elimdeki elektriğin fenerini yakarak eğildim baktım. Üstünde kar kesif bir tabaka peydâ ettiğinden müşkilâtle anlamaya çalıştım. Nihâyet yüzükoyun yatmış bir adam olduğunu keşfederek ‘askere seslendim. Koşup gelen bir çavuşla iki nefer onu arka üstü çevirdiler? Üstündeki paltonun göğsünü açtım, bir hayât olup olmadığını anlamak için

(s.34)

elimi kalbinin üzerine koyduğum vakit henüz sıcak bir kadın memesine tesâdüf edince nasıl bir hayret içinde donduğumu tasavvur ediniz...

Ferîdûn, etrafındakilerin hayret ve merakla mebhûd çehrelerine bakarak, bir cigara daha yaktı, ve hikâyesine devam etti:

- Onu iki ‘askerin yardımıyla oradan alıp içeri soktuk, benim kazamata getirdik. ‘Askerin biri yağ kandilini yakıyor, diğeri ocağı yakmaya uğraşıyordu. Benim hizmetçi hemen yere kilimi, üzerine postunu serdi, onu oraya yatırdık. Arkasında Bulgar zâbitalarına mahsûs bir kaput, başında Bulgar şapkası olduğu için ben evvelâ bir Bulgar kızı zannederek belki bir maksad-ı

ihânetle oralara kadar sokulmuş ise de karın şiddetinden yolunu şaşırıp düşmüş kalmış olduğunu düşünüyordum. Kaputun altında ‘âdi bir kadın elbisesi vardı. Elleri ‘âdeta donmuştu. Yere yatırıp başını

(s.35)

açtığımız zamân kor, lâtif, kestane bir renkle rû-yı nekdâr saçları döküldü. Çehresi dört aydır geçirdiğim mahrûmiyet hayâtım için değil, şehirde bile emsâli pek nâdir bulunacak kadar lâtif ve câzibti.

Tedâbir-i ibtidâ’iyye ile yüzüne yavaş yavaş hafif bir renk gelmeye başlıyordu. Nihâyet beş on dakika sonra, vücûdunda da hareket hâsıl oldu? Hafifçe açılan gözleri uykulu bir nazarla biraz düşündükten sonra, ‘avdet eden hâtıranın taht-ı te’sîrindeymiş gibi silkindi, ve etrafa beht-i dehşetle baktı. Böylece derin bir nazar-ı hirâs ile bakıp bir şey anlamayınca nihâyet Türkçe olarak: ‘Neredeyim?’ diye sordu.

Bu perişân tarz-ı telaffuzdan onun hâlis bir Türk kadını olduğunu anlayarak hemen şitâbla: ‘Edirne’de!’ diye ta’mîn ettim. O vakit, dudaklarında hafif bir tebessüm silindi göğsü derin bir oh ile kabarak avuçlarımda olan küçük elleriyle ellerimi sıktı.

(s.36)

‘Askerleri savdım, ona ocağın üzerinde, son hazine olmak üzere ihtiyâttan sakladığım birkaç şekerle sıcak bir çay hazırladım. O, henüz sersemdi; çayı içip de iyice kendine geldiği, ve burada nasıl olup bulunduğunu benden öğrendiği vakit ilk sözü kendini muhakkak bir ölümden kurtardığımdan dolayı bana teşekkür oldu. Ben teşekkürü hiç lüzûm olmadığını söyleyerek ondan tafsilât sordum, ve o lâtif bir edâ-yı beyânla anlattı.

Kendisi Gümülcine’de ikamet eden bir me’mûrun kızıymış; daha muhârebe yeni başladığı vakit, bir gün ansızın şehri Bulgar ‘askeri işgâl etmiş; O gece evlerinde bir tecavüzden titreyerek otururlarken kapıları çalınmış, babasını çağırmışlar; az sonra annesini de almış götürmüşler; evde hizmetçi kadın ile yapayalnız kalmış olan genç kız hirâs ve heyecan, endişe ve halecân içinde onların ne olduğunu merak

(s.37)

ile didinirken kapı tekrar çalınmış... O annem babam geldi diye kapıya koşmuş; Fakat karşısına bir Bulgar zâbiti çıktığını görünce, başına gelen vak'anın fecâ'atıyla medhûş kalmış... Zâbita ise, gayet nezâketle iyi bir Türkçe'yle hiç korkmamasını, anasının babasının mahfûz u sâlim bulunduğunu söyleyerek, içeri girmiş...

O zamân kendi esâsen Gümülcine'li olduğu için harbden bir iki ay evvel oraya gelmiş iken, bir gün onu sokakta görüp meftûn olmuş ve o zamândan beri 'aklından çıkaramamış olduğunu, bu sefer harb başlayınca derhâl Gümülcine'ye sevk olunan tabura geçip buraya geldiğini, eğer kendisinin zevcesi olmaya râzı olursa, hem anasını hem babasını kurtaracağını, ve ona hayâtını vakf edip mes'ûd etmek için bezl-i 'ömür edeceğini söyleyerek teklîf-i izdivâç etmiş; zâbitin 'atf ve vahşetinden korkarken bu kadar hüsn-ü mu'âmele, bu derece nezâket görünce,

(s.38)

genç kız biraz kesb-i hiffet etmiş; ve onun meftûniyetinden ve nezâketinden istifâde etmek için hemen reddetmeyip vakit kazanmaya karar vermiş; ve evvelâ, anasının babasının 'avdetini talep etmiş... Zâbit 'Her ne kadar güç ise de peki...' diye va'ddettiği gibi, biraz sonra, hakikaten onlar da 'avdet etmiş...

Onlar, şehirde başkaları hakkında revâ görülen haber üzerinden, zulm-ü i'tisâfdan haberdâr oldukları için, zâbitin lutf ve himâyesine son derece minnetdâr kalarak, birçok tereddütten, birçok tefekkürden sonra, çâresiz kalıp râzı olmuşlar: 'ne yapalım, mademki seni kendine meşrû' zevce etmek istiyor ve bizi bu kadar himâye edecek...' demişler, genç kız burasını naklederken, yüzü 'alevler içinde yanarak: 'Aman Yârabbî, anam babam bile beni bu Bulgar haydutuna vermeye râzı olduklarını görünce, sahihden onun karısı olmuş gibi bir ateş

(s.39)

peydâ oldu, zannettim ki boğuluyorum... Vâk'a kendisi son derece nâzik uzun müddet birliğinde ateşe militerlikte bulunmuş 'âdeta bir Avrupalı gibi ise de ne olsa bir millet düşmanı değil mi?'" diyordu.

Ah o inâda ne şeni' fâci'alar, ne murdâr-ı tecâvüzler vukû'a geldiğini bilmediğiniz için siz de benim gibi şu tefsilâta belki nefretle mutalli oluyorsunuz. Bir ananın, bir babanın kendi kızlarını bir Bulgar'a zevce yapmaya râzı oluşları size pek bed görünüyor.

Fakat bir kere anasının babasının kızı gözü önünde 'ırzına tasallut edilen, ve sonra boğazlanan sürülerce genç kızları düşününüz...

Artık 'âilece bu izdivâca karar verilmiş, fakat genç kızın ısrâr ve ibrâmı üzerine harbin nihâyet bulması beklenilmiş... Kendisi ise böyle te'hir edersem belki bir çâre-yi halas zuhûr eder fikrindeymiş... İki ay böylece Gümülcine'de geçmiş,

(s.40)

onlar Binbaşının himâyesi altında, tecavüzden mahfûz ve refâh içinde yaşamışlar, iki ay sonra, Binbaşı taburuyla Edirne muhâsara kuvvetine iltihâk edince, anasını babasını Gümülcine'de bırakarak genç kızla beraber Edirne civarında Bulgar kuvvetlerinin iskân ettiği köylerden birine gelmişler, orada bir küçük evde ikamete başlamışlar... O zaman, genç kız uzak bir hayâl, gayr-ı kâbul-ü tahkik bir emel gibi kaçmak mümkün olup da Edirne'ye gidebilmek fikriyle meşgûl olmaya başlamış... Bunun için ara sıra Binbaşının ağzını arar, Edirne'nin kaç sâ'at uzak olduğunu ne cihette bulunduğunu ve yolda ne gibi mevâni'-i mevcûd olduğunu anlamaya çalışır, fakat yolda tutulup, birçok mühellik-i müsibetlere ma'rûz kalmaktan korkarak ürkermiş...

Nihâyet, o gün akşamüstü, Binbaşının dostlarından bir Yüzbaşı eve gelerek Binbaşının o gün bir hüçûm esnasında telef olduğunu haber verince, her ne

(s.41)

kadar düşman bilerek nefret etmekte ise de yerinde başka birisi olsa ne zararlar gelmek ihtimâli olduğu hâlde, dört aydır kendine ve anasına, babasına son derece hüsn-i mu'âmele etmiş, büyük bir nezâket göstermiş olan bu adamın böyle oluşuna son derece müte'essir olmuş, ve kendisinin şimdi yapayalnız, bu vahşiler arasında ne yapacağını, ne olacağını düşünerek korkmaya başlamış... Yüzbaşı ölüirken yanında bulunduğundan kendisini ona emânet ettiğini, artık beraber yaşayacaklarını söylerken gözlerinde o kadar çirkin bir şu'le varmış ki, genç kız tehlikenin pek yakın olduğundan korkarak ürkmeye mecbûr olmuş... Evde bir ihtiyâr Bulgar karısıyla kendisinden başka kimse olmadığı için herif bir tecâvüze cür'et ederse ne yapacağını düşünmeye başlamış... Tecâvüz hemen vâk'i olmuş, daha bir sâ'at geçmeden Yüzbaşı üzerine atlamış, genç kız fırlamış sofaya çıkmış, hizmetçi kadına seslenmiş, zâbit çirkin bir kahkahayla gülerek: ' Evden mi ümid

(s.42)

bekliyorsun? Öyle ise öğren ki onu ben bu gece savdım... Bu gece sen mutlak benim olacaksın, bunu öğrende nâfile yorulma... ' diye haykırmış... O vakit genç kız yatak odasına atılarak kapıya kilitlemiş; fakat herif eski evin zayıf kapısını omuzlayınca devirmiş; o zaman aralarında bir mücâdele başlamış... Herif onun üzerine atılıp zabt u rabt için uğraşırken, orada konsolun gözünde duran Binbaşının bir revolver hatrına geldiğinden onu kapmış ve cân havliyle üç dört el ateş etmiş... Fakat herifin sallanıp yere yuvarlandığını ve yerde bîhareket yattığını görünce, son derece telâşa düşerek kurtulmak için hemen kendini de öldürmeye karar vermiş... Fakat sonra hiç olmazsa firâra teşebbüs edip şâyed muvaffak olamaz da ele geçerse, ölmeyi daha muvâfık bularak hemen orada Binbaşının bir paltosunu giyip başına da bir şapka geçirerek sokağa fırlamış...

(s.43)

Gece yeni başlıyor, kar bütün şiddet ve zulmüyle savruluyormuş... Ne zamândan beri tahkik edip büyük karar, büyük tereddüt arasında cesaret edemediği yoldan ilerlemeye başlamış... Kendini görenler zulmet ve kar içinde bir zâbit zannederek geçip gidiyorlarmış... Bir sâ'at kadar yürüdüktan sonra

kâmilten تنها bir kırdâ bulunarak, kar kûmelerine gômülüp kalarak, yalnız halas ve selâmet ümidinin vereceği fevka'l beşer bir kuvvetle tasavvuru mahâl-i müşkilâtla uğraşarak, birçok nöbetçilerin evinden sâlimen geçebilmiş... Ba'zen düştüğünü kar kuyularından çıkamayıp orada olacağı fikriyle harâb olarak, sonra yorgunluktan vücûdunu artık iyice dondurmuş olan soğuktan bitâb kalıp şimdi kalkmamak üzere sükût edivereceğinden titreyerek yürümüş, yürümüş... Nihâyet, kendini birdenbire bir tel örgünün yanında bulunca, gördüğüne inanamayarak, sevinçten

(s.44)

deli olmuş... Fakat örgülerin içine girmek mümkün olmadığı gibi, uzun uzun araştırdığı hâlde, bir memur de bulamayarak, nihâyet, bitâb, donmuş, harâb bir halde, hiç olmazsa düşman toprağından değil, mukaddes Edirne'nin eşiginde olacağından dolayı minnet ve memnûniyetle diz çökmüş...

İyice sabâh olunca, gittim, Binbaşı'ya mes'eleyi anlattım. Vak'anın fevkâ'l-âdeliğinden nâsı mes'eleden başkumandanın da haberdâr edilmesi lazım geldiğini söyleyerek tahriren ma'lûmât veremediğini söyledi. Kazamata 'avdet ettim, kâğıdı yazdım, gönderdim; kâğıdın mu'âmelesi için iki sâ'at daha genç kız benimle beraber kaldı.

Çamurdan duvarlı, çamurdan tavanlı bu hazin ve siyâh sefâlet ve musibet ocağında onunla beraber geçen bu beş sâ'at, hayâtımın en mes'ûd, en münevver sâ'atleridir. İnsân hayâtında bir kadının ne mu'azzez, ne kadar emsâlsiz mu'azzez bir mükâfât-ı mihnet

(s.45)

olduğunu ben o vakit anladım. Böyle bir kadınla tahammül edilmeyecek sefâlet olur mu? Onu himâye ve müdâfa'a için, onu mes'ûd ve handân etmek için insân neler yapmak istiyor, ne ilâhi kudretler hissediyor!

Nihâyet onu aldılar, götürdüler; vedâ' elîm oldu, bu beş sâ'atlik hayâtda beş ay yaşamış gibi birbirimize ısınmıştık; "Emin olunuz ki sizi hiç unutmayacağım: hayâtımı size borçluyum!" diyerek ayrıldı. O gitti, fakat bu muzlimdâr mihnet onun şevk-i vücûduyla, onun hâtıra-yı mevcûdiyetiyle pür-nûr kaldı. Muhârebelerin niçin yapıldığını, şehirlerin niçin müdâfa'a edildiğini,

vatanın niçin ve ne kadar mu'azzez ve mukaddes olduğunu, ben onun selâmeti için düşmana karşı uğraşırken anladım.

Üç gün sonra ondan bir mektûb aldım. Bunda kendinin şimdilik eşrâftan birinin

(s.46)

hânesinde misâfir bulunduğunu, yegâne emeli muhârebenin bittiğini görmekten 'ibâret olduğunu söyleyerek beni hiç unutmayacağını tekrar ediyor idi.

İlk fırsat bulduğum vakit, Edirne'ye koştum; hemen misâfir olduğu zâtın hânesine gittim; oradan kendinin Edirne'de bir akrabası olduğu tahakkuk ettiğinden şimdi onun hânesinde bulunduğunu haber aldım. Hemen oraya şitâb ettim, beni içeri bir odaya aldılar; biraz sonra, ihtiyâr bir hanımla beraber o geldi. Hanıma beni "Karlar içinde ölüme mahkûm iken beni kurtaran zâbit..." diye tanıttı. Onun şimdi en ateşin emeli muhârebenin bitmesi, ve Edirne'nin selâmetle kurtulmasıydı.

Âh evet, Edirne'nin ya'ni onun kurtulması... Bunun için hayâtımı nasıl sevinerek fedâ ederdim!... Bu nur mahlûkatın tekrar Bulgar'ların eline düşmesi fikri beni nasıl kavurup yakıyordu! O, muhârebe bitince annesiyle babasını nasıl bulacağını

(s.47)

düşünüyordu, ben "Muhârebe bitsin o kolay... İki günde buluruz!..." dedim. "Nasıl, nasıl, dedi, muhârebe bitince siz beni unutmaz mısınız?" Bunu söyleyişindeki edâ-yı lûtfu, gözlerinin hayât veren nazarını ölünceye kadar unutamayacağım!...

Onu ka'lenin sukûtuna kadar iki def'a daha görebildim. Ka'lenin sukûtu yevm-i meş'ûmunda ilk fikrim hemen ona koşup selâmetini te'min etmek oldu. Fakat giderken yolda beni çevirdiler, ve esîr zâbitleri doldurdukları saray içine sevk ettiler. Herkesin sukûtta mutahassıl fâci'anın kahriyle sızladığımı bu elîm günlerde ben bundan başka bir de beynimi yakan bir iltihâb ile onu düşünüyör, ne hâlde olduğunu merak ediyordum.

Hayâtım, altı aylık esâret içinde, kâh onun sâlim ve mahfûz kaldığını, kâh bir Bulgar vahşetine kurban olduğunu düşünmekle geçti. Ba’zen, hiç selâmet ihtimâline inanamaz, ‘Mutlak, mutlak mahv

(s.48)

oldu....’ diye kendimi yerdim... Nihâyet, uzun tezebzüblerden sonra, esâretten kurtulmak mümkün olup da Edirne’de bulunduğum vakit, uçarcasına eve koştum. Ev karşıdan sâlim mahfûz duruyordu. Ben yerinde taş ve toprak göreceğim diye helâk olduğum için bu hâlden fevkâ’lâde sevindim. Hemen kapıya atıldım, bekledim, tekrar çaldım, bekledim... Çaldım, çaldım, çaldım... Kapı açılmıyordu. O zamân bakkaldan sordum. Evin boş olduğunu söylediler... İçinde oturanların nereye gittiğini bilemiyorlardı. Bütün komşulardan, imâmdan, bütün gelenden geçenden sordum. Sukût günlerini ta’kib eden fâci’alar esnâsında, o keşmekeş arasında, ne olduğunu kimse bilemiyor, kimse bir haber veremiyordu. Bir ma’lûmât almak için başımı vurmadiğim taş kalmadı.

O vakit mutlak çâresiz kalıp tehlikeden kurtulmak için firâr etmiş olduklarını düşünerek biraz

(s.49)

teselli buldum, ve İstanbul’a gidip gazetelerle i’lân ederek mutlak bir haber alırım ümidine düştüm. İstanbul’a geldim, iki hafta her gün gazetelerle i’lân ettim; babasını, anasını, kendisini aradım sordum. Hiç, hiç... Canım sanki bu o kadar güzel, o kadar semâvî rû’yet-i rû’yardı, ve bu da uykudan uyanınca gâ’ib olan rû’yalar gibi, şimdi artık tulû’ etmemek üzere mahv-ı zâ’il olsa, yalnız ben mahrûm kalsam ben yine râzıyım... Onun bugün benden uzak olsun hayâtda, benden başkasıyla olsun mes’ûd olduğunu öğrensem, ben yine bahtiyâr olurum... ‘Emin olunuz ki sizi hiç unutmayacağım!’ diye mükerreren va’dettiği halde beni unuttuğunu öğrenmek ne kadar acı olsa yine bir sâ’adettir... Onun yaşadığını öğreneyim, hayâtda olduğundan emin olayım da... Hâlbuki onun da bir Bulgar’ın gedâ-yı zulm-ü iftirâsı olduğunu düşünmek... İşte beni mahveden bu feci’ düşüncedir!...

(s.50)

Bugün o kadar bedbahtım ki tasavvur edemezsiniz... Evet, ‘acaba yaşıyor mu, yoksa telef mi oldu?... O kadar rûh-nüvâz âhenk ile söylediği ‘‘Sizi hiç unutmuyacağım!’’ sözü hala kulaklarımda çınlar... Hâlbuki bu da, işte bugün bu hâtırada zâ’il olmak üzeredir; ve ben ‘ömrümde beş sâ’at ancak gördüğüm bu zavallı kızın bu sözüyle bağlanarak, onsuzluktan o kadar harâbım, o kadar harâbım ki şimdi ne yapacağımı bilemiyorum...

Ve Feridun, başını pencereye çevirerek, sokağa bakmak bahânesiyle gözlerini dolduran yaşları saklamaya çalıştı.

ÇAMLAR ARASINDA

Bir meşrebin defter-i tahassüsünden

Burgaztepesi Haziran 1329

Uzak, uzak, ve تنها, ve sâkin, o kadar uzak, o kadar تنها, o kadar sâkin, bir yer olsun ki, diyordum, oraya haricen ra’şe-yi hayâtı, sar’a-yı ihtirâsı giremesin; ben, yalnız, kendi yalnızlığımla تنها ve sâkin, nisyân ve inzivâ içinde, bir derviş, bir râhip hayâtı yaşayayım. Bu şimdi hayâtımı zabt ve tazâyık etmekte olan macerâlardan, dağdağlardan hâli iğrendiğim cereyânlardan âzâde, bu harâb eden ‘alâkalardan mücerret, kendimi unutayım.

(s.54)

İşte bunu bu tepede buldum.

Sükûn u vahdet. Ah ne sükûn, ve ne vahdet!

Her gün, akşama kadar rüzgârın terânesiyle sermet çamların ebedî mırıldısı yalnız horozların, tavukların sesleri ihlâl ediyor, o kadar sükûn... Ve kahveci ihtiyâr hizmetçi kadından başka insân görmek nâdiren mümkün oluyor, o kadar da vahdet...

Günlerden beri, sâ’atlerce, çamların altında marizlerin hava tedâvisi yaptıkları gibi, hasır bir koltuğa uzanıp, bu yalnızlık, bu sessizlik içinde, bu sükûn ve sükûtu katre katre emiyorum. Aylarca süren, ve hâtırası olan

dimâğımı bir herc ü merc ü ihtiyâç ile sarsan o son günlerin teşevvüşâtından sonra bu o kadar lezîz ki...

Burada bulduğum yalnız bu değil, kahvenin müstemilâtından küçük bir odada ikâmet ediyorum, tabî'atın başka mevki'lerden kısmen izhâr ettiği

(s.55)

bedâyi' burada toplu olarak ve o kadar mebzûl ki, insân yalnız sükûn ve vahdet ile değil, 'aynı zamânda bütün mehâsin ile de muhat ve müncezib kalır...

Her sâ'atin kendine göre bir başka lûtfu, bir başka güzelliği var.

Sabâhları... İlk serinlik içinde, çamların arasına dalıyorum. Çamlar, güneşin döktüğü rakid harâretin altında, günlerden beri mahrûm oldukları bu nevâziş-i şemse karşı, inbisât ederek bihâre-yi 'âid emellerinin bütün neş'eleriyle, bütün çiçekleriyle neşr-i râyiha ediyorlar.

Bu o kadar mü'esser bir şey ki, en hassas çiçeklerden müteşekkil bir demetten intisâr eder gibi insânı sarhoş ediyor. Şimdiye kadar koklanılmış kokulara, tanılmış çiçek râyihalarına benzemez, bir başka cilve ile öyle bir bûy-ı miskeri ki tenessüm ettikçe rûhuma

(s.56)

müzehher bir hava-yı hayât doluyor zannediyordum.

Ağaçların altından yürüdükçe parça parça yeşil gölgeleri yaldızlayan nevrûzer dalgacıkları iltimâ' ediyor. Her köşe 'arz ettikçe münâzaradan bir lem'a-yı hüsn ile pürhande-yi sürûr... Yürürken çam dallarının her birinin bir başka şekilde tertib ettiği çerçevelerin rengin mu'anakasından mürekkebi ve dâ'ima başka bir güzelliğin ira'e etmek üzere değişen gümüş ve altın levhâlar manzûr oluyor.

Biraz yorulunca çöküyorum, ve dinleniyorum.

Çırpınarak geçen rüzgâr, çamların dallarıyla, yapraklarıyla koklaşarak onlara sâ'adet va'dleri mi fısıldıyorlar bilmem, fakat her hâlde bu o kadar tatlı bir şey olmalı ki, dallar arkasından tehallûkle şitâb eder gibi oluyorlar, ayrılmaya mecbûr oldukları vakit, pür-âh ve esef gibi 'avdet ediyorlar.

Ve ne mûsikî!...

(s.57)

Bu lâtif mûsikîyi günlerden beri dinliyorum. Onun, en gayr-ı mahsûs ma'nâlarına hulûl eden rûhumun bütün vecd ve istiğrâkıyla dinliyorum.

Bana o bütün dâsitân-ı beşeriyetiyle tekrar okuyor.

İşte, işte, şimdi daha hiçbir mevce-i ihtirâs ile şaibedâr-ı irti'aş olmamış genç ve ma'sûm bir kalbi ilk emelleriyle lerzişdâr-ı şegaf eden sabi bir 'aşkın terâneleri... Nasıl nihâyetsiz bir şevk-i tehallûkle, nasıl derin bir ihtizâz-ı ferâgatle çırpınıyor!...

Tıpkı ilk lerze-i emel ile sermet-i heyecân bir kız gibi, şimdi bîtâb-ı ârzû-yı pür şerm-i emel, titrer gibi, inler gibi, sonra, güller 'oyunar gibi, ânat-ı 'aşk ile raksân-ı şevk ü tarab!

Ba'zen derin bir vecd-i rûhuyla bayılarak teslim oluyor gibi bîtâb ve pür-halicân, ba'zen nâzik ve şûh

(s.58)

cilvelerle uzaklaşıyor gibi mevvâc ve hırâmân, sonra, 'işvelerle, gamzelerle, handelerle, koşarak, sekerek, uçarak, sonra bütün bu âhenk-i raks arasında, âni vakfelerle susarak, yâhûd hafif bir mırıldı ile lahn-ı mü'ebbedine germi vererek, süzüşlerle, niyazlarla, serzenişlerle devam devam, devam ediyor.

Ba'zen birdenbire rüzgâr sertleşerek 'anif ve pür-tehevvür-i hüçûm ediyor; o vakit ma'nâ-yı mûsikî-yi kesb-i kûsût u fecâ'at ediyor.

İşte şimdi bu 'adeta bir enîn-i ihtirâstır. Fakat ihtirâsın bütün fırtınalarıyla, bütün zulmetleriyle pür-salvet bir enîn, müfârakatın yâhûd kıskançlığın kalb-i beşerî-yi kahr pençesinde tazyîk ederek 'aksettirdiği bir fecî' sayha-yı elem!... O kadar haşin, o kadar pür-hevl ü ra'd...

Sonra öğleler...

(s.59)

Ba'zen sıcak günlerde, tazyîk-i harâret altında tabî'atın bulunduğunu hissediyorum.

Ne bir hareket ne bir hiss.

Tabî'at öğle güneşinin ağırlığı altında ezilmiş, nefessiz, boğuluyor.

Çamlar arasında parça parça mer'î olan deniz erimiş bir kurşun gibi, câmid, bî-hareket serilen sathıyla dumanlı, kâbûs-u alût bir ma'dûriyyet içinde gâ'ib oluyor.

Orada burada, güneşe ma'rûz yerlerde, büyük ateşlerin üstünde görünen tennûre-yi müşâhib 'alâm-ı iltihâb fark olunuyor.

Bütün kâ'inât, semâ, deniz, toprak kahr ve şiddetle tenefüs ve hareketi ta'tîl eden 'ademengiz bir taklîd-i hükümrân hareket altında, bî-mecâl hatta bî-hayât!...

Hatta çamların altında al'âlâde sesleriyle dolduran hevâm ve haşerât bile bî-eser ve bî-savt

(s.60)

kalmışlar... Ne bir müvecceh-i heva, ne bir nefha-yı bâd!... Sanki mevcudat da hayât-ı tevakkûf etmiş, yalnız güneşin cûşacûş cereyân-ı emvâcı, ve yalnız göz kamaştıran galeyân-ı iltibâ'ı

Çamlar, bu hevây-ı âteş ile meşbû', harâret altında bî'tâb ve nâlân, baygın müsekker bir râyiha neşrediyorlar. Bir râyiha ki, hâr ve mûnis-i nüfûz ederek, teneffüsü taltîf ediyor.

Ne bir hareket, ne bir ses... Tabî'at, öğle güneşinin ağırlığı altında, ezilmiş, nefessiz, boğuluyor.

Günler, vak'asız, havâdissiz bir nisyân-ı tâm içinde, hafif, çâlâk, uçuyorlar; uçup, uçup, gidiyorlar.

Bu uzun ve sıcak günlerin, bu gölgelik ve sükûnet içinde su gibi aktığı, rûhumda bir eser bırakmadan, bir şey düşünmeden, kimseyi

(s.61)

görmeyen geçip gittiğini görmek ne zevk, ne zevk, ne zevk!...

Ba'zen pek, pek nadiren bir iki insân görünüyor; gelip bir iki sâ'at kahvede oturup gidiyorlar. Fakat ben onları o kadar unuttum gibi ki, başka bir hayâta 'âid mahlûklar gibi bana uzak ve yabancı görünüyorlar...

Ben dâ'ima sükûn ve tenhâi ile meşbû'-yı tekye ve manâstır hayâtlarını şevk ve arzu ile tahayyül ettim. O rûhu bir zelâl-ı tesliyet ile sermest eden sükûn-ı ahrûy ile tûlû-yı tekye ve manâstırların sakinleri bir gölge gibi, sessiz, hareketsiz gözler; nefes almıyorlar, yaşamıyorlar zannı veren hayâletlere benzerler... Ben de burada onlar gibi bir hayâlet oldum. 'Âdeta kendi sesimi unuttum. Hiç kimse ile konuşmamak, insân sesi işitmek ne sa'âdet!...

(s.62)

Ve ne muhteşem gurûblar, ne lâhûtu mehtâblar!...

Her akşam günün son sâ'atlerine doğru, her an renkleri, 'akisleri, dalgalarına türlü tecelliyât-ı hüzn ve mâtem 'arz eden ufukta ne melâ'ib-i elvân ve envâr!...

Akşama kadar güneş bir gümüş göl gibi bîtâb ve müzâb-ı mermerenin fevkinde göz kamaştırıcı 'akisleriyle lertzân-ı hâreler, murassa'-yı teş'âsu'lar serpererek semâda gerdûn-ı saltanatıyla hükümrân olduktan sonra, ağır ağır ufka inerek vedâ'ya hazırlanıyor. Evvela, kamaştırıcı tenevvür fark olunamayan kurs-ı ufka yaklaştıkça ta'yin ve teressüm etmeye başlıyor. Ufuklarda rengin 'adamlara boğulmuş ehvâl-i sevâhil, birer hat-ı sehâb, birer zıll-ı zâ'il zannolunacak kadar mübhem hayâli, ümitdâr ediyor.

Sonra, birdenbire, altın bir kurs hâline gelerek, altın mermereye bir sûtûn-ı zer resm ediyor.

(s.63)

Bunun etrafında, her akşam, ne renk ve ziyâ dalgaları, ne inikâs ve inkisâr oyunları peydâ oluyor!...

En nihâyet, bütün bunlardan sonra, muhtazır ufukta eriye eriye gâ'ib olan bir kürre-i hûn!... Ve denizde ondan 'akseden birkaç katre-i gam ve hicrân!... Sonra, bî nihâye bir hüzn ve mâtem ile meşbû' bir ufk-u elem!...

Hele kamerli geceler, semânın, ufukların ve suların üzerindeki handân ve raksân-ı ziyâ ve nûr cilveleri!... O elmâs denizler, o gümüş semâlar, o altın ufuklar!... Bütün bunlarla beraber bilhassa o yalnızlık, o kimsesizlik, o sessizlik... O hâtıranızı türlü fitneler, türlü tezvirler tertîb eden hemcinslerine bir dağdağa-yı rivâyet!... Yalnız sükûn, yalnız ezeli, ebedî bir sükûn...

(s.64)

Evet sükûn, rükûd...

O derecede ki, çamların altında oynayan tavukların ara sıra 'akseden sesleri olmasa, yokluk ile muhâtım zannedeceğim.

Önümde deniz ayaklarımın altında, akşama kadar müşa'şa-yı inikâslarla güneşe karşı bir âyine gibi râkid u magşî serpildikten sonra, şimdi, garbda yüksek bir bulutun arkasına girip sevinen güneşten esmer iltimâ'larla âlûde-yi zelâl kaldı.

Fakat o kadar râkid, o kadar şeffâf ki, yok denecek, hat-ı ufk seçilemeyecek derecede... O kadar hayâl, o kadar gayr-ı mahsûs bir hayâl... O üstündeki mürtesemât, cereyânlar, hâreler bile semânın üstünde teressüm eden ince bulutları andırıyor. İki küçük sandal var; fakat onlar da uzakta semânın nilgün-i 'umkunda süzülen iki siyâh kuş zannı veriyor.

(s.65)

Öyle ki deniz, ayaklarımın altında başlayarak yüksele yüksele beni ihâta eden bir semâ hüsnü veriyor, boşluk içinde yaşıyorum gibi geliyor.

Sükûn ve rükûd...

Evet, her şeyde, etrafımda, bende de, nihâyet, bende de sükûn ve rükûd!...

Günlerden beri bu vahdet içinde, bu sükûn ile muhât olarak yaşaya yaşaya, bu muhit-i sükût ve tenhâyı içinde, bütün hissiyatımı alûde-yi ihtirâs bırakmış boş, ma'nâsız emellerden tenezzüh ederek bende de sükûn, bende de rükûd...

Hayâtta uzun seneler, bin kahr, bin elem ile beklediğim lütuflardan müteneffir, dünyaya, kâ'inâta bigâne, nefretten, kendinden, istihkârdan âzâde, emellerden, ihtirâslardan uzak, yalnız sükûn, yalnız rükûd...

(s.66)

Bu âhenklerle sermest, bu sükûnete gömülerek, manzara muhit-i tebeddül ettiği hâlde, günlerce bir insân yüzü görmemek benim için ne şifâkâr bir tedavi oldu!... Beni bî kıdem usandım zannettiğim hayâta nasıl 'aşk ile rabt ve bend etti!...

Hayâta girdiği ilk sâ'atlerde, semâların, denizlerin ihtişamına, tabî'atın lûtflarına ve ziynetlerine karşı pür şükrân kamaşan bir mevcûd-ı ibtidâ'i gibi oldum. 'Ömrümde belki ilk def'a olarak yaşamanın zevkini duyuyorum. Ve bu zevk, şüphesiz, insânların sonradan halk ve ilâve ettikleri kâyûd-ı va'kai'dden âzâde, tabî'ata en yakın bir hayât içinde yaşamaktan 'ibâret!...

Bu zevk içinde, hayâtın beni her taraftan bağlamış olan bütün kayıtlarının çözüldüğünü, dünyâya geldiğim zamândan beri hiçbir vakit hissetmiş olduğum bir âzâde-gî ile nefes aldığımı hissediyorum.

(s.67)

Bu her biri yalnız kendi mundar nefesi, yalnız kendi sefil kanâ'atı için didişen müfteris maymunlardan uzak, böyle mûsikî olarak yalnız tabî'atın lahn-ı âhengini dinleyip hayât olarak yalnız ma'sûm hayvanları görerek uzak, uzak ve yapayalnız yaşamak!...

'Âlemden, vukû'attan, şemâtetten uzak, insânlıktan ya'ni riyadan, hissden, rekâbedden, denâ'etten, rezaletten uzak, bir hayvan gibi, bir ilk insân hayâtı başlamak!

Hatta başladığımı unuttum; bu âhengi beni mest eden hayâta, kâ'inâta karıştım. İrâdesiz, hemen bir cüz'-i tabî'at oldum. Hâtıralarım bile seslendi. Bütün murâtlarımdan, nefretlerimden, 'adavetlerimden sıyrıldım. Yalnız, yalnız, yalnız nefes aldığım bu dakika var, ne mâzi, ne istikbâl!...

Hatta başka insân bile yok. Bütün târih,

(s.68)

bütün hayât, bütün destân-ı beşer rû'yâ... Ben bile, ben bile rû'yâyım!...

Yalnız sükûn ve hiddet içinde mestâne âhenkleriyle esen rüzgâr, ve onla mu'ânakasından mes'ûd olarak mü'ebbed-i neşîdeleriyle terennüm eden çamlar var!...

HIYÂNETE KARŞI

Ara sıra olduğu gibi bu akşam kocası yine bir misâfirle gelmişti. Bu, onun eski mektup arkadaşlarından biriydi. Delikanlı 'acele soyundu, ve rakı tepsisini hemen hazırlayıp göndermesini söyleyerek misâfirin yanına gittiği vakit genç kadın aşağı indi. Hizmetçiye gözünün önünde tepsiyi hazırlayarak onların yanına gönderdi. Kocasının elbisesini toplayıp kaldırmak için yatak odasına döndü.

O aşağı inerken henüz iki yaşındaki çocuklarını odada yalnız oyunla meşgûl bırakmıştı.

(s.72)

Çocuk oynarken orada iskemlenin üzerinde duran babasının pardesüsünün yan cebinde duran bir gazeteyi çekmiş, onu karıştırmaya, yürütmeye başlamıştı.

Kocası vakit bulup da okuyamadığı gazeteleri böyle cebinde saklayıp öbürgün okurdu, bunu bildiği için hemen çocuğa atılarak gazeteyi elinden aldı. Fakat kısmen yürütülmüş olduğu için devrilip bükülen gazetenin içinde başka kâğıtlar da en iç bölümüne i'tina ile konulmuş birkaç renkli kâğıt eline geçti.

Bu bir mektûbdu, ve zarf üzerinde kocasının ismi yazılıydı. Ehemmiyet vermeyip yine gazete ile beraber paltonun cebine koymak üzere iken gözüne

ilişen bir söz nazar-ı dikkatini celb etti. Ve o satırı, sonraki satırı, ve diğer satırları okudu... Hırs ve tehallükle kâğıtları açarak

(s.73)

elkab, imzâya, baktı: bu bir ‘aşk mektubuydu!... Ve bir kadın tarafından kocasına yazılmıştı!...

Kulağında uğultularla, gözleri karararak okumaya çalışıyordu; gözünün önünde şeytanı bir raks içinde devreden sözlerle, müşevveş uzak hâtıralar gibi mübhem bir surette, bu ‘aşkın üç aydan beri devam ettiğini ve tekrar eden mübînlerle nazaran ebedîyyen devam edeceğini, kadının şiddet-i ‘aşkıdan çoluğunu çocuğunu bile terk ve fedâyâ hazır olduğunu anlamıştı.

Bîtâb ve perişân, sendeleyerek, eli aşağı düştü, duvara dayandı.

Çocuk, ayaklarının dibinde, sızlanıyor, bir şeyler istiyor, hatta ağlamaya başlıyordu. O ise, etrafında cihânın bu inhidâm ve inkirâzında o kadar medetsiz, o kadar sefil ve harâbdı ki, artık bir şey işitmiyor, bir şey görmüyor, hatta nefes almıyor, alamıyordu. Neden sonra

(s.74)

çocuğun vaveylası onu biraz kendine getirdi gibi oldu, eğilerek onu tuttu, kucağına aldı. O vakit pür-şikâyet ve münfa’il bir nazarla kendine bakan yavrucağın çehresindeki harâret-i ifâdenin karşısında, tekrar her şeyi tahattur ederek, gözleri birden hücûm eden yaşlara boğuldu.

Bu esnâda ilk kadehlerin neş’esiyle kıvama gelmeye başlamış olan keyfin ‘alâmeti olmak üzere içeridekiler terennüme başlamıştı; kocası kendine mahsûs sermestâne bir âhenk ile mırıldanıyordu:

Senin ‘aşkınla civânım ben bekâr er oldum...

Sersem ve perişân, çocuğu uyutup ‘aklını başına toplayarak düşünmek, bir karar vermek için deli oluyordu. Hâlbuki bu gece çocuk erken uyumakta ‘inât etti. Ve onunla meşgûl olduğu bütün müddet zarfında dalgın, müşevveş hep mes’eleyi düşünüyor, ara sıra, bin türlü

(s.75)

ta'limât içinde birdenbire acı tahatturla, zehirli tefekkürlerle boğulup helâk olarak zihninden yıldırım gibi müthiş, yakıcı, müfteris kararlar geçiyordu.

Nihâyet çocuk uyudu, onu yatağına yatırıp şimdi oldukça sükûn ile oturdu, mektûbu baştan nihâyete kadar bir daha okudu; bitirdiği vakit baştan nihâyete kadar öğrendiği bu hikâye-yi 'aşktan kararan gözlerini kapayıp derin derin kendini dinledi.

Bu, terk-i hayâtı mahsûs-ı cebri, zelîl, mahsûl-i tesâdüf mâ'sukalardan biriydi; kadın, çoluğunu çocuğunu terk ve fedâ etmeye hazır olduğundan bahsetmesine nazaran müte'ehhil, hatta vâlide idi. Demek ki, ma'suka için hiçbir müdâfa'aya mâlik olmayan 'âdi, teşne-yi tahassüs-ü mahlûklardan biriydi. Kim bilir daha kaç erkeğe böyle 'aynı sözleri söyleyerek, isbât-ı 'aşk olmak üzere tekrar etmişti. Onu harâb ve helâk eden şey ise, kocasının

(s.76)

böyle 'âdi bir kadına üç aydır devam eden bir 'aşkla rabt-ı hayât etmesi, edebilmesi ve kendini böylece aldatmasıydı.

Mektûbdan üç aydır mükerreren gündüzleri, hatta bir iki gece buluşmuş olduklarını anlamıştı. Âh, onu arkadaşlarında misâfir kaldığını te'min ederek aldattığı geceleri kocası demek ki, gidip mundâr kadının yanında geçirmişti?...

O ise, evdeki hayâtından memnûn, kocasından emin, bin türlü mahrûmiyyet içinde, bin türlü işle kendini harâb ederek, akşamlara kadar çocuğuyla, eviyle, işleriyle didiniyor, ve bu hayâtı sa'âdet zannederek yaşıyordu.

Kocasını eğer keyfine göre ba'zen geç kalıp gece yarısına kadar birahânelerde sarhoş olmazsa, eve gelince, mutlak canı istediği kadar rakısını içip zevkini te'min etmedikten başka bir şey düşünmezdi. 'Âile içinde en ağır, en elîm vazifeler yalnız kendine

(s.77)

kalıyor, kocası, yalnız keyfi için yaşıyordu. Mesela, o rakısını içerken belki yemek yerse beraber yiyelim diye onu sâ'atlerce aç acına bekler, eğer yemekten evvel olmazsa sofrada mutlak sızan kocasını hemen her akşam hizmetçinin mu'avenetiyle yatağına yatırır, ve şikâyet etmezdi. Bugüne kadar hayâtlarını böyle mundâr keyfi için gayr-ı kabul-i tahammül bir âfet hâline getiren bu adamdan memnûn, hayâtına kâni' yaşamıştı.

Şimdi ise, bu son darbe onda o kadar derin bir 'isyân dalgası peydâ etti ki, şimdiye kadar tahammül ettiği bu hâllerden şimdi pür-tehevvür, hırs ve tuğyân ile köpürmeye başladı.

Bu esnâda içeride neş'e bir galeyân şevka şevk kesb etmemiş, sesler çatallaşmış, iki erkek bir ağızdan terennüm ediyorlardı:

Bî-vefâ ama cihânda canımın canısın!

O ise göğsünü dönerek: 'Âh evet, diye hıçkırdı. Mu'azzez, kıymetli olmak için kadınlar bî-vefâ,

(s.78)

hâ'in, kalpsiz olmalı... Size sadâkat cinayettir!"

O zamân, 'Eğer benim de sadâkatimden emin olmasa, 'aşkımdan, nâmûsumdan dolaşırdı...' diye düşündü. Bu fikir doğar doğmaz, derin bir ihtirâs içinde, bütün mevcûdiyyetini zabt ve istilâ etti. Va'kûr bir tehavvür içinde ondan intikam almak, onu şimdiye kadar yapmadıysa bundan sonra hıyânetiyle kendine rapt etmek için deli oldu. O zamân nihâyetsiz 'ataş-ı sârının uzak hayâtın hoş menba'lardan seyelân eden zülâl-i teselli ve hayât ile tatmin ve teşfiye edildiğini hisseder gibi oldu.

İntikam... Evet, fakat nasıl bir intikam?

Yakıp kavurarak geçen bir fikir onu titretti, âh ne acı, ne zehirli, ne kanlı olacaktı... Bu intikam, hem onun evinde, onun odasının yanındaki odada, onun dostuyla alınacak bu intikam o kadar vahşi olacaktı ki, zevk ve hüzünden bütün vücûdu sarsıldı.

(s.79)

Bu kadar zevk içinde, belâ-yı teredüd, karar verdi:

Şimdi kocası sızıp yatağına yattığı vakit içeriye odaya gidip onun dostunun koynuna gidecekti, ve o, keyif içinde bî-haber horlamakta iken, tabiki onun kendi gafletinden istifâde ederek kendine hıyânet ettiği gibi evde daha müthiş bir hakâret olmak üzere, onun sarhoşluğundan istifâde edip yanındaki odada bir başka erkeğe teslim-i vücûd edecekti.

Bu fikir onun rûhunu kavurup tuğyân-ı tehavür için o kadar mü'esser-i ferâh oluyordu ki, bunun mülâkatı, çirkinliğini, avâkıbini düşünmek istemiyordu. Dimâğımı işgâl eden duman arasında, yalnız misâfirin sarhoşluk te'siri içinde belki ne olduğundan hakkıyla haberdâr olmayarak, bu ni'meti bir rû'ya-yı telakki edeceğini, öbürgün belki hiç tahattur etmeyeceğini düşündü.

İçeride artık sesler birbirine karışıyor,

(s.80)

uzuyor, dalgalanıyor ve terennüm devam ediyor idi.

Pâlûze mi ten ya gümüş âyine mi gördün...

Artık kararını verdiğini ferahtan hafiflemiş, neş'e ile acı acı gülerек:

- Bakalım, kimin gerdanı kimin teni pâlûzeymiş, bu akşam anlayacağım... diye söylendi.

Şimdi, kocası yatakta uzanmış, dünyadan bî-haber her geceki gibi beyhûde, horluyordu. Genç kadın, kendisinde kat'iyyen bir fikr-i sâbit olan müthiş niyetini icrâ için, yatmamıştı. Acı acı gülerек âyinede kendisine bakıyordu. Kendi kendine harâretle:

‘‘Ne yazık ki, nâmûsumu kurbân edeceğim adam kollarının arasına teslim olunacak hazinenin kıymetinden haberdâr olamayacak bir hâlde...’’ dedi.

Fakat bir kere başladıktan sonra, evde elbette kıymetini takdir edecek olanları bulabilirdi.

(s.81)

Kapıyı açtı. Kocasının ayaklarından sürüklense aylamayacağına iyice vâkıf olduğu için tereddütsüz hareket ediyorlardı. Misâfir odasının kapısına kadar gitti, kapıyı açtı; garip bir heyecân onu titretmeye başlamıştı, bu ra'şe ile kapıda tevakkuf ederek içeriye baktı.

Kandilin hafif ziyâsıyla nim münevver odada misâfirin sandalyelerin üzerine rastgele attığı elbiselerini gördü; ilerledi, odanın havası geriye bir 'işâret kokusu ile âlûdeydi. Kokunun mûcip olduğu istikrâha rağmen, muvaffakiyet-i sâraiyle meshûr olarak, karyolaya teveccüh etti, ve orada hafif bir horultu ile uyuyan adamın başucunda durup ona bakmaya başladı.

Şimdi adamcağız uyandığı vakit, kim bilir ne kadar memnûn ve mes'ûd olacaktı?... Gözleri dumanlar içinde boğularak, mu'annid-i tereddüdüne,

(s.82)

istirâzına metin-i mukavemetle gâlib gelerek elini uzattı, ve onun elini tuttu; fakat bu el, temâs-ı bârdıyla vücudunda o kadar şedîd bir ra'şe dalgalanırdı ki bir yılan dokunmuş gibi, haşitle geri çekildi. Ve bir rû'yâdan uyanır gibi silkelenerek etrafına baktı. Bu bilmediği, görmediği, yabancı erkeğin yanında, bu sâ'atte ne işi vardı?...

O zamân intikam almak için yaptığını kendine inandırmaya çalıştı, tekrar tekrar kocasının hıyânetini düşünmeye gayret etti. Fakat intikam... Bu intikam kimden alınacaktı?... Kocasından mı?... O bilmedikten sonra bunun neresi intikam olacaktı? Evet, elbette o bilmeyecekti; bilse, öğrense de bu lekeyi, bu levni üzerinden atmak için onu boşayacaktı; bu levs ise kala kala onun kendi üstünde kalacaktı. Bu müthiş oyunda olursa onun nâmûsuna olacaktı...

Bu levsden ne yaparsa yapsın sarılıp kurtu

(s.83)

lamayacağını anlayarak, mu'azzez, temiz nâmûslu kadın vücûdundan soğuk bir ra'şe-yi tehâşi ve istikrah aktı. O vakit düşündü ki onun intikam, sermest bir faturayla nâmûsunu böyle rastgele fedâ ederek kendini bednâm ve tezlîl etmek

değil, belki onun melûs hayâtının yanında her şeye rağmen pâk ve ma'sûm kalıp büleml bir nâsiye-i nâmûs ve vakârıyla onun hıyânetlerine lâkayd kalmak, ve tahammül etmekte. Evet, ondan intikam, bir gün, o, bütün bu mundâr münasebetlerden nâdim olup 'avdet ettiği zamân ona her şeye vâkîf olduğu hâlde, başka kadınların kolaylıkla sukût edeceği uçurumlara düşmeyecek kadar merd ve 'âlim bir kadın olduğunu isbât etmekte.

O zamân, yavaşça odadan çıktı, kapıyı kapayarak, kendi odalarına geldi; kalbinde şimdi, kocasının artık vâkîf olduğu hıyânetlerine, rezaletlerine karşı bir mukavvemet

(s.84)

veren, sıcak, nevâziş-gâr, nâmütenâhi bir tesliyyet güneşinin tulû'ını hissediyorlardı.

(s.87)

BİR MEZE İÇİN

Bu akşam, son derece mütecessis olduğu için her köşeye, her bucağa sokulmasından kinâye olarak semtte küçükden beri çırçır lakabıyla anılan defter-i hâkâmı ketebesinden Hüsnü Bey kahveye girdiği vakit, arkadaşlarıyla her gece işgâl ettikleri köşeye doğru pür şevk ü şetârek bir nazar artarak ve elini kendine mahsûs bir imrendirmek vaz'ıyla dudaklarına götürerek:

- Size bir havâdis, bir havâdis ki... Hiç sormayın, diye ilerledi.

İhvân, şimdiden mes'ûd, sıkıştılar, ona

(s.88)

aralarında bir yer verdiler. Çünkü Hüsnü Bey, kimsenin bir şeyden haberi yokken, arar, tarar, keşfeder, mahallede en nâşinide havâdislerin müttebi' nakl ve şüyû' olurdu.

Yerine oturunca, birinin ikrâm ettiği sigarayı masadaki kibritlikten bir kibrit alıp bir vaz'-ı mahsûs ile yakarak, lezîz bir şey yiyiyormuş gibi mestâne bir nefes çekti; etrafındakilere tehâllülle bekledikleri havâdisi verdi:

- Bizim mezecik başkalarına ziyâfet çekiyor, ayol, dedi.

Onlar, mezecik diye, mahallede altmış yaşlarında bir ihtiyâr beyin iki ay evvel aldığı yirmi mi üç, yirmi mi dört yaşında lâtif bir genç kızdan bahsederlerdi.

Bu havâdisle son derece ‘alâkadâr olarak bütün nazarlar ateşlendi, ve hep birden: ‘‘Amma ettik ha...’’ dediler.

(s.89)

O vakit tafsilât verdi:

Ne vakit başladığından haberi pek yoksa da bir zamândan beri her gece yatsıdan sonra, Kâmil Bey’in konağının önünde bir gölge peydâ oluyor, ve bir, nihâyet iki def’a gidip geldikten sonra, yavaşça açılan kapıdan sürtünerek içeri giriyordu.

Hüsnü Bey: - Ben de bunu bizim hemşîreden öğrendim, diye ‘ilâve etti.

Onun hemşîresinin, çırçır erkekler arasında ne ise, o dahâ âzılı olduğundan etrafında olan bitenin zerresini nazar-ı tecessüsünden kaçırmaz bir nâdire-yi cihân olduğunu sami’ince ma’lûmdu.

Onların evi Kâmil Bey’in konağının biraz karşısına gelirdi. Hemşîresi bir gece pencerede otururken bu gayr-ı tabî’i gölgeye dikkat etmiş, onun konağa girişindeki esrâr-ı nazar merâkını celb ederek, Kâmil Bey’in bu andan sızmış olduğunu iyice bildiği için bunun bana gelmiş bir misâfir olamayacağını

(s.90)

düşünerek tecessüsü çoğalmıştı. Fakat, misâfir olduğunu farz edilse bile mutlak bir iki sa’ât sonra çıkacağını tahmin ederek beklemiş, beklemiş, hiç kimsenin çıkmadığını, hatta evde bütün lambaların söndürdüğünü görünce evde yatmıştı.

Öbür gece yine ‘aynı zâ’irin ‘aynı esrâr ile içeri girdiğini, ve yine çıkmadığını görünce sabâha kadar uyumayarak, beklemiş, ve nihâyet, sabâha karşı alacakaranlıkta yine ‘aynı gölgenin ‘aynı esrâr ile çıktığını görerek işi iyice anlamıştı.

Hüsnü Bey: - Bunu keşfedince hemşîre evvela bana haber verdi, diye devam etti. Dün ‘aynı adamın yatsıdan sonra eve alındığını ve sabâha karşı

kapı açılıp gizlice dışarı çıktığını gördüm, arkasına takıldım... Hem de kim, biliyor musunuz?...

(s.91)

Hep birden: “’aman, kim, kim bakalım?” dediler.

- Hani şu turşucunun karşısındaki eve yeni taşınanlar yok mu... Onların oğlu...

Yirmi beş yaşında genç bir delikanlı... Şimendifer de mi, tercümân mıymış, neymiş, bugün tahkik ettim... Fakat herifte tali’ mi dersek... Daha mahalleye dün geldi, gelir gelmez ilk işi turnaya böyle vurmak olsun...

Hepsinin çehrelerinde bu zıl-ı infi’âl, gözlerinde bir âteş-i hased vardı.

Çünkü Kâmil Bey, ‘Abdülhamid devrinin nüfûzlu topçu iken bugün mütekâ’id altmışlık bir ihtiyâr, iki ay evvel, topçu paşasının akrabasından yirmi üç, yirmi dört yaşında genç bir kızı aldığı vakit, bütün mahalle bunu büyük bir hayretle telakki etti. Kâmil Bey üçüncü karısı da olalı

(s.92)

beş senedir, artık evlenmeyip kendini kâmilen konyağa vakfetmiş, ve gece gündüz birkaç şişe konyak yuvarlayıp sızmayı i’tiyâd etmiş, işte bu hâl mahallede ma’lûm olduğu için, ihtiyârın böyle genç bir kızı ne fikir ve emelle hizmet ederek aldığı halledilememiş, bâ’is-i merak olmuştu.

Nihâyet, birkaç hafta sonra, yine çırçır Hüsnü Bey, Kâmil Bey’in konağındaki kadınların rivâyâtına, ve konağın karşısında olan evlerinden hemşîresinin teftişât ve keşfiyâtına istinaden mes’eleyi tenvir etti. Akşam sabâh önüne konyak tepsisi geldiği vakit ihtiyâr “’Hanımefendiye haber verin...” diyor, ve genç kız bir harâm-ı lâtif ile gelerek onun yanına oturuyordu; o zamân kadehleri doldurup türlü cilveler, türlü ‘işvelerle ona vermeye başlıyor, ihtiyâr böylece türlü oyunlarla keyiflenmek üzere, konyakları atarken kız nazlı ve gamzeli bir edâ ile dudaklarını da meze gibi ona

(s.93)

uzatıyor, Beyefendi böylece bir iki sâ'at oynayıp eğlenerek nihâyet sızıyor, ve genç kadın, daha doğrusu genç kız, yalnızca yemek yiyip yalnızca uyuyorlardı.

Genç kızın işin böyle olacağını bidâyeten tabi'în edememekle beraber kimsesiz olduğu için bu ihtiyâra varmaya râzı olduğu bedihîydi. Oturduğu yerde pek rahatsız olduğu, yirmi üç yaşına geldiği hâlde güzelliğine rağmen kimsenin almadığını gördüğü için ne olursa olsun zengin bir kocaya varıp bir konağa hânım olmak istediği anlaşılıyordu.

Çırçır mes'eleyi arkadaşlarına izâh ettikten sonra:

- İhtiyâr genç kızı yalnız mezelik almış! Fakat ne meze, ne meze, biliyor musunuz?...

Diye onu uzun uzun methetmiş.

Vâk'â bütün mahalle halkı, iki üç günde bir

(s.94)

genç kızı 'araba ile Beyoğlu'na giderken görüyor, herkes hüsnüne ve zarâfetine hayrân oluyordu.

Bu son havâdisin nakli ile mebhût kalmış arkadaşlarına Hüsnü Bey nihâyet sordu ki:

- Ey bunu biz böyle bırakacak mıyız?...

- Vâki' olan bir sükût-ı tereddüd üzerine:

- Canına yandığım, bari yapacaksan, mahalleye dün gelen bir adamla yapacağına, burada büyümüş, mahallenin kerem ve serdini çekmiş, bura delikanlısı ile yap be kaltak, değil mi ama?...

Hepsi gözlerinde bir lem'a-yı istihzâ ile tasdik etti.

O esnâda birisi: - Ne yapmalı?... Yapılacak şey kedi ciğere bakar gibi karşıdan bakıp iç çekmekten 'ibâret kalacak?...

Bir diğeri oradan atıldı: - Amma ettik ha...

Evde niçin? Bir akşam konağı kuşatır, bir baskın

(s.95)

yaparız... Herifi dışarı çıkarır, atarız...

Bile bile bunu bu hâlde bırakabilir miyiz?... Mahallenin nâmûsu var...

Çırçır buna i'tirâz etti. Ona olsa Kâmil Bey'e küçükten kalma bir hürmet besliyordu.

- En iyisi, dedi, en iyisi gidip işi olduğu gibi Kâmil Bey'e anlatmaktır... Ne olsa artık bu hâle râzı olmaz... Tabî'î karıyı def' ederek, mezeciğiden mahrûm kalırsa da artık ne yapalım?

Bu fikir cümlesi taraftan tasvip edildi.

Fakat bu iş için onlar pek genç olduklarından kendilerini sâhib-i salâhiyyet bulamadılar. Bir ikisi gidip mes'eleyi İmâm Efendi'ye açtılar; İmâm Efendi işte bir yanlışlık olmaması için iyice tahkik lâzım olduğunu, bir rivâyet üzerine böyle hareketlere cesâret edemeyeceğini söyledi. Fakat Hüsnü Bey kendi gözüyle gördüğünü yemin ile

(s.96)

te'min etti. İmâm, bunun üzerine muhtar ile diğer iki ihtiyâr mahalleliye çırçır Hüsnü'ye terfîk ederek öbür akşam Kâmil Bey'e gönderdi.

Kahvede mes'ele az çok herkese şâyi' olduğundan neticeyi hep merakla bekliyorlardı. Kimisi Kâmil Bey hemen o anda kızı çağırıp bohçasını vererek def'edeceğini, kimisi onun pek hadîd bir adam olduğundan bahsederek fenâ vak'aların zuhûru muhtemel olduğunu söylüyorlardı. Nihâyet, yarım sâ'at sonra ha'yin zuhûr etti. Herkes onlara bakıyor, ne olduğuna dâ'ir bir söz bir hareket bekliyorlardı.

Muhtar İmâm'ın yanına gitti, diğer ihtiyâr sükût ile başka yere çekildiler.

Söz çırçıra kalmıştı. O ise köşedeki mevki'ine oturduğu vakit, herkesin merakını katre katre emercesine tatmak için batâ'etle cebinden

(s.97)

çıkardığı paketten bir sigara alıp masadaki kibritlikten çektiği kibriti yakarak sigarasına tuttu.

Bütün arkadaşlarının cânları gözlerinde, ona bakıyorlardı.

En sonra ağır ağır: ‘‘Herif bizi defledi’’ dedi.

Ve arkadaşlarının gözlerindeki ateş hayret ve istifsâre cevâben:

- Evet, defledi... Tevekküllü mü cânım, bu eski kurt ihtiyarlığına bakmadan evine böyle genç bir karı sokar mı... Demek o evden hazırlanmış, belki haberi de vardı... Fakat ne hayin oğlu hayin herif... Eminim ki daha bizi görür görmez işi anladı, ve cevâbını hazırladı... Muhtar Efendi'nin sözlerini hiç istfîni bozmadan dinledi dinledi... Gâyet soğuk bir kanla: ‘‘Yanlışlık var, yanlışlık var efendim... O Bey benim için, benimle görüşmek için,

(s.98)

gelir...’’ dedi. O sâ'at kendinin kaçınıcı sızıntıda olduğunu bilmeyen varmış gibi...

Bu esnâda karşıdan İmâm Efendi Muhtar'ın izâhâtini dinlemiş, ve hayretle sakalını tutarak, çırçırın tarafına doğru dönmüştü. Hepsi ona baktılar, o vakit İmâm Efendi bu cevap üzerine kendilerine yapılacak bir şey kalmadığını gösterir bir hareket izhâr etti.

Çırçır ise, etrafa doğru bir vaz'-ı tasdik ile cevap verdi:

- Evet, evet, elbette... Bir kere işi o kendi himâyesine aldı ya... Artık ne olsa, ne yapsak beş para etmez... Ma'lûm...

Sonra, biraz yavaşça sesle arkadaşlarına dönerek devam etti:

- Hatta kim bilir kıza bu ‘aklı öğreten de belki kendisidir... Onun bu hayâta tahammül edemeyeceğini o elbette biliyordu... Onu kaçırmamak için

(s.99)

“Benim için bir meze lâzım, sen bana mezeyi ver de başkalarına istersen ziyâfet çek...” demiştir... Herifçi oğlu budalâ mı ki bu kadar çok şey için kalksın karıyı def’etsin de sonra ölünceye kadar konyağı mezesiz yuvarlamaya mecbûr olsun... Bahusûs öyle turfanda bir meze... Onu nasılsa bir kere ele geçirdi...

Bunları Kâmil Bey’in hesabına söylüyormuş gibiydi. Nihâyet, kendi tarafından olmak üzere, türünü değiştirerek, arkadaşlarının yüzüne mudhik bir tavr-ı istifsâr ile baka baka ve ağır ağır:

- Fakat bir meze için... Sözlerini söyledi. Hep birden gürültülü bir kahkaha ile cevap verdiler.

TEHLİKE

Gözlerinde bir donuk gurûr ile son def’a bir kere daha âyineye ‘atf-ı nazar etti. Gördüğü şekl-i vücûd, serveti, tenâsübü, câzibe ve zarafetiyle hakikaten şâyân-ı nazar bir hediye-yi ‘aşk olabilirdi. Bir sâ’atten beri kendini bu hediye için hazırlamış, süslemiş, tezyîn ve ta’tir etmişti. Zirâ bugün mülâkat-ı ‘aşka gidiyor idi.

Üç aydan beri kendini mısr-ı ta’kibleri, mükerrer mektûblarıyla iz’âc eden bir genç, nihâyet bugün için ondan bir va’d-ı mülâkat alabilmiş idi. Bu va’di verdiği vakit hiç de tutmak fikrinde değil idi.

(s.104)

Fakat gün hulûl edip de sâ’at takarrüb ettikçe, kalbinde ateşin bir darabân hâsıl olmuş, teşne-yi tahassüs rûhu için pek câzip bir ‘ıyd-ı incizâb teşkîl eden bu fırsatı fevt etmek pek yazık olacağını düşünmeye başlamış, kendisinde son bir hamle-yi mümâna’at-ı müdâfa’a-yı ismete çalışan his-i nâmûs ile, yekrenk ve bî şevk-i hayâtı içinde memnû’ heyecânlarla titremek için dili olan kadınlığı vahşi bir musâraaya koyulmuştu.

İblis nihâyet galebe ediyor, ve onu o kadar muğfel, o kadar câzip va’dlerle teshir ediyorlardı ki, tekrar vazgeçmemek için hemen bir araba ismarlayarak hazırlanmaya başlamıştı.

Hazırlandığı müddetçe, onu, bugün gidip mes'ûd edeceği delikanlıyı düşünüyordu. Bu, pekiyi görmemekle biraz, zarif bulduğu, mektûblarında derin bir harâret, mültehib bir rûh keşfettiği bir gençti.

(s.105)

Son nazarla kendini bir daha mu'ayene edip memnûn olduktan sonra, yanına mu'temedi bir kadını alıp arabaya atladı. Arabada rûhu mağşî bir hulyâyı 'aşk ve sa'adet içinde sermest, vücudu şimdiden ateşin zevklerle titriyordu.

Ona ilk söz olmak üzere: "İşte geldim, ve sizinim..." diyecekti. Ve: "Hayâtımdan size bir sa'atçik verebilsem bile, bu sa'at bir ebediyet değmez mi?..." sözünü ilâve edecekti.

Bu sözü bir romanda okumuş, ve gayet beğenmişti. O da hayâtlarını romanlardaki, sinemalardaki mecâlis-i 'aşk ve zevkin tahayyülât-ı garâmıyla doldurmuş, her günki mahrûmiyetlerin, inkisârın harâretini bu tahayyülâtın mezhep bulutlarıyla telvine alışmış bugünkü genç kadınlardandı. Zevcini sekiz senelik bir hayât-ı 'âi'lenin verdiği lâkaydı ile, çocuğunu altı yaşına getirinceye kadar mûcip olduğu rahatsızlıklar, endişeler, uykusuz geceler, fedâ

(s.106)

edilmiş eğlenceler, ve ziyân olmuş gençlik nâmına büyük bir belâ olmak üzere telakki ediyor idi.

Bu 'aşk zuhûr ettiği vakit, uzun bir vazife-perverlik i'tiyâdı içinde, hayâtında büyük bir müşkilâtla yerleşebilmiş idi. Evvelâ kendinden gayet mütehekkim olan gurûr-ı nefis için bir büyük teselli olarak: "Demek ki ben hâlâ sevilebiliyorum!" şevki peydâ olmuş, aldığı mektûbda gördüğü iltihâb, ısrâr ve istirhâm ve onu bu zayıf noktasından zabt ederek, renksiz, neş'esiz hayâtının yeniden tezehhür emeliyle birleşerek onu yavaş yavaş mağlûp etmişti.

Öyle olduğu hâlde de, hayâtını bu kadar işgâl edip nihâyet bu derece teslim olacağını ilk günlerde hiç düşünmemişti, nihâyet nihâyet, bir mektûb vermeye kadar belki râzı olup daha ilerisine katiyyen cesâret edemeyeceğini zannediyor idi. Fakat, mektûblar tevâli, günler tâ' kib ettikçe, ağır vazifelerden

(s.107)

usanmış, sâde hayâtından bezmiş olduğu için, gittikçe derinleşen zevk ihtirasının galeyaniyla her gün daha dûcâr-ı za'f olup daha ziyâde kayarak, tutunmamak umûduyla mülâkat va'dine, ve nihâyet bugün, işte o mülâkata gitmeye kadar düşmüş idi.

Arabada giderken, 'umk-ı mevcûdiyetinden kabaran bir tereddüd ile, ilk günâha giden nâmûslu bir kadın tereddüdü ile sarsılmaktan hâli değildi. Fakat, merak, hahiş-i tahassüs, iştiyâk-ı heyecân, onu daha ziyâde zabt ediyor idi. İş bu dereceye kadar gelmişken, şimdi 'avdet mahâl ü müthiş idi. Son günlerini o kadar telvin etmiş olan heyecânlardan mahrum kalıp, renksiz hayâtının sâde, hissiz meşgûliyetlerine tekrar gömülmeye mecbûr olmak, böyle her gün bir başka zevk-i gurûr ile kadınlığını teheyyüc eden mektûblara vedâ etmek nasıl mümkün oluyor idi?

(s.108)

Hayır, ne olursa olacak, o mutlak bu sa'adete nâ'il olacaktı.

Şimdi, üç aydır çılgın mektûblarla birbirlerine perestiş eden iki mevcûd, lertzân, perişân, birbirinin huzûrundaydılar. Delikanlı ilk resmiyet içinde, biraz ciddi, söz söylüyor, ve sabâhtan beri kendini beklerken geçirdiği hâlet-i rûhiyyeyi izâh ediyor idi.

Ve genç kadın onu dinlerken, günlerden beri büyük türlü tahayyülât-ı mestâne içinde tasavvûr ettiği zevkleri, hazırladığı sözleri şimdi pek uzak, 'âdeta mahâl görüyor idi. Nasıl, bütün bu sözleri o bu yabancı, bu kâmilin meçhûl adama mı yazmıştı?... Hatta, hatta, bugün bu önünde, sesine, tavırlarına, nazarlarına

(s.109)

o kadar yabancı olmadığını hissettiği adama mı teslim olmaya gelmişti?...

Ona baktıkça, onu gerçekten, o kadar meçhûl, o kadar yabancı buluyordu ki hiç görmemiş, hiç tanımamış olduğunu görüyor idi. Kendi kendine hatta, bugün bu adam yerine bir başka genç mektûbları yazan bendim

diye karşısına çıksaydı, sevdiğim budur diye ona mı teslim olacağını düşünüyor ve bunu pek büyük bir canavarlık buluyor idi.

Evet, bu böyle nasıl bir ‘aşktı? İnsân sevmek için, görmeli, konuşmalı, tanışmalı, bilişmeliydi. Ve ‘aşk ancak ve belki sonra zuhûr edebilir idi. Hâlbuki, o bugün ilk def’a gördüğü bir adama şimdi vücudunu, mu’azzez kadınlığını teslim mi edecekti?...

Kendini, o kadar vaktinden beri o kadar ta’ziz ettiği, o kadar mağrûr olduğu hüslerini, câzibelerini böyle ne olduğunu bilmediği meçhûl bir

(s.110)

adama mı bahş ve işâr edecekti?... Bu büyük fedâkârlığı şâyân bir sûret de, o hazinelere lâyıf bir adama bezl etmek daha münâsib olmaz mıydı?

O sâ’ate kadar o kadar mağrûr olduğu bu ‘aşk, şimdi nazarında o kadar küçülüyor, o kadar ‘acz ve zillet içinde, müstahkar ve sefil bir hâle geliyordu ki, artık bu ‘aşk değil, ‘âdeta bir fuhûş olarak görünüyordu.

Yalnız, o fâhişelerin aldığı paraya bedel, kendisi mektûb almıştı. Şimdi demek ki, bu beş on mektûb için kendini teslim edecekti?

Onu şimdi hiç bilmiyor idi, belki yavaş yavaş, ve sonradan öğrenecek idi. Fakat o vakte kadar nâmûsu mahvolmuş, vücûdu kirlenmiş olmayacak mı idi? O vakit, bu adamı iyice tanıdığı zamân, şâyed nâdim olursa, bu adam teveccühe, muhabbete, ‘aşka gayr-ı lâyıf bir çapkın çıkarsa,

(s.111)

ne yapacaktı? Onun pençesinden kendini kurtarabiliyor muydu?

Muhâkeme buraya gelince, hayâtına iyice birûdet istilâ etmiş, ve artık onun gittikçe harâretleşen sözlerini işitmiyordu. Kulaklarını bir uğultu kaplamış, şimdi artık kât’i bir mevcûdiyyet-i münekkidâne ile onu, odaya mu’âyene ediyor, odayı da, onu da ‘âdi, düşük buluyordu. Yirmi sekiz senelik mu’azzez hazâ’in-i nisviyyet bu ‘âdi odada, bu nasıl olduğundan bî-haber olduğu adama teslim etmek ona büyük bir cinâyet görünüyordu idi.

Bu esnâda delikanlı onun sükûtundan endişeye başlıyor, onu teheyyüc etmek için, ayağa kalkmış, ilk hasâretsizlikle takrib etmek için bahâne arıyor gibiydi.

‘‘Bir şey söylemiyorsunuz....’’ dedi.

Genç kadın, dudaklarıyla bir işaret etti,

(s.112)

‘‘Söylenecek bir şey yok ki...’’ demek istiyor idi. Şimdi onun bu cebbâr, bed huy bir adam çıkar, kendini tehdit ve ihâfe ile zabt etmeye kalkarsa endişesi peydâ olmuştu.

Aman Yârabbi, o bu sersemliğe nasıl düşmüştü? Hiç tanıdığını, kim olduğunu, nasıl, ne hilkatte bulunduğunu bilmediğini bir adama nasıl kalkmış da gelmişti? Onun temâyülâtını, ahlâkını, hayâtını ne ile öğrenmişti? Yalan olduğuna, mürettib, süslü, sahte bulunduğuna, kendi mektûblarıyla da emin olduğuna birkaç yalancı mektûblarla mı?...

Böyle şeyler senelerce beraber yaşayan adamlar arasında bile o kadar güçtü ki, hatta sekiz senelik kocasını bile ba’zen tanımadığını görmez mi idi?

Kendini büyük, zengin, muhteşem bir ‘aşka veriyorum zannederken, demek ki en ‘âdi bir fahişe tâbi’ oluyordu. O, erkek, eğlenmek,

(s.113)

zevk bulmak için bir kadın aramış, kendini bulmuş idi. Zirâ o da sevmiyor idi, ve zirâ bu şart dâhilinde sevmeydi, tanımadan sevmek mümkün değildi. Demek ki o, ‘âdeta te’min-i zevk için bir fahişhâneye giden bir erkekti. Kendisi bu ‘âdi da’vete tâbi’ olacak, bu melûs dişiliği kabul edecek mi idi?.... Bütün bu muhâkemelerden sonra, en nihâyet, gurûru böyle derin bir sûrette mecrûh olunca, buradan kaçıp kurtulmak onun için mütehakkim bir emel oldu.

Silkindi kalktı. Delikanlı atılarak: ‘‘Ne oluyorsunuz?’’ dedi. Genç kadın, onun hatta bir temâsına bile ma’rûz kalmadan çıkıp gitmek için deli oluyor idi. Ona yerinde durması için eliyle işaret ederek: ‘‘Gidiyorum...’’ dedi.

Delikanlı mebhût, mecrûh, sebep soruyor, şikâyet ediyor, bırakmayacağını işrâb ediyor idi.

(s.114)

Fakat, mehib bir sesle, perişân heyecan içinde:

“Kabul değil... Yok, yok... Mümkün değil...” sözlerini söyleyerek kapıya teveccüh etti. Ve delikanlıyı vurulmuş gibi, câmid ve mütehaccir bırakarak kendini sofaya itti, oradan, karşı ki odada muntazar duran refikasına işaret ederek, sokağa fırladı.

Gece, işinden ‘avdet eden kocasının huzûrunda, onun hiçbir şey olmamış gibi tabi’i sözlerine, her günki tavırlarına bakarak kendi kendine: “Aman Yârabbi, diyordu. Aman Yârabbi, onun huzûrunda nasıl bulunacaktım? Ne büyük bir tehlikeden kurtuldum.”

Şimdi kurtulduğu tehlikeyi bütün fecâ’atle görerek, bir daha böyle bâdirelere düşmemeye yemin ediyor, bu şartlar dâhilinde böyle ihtiyâçlara

(s.115)

tâbi’ olmanın dertlerinden derin bir haşyetle titriyor idi.

(s.119)

ZEHİRLERİM

Pazar. Sâ’at on bir. Vapur Büyükdere’den kalktı. Bizim Tarabya İskelesi tenezzülden ‘avdet eden halkla hınca hınç. Nazar-ı dikkati celb edecek birkaç hüsn. Bilhâssa daha bu kış kısa fistanımı terk etmiş matmazel Ma... Bütün tarâvet, bütün tazelik. Bu genç kızda öyle nârin bir endâm, hutût-ı hüsnünde öyle rikkat, iri gözlerinde o kadar safvet var ki, rengindeki sazlık kumral, muhteşem saçların gölgesinde öyle lebenî bir ifade alıyor ki bir nefesle yaralanabilir bir su çiçeğine, sâkının üstünde suyun heyecânlarında

(s.120)

sallanan ma’sûm, rakîk bir nilüfere benzetirim. Yanında küçük kız kardeşleriyle ak saçlı mürebbiyesi var, bir de o komşuları tek gözlüklü gösterici herif sırtıp duruyor. Hep gelip geçen zengin arabalarda selâmlar dalgalanıyor;

ba'zıları tevakkuf ederek Rusya'dan yeni 'avdet eden matmazelin bonsuvarla elini sıkıyorlar.

Vapur tekarrüb ediyor. Fakat o kadar galebelik ki, iskelede bekleyen halk da: 'Biz nereye sığacağız?' endişe-yi su'âl hâsıl oldu. Herkes de o kadar tehâlük, kadınlarda öyle bir bûy-ı telâş var ki, zevk-i hevâ-yı nesimîsi içinde, bu ılık nâim akşam, Boğaz'ın elvâh-ı mahmûruna, renklerin sulardan, havalardan, kırlardan in'ikâs ederek titreşen iltimâ'alarına karşı insana bir zevk-i hayât-ı şükrânî gelir.

Birden gözüm sefârethânelerin rıhtımda koyu penbe elbisesi, koyu mâî önlükle gelen kadına ilişti,

(s.121)

O kadın yâhûd o kız... Fakat o kadar harâb bir çehre ki, o kız diyemeyeceğim. Buraya geldiğim bir buçuk senedir, kış yaz her gün Yeniköy'den Büyükdere'ye doğru gidip akşamları yine böyle yürüyerek 'avdet eden bu hizmetçi kadın... Bu zaten her akşam tenezzühümün heyûlâ-yı elemi, Tarabya rıhtımlarının heyûlâ-yı fakr u mâtemi olan kadın, âh bilseniz, bunun yürüyüşündeki edâ-yı nâlânî, ellerimin, dâ'ima ilerlemek için hamle-yi kararını, yorgunlukla zebûn-ı musâra'asını bilseniz Yârabbî! Bunda nasıl görmeyerek, bakmayarak, hatta yaşamayarak, bir yürüyüşü, durmayarak, dinlenmeyerek, tavrına halel getirmeyerek nasıl ağlayan, nasıl inleyen bir yürüyüşü vardır bunu görseniz!...

İskeleyle kadar kalınca, oranın arabalarla, halkla kapanmış yolundan geçmenin kabul olduğunu görerek,

(s.122)

sıkıldı, kolundaki bohçasını ne yapacağını bilemedi; uğraşarak, yol açarak ilerlemeye çalıştı; o zaman, âh ey genç kız, âh ey rakîk ve ma'sûm nilüfer, o zaman senin ona baktığımı, ve gözlerinde ma'nâ-yı istihzânın, dudaklarında bir renk-i istihkârın güldüğünü gördüm.

İstihkar, peki... Bunda zaten hakirlikten başka bir şey yoktu. Fakat sen zâlimâne gülüyordun! Yeniköy'de beklettiğin arabaya gitmek için belki deniz tenezzühü olsun diye vapura bezgin, o her gün binlerce meşakkatle

sürüklendiği bu kanlı yolda olur, aç kalmamak, açlıktan ölmek için, sürükleniyordu.

Ve sen ona gülüyordun! Senin köpeklerinin yemeyeceği şeyleri yiyebilmek için pazar günü bile çalışmaktan ‘avdet eden bu kadına sen gülüyordun... Niçin güzellik iyilik değildir Yârabim? Niçin?... Âh bütün hayran olduğum letâfet ve rikkatle beraber

(s.123)

bil ki, câhil olmasaydın, sana sefil derdim. Câhil olmasaydın, seni ona güldüren o servetin bu kadar mebzûl ve büyük olmak için kim bilir nasıl haksızlıkların mahsûlü olduğundan gâfil olmasaydın... Zira sen bilmezsin ki, sen, beyâz ve pak bir nilüfer, sen bilmezsin ki, belki bu akşam böyle sürüklenen bir sefilin hakkını yiyorsun.

Fakat şimdi sana değil, seni ona güldüren, o çamurlar içinde şişmiş ayakları, ölmüş dizleri, inleyen kalbiyle bîtâb ve serseri sürüklenirken onun hakkıyla seni ‘arabalara, vapurlara bindirip güldüren insânlara la’net olsun!...

Orada daha ziyâde duramadım. O kadar müddet sevdiğim bu genç kıza dargın, insâniyete dargın, kendime dargındım. Gelen genç ‘arabalar arasında ezilecek kadar sersem yürüyen bu kadının arkasından

(s.124)

giderken düşünüyordum ki bu vapura binen halkın bugün fazla isrâf ettikleri paralar bu kadına verilseydi bütün ‘âilesini nihâyetlere kadar müreffeh edebilirdi. O önde sar’alılı yürüyüşüyle, bir tarafa eğilmiş başıyla, topuk darbelerinden mevzûn bir hareket alan eteklerin raksıyla yürüyordu.

Yol pek galebelikti. Sümer Palas’ın önüne geldiğimiz zaman bugün buradaki izdihâma bakarak hayret ettim. İçeride oturmak için boş bir tek masa kalmamıştı. Bahçenin önü hep konak ’arabalarıyla kapanmıştı. Denizdeki kira sandalları iki üç çifte mükellef kayıkların, mahun sandalların arasında gâ’ib oluyor idi. Gelen geçen arabalardan yoldan geçmek güç, ‘âdeta gayr-ı mümkün bir hale gelmişti. Herkes rıhtım üzerine sıkışmıştı. Bunlar oraların yerli ahâlisi, bugün pazar tenezzühüne çıkmış civâr Rûm ahâlisiydi. Ve bu adamlarla arabalardaki halkın zarûri, gayr-ı ihtiyârî

(s.125)

mukayesesi beni hep acı fikirlere sevk ediyordu.

Kimi de kemâl-i neş'e ile hazırlanıp eğlenmek üzere çıktığım halde günün mahv ve hebâ olduğunu görüyordum. Başka günler bütün bu tafsilât bana herkesin hayâtını güzelleştirmek, mes'ûd ve pür zevk geçirmek için edilen fedâkârlıkları sevdirebilir, hayâtı hoş geçirmek için her şeyin yapılmış olduğuna memnûn ederken, gözümün önünde ihtilâclı hatvelerle yürüyen bu sefil kadın, sağa sola dalgın, sönmüş, feci' nazarlarla bakarak ilerlemeye çalışan bu bedbaht beni hep acı acı düşünmeye sevk ediyordu.

‘Evet, bunlar hep iyidir, diyordum; bu güzel fanteziyi çalan orkestra, sebbâb-ı istirahatın müktesibi bile fevkinde olduğu bu nefis otel, bu muhteşem arabalar, bu kahraman bargirler, yıldızlar kayıklar, hep, hep iyidir; her şeyi düşünmüşsünüz, fakat hiç haklı bir sebep olmayarak

(s.126)

parasız kalmış olanları, âh ey insânlar, bu bedbahtları hiç düşünüyor musunuz?... Hiç düşünüyor musunuz?’

‘İşte zehirlenmiş bir gün daha!’ diye esef ettim; ve bir gün böyle düşünmeye başlayınca bütün düşüncelerim zehirli, bütün hislerim zehirli oldu. Zaten pek az gün bilirim ki yalnız gezmeye çıktığım halde böyle zehirli şeyler düşünmemiş olayım.

Orada otelin deniz hamamının uzun iskelesinde bir istibot yavaşmış, içinde İstanbul'un en güzel, en müstesnâ kadınlarından en nezih en mümtâz erkeklerinden bir zümre bırakmıştı; tenezzühten 'avdet eden bu adamlar arasında, renkten, râhiyâdan, handeden, cilveden hava-yı nesîmîleri arasında, bir mûsîkî, Fransızca'nın İngilizce'ye karıştığı bir zümre-yi mûsîkî terennüm ediyordu. Ve bunların kusûrsuzlukları, tezeyyünde müsâmahasızlıkları, endişe-yi zarûrette gafletleri, bütün hallerindeki sa'âdet ü neşve-i hayât,

(s.127)

güzergâhlarını ipek ışılılarıyla işgal eden bu zenginlerin arasında yolunu şaşırılmış alıklaşmış kalmış olan bu Yeniköy'den Tarabya'ya kadar rıhtımları dolduran yayan halkın, bu muvaffak olanların içinde muvaffak olamayarak taklid eden bu sürülerce bedbahtların bütün azây-ı derûnu, bütün cihân rûhunu bana ihsâs ediyor, bi'z-zât onların kendilerinin rûhuymuş gibi şiddetle ihsâs ediyor idi. Bütün târih-i hayâtlarını, bütün târih-i hüsrân-ı emellerini pek kolay tasavvur ettiğim bu tenezzühe çıkmış, gitmiş yerlilerin suratlarında zelîl, yabancı ve sefil duran elbiselerin, başlarının üstünde önsüz, münkesir kalan şapkaların, bütün 'acemiliklerin, beceriksizlerin, muvaffakiyetsizliklerin, bu en 'âdi bezlerden, en aşağı basmalardan, görünmeyen yerlerden eskilerle ikmâl edilerek ta'mire muhtaç olan yerler, o tülerle diriltilmeye çalışılarak giyilen bu paçavraların, hatta biraz masraf edilip

(s.128)

özenilmiş şeylerin bile bu servet ve ihtişâmın tantanası arasında sahibleri nazarında bile ne uzun giryelerle, ne uzun hesâplarla, ne kakhâr-ı musâra'alarla meydana geldiğini düşünüyor ve bunu öyle cehenneme gidiyorlarmış gibi zebûn ve makhûr giyip gezdiklerini görerek yan gözle bakıp giremedikleri, girmeye cesâret edemedikleri bu bahçenin önünden geçerken boğuldukları halde bile yine nasıl zavallı bir cihad ile nasıl muhâfaza-yı metânet etmeye uğraştıklarına bakarak bunların böyle izlemek için ne kabahatleri olduğunu bininci def'a kendime soruyordum.

Takayyüdsüzlükten sararmış yüzleri, hasedin boğduğunu kirlettiğini gözleri, ezilen gurûrun morarttığı dudaklarıyla bunlar da gezmeye ve eğlenmeye çıkmışlardı! Lâkin bu zavallılar bu arabaların altında eziliyorlar, sanki kendi kanlarında yüzüyorlardı.

‘‘Âh! Bedbahtlar, bedbahtlar!’’ dedim. Lâkin bu bir

(s.129)

tenezzüh değil bir işkenceydi. Sonra birdenbire düşündüm ki belki böyle şeyler onların ‘akıllarından bile geçmez ve hiç geçmemiştir. O zaman, ba’zen olduğu gibi bu maskaralığa gülemedim, onların içinde çırpındıkları bu sefâletlerinden bî-haber kalmalarına hased edip eğlenemedim, gülemedim.

Öyle günlerim olur ki, bugün bana beşeriyetin hep elîm yaralarını gösterip olduran bu neşter-i tahlil onların bütün gülünç, hayvan cihetlerini gösterir; o gün şüphesiz terazinin bir gözünde bütün beşeriyet bulunursa diğerinde yalnız ben bulunurum, onlara o kadar bîgâne kalırım; ve en rahat günlerim bugünlerdir. Bütün beşeriyete böyle bir rikkat ve temerrüd ile bir dirhem elem borçlu olmam. Bu hayâta tahammül edip böyle bî-haber kalabilmek için ne kadar hayvan olmak lâzım geldiğini düşünerek kendimi bu hayvanların arasında o kadar severim, o kadar hod-gâm olurum. Mu’zib olduğum

(s.130)

başka kadınların acısını çıkarmak ister gibi, o günlerde beni ağlatan şeyler bugünlerde güldürür. Böyle kendi kendime herkesle eğlendiğim günler ne kadar nâdirse o kadar da tatlıdır. Her gün beni acındıran ‘aynı şeyler, o gün garip bir hâdise-yi rûhiye olarak, eğlenmeye sevk eder, tezyîf ve istihfâf ederim: ‘‘Hayvan gibi yaşıyorlar!’’ derim. Tekrar etmeye doyamam: ‘‘Hayvanlar, hayvanlar!...’’Bütün içinde yüzdükleri maskaralıktan bî-haber, yalnız doyup uyuyup yumurtlamakla meşgûl olarak rahat rahat yaşayan bu insânları sonra da şâyân-ı hürmet bir şeylermiş gibi vakûr, ciddi, insâniyetin ‘âli-yi tabakât-ı muhayyilesine kadar da’vâ-yı istihkâk eder görünce keyfim daha artar; onların bütün budâlâlıklarını, bütün silsile-yi haddisâtıyla göz önüne getirerek gördüğüm bir çehreyi, onun bir hâlet-i fârikasını tasavvûr ve tedkîk ederek bütün tabî’atını, bütün münâsebetini, ‘âilesinin ahvâlini, hayât-ı ictimâ’îyesini düşünür, bunları kendi kendime

(s.131)

ikmâl ve tasvîr ederim, istediğim renklere koyarım, mübalağaya boğarım, hep müsahharalıkları galebe ettiririm; o zaman gülerim, gülerim! Sonra ba'zen böyle rahat ve mes'ûd yaşamak için işte asıl bu hayvanlık lâzım olduğunu ve kendim öyle olmadığım için böyle mu'zib, bana galeyân-ı bî-gâne sebeplerden bile müte'ezzi olduğumu düşünerek bu hayvanlıklardan dolayı onlara hased ettiğim olur, "Ne iyi rahat yaşıyorlar!" derim. Bunların da'ima beni böyle eğlendiğim nâdir günler gibi da'ima pür-zevk ü tarâb olduğunu düşünerek kendime hayvan olduğum için kızarım. "Keşke ben de onlar gibi olsam" derim.

Sonra yine düşünürüm ki bütün bu hallerimle ben onlardan başka bir şey değilim, "Lâkin bu halimden dolayı ben daha fenâyım; lâkin sen kendin, evet, sen kendin nesin! Âh koca hayvan, âh hod-gâm canavar" diye haykırırım. Kendimi onlardan ayrı, böyle mümtâz tutmak için ne gülünç, ne maskara olduğumu,

(s.132)

behemmiyyet-i beşeriyyenin en budalâ kurbânı kendim olduğumu görüp insâfsızca, gaddârâne-yi âlâya başlarım. Hepimizin 'aynı hamireden vücûd bulduğumuzu, ve böyle kendimi tenzîh etmek asıl gülünç şey olduğunu bininci def'a i'tirâf ederim. Gülerim, ve kendi kendime, bir düşmana hitâb eder gibi: "Âh hayvan!" derim; ve işte en güzel günlerim kendimle eğlenebildiğim, kendime acımayarak böyle eğlendiğim günlerdir.

Fakat bugün eğlenemiyorum, bugün gülemiyorum. Etrafımda kaynayan bu sefâlet o kadar canlı, o kadar kanlıydı, inilteler sâkin ağızlarda öyle zebûn bir edâ-yı şevka alıyordu, bütün bu çehrelerdeki elîm-i takallüs o kadar acı, o kadar hakîkiydi ki insân bu zilletten, insâna bu acılıktan şüphe edemezdi. Etrafımda kaynayan bu sefâletten birden o kadar üzüldüm ki, kaçtım.

Şimdi kalenderdeydim. Burası da sandallarıyla

(s.133)

sâhile takarrüb etmiş hanımefendilerle, ‘arabaları ile geçen madamlarla doluydu. Gazino halk ile taşmıştı. Fakat Sümer Palas’ın bahçesi açıldığından beri, buranın ehemmiyeti tenâkûs etmek, o kibâr müşteriler yerine şimdi ancak yayan gezen halkın içinden bin fedâkârlıkla buraya oturabilenlere cay-ı tenezzüh olmuştu.

Ve bunların bütün hayâtlarını görüyordum, bütün hayâtlarını keşfediyor, ne fikirlerde olduklarını, ne emelleri bulunduğunu, hep kendim gibi biliyordum. Burada otururken oturamayanlara karşı fikirleri, etrafa bakarken içlerinden geçirdikleri mülâhazaları, evlerine ‘avdetlerindeki ahvâli, o yorgunluğu, elbiseleri saklayışı, hazırlanacak yemek peşine kavuşmaları, lambalar ve sofraya için telâşları, mutlak olacak noksanlar için gürültüleri, öbürgün başlayacak iş için şimdiden düşünüşleri, bütün küçük sefâletleri, bütün ‘âdi

(s.134)

zarûretleri görür gibi oluyordum. Ve bunları düşünürken gözümün önünde mükellef ‘arabalarda gezen monşerler, madamlar, denizdeki istimbotlar, kayıklar, sandallar, yaşamak için hiç böyle şeyleri düşünemeyen, düşünmeye mecbûr olmayan başka bir sınıf insânları gösteriyordu.

Birden yanımdaki oturan bir ‘âileyle nazar-ı dikkatimi celb etti; birisi, geniş alınlı, kısa yüzlü, kartal burunlu, uzun ağızlı bir kadın, ileri çıkık kaş kemiklerinin altında sönmüş nazarıyla otuzundan evvel ihtiyârlanmış, elbisesinde sırtmış başındaki pek tantanalı şapka altında ezilmiş, belki senede iki def’a girdiği bu kıyafetinden ne olduğunu kendi de anlamadığından nasıl duracağını şaşırılmış, sersem, bîçâre, etrafındaki tantanaların içinde ölmüş, sükût ediyor, yanındaki adamın, belki bir mağazacının, belki birbirinin bir talâkat-ı müstehziyâne

(s.135)

ile, böyle yerlere alışmış olduğunu göstermek isteyen gürültülü bir edâ-yı mahsûs ile söylediği sözleri dinliyor, fakat işitmiyor görünüyordu. Onun hayât-ı fakîrânesinin belki kendinin bir şey olduğunu zanneden bu kadın mevcûdiyyet-i sefilesinin ne olduğunu anlamış gibi idi.

Solumda kalabalık bir ‘âile vardı; ve bunlar Karaman’lı bozması idiler. Bu göz şaşırtan parlak renkli, sıkı elbisesi içinde çenesine yastık olacak kadar yüksek fırlamış göğsüyle çatlayacak denilebilen erkek derili, ayrı a’zâ-yı vechiyyeli, ara sıra kalın bir tebessümle açılan kaba dudaklarının arasında ayrı dişlerinin cilâsız kemikleri görünen bir kadın, redingotlu, büyük fesli bir adamın, belki kocasının yanında, somurtmuş gibi ara sıra esen tebessüm rüzgârının, inf’âline sıyramadığı ‘ubûset-i vechiyle cılız, kanbur bir küçük kıızı iki de bir de hırpalıyor

(s.136)

du. Bu kızcağız kanburunu rahatsız eden sandalyede rahat edemediğinden ileri temâyyül ediyor, masaya dayanıyor, düşmek, ve galiba nazar-ı dikkati celb etmek tehlikesini da’vet ediyordu. Ve bu hâl böyle bir sakat-ı hilkatın mâderi olmak musibetinden pek gazab-nâk olan vâlideyi o kadar korkutuyordu ki, rahat durması için şemsiye ile dürtüştürüyor, ara sıra tekmeliyor, onu sükût ve istirâhate da’vet ediyordu. Ve zavallı küçük kanburun bu mecbûriyyet ve işkence altında çehresine o kadar perişân bir merâret-i şekvâ irtisâm ediyordu ki, baktıkça insânın bu zâlim anaya haykıracağı geliyordu.

Eğlencesi herkesin nazar-ı ihtizâsıyla hâlel-dâr olmasın diye esâsen sefil ve harâb olan yavrucağını böyle bin türlü ‘azâb içine sokmak... Buna tahammül edemedim.

‘Lâkin ne olur, diye haykırmak istedim.

(s.137)

Görürlerse ne olur?’’ Her şeyin son derece fecâ’atle getirmek istiyormuş gibi fenâ bir tesâdüfle çocuğun burnu akmaya başladı, ve bunu silmekte o kadar beceriksiz davrandı, anası etraftan bakanlardan birden o kadar kızdı ki, mu’âvenet etmek bahânesiyle çocuğun burnunu zâlim bir çimdik ile kopardı,

mosmor etti; kanburun gözlerinin yaşla dolduğunu, ve vâldesini kızdırmak korkusuyla yaşları gözlerinde içmek için bir müddet yere baktığını gördüm. Ezilmiş bir nazarla, sersem, şaşkın bakıyordu. Bir an oldu ki, yaşlar daha duramadılar, damla damla eteğine dökülmeye başladılar.

‘‘Lâkin korkma!’’ diye haykırmak istedim. Bütün sefâletini şimdi haykıra haykıra ağlayacak kadar hissedemeyen bu küçük bedbahta: ‘‘Korkma! Onlar da etrafında oturanlar da, sandallarda ‘arabalarda gezenler de, hepsi de senin gibi ‘âlfildir! Demek istiyordum. Lâkin sen bilmiyorsun ben de

(s.138)

bilmiyor muyum ki bütün bu tantanaların, bütün bu servetlerin arkasında ne kanburlar ne sakatlar vardır; bu süslerin arkasında ne elîm ihtiyâçların, ne acı hesâbların kanlandığını, bütün bu sa’âdetlerin, debdebelerin arkasında ne sefil gözyaşlarının, ne cânî tezvîrlerin, ne alçak hilelerin zehirler saçtığını ben bilmiyor muyum?... Lâkin kimden ve niçin utanıyorsun bîçâre-yi sefil? Ben bilmiyor muyum ki, bütün bu adamlar, bütün bu kadınlar ne bayağılık cezâ aleviyle ma’lûldurlar?... Sen bilmiyorsun ki ben de bilmiyor muyum ki bütün bu servetler ne gizli cinâyetlerin mahsûl-ü sefâhatidir?...

Lâkin bütün hayâtınız müddetince bilmiş olunuz ki insânlar her ne renkte olurlarsa olsunlar hep birdirler. Ba’zen mezheb-i zevâhiri gizliyebildiği sefâletler daha elîm daha çirkindir.

(s.141)

SON TESELLİ

Bir Kadın Mektûbu

Dün geceki son mektûb beni çıldırttı. Şimdiye kadar cevapsız kalan bütün mektûbların intikamını müthiş bir sûrette almış oldunuz. Bu kahr-ı hummâ arasında sabâha kadar uyumayarak kendimi yedim; kalbim, vicdânım, ‘izzet ü nefsim, nâmûsum, bütün bu mücâdele içinde boğuştular. Nihâyet, bu ihtiyâç arasında mektûbunuzu şimdiye kadar yaptığım gibi yine cevapsız bırakıp tehditleriniz belki vukû’a gelmesine meydân vereceğime, safvet ve samimiyetle bir cevâb yazıp bütün hakîkati size

(s.142)

söylemek, sizi ‘akıl ve insâfa da’vet etmek bana daha ma’kûl ve daha müreccah göründü. İşte bu satırları bunun için okuyorsunuz...

Sizden gizleyemem ki ilk tesadüfümüzden ve ilk mektûbunuzdan beri (zirâ tesâdüfünüzün ferdâsında hemen mektûbunuz da geldi) ben de sizle meşgûl olmaktan kendimi men’ edemiyordum. Bunu burada size hulûz ve samimiyetle i’tirâf ediyorum. Çünkü bir kadın ne kadar nâmûsperver olursa olsun, kendisine hüsnünden, câzibesinden harâretle bahseden böyle mektûblara ve bir görüşte kendine rabt-ı hayât ettiğini böyle neşîdelerle i’lân eden bir gence karşı lâkayd kalamaz. Kadın, erkeğe karşı belki lâkayd kalabilir, fakat kendine vakfedebilen ‘aşka gösterilen perestişe karşı bârid kalan kadın dünyâda daha doğmadı, ve hiç doğmayacaktır...

Bâhusûs sizin hiç haberiniz olmadığı için kendimi bu meşgûliyetten men’ edemiyordum. Çünkü

(s.143)

i’tirâf ederim ki bunda kendim için hiçbir tehlike görmüyordum. Tehlike olmadığı için bir kabâhat de olamazdı. Bir kadın kendi ihtiyârının hâricinde gönderilen mektûbları okumakla bir töhmet-i irtikâb etmiş olmaz zannedirim. Bu mektûbları benim muvaffakiyetimle yazmıyordunuz, sonra benim ma’lûmâtımla vermiyordunuz; daha sonra benden cevâb da almıyordunuz, en sonra ise, elime geçtiğinden, hatta okunduğundan bile emin değildiniz...

İşte bunun için, sizin mektûblarınızı seve seve okuyor, ve mes’ûd oluyordum. Evet, mes’ûd oluyordum, o kadar mes’ûd ki, hatta korkuyordum. Bu günâhkâr sa’âdetin cezâsının bir gün başıma çöküp hayâtımı mutlak harâb etmesinden titriyordum. İşte nihâyet mecâzeten bekletmedi, geldi... Şimdi zavallı ben, bu kahr-ı darbenin altında, ezilmiş, kan içindeyim... Ve bunu siz yapıyorsunuz, beni sevdiğinizi i’tirâf eden siz... Âh bu insânlar en iyileri bile ne kadar, hod-gâm!...

(s.144)

Bir kere olan ‘ömründe hiçbir ağızdan hiçbir ‘aşk ve perestiş kelimesi işitmemiş olan zavallı bir kadın kalbi için bu mektûbların ne mu’zzez bir hazine-yi sa’âdet olacağını düşününüz... Bu mektûblar benim için o kadar illâhi bir gıdaydı ki her gün onları aldığım vakit bir gün bu sa’âdetten mahrûm kalırsam ne olacağımı düşünüyordum. Böyle mütemâdiyyen cevâbsız kaldığınızı görerek sizi de o sanacak, ümitsiz kalarak belki bir daha yazmayacaktınız... O vakit ben ne olacaktım! Nasıl yaşayacaktım? Hayâtıma nasıl tahammül edecektim? Kendi kendime: ‘‘Âh, diyordum, dâ’ima, dâ’ima bu mektûbları böyle gelse... Ve bu hayât bu sa’âdet içinde devam etse... ‘‘Devam etmeyeceğini bile bile rûhum bu temenni ile sızlıyordu. İşte en sonra dünkü son mektûb geldi, o korkunç tehdit mektûbu... Ve beni kırdı, perişân etti...

Ben hiç bu tehdite muntazır değildim. Artık

(s.145)

me’yûs olup mektûblarınızı keseceksiniz zannediyordum. Sizi ben yolunun üstünde tesâdüf ettiği şâyân-ı nazar bir çiçekle muvakkaten rabt-ı emel etmiş serseri bir kalbin zannediyordum; me’yûs olunca hemen başka çiçeklere ‘avdet edeceksiniz diyordum.

Görüyorum ki aldanmışım, bensiz kalırsanız ölecek kadar beni seviyormuşsunuz. Hatta, sükût-ı ‘inâdda daha devam edersem... Öyle mi? Aman Yârabbî, dün geceden beri ne müthiş endişe ve hirâs fırtınaları içinde didiniyorum bilseniz...

Hâlbuki ben size karşı bu kadar ümid ve emel vermek için ne yapmıştım? Her kadının her gün hemen her erkeğe karşı yaptığı bir şey... Bir nazar, peçenin arkasından ma’nâsı, harâreti fark edilmesi müşkil sade bir nazar... Ba’zen siz erkeklerin böyle bir nazara ne kadar ehemmiyet vereceğinizi ben ne bilirdim?

O gün kadın benliğinde mündemiç en elîm bir ihtiyâç ile, hüsn ve câzibem hakkında bir fikir peydâ

(s.146)

etmek, beğenilmek ihtiyâç ateşi ile nâlândım. Dünyâya yalnız sevmek, yalnız perestîş olunmak için gelmiş olan bu za'yıf mevcûdlar için takdîr ve perestîş görmeden yaşamak nedir bunu siz bilir misiniz?

Kadınların bir kısmı, her gün, her sa'at, her erkekten hüsnüne, te'sîrine dâ'ir türlü iltifâtlar, türlü temellükler arasında bir hayât-ı saltanat ve incizâb içinde sermest ve mağrûr olarak başlarken biz zavallılar burada senelerden beri bizi görmekten bizimle beraber yaşamaktan usanmış kocalarımızın 'ubûset ve huşûneti karşısında rûhumuzun muhtâç ve lertzân olduğu mevâzişlerden, hitâblardan mahrûm sürünürüz.

Kocalarımız ne kadar severlerse sevsinler, biz onları ne kadar hürmetle tebcîl edersek edelim, bu bir ihtiyâç, derîn, beşerî, kahr bir ihtiyâç rûhudur; bir kadın zararlı, zararsız mutlak perestîşe muhtâçtır. Bu onun ser-i mevcûdiyyetidir.

(s.147)

Hiç olmazsa, uzaktan, yalnız gözle ma'rûz-ı incizâb kalmak en nâmûsperver bir kadın için bile derîn bir hazdır.

İşte o gün rûhum böyle bir ihtiyâç içinde yanıyordu; sizden değil, hangi erkekten olursa olsun bir nazar-ı takdîr beni son derece taltîf edecekti. Hâlbuki sizin gibi genç, zarîf ve mümtâz bir beyden bu iltifât beni 'âdeta sermest etti. Ve o te'sîr altında, kendimi 'âdeta gâ'ib ederek, böyle bir netice zuhûr edeceğine hiç ihtimâl vermeyerek, size karşı biraz serbest, biraz, nasıl diyeyim, çılgin davrandım, ve biraz harâretli bir nazar-ı teşekkürle bakmış bulundum.

Ne bilirdim ki siz bu sâde nazara böyle ebediyet ma'nâları verecektiniz? Ne bilirdim ki, beni kim olduğumu ve nerede oturduğumu keşfedecek kadar sebâtkâr olup hayâle gelmez vâsıtalarla mektûbları göndermek çâresini bulacaktınız...

(s.148)

Bana yazdığınız o mektûblarla anladım ki, siz de o gün ‘aynı ihtiyâç ile harâbmışsınız, ve ben uzun senelerden beri ye’s ve mahrûmiyyet içinde beklediğiniz bir güneş gibi tulû’ etmişim.

Evet, eğer doğru ise, ikimizin kalbimizi de yakan bu ateş için bu tesâdüf büyük bir latif-i tâli’dir; demek ki, mes’ûd olmak için bir mâni’ yoktur, ve bir çoklarının yaptıkları gibi, biz de birbirimizin kollarının arasına atılmamız... Demek ki, hemen mektûblarınıza cevâblar, da’vetlerinize mutâva’atlara ‘aşkınıza muvaffakiyetler, öyle mi?

İşte bu hiçbir vakit mümkün değil... Hayır, asla, asla... Kalbinizde zerre kadar ümid varsa biliniz ki, dünyâda bunun imkânı yoktur... Âh evet, eğer serbest bir kadın olsaydım, yalnız bir kadın, ben de ne olursa olsun bu ateşlerde yanmak isterdim... Hâlbuki değilim, değilim, değilim...

Size bugün söylersem ki, hayâtını bana hasır

(s.149)

ve vakfetmiş, sa’âdetini benim sadâkat ve muhabbetimde bulmakta olan halûk ve necîb bir kocamla, yaşamak için benim ihtimâmâtıma, benim perestişime muhtâç bir çocuğum vardır, ve zevcem için derîn bir şefkat, büyük bir hürmet, çocuğum için her ananın yavrusu için hissettiği şefkatten yüz bin kere fazla ateşin bir ‘ibâdet ve onlar için lâzım gelirse bütün sa’âdetimi, bütün hayâtımı zevk ile fedâ edecek kadar nihâyetsiz bir merbûtiyyet hissettiğimi söylersem...

Hayır, zannetmem ki ısrâr edebilirsiniz... Sizde büyük bir necâbet-i rûh olduğuna eminim. İşte bu mektûbu bu emniyetle size yazıyorum, bana, bana ve onlara, size acıyacağınıza eminim.

Evet, acıyınız, bilhâssa bana, bana acıyınız; sizi yirmi beş senelik hayâtında hiç başka bir çehreye bezl edilmemiş, derîn bir kalpte mecûs kalmamış bütün bir şevk ve şitâb, bütün bir vecd-i havâs

(s.150)

ile ta'zîz eden bu zavallı kadına acıyınız, ve bana söyleyiniz, o tehditler yâlândı, değil mi?... Onlar beni korkutmak, çıldırtmak için yazılmıştı, beni korkutup ayaklarınızın altına düşürmek içindi, ve şimdi, hayâtımı, kalbimi, size karşı bütün mevcûdiyyetimi teslim ettiğim için, yine ısrâr etmeyeceksiniz, değil mi?

Ben ne onlara, ne size bir zarar gelmesini istemeyen, ve bu iki ızdırâb arasında helâk olan bir zavallıyım. Onlar bu hâlden haberdâr değiller, fakat siz ki hayâtımdaki bu fâci'ayı şimdi olduğu gibi biliyorsunuz, bana siz, siz acıyınız... Onun huzuruna lekeli bir alınla çıkmaya râzı olmayacak kadar zevceme ve kendime hürmetim vardır; demek ki sizin olmak için, onları terketmek lâzım gelecek... Onlar bensiz kalınca ikisi de nasıl öksüz, nasıl harâb ve perişân olacaklar, bâhusûs zevcem için bu ne acı bir hakâret,

(s.151)

ne zavallı bir yâre olacak... Mutlak çıldıracak, yâhûd intihâr edecek... Bunun için, bugün sizden, onların hayâtını istiyorum... Ne olur, kendi kendinize deyiniz ki: "Bir kadın seviyorum, ve onun huzûru için 'aşkımlı ve sa'âdetimi fedâ ettim..."

Bâhusûs bu mektûbla artık kalbime, hayâtıma nasıl hâkim olduğunuzu da anladınız, bu gurûr size kâfi gelmiyor mu? Kendi kendinize: "İşte bir kadın ki, uzaktan bir kere görünüp birkaç mektûb yazmakla kendime rabt ve bend ettim; benim olmak için deli olduğu hâlde, hayâtının zincirlerinden dolayı sa'âdetine kıyarak kendini fedâ ediyor!" demek size kâfi değil midir?

Bu belki sizin için pek kolay olmayacaktır. Fakat bu elemde sizinle müşterek olduğumu, benim de sizin kadar bu gâ'ib olan sa'âdet için sızlandığımı bilirsiniz, mademki beni o kadar sevdiğinizi

(s.152)

tekrar ediyorsunuz, bu sizin için elemelerinizi tahfif eden bir teselli olmaz mı?...

Bu esnâda bana yine yazarsanız... Ben de mümkün oldukça cevâb veririm, fakat; âh Yârabim, öyle çılgınlıklara lüzûm yok, yaşayınız... Yaşayınız...

Eğer, size bütün arzûsuna rağmen sizin olamamış olan bu bedbaht kadının uzak ve hayâl 'aşkı kâfi gelmez, ve yalnız mektûbları sizi mes'ûd etmezse, eğer onu mes'ûd etmek için ara sıra tekrar ilk mektûblar gibi latifkâr mektûblar yazmak külfet görünecek yeni maceralara dalarsanız, onları da yazmayınız... Onları da yazmayınız...

Benim için sizin gibi zarîf ve mümtâz bir rûhun bu kadar muhabbetini celb edebilecek bir kadın olduğumu öğrenmiş olmak son bir teselli olsun, bu kâfi, hatta, çoktur; hayâtta bu kadar sa'âdete bile nâ'il olamadan geçmek ihtimâlîm de vardı.

Fakat, Yârabbi, yaşayınız, yaşadığınızı bileyim...

(s.153)

Ve gözlerimde yaşlarla yazdığım şu satırları okurken emin olunuz ki, benim hayâtımda siz mahrûm-ı rûhumun derîn ve karanlık semâsında yegâne bir yıldız olarak kalacaksınız...

(s.157)

'AVDET

Bu sabâhtan beri Fahri pek şen ve şâtırdı. Mütemâdiyyen terennüm ediyor, her şey hakkında lâtifeler ibdâ' eyliyor, evde kaldığı günler 'ale'l-âde hizmetini tahrik eden münâsebetsizliklere bile bugün lâkayd kalıyordu; zevcesi bu fevka'l-âde-yi şetârete nim müte'accib, ona hayretle bakıyor gibiydi. Hatta bir iki kere: 'Bugün ne kadar neş'en var Bey!' dedi.

Evet, bugün Bey'in pek çok neş'esi vardı; çünkü bu akşam için dostları tarafından tertîb edilmiş bir eğlenceye med'ûvv idi. Bu

(s.158)

eğlencede üç hanım bulunacağı da kendine ayrıca te'min olunmuştu. Fahri bundan dün akşamüstü aldığı bir mektûbla haberdâr olmuş, ve mektûbda müşâreket-i lûtfkârâneleri te'min edilen hanımların pek lâtif olduğu yazıldıktan sonra: ‘‘Bu öyle bir tesâdüfün mahsûl-ü lûtfudur ki, sen de görüp hayrân olduğun vakit tasdik edeceksin, hele ben şimdiye kadar bu kadar lâtif kadınlarla hiç bulunmadım.’’ diyordu. Arkadaşı onun geceleri evden müfârakatı mes'elesinde mühim ve meşgûl olduğunu bildiği için olacak ki, bu ışıkta teshîlini derûhte ettiğini ve kendisine annesinin hasta olduğu meş'âr bir telgraf çekip onun evden kaçması için bahâne tedârik edeceğini beyân ediyor ve son söz olmak üzere: ‘‘Eğer bu fırsattan istifâde edip evden kaçamazsan tâli'ne küs...’’ diye yazıyordu.

Bunun için akşama kadar o neş'esine şetâretine

(s.159)

rağmen son derece ‘asabiyetle telgrafın gelemeyeceğinden korkarak bekliyordu; fakat nihâyet hizmetçi elinde bir telgrafla odaya girdiği vakit hemen atladı, aldı, açıp okuduğu vakit, ciddi görünmeye çalışarak: ‘‘Allah Allah... dedi. Baksana vâlîde fenâ hâlde hastalanmış... Küçük birâder: ‘‘Aman mutlak gel,’’ diye yazıyor...’’

Karısı dikişinden başını kaldırarak:

- ‘Acaba ne oldu... Mutlak soğuk aldı.

Havaların bu soğukluğuna göre... dedi. Sonra, tekrar dikişine eğilerek: ‘‘Ey kalk git bari... Ne yapalım.’’ diye ilave etti.

Fahri nazlı görünmeye çalışarak:

- Bu hava şimdi akşamüstü İstanbul'a kadar kalkıp gitmekte ne müşkil, belki de gece gelemem... Hiç hoş bir iş değil! diye söylendi.

Fakat daha ziyâde lakırdıya meydân bırakmadı:

- Gideyim gideyim bari... diye söylenerek yukarı odaya çıktı.

(s.160)

Biraz sonra giyinmiş olarak indiği vakit, karısı:

- İnşallah fenâ bir hastalık değildir. Hemen ‘avdet etmek mümkün olursa, gelirsin. Fakat istersen kış vakti gece yarıları sokakta gezmek için rahatsız olma... dedi.

O ise: - Yok hanım, niçin rahatsız olacağım. Sekize kadar vapur var... Şâyet yetişirse gelip evimde yatmayı yabancı odalarda yatmaya elbette tercih ederim... dedi cevâb verdi.

Vedâ’ edip ayrılmak üzere iken karısı masadaki gazeteleri alıp uzatarak: ‘‘Gazeteleri almıyor musun? Belki vapurda okursun...’’ dedi.

Fahri gazeteleri cebine tıkarak sokağa fırladı. Yolda yürürken, şiddetle esen soğuk rüzgâra rağmen oynamak arzûsuna güç mukâvemet ediyordu. Rûhu mest ve şâdândı. Vapura güç yetişebildi. Köyden akşam vapuru

(s.161)

tenha olduğu için canı sıkıldı, ve gazeteleri çıkarıp bir tanesini açarak okumaya başladı. Fakat, diğer sayfasını açarken içinden bir zarf düştüğünü görünce hayretle eğilerek aldı, baktı, zarfın üzerinde yazı falan yoktu; zarfı bırakarak içindeki kâğıdı açtı.

Bir kere, bir kere daha, üçüncü def’a daha okudu; gözlerine inanmıyor, beyni büyük bir uğultu ile dolmuş mevcûdât gözü önünde sallanıyordu. Fakat okuduğuna inanmamak mümkün değildi, işte karısının yazısıyla ve hatta imzâsıyla yazılmış olan bir mektûb kendisinin bu gece evde bulunamayacağından bahisle başka erkeği eve da’vet ediyordu. Eliyle başını, alnını sıktı, düşünmek, fikirlerine bir intizâm vermek istiyordu. Bir kere bu mektûbun ne vakit yazılmış ve nasıl bu gazetenin içinde saklanmış olduğunu anlamak istedi. Mektûbda,’’ Zevcem şimdi

(s.162)

bir telgraf aldı.’’ Dinlediğine nazaran o gitmek için yukarı çıktığı vakit ‘ale’l-‘âcele yazılmıştı, ve kendisinin aşâğı birdenbire inmesi üzerine telâşla gazeteler arasına saklanmış, sonra da heyecan ile mektûbun gazeteler arasında olduğu

unutularak ona teslîm edilmiş olacaktı. Mektûbda karısı da'vet ettiği adama son vapura kadar sabredip sonra kapılarının önünden geçmesini ve şâyed orta katta pencerenin önünde lamba görürse bilâ tereddüd kapıyı çalmasını tenbih ediyordu. O hizmetçilerin erken uyumasına müsâ'ade ederek kapıyı kendisi açacaktı.

Fahri bu darbe altında ezilerek, harâb ve mahkûr soluyordu. Her erkek gibi o da kendisi lâtif hanımlarla eğlenmeye giderken karısının evde başka beylerle eğlenmekte haklı olduğunu i'tirâf edecek kadar munassaf olmadığından gözleri tahvir dumanlarıyla kararmıştı. 'Aynı zamânda eğlence (s.163)

sinden mahrûm kalacağını düşünüp bununda hiddet-i inzimâm edince 'âdeta kudurdu. Âh öyle oynamak istiyorlardı, öyle mi?... İşte bu gece o kendisinin öyle oyuncak olacak erkeklerden olmadığını isbât edecekti, hem de ne acı bir sûret de... Kocalarına ihânet eden kadınların mutlak bir gün ele geçeceklerine emin olduğundan o vakte kadar karısını serbest bırakmıştı. Zaten serbest bırakmasa ne ehemmiyeti olabilirdi. Kalpsiz kadınlara irtikâb-ı hıyânet için bir mân'a mı tasavvur olunabilirdi?...

İşte nihâyet karısı da ele geçmişti. Fakat bunun intikamı o kadar müthiş, o kadar kanlı olacaktı ki, bütün dünyâ bundan titreyecekti. Şimdi İstanbul'a çıkınca 'aynı vapurla hemen 'avdet edecekti. Artık ona eğlenmesinin lüzûmu da yoktu; o eğlencelerine ahlâksız mundâr karısından kurtulup serbest kaldığı vakit tekrar kavuşa

(s.164)

bilirdi. Şimdi hayâtından intikam ve halâs zamânıydı.

Sekize kadar köyde geçmeyen vakti öldürmek, yürümeyen sâ'atleri zorlamak için girdiği kahvehânede sıkıntıdan boğuldu. Tasavvurları her an kesb-i fecâ'at ediyor, türlü kanlı mecrâlar görünce, büyük fâci'alara giden bîçâreler gibi zebûn ve harâb bir vaz'la ayağa kalktı. Sokakta hem yürüyor, hem şimdi hem İstanbul'da bezm-i nûş-â-nûş içinde eğlenen arkadaşlarına acı acı gıpta ediyordu. Fenâ bir rüzgâr yakıp kavurarak, paltosunun yakasını kaldırdı; karısı şimdi sıcak odasında, onun gelmemesini temenni ederek

gecenin zevk ve sa'âdeti hulyâsıyla meşgûl idi. Âh bu hulyâsının onun başına bu akşam nasıl affetler yağdıracağını bilseydi...

(s.165)

Evinin sokağına geldiği vakit köşebaşında fenerin aydınlığında sâ'atine baktı. Sekizi yirmi geçiyordu. Demek vakit gelmişti. Beş on dakika daha burada dolaşıp ümit ile bekleyecek ve herif gelip eve girdiği vakit... Onun önüne yaklaşınca orta kat penceresinde lambayı gördü; ve yumruklarını sıkarak: ‘‘Âh ha'in, ha'in kadın, sen ne istedin de mahrûm kaldın, seni hangi emelinden mahrûm bıraktım?...’’ diye haykırmak istedi. Kendisinin bütün lûtflarına, bütün fedakârlıklarına böyle hıyânetle mukâbele eden bu mel'ün kadından büyük bir gayz ve kin ile nefret ediyordu.

Evlerinin karşısında az uzakta bir evin kapısının altına büzüldü. Soğuk taş çatlatacak bir şiddet ile hükümrandı. Aldığı nefeslerden boğazının ve genzinin donduğunu hissediyordu. Orada kımıldamadan ayaküstü bekledikçe, şimdi ayakları da üşümeye başlamış, bir vakit bütün

(s.166)

vücûdunu istilâ etmiş. O bu 'azâb içinde kıvranırken dakikalar geçer, fakat sokakta hiçbir eser-i hayât görünmüyordu.

Birdenbire dimâğında bir şimşek çaktı, ya herif kendisi gelmeden gelmiş içeri girmişse... diye düşündü. O hâlde kendisi onu beklemek için burada soğuğun şiddet ve kahrına ma'rûz kalmaktayken onlar şimdi sıcak odada müsterih oturuyorlardı... Gözlerini kan bürüdü, dişleri gıcırdamaya başladı.

Deli gibi ilerledi, kapıya gelerek çalmak üzere iken, telâş ve 'acele ile her şeyi alt üst etmeden, hıyânetin isbâtını elde edememekten korkarak biraz daha beklemeye karar verdi. Bir çâryek kadar bekledi, fakat soğuk onu helâk etmiş, bütün vücûdu dönmüştü. Nihâyet vakit iyice gecikmiş olduğundan kat'iyen herifin içeride olduğuna karar vererek kapıyı çaldı. Kapı çalınca

(s.167)

içeridekilerin mebhût kalıp hayli vakit açamayacaklarını zannederek beklerken kapının hemen açıldığını hayretle gördü. Fakat kapıyı hizmetçinin açtığını görünce hayreti büsbütün ziyâdeleştirdi. O şimdi yatmış bulunmayacak mıydı?

- Ne o, siz hâlâ yatmadınız mı? diye sordu.

Kadın: “Hayır efendim, hanımefendi sizin belki geleceğinizi söyleyerek bizi yatırmamıştı... Sizi bekliyordu.” diye cevâb verdi.

Hayretle yukarı çıktı, odaya girdiği vakit karısını lambanın yanında yine dikişle meşgûl buldu.

Kadın onu görünce dudaklarında şeytânî bir tebessümle:

- O, maşallah... dedi.

Sonra annesinin hastalığını sordu. Fakat Fahri o kadar fâci'aya hazırlanmış, o kadar müthiş kararlar vermişti ki, böyle şeylerle meşgûl olacak hâlde değildi. Bunun için cebinden

(s.168)

belki yüz kere tekrar okuyup yüz kere buruşturmuş olduğu mektûbu çıkararak: “Şimdi annemin hastalığından bahseden yok...” dedi.

Ve karısını hâlâ mütebessüm görünce, tehevürümüz dâd olarak mektûbu ona gösterip: -Sen bana baksana... Şu yazıyı tanıyor musun? diye sordu.

Karısı sadece: -Evet, benim yazım... diye cevâb verdi.

- Ay bunun kime yazıldığını da biliyor musun? diye gürlendi.

Karısı eğilip diğer bir mektûb alarak ona gösterdi:

- Ya sen... Sen de bu mektûbun kime yazıldığını biliyor musun?

Bu mektûb arkadaşının eğlence da'vetnâmesiydi.

O zamân karısının şimdi birdenbire ‘azametle dikilen başı ve hakâretle bakan nazarı önünde onun dik başı mahcûb ve zelîl eğildi, ve gözleri yerlere düştü.

(s.169)

Kadın titrek bir sesle devam etti:

- Siz kendi eğlenceleriniz için karılarınızı türlü oyunlarla evde yalnız bırakıp savuşırken karılarınızın hiç olmazsa bunu men’ etmek için yaptıkları bu kadar çok oyunları da lütfen ‘afv buyurunuz... Bu mundâr mektûbu okuduğum andan i’tibâren ben burada helâk olurken sen akşama kadar sevinçten çıldırabilirken. İşte buna cezâ olmak ve sana bir ders-i ‘ibret vermek için bu mektûbu mahsûs yazdım, ve gazetenin içine kendim koydum... Bir kadın için kocasının hıyânetine vâkıf olmak nasıl bir ateş olduğunu şimdi biraz öğrenmiş olacaksın zannedirim... İlk tecrübe olmak üzere çektiğin bu ‘azâb geçirdiğin hiddet fırtınaları bu seferlik kâfidir...

Fahri omuzlarını taklitle ezen, rûhunu büyük bir tazyîk ile helâk eyleyen o müthiş kâbûstan böyle kurtulunca derîn bir nefes aldı, o karısını ithâm

(s.170)

ederken şimdi kendisi mütehhem mevki’nde kalmıştı. Bunun için ‘afvını talep eden bir tavr-ı istirhâm ile: ‘‘Yalnız o kadar olsa ben râzıyım... Ya soğuk... Sokakta beklerken çektiğim ızdırâb...’’ dedi.

O zamân karısı gözlerinde lûtf ve şefkat ile onu elinden tutup sobanın yanındaki koltuğa oturarak:

- Öyle ise otur da ısın... dedi, ve sobanın önüne diz çekip ateşi karıştırmaya başladı.

Fahri oturduğu yerden ona bakıyordu. Hıyâneti ihtimâline karşı kendisi hiddet ve intikam fikirleriyle köpürmüş iken kendine mu’azzez kadınlığını bahş ve ihsân eden zevcesi onun hıyânetine emin olduğu hâlde kendini hemen ‘afvediyordu. O vakit gözlerine yaşlar hüçûm ederek onu büyük bir şefkatle

ta'ziz etti. Ve vicdânın en mecrûh bir köşesinden galeyân eden nihâyetsiz bir hiss-i insâf ile

(s.171)

derîn bir nedâmet duyarak bir daha ona ihânet etmeyeceğine kendi kendine 'ahd etti.

(s.175)

HASAN'IN İNTİKAMI

1

Yüzbaşı sözüne: - Bu bizim Anadolu yavruları ne merd adamlardır!... diye başladı. Ve devam etti:

- Bunu hakkıyla anlamak için, onların her gününü hayâtlarına, kışlada 'askerlik husûsîyyetindeki, hayâtlarına vâkıf olmak, onlarla birlikte yaşamak lâzımdır. Sulh zamânında hepsi de kanâ'atkâr, muti', gayûr, fedâkâr oldukları gibi, harb zamânında bu meziyyetleri ne parlak kahramanlık meşâleleriyle irâ'e ederler! Esâsen saflık, mertlik, 'âlicenâblık

(s.176)

onların hilkatlerinde köklenmiştir. Ben zâbitlik hayâtımda bunun ne 'ulvi misâllerine, ne büyük numûnelerine rast geldim. Hatta, bunlardan birisi, necib bir lûtfu sayesinde, hayâtımı muhakkak bir müddet kurtarmıştır.

O vakit nakletti.

- Şimdi, size hiç zarârı olmamış bir adama iyilik etmek, bu iş için oldukça bir zahmete girmek herkesin yapamayacağı bir fedakârlıktır, değil mi? Fakat zarârı dokunmamış, cânınızı yakmış bir adama iyilik edip onun hayâtını kurtarmak... Bunu düşününüz... Bâhusûs ki, muhakkak iken... Sonra, işi bütün şa'sa'asıyla tezyîn etmek için, bu işin hayâtı tehlikeye koyarak yayıldığını da düşününüz! İşte bu yalnız bizim Mehmetçiklerin yapabileceği bir merdliktir.

Muhârebeden evvel bölüğümde bir surre çavuşu var idi. Bu, Kütahya'lı bir genç olup ismi

(s.177)

Hasan'dı. İri vücûdlu, kalın kaşlı, siyâh bıyıklı, esmer tenli, pehlivân yapılı bir 'asker idi. Pek açıkgöz, pek fa'âl olduğu gibi pek de cezbeli de olup talâkatına emin olduğundan, lüzûmlu lüzûmsuz fırsatlarda, meselâ kendine ba'zı emirler verirken, yâhûd bir iş havâle ederken, uzun, bî lüzûmsuzlarla hanımı sıkardı. İşgüzârlığı beğenmekle beraber, bu söz ebeliği hoşuma gitmediğinden kendini ekseriyâ tersler ve sustururdum. 'Askerlere karşı şedîd, haşin bulunmak lâzım olduğu kanâ'atinde bulunduğum için, diğerlerine gösterdiğim şiddet vahşetini ona fazlasıyla göstermek bir âdet olmuştu.

Çavuş olduğu için onunla ekseriyâ münâsebetde bulunmak mecbûriyyetinde idim. O ise benim gösterdiğim şiddete rağmen, 'inâd gibi, olur olmaz sebeplerle gevezeliğine devam eder, ba'zen 'akıl öğretmeye, hatta münâkaşaya bile cesâret eder, fakat bozularak,

(s.178)

def' olur giderdi. Bu hâllerinden dolayı, ona karşı bir bürûdet-i hüsn etmekte idim. Nihâyet, bir gün onu bir kabâhat üzerinde yakaladım. Müterâkim infi'âllerin seykiyle kendini fazla sıktım, o vakit şikâyet ettim. Diğer çavuşlara karşı bu kadar şiddetli olmadığımı söyleyerek haksızlık ettiğimi söyledi. Bu söz üzerine onu daha fenâ tahkir ettim.

Ve esâsen kabâhati, kabul ehli bir şey iken, bunu i'zâm ettim, ve kabahatten başka zâbita karşı geldiğinden bahsederek bir jurnal yazdım, gönderdim kırk beş gün hapis cezâsına dûçâr oldu.

Beş altı ay sonra i'lân-ı harp oldu. O günlerdeki herc ü merc üzerine, beni Kilise'de bir tabura gönderdiler; orada ta'yin olduğum bölük de tekrar Hasan'ı görünce iyice canım sıkıldı.

(s.179)

2

Kırk Kilise Bozgunu'ndan sonra, Lüleburgaz Muhârebesi'nde lâzım geldiği gibi mukâvemet edememiştik; teşrîn-i evvel on dokuzuncu cumartesi günü, biz Muhtar Paşa'nın bir gün evvel verdiği ric'at emri üzerine,

muntazaman ric'at ediyorduk. Yağmur, açlık, bozgunluk 'askeri berbâd etmiş, bitirmişti. O esnâda, bilâhare anlaşıldığına göre bizi düşman zannederek bir yanlışlık neticesi olmak üzere üçüncü kolordu topçusu bize ateş açtı. Bir anda etrafımızda şarapnellerin cehennemi ra'd ve barakaları infilâk etmeye başladı. 'Asker evvela bir tereddüd, bir perişânlık içinde ne olduğunu anlamak için karmakarışık oldu. Ne olursa olsun ateş menziline uzaklaşmak için çılgınlar gibi kaçmaya, koşuşmaya, etrafa da dağılıp paşalarını kurtarmaya çalıştılar. Artık ne zâbitalık,

(s.180)

ne âmirlik, ne zabt ve rabt, ne kumanda, hiçbir şey kalmamıştı. Korkunç bir ana baba günüydü. Yol, soluk soluğa, kudurmuş gibi ileri atılan, bir vahşi hayvân sürüsü gibi hücûm eden firârî 'askerle taşıyor, bir taraftan mu'annid bir sükût ile bardaktan boşanan yağmur altında, bu, yatağına sığamayıp taşan bir nehre benziyordu.

Bu izdihâm içinde itile kakıla ilerlerken, etrafımızda şarapneller patlıyor, firârîlerin arasında müthiş na'ralar, vaveylâlar, feryâdlar peydâ ediyordu. O esnâda bir şarapnel parçası da bana isâbet etti. Diz kapağımdan vuruldum; iki üç adım attıktan sonra, ilerlemek gayr-ı kabil olduğunu anlayarak, zâten yolun kenarında bulunduğum için, bin müşkilâtla yolun dışına çıkarak, bu yere düşsem beni ezip geçecek olan insân akıntısından tehlikesinden kendimi kurtardım. Ve gayr-ı ihtiyâri yere çöktüm. Fakat, top ateşi devam ettiğinden eğer burada kalacak

(s.181)

olursam, bu açık mevzu'da helâkim muhakkaktı. Mendilimle yaramı bağlamak için uğraşıyordum; başucumda bir gölge peydâ oldu. Baktım bu Hasan'dı. Beni orada görünce, yaklaşmış, korkunç bir tavırla tepemde dikilmişti.

3

Yolun kenarında bu kısa ve sâkit fâci'a cereyân ederken, top ateşi hâlâ devam ediyor, hirâs ve dehşet içinde koşuşan 'askerler arasında yaralanıp düşenler, feryâd ve figân içinde ayaklar altında kalanlar oluyordu.

İlk hamle, Hasan'ın intikam için eline geçen bu fırsattan istifâde eder gibi tepeleyeceğinden korkmak oldu. Onun gözlerinde bu arzûnun vahşi 'alevini görür gibiydim. Fakat bilmem nasıl oldu, bu denâ'et kalbi râzı olamıyormuş gibi görünüyordu; iki dakikalık korkunç bir mücâdele

(s.182)

sonra, bu fikirden vazgeçmiş gibi göründü; beni kendi hâlime bırakıp gitmek istediğini zannettim... Fakat, sonra, hiçbir şey söylemeksizin eğilip beni kavrayarak, sırtına aldı ve yolun kenarından akıntıya o da karıştı. Ben gözlerimde şükrân yaşlarıyla onun mukaddes boynuna sarıldım, tehâcüm-i beşer arasında biz de ilerledik.

Artık ateş kesilmişti. Fakat, 'asker de tehâlük ve yağmur hâlâ galeyândaydı. Yollar, sudan ve binlerce insân tekmelerinden bir çamur deryâsı hâlini almış, arabalar, süvariler, 'askere yolda iltihâk edip ağlayarak, sızlayarak ilerleyen kadın, erkek köylüler akıntısı durmuyor akıyor idi. Kimse kimseye bakmıyor, kimse kimseyi işitmiyor, herkes canı, başını kurtarmak için pür-şitâb ve tehâlük koşuyor, gözler dönmüş, renkler kaçmış, yorgunluktan diller fırlamış, harâb ve berbâd, herkes nefes nefese, hamle hamleye sâde ileri atılıyor, koşuyor idi.

(s.183)

Böylece nihâyet Çerkez Köyü'ne geldik. 'Askerler buradaki vagonlara hücum ile hemen işgâl ettiler. İstasyon büyük bir izdihâm, son derece bir kargaşalık içinde kaynıyor, her baştan bin ses çıkıyor, kimse kimseyi dinlemeyerek cehennemi bir perişânlık hüküm sürüyor idi. Hasan bin müşkilâtla beni bir vagona yerleştirebildi. Kendisi için ise, ancak ayakta duracak bir yer bulmaya muvaffak oldu. Yollar kazâlarla, trenlerle kapalı olduğunu bile bile tren zorla hareket ettirildi. Ba'zen sâ'atlerce tevakkuf edip bekleyerek, sonra gayet ağır bir hareketle bir müddet gitmek üzere, Çorlu'ya gelebildiğimiz vakit burada yalnız mecrûhların geçmesine müsâ'ade edildiğinden Hasan benden ayrılmaya mecbûr oldu.

Onun elini alarak: ‘Allah senden râzı olsun Hasan, beni sen kurtardın!’ dediğim vakit o hâlis bir Türk necâbetiyle mahcûb olmuş gibi: ‘Amma ettiğiniz ha Yüzbaşı Efendi, ben ne yaptım?’ diye mukâbele etti.

(s.184)

Beni orada tehlike içinde bırakmayarak, herkesin yalnız kendi canını kurtarmak için kaçtıkları bir ma’reke-i heyecân içinde o, bir şarapnel yağmuru altında beni omuzuna alıp sâ’atlerce taşımak üzere sâhil-i selâmete erıştirmişti. O olmasa idi ben mutlak, mutlak ölmüşüm. Bizim ‘askerler çekinirse, top ateşi telef etmese bile Bulgarların eline düşecek, mutlak telef olacaktım. Beni o kurtardı; ve beni yetişemeyeceğim bir derecede ‘âlicenâb ve merd davranarak benden ne güzel intikam aldı...

(s.187)

GELİRKEN

- Samatya!

Katar durdu. İstanbul’a iniyoruz, vagonda yalnızım. Şehir tarafında oturuyorum. Başımı uzattım. İnsânların ve ‘arabaların geçmesini men’ eden siperin yanındaymışız.

Orada orada bir rencir dayanmış, şüphesiz işten yeni çıkmış. Öğle yemeğini yerken katarın heyecân-fezâ, medîd çığlığını işiterek şu temâşâdan da vazgeçmiş, sarığa abanmış, bir taraftan sol koluyla bu kirinin arasına sıkıştırılmış yarım okkalık bir ekmekten mehîb

(s.188)

parça kopararak sol elindeki yumurtalardan baş parmağı tarafındakini dişliyor, bir taraftan seyrediyor.

Yirmi beşlik yâhûd yirmi yedilik bir Kürd. Kısa kalın boyu, geniş gövdesi, güneşle kavrulmuş çehresi, kireç tozlarıyla bem beyâz olmuş saçları, şişkin avurdu, kabarmış damarları, sonra hepsinin fevkinde, bir eser-i hayât veren, o beyâzlanmış kirpiklerin içindeki ufacık siyâh gözleri, ve sonra eli, bir kaplumbağaya yâhûd daha iyisi, bir yumruğa benzeyen eli, (zirâ, ekmek ve ağzıyla boğuşuyordu.) ve daha sonra kıyâfeti, kireçli, tozlu, çamurlu, kirli,

lekeli, yamalar, başka renkte parçalarla mülemma' esvâbları, bu 'abeler, kibeler, yırtık pırtık kuşaklar, hırkalar, kırmızı zemine yeşil kalın çubuklu sayısız dökmeli mintânı, kalbi bayılmış, rengi beyâzlamış, dokuması sırtmış fesi, ve buna

(s.189)

sarılan rengi belirsiz sargısı... Nihâyet birçok korkunçluklar!

O bütün bu fikirlerden uzak, kıyafetinden, mevki'-yi ictimâ'iyyesinin bütün zilletinden, sefâletinden bîhaber, atıştırıyor, bakıyor, eğleniyor...

Birdenbire şey oldu, mevce-i ziyâ mı bilmem, esmer bir zılâlgâha düşen bir nûr-ı cûş-â-cûş-ı şimşek bütün pertevleri uçtu, oraya üç kadın yaklaşıyordu.

İkisi şâyân-ı dikkat olmak zamânlarını birkaç sene evvel aşmışlardı. Fakat öteki... Bahârın 'aşkperver neşve-i fezâ-yı tarâvetleri canlanmış, ince, nârin, o kadar ki bir tebessümle solar, bir temâsla hemen kırılır diye korkulur; küçük bir baş, zarîf, zarîf, o kadar ki, bakmakla gınâ mümkün mü diye sorulur; saçlar, beyâz bir tülün ihmâlkâr der-i agûşları arkasında zıl-ı âver, emel bî-hûş,

(s.190)

pür bu demetlerle lerzeşdâr; tehâfütü bir fistânın kemeri ile sıkılmış; sonra korsaj, zeminden daha koyu ince tellerle müzeyyen hafif penbe sıradan bir korsaj, şeffâf, şeffâf, o kadar ki, dalgaları arkasında kolların, göğüsünün bütün şekli-i lâtifi fark olunur; nihâyet bütün bu güzelliklerin, bu nefâsetlerin, bu temevvüçlerin farkında tayarân eden bir şey, bir şey ki: bir kelebek gibi esîr, handâhand, bihârı, nihâyet, bir genç kız!...

O zamân hammâl bu nâgihânı telâtum-ı hava-yı bekâretle cezb olunarak, başını çevirdi, ve baktı. Birbirine o kadar yakındılar ki, belki teneffüslerini, darbâtını ve harâretlerini hissediyordu. Onun hava-yı meshûnunda idi. Zannettim ki kızardı, ve gayr-ı ihtiyârî başını çevirdiğini gördüm.

Kadınlar bekliyorlar, ve yolculara bakıyorlar, gülüşerek konuşuyorlardı. Bihâr ile, güneşle,

(s.191)

hayâtle sarhoş idiler... Nefsine cebr ediyormuş gibi başının bir def'â daha çevrildiğini, ve gözlerinin, şimdi bulanık, pür-ateş, muzlim baktığını, ve sonra nâgihânı bir kararla ellerini indirip yemekten vazgeçerek daldığını gördüm.

Katar sarsılarak hareket etmişti.

O hâlâ bakıyordu, sanki korkarak, hemen titreyerek, belki utanarak, sersem, ezilmiş bir nazarla bakıyor idi. Aman Yârabbi, bu nazarda neler var idi?...

Hiçbir vakit de nefâsete, ziyî-i hayât-ı tarâvete bu kadar temâs etmemiş, hiçbir vakitte sefâletini, zilletini bu kadar anlamamış idi.

2.2 ÖZET

Kadın İsterse

Kitaba adını veren hikâye, bir dost meclisindeki dönen konuşmalar içinde Âkif isminde bir adamın kadınlar hakkında konuşulanlara tepki vermesiyle başlar. Akif, kadınların eğitim ve terbiyeye muhtaç olduklarını fakat, korunmaya ve yardıma muhtaç olmadığını düşünmektedir. Erkeklerin kadınların elinde bir oyuncak olduğunu düşünür. Kadınların güzelliği, dili, zekâsıyla erkekleri kendine bağlayan bir cins olduklarını dile getirir. Akif'in bu düşünceleri aslında eşini aldatmış olduğu hanımın evliliğini türlü oyunlarla yıkmaya çalıştığı düşüncesidir. Bu yasak ilişkiyi öğrenen hanımı eşi ve çocuğunu da alarak evi terkeder. Akif'in yaşadığı olaylardan çıkardığı sonuç bir kadın isterse her şeyi yapabileceğidir.

Muhâsarada

Bir muhâsara sırasında Yüzbaşı Ferdiun'un iki yıl önce bulunduğu Edirne muhâsarası aklına gelir. Muhâsara da yaşadığı çileli ve çetin hava şartlarını ve askerlerin vatanı korumak uğruna verdikleri mücadeleyi anlatır. Muhâsara sırasında yaralı bir kıza denk gelir. Bu kız Gümülçine'de ikâmet eden bir memurun kızıdır. Yaşadığı şehri Bulgar askerleri basmış ve annesiyle babasını götürmüşlerdir. Eve gelen bir Bulgar zabiti de kıza korkmamasını

söyler. Bu zabıt aslında kızını daha önce görüp aşık olan biridir. Kızın zevcesi olma isteğini belirtip eğer zevcesi olmayı kabul ederse ailesine hiçbir zarar gelmeyeceğini söyler. Annesi ve babası bu teklife olumlu bakarlar. Fakat kız çok sinirlenir ve annesiyle babasının, onu bir Bulgar'a layık görmelerini sindiremez. İzdivaç gerçekleşir ve aile Bulgarların himayesinde yaşar. Kız ve Binbaşı harp sırasında Bulgar kuvvetlerinin iskân ettiği köylerinden birinde yaşamaya başlarlar ve çok zaman geçmeden Binbaşı bir hücum esnasında hayatını kaybeder. Kız ne kadar sevmese de bu adama karşı minnet duyar. Vefat haberini getiren Yüzbaşı, kızın ona emanet edildiğini ve beraber yaşayacaklarını söyler. Kız ürkmeye başlar. Yüzbaşı çok geçmeden kıza tecavüze kalkmış ve kendisini korumak için Binbaşı'nı bir silahla vurmuş. Hemen evden kaçmak için çıkmış ve Edirne sınırına kadar gelip Yüzbaşı Feridun ile karşılaşır. Yüzbaşı Feridun ona yardım eder. Daha sonra kurtulan kız Yüzbaşı'nı unutmaz ve ona mektup yazar, görüşürler. Yüzbaşı, kıza derin duygular hissetmeye başlamıştır. Kızını görebilmek için evine gittiği vakit evde olmadığını görür. Yüzbaşı, İstanbul'a gelip kızını ve ailesini aramaya koyulur. Ne yazık ki bulamaz. Kızını bulamamak, onu bir daha görememek derinden etkiler.

Çamlar Arasında

Yazar, tabiatla başbaşa kalarak bütün sıkıntısını hatta kendisini bile unutarak âdeta manevi bir güç kazanır. Bir çamın altında oturup etrafını anlamlandırmaya çalışır. Yazara, insanlar yabancı ve uzak görünmektedir.

Hıyanete Karşı

İşten dönen kocasının paltosunun cebinde bir kadın tarafından yazılmış aşk mektubu bulan kadın ne yapacağını bilemez. Mektubu okuyan kadın, kocasının, bir kadın uğruna evini, yuvasını bile terkedebileceği yazan satırlara şaşırır. Mektubtan kocasının, kadınla üç aydır görüştüğünü anlar. Kocasına, çocuğuna ve evine karşı tüm görevlerini yerine getirdiğini düşünen bu aldatmayı hak etmediğini düşünür ve kocasından intikam almak ister. Eve bir misafirle gelmiş olan kocasının arkadaşıyla, kocasını aldatmayı düşünür. Daha sonra bunun bir intikam olmayacağını ve sadece kendi namusunu kirleteceğini düşünür. Bu intikam düşüncesini hemen kafasından atıp kocasının yanına

döner. En iyi intikamın başka kadınlar gibi kolay elde edilebilir olmayarak, mert ve yüce bir kadın olduğunu ispat etmektir.

Bir Meze İçin

Hikâyenin teması kötü yola düşen genç kadına (mezecik) kocası tarafından gösterilen müsamahadır. Kâmil Bey, altmış yaşlarında bir ihtiyardı. Oturduğu mahalle, iki ay evvel aldığı yirmi üç yaşlarındaki genç kıza mezecik lakabını takmışlardı. Kâmil Bey, konyağa pek düşkündü. Her akşam mezecikle konyak içip eğleniyorlardı. Mahallenin tüm haberlerine hâkim olan çırçır Hüsnü Bey ve karısı tüm mahallede olup biten her şeyden haberdar olurlardı. Her gece Kâmil Bey'in konağına yatsıdan sonra birinin alındığını ve bu kişinin yirmi beş yaşlarında delikanlı olan turşucunun oğlu olduğunu tüm mahalleliye söylerler. Hüsnü Bey ve mahalleli bunun mahallenin namusunu bozduğunu düşünerek İmam Efendi'ye giderler. İmam Efendi, olayın iyice anlaşılması gerektiğini düşünür. Muhtar, Kâmil Bey'in yanına gidip her şeyi anlatınca, Kâmil Bey, o beyin evine girip çıktığından haberi olduğunu söyler. Bu mahalleliyi ikna etmeye yetmez. Mezecik'in erkekler arasında meze olduğu düşünülür.

Tehlike

Kadın, evli olmasına rağmen mektupları ile etkisini altına alan adamı tanımak için can atıyordu. Sonunda adamla görüşmek için sözleşmişler ve görüşmüşlerdi. Görmeden büyük bir aşkla bağlı olduğu adama kendini teslim etmeyi düşünen kadın, bu istekle görüşmeye gitmiştir. Teslim olma düşüncesi onda kötü bir his bırakmaya başlamış. Kadında, bu düşünce aşk olmaktan çıkıp, âdeta bir fuhuş olarak görünmeye başlamış. Kafasında türlü düşünceyle adamın yanına giden kadın, hatasını anlayıp hemen adamı bırakıp gitmiştir.

Zehirlerim

Tarabya'dan vapura binmek üzere olan yazar, kalabalık iskelede gezintiden dönen genç ve güzel bir Rus kadınının, hizmetçilik yaparak geçinen bir başka kadına alaycı bir şekilde gülerek ve küçümseyerek baktığını görür. Kendisine çok dokunan bu durumdan dolayı yazar, birinin gezinmek için

çıkıldığı yolu, diğersinin aç kalmamak için yaz kış çektiğini söyleyerek, birinin hakkıyla diğersinin refah içinde yaşatan talihe lânet eder.

Son Teselli

Kadın, kendisine sürekli mektup yazan gence cevaben bir mektup yazar. Genç adam, kadını bu ilişkiyi kocasına söylemekle tehdit eder. Evli olmasına rağmen, evli kadınların bile kocasından başka bir erkek tarafından beğenilmek herkesin hoşuna gideceğini anlatır. Aslında kadın, bu beyden hoşlanmıştır. Fakat, eşine ve çocuğuna karşı bunu hoş görmez, gence onunla birlikte olamayacağını ama mektup yazmasına devam etmesini ister. Ruhunun bu mektuplara ihtiyacını olduğu yazar. Genç adama duyduğu sevgi illebet baki kalacağını söyler.

Avdet

Fahri, eşini kandırıp arkadaşlarıyla felekten bir gece çalacaktı. Eşine annesinin fena hâlde hasta olduğunu söyleyip dışarı çıkmıştı. Dışarı çıkarken yanına aldığı gazetelerden birini okumak için açtığından içinden bir zarf düştü ve zarfta eşinin bir erkeği eve davet ettiğini okudu. Eve gittiğinde karısını suçüstü yakalamak istiyordu. Fakat, karısı odasında elindeki dikişiyile meşguldü. Fahri, şaşırıp, tökezledi. Aslında karısı eşine bir oyun oynamıştı. Fahri'nin arkadaşından gelen mektubu okumuş ve eşini kötü yoldan alıkoymak istemişti. Karısı iyi bir ders vermişti. Fahri, karısına yapmaya kalkışacağı haksızlığı düşünerek mahvoldu.

Hasan'ın İntikamı

Kendi bölümünde görev yapmakta olan işgüzâr, açığız ve gevezeliğinden dolayı kendisine ters davrandığı, Hasan adlı sıra çavuşunun bir gün işlediği küçük bir hatasını büyütüp kırk beş gün hapis cezasına çarptırılmasına sebep olan yüzbaşı, harp sırasında dizkapağından aldığı bir yara yüzünden, top ateşi altındaki bir alanda hareketsiz kalır. İşte, böylesine çaresiz bir anda yanına gelen Hasan, komutanını sırtlar ve herkesin kendi derdine düştüğü bir anda, uzun süre sırtında taşır. Ayrıca, komutanını yaralılara tahsis edilen bir trene de bindiren Hasan, komutanının şükranlarına karşı sadece "ne yaptım ki!" demekle yetinir. Aradan yıllar geçmesine rağmen, Yüzbaşı

Hasan'ın "âlipcenaplığı" ile kendisinden almış olduğu bu güzel intikamı düşündükçe hâlâ duygulanır.

Gelirken

Binmiş olduğu trenin bir yerde durması üzerine pencereden dışarıyı seyreden yazar, burada öğle tatili sırasında treni seyreden bir amele görür. Üstü başı perişan, yumurta ile ekmek yiyen bu amele, kendisi gibi duran treni seyretmek üzere yaklaşan üç kadın görür. Bu kadınlardan biri genç, güzel ve zariftir. Çok yakınından geçen bu kadınlara bakan amele, onlardan yemeğini dahi unutacak kadar etkilenmiştir. Tren hareket ettiğinde, yazar, hayatı boyunca belki ilk defa böylesine bir güzelliğe bu kadar yakın olan amelenin kendi sefaletine karşılık zarafetini bütün açıklığıyla gördüğü kadının karşısında duyduğu ezikliği düşünerek, ona acır.

2.3 ŞAHIS

Mehmed Rauf'un hikâyelerinin en önemli özelliği psikolojik temelli oluşlarıdır. Hikâyelere baktığımızda kişiler hikâyelerin ana temasına uygun olarak işlenmiştir.

Kadın İsterse adlı hikâyede, erkeklerin kadınlar karşısında zavallı, kalben kadına yenik, zavallı olduğu kadınların ise fettan ve hilekâr olduğunu vurgulamaya çalışır. Hatta Sultan Süleyman gibi üç kıtaya hâkim olmuş bir padişahın bile kadınlar karşısında savunmasız kaldığı örnek verilir. Hikâyede Âkif'in eşini aldattığı hanımın ismi verilmez. Âkif'in eşinin ismi verilmek yerine zevcem diye hitap edilir. Mehmed Rauf'un hikâyelerinde isim vermek yerine genç kız, genç erkek, genç delikanlı, gelin, genç kadın gibi genel ifadeler kullanır.

Muhâsarada adlı hikâyede, yüzbaşı Feridun ve Gümülcine'li bir kızın aşk hikâyeleri, askerlik hikâyesi ile birlikte anlatır. Yüzbaşı Feridun, otuz yaşlarında genç bir erkektir. Hikâyede, cephede karşılaştığı kıza aşık olan yüzbaşı Feridun, bu hissini etkisiyle hayatı daha anlamlı, vatanı daha mukaddes bilir, onu kurtarmak için daha bir şevkle mücadeleye girişir. Gümülcine'li kız ise kendisini bir Bulgar askerine feda etmek istemeyen vatansever bir insandır.

Mehmed Rauf'un hikâyeleri hayatından kesitler taşır. Hikâyelerindeki şahısların veya ilişkide oldukları kişilerin asker, subay, denizci olması şeklinde hikâyelerinde yer verir. Nitekim Mehmed Rauf'un subaylık geçmişi vardır.

Çamlar Arasında adlı hikâyede, yazarın sakin, sessiz, تنها ve insanlardan uzak bir yerde dünyaya bakışı anlatılır. Tam anlamıyla Servet-i Fünûn edebî topluluğunun hayata bakışının izleri görülür. Yazar, sükûnetli bir odada tabiata bakarken büyük bir huzur duyan bir insandır. Yalnızlıktan hoşlanır, insanlardan uzak olmayı tercih eder. Şehirden uzak olan kahraman tabiata sığınan tüm hayattan, koşuşturmacadan ve aşklardan kaçan bir kahramandır. İlk hikâyelerinde tabiata ayrı önem veren Mehmed Rauf, zamanla tabiattan yaşanan çevreye bir dönüş yaşar. Bu çevre insanıyla, hareketliliğiyle, hayatın tüm yaşanan olaylarıyla hikâyelerine girer.

Hıyânete Karşı adlı hikâyede, kocasının aldattığını öğrenen kadının intikamı işlenir. Kocasının yaptığı hatayı, kadının da kocasına yapmak istemesiyle olaylar gelişir. Kadın, kocasının en yakın arkadaşıyla kocasını aldatmayı ve ondan intikam almayı düşünür. Daha sonra bunun kocasına değil de kendi iffetine vereceği bir zarar olarak düşünüp vazgeçer. Aldatma, ihanet, intikam gibi temalar kahramanların karakterleri üzerinden işlenir. Mehmed Rauf'un kahramanlarında karşı cins hakkında olumlu bir düşünceye sahip olanlar çok azdır. Erkekler için kadınlar, kadınlar için erkekler sadakatsizdir. Bu hikâyede kadın, içkisini içmekten başka bir kaygısı olmayan kocanın ihanetine anlam veremez.

Bir Meze İçin adlı hikâyede, Kâmil Bey altmış yaşında bir ihtiyardır. Kendinden yirmi üç yaş küçük bir kızla evlenir. Kâmil Bey, içki ve zevk düşkünü bir adamdır. Yazarın hikâyelerinde yaşlı kişilere pek yer verilmez. Yaşlı kişiler hikâyelerde yaşlılık psikolojisini, gençlik maceralar yaşayarak yahut gizli aşk ve zevk ilişkilerini anlatmaya çalışır. Mehmed Rauf, hikâyelerinde zevk hayatına düşkün insanları anlatırken ahlâki kaygılardan uzak, geçici zevklerle avunmayı tercih eden kişilerdir. Kahramanların tek çıkar yolu saadeti ve mutluluğu, insanlardan kaçarak yakalamaya çalışır. Kahramanları cemiyetten kopuk, hep kendini avutan insanlardır.

Tehlike adlı hikâyede, zevk aşkıyla, evli ve altı çocuklu olan bir kadının bir gençle görüşmeye gittiği hararetli bir aşk anlatılır. Renksiz hayatından sıkılan ve hayatında heyecan aramaya çalışan kadın, genç erkekle görüşmeye gittiğinde bunu bir hata olarak görüp vazgeçer. Kadın kocasında bulamadığı hissiyatı başka bir erkekte arar. Bu bağlamda Mehmed Rauf'un hikâyelerindeki kadın hep bir arayış içindedir. Mutluluğu aramaya çıkmış kadınlar, hikâyelerinin baş kahramanlarıdır.

Zehirlerim adlı hikâyede, yazarın kendisine küçümseyerek bakan kumral saçlı, iri gözlü, güzel bir Rus kızı görür. Rus kızına karşı savunduğu, çocuklu kadının yaz kış demeden geçimini sağlamak için Tarabya iskelesinde yaz kış demeden geçimini sağlamak için katlanır. Kalabalık arasında gördüğü Rus kızı, yaz kış o iskeleden vapura binen hizmetçi kıza küçümseyerek bakar. Gezintiden dönen Rus kadın, hizmetçi kadının hakkını yemektir. Yazar, kendisine oldukça dokunan bu durum karşısında *'neden güzellik iyilik değildir, yarabbim?'* diyerek Rus kızını cahil bulur.

Son Teselli adlı hikâyede, genç bir kadının, kendisine aşkı ilân eden gencin son mektubuna cevap vermek zorunda hisseder. Mektuplarını zevkle okuduğunu belirtir. Kavuşmamız mümkün değil, ama sen yine de mektuplar yaz demek ister gence. Ömrünce aşkı tatmamış biri olarak gören kadın, gencin gönderdiği mektupların onun için bir ilahi gıda olduğunu söyler. Kadın, sevgiden yoksun oluşu kadının psikolojik yönden izahı gibidir. Platonik aşk ilişkisinin mesut ettiğini belirten genç kadının, hislerini mektup şeklinde kaleme alır. Sevmenin ve sevilmenin kadın için ne kadar önemli olduğunu, karşı konulması güç bir psikoloji olduğunu ifade eder.

'Kocalarımız ne kadar severlerse sevsinler, biz onları ne kadar hürmetle tebcîl edersek edelim, bu bir ihtiyâç, derîn, beşerî, kahr bir ihtiyâç rûhudur; bir kadın zararlı, zararsız mutlak perestişe muhtâçtır. Bu onun ser-i mevcûdiyyetidir. Hiç olmazsa, uzaktan, yalnız gözle ma'rûz-ı incizâb kalmak en nâmûsperver bir kadın için bile derîn bir hazdır.' (Son Teselli 146-147)

Avdet adlı hikâyede, ihanete yeltenen bir kocanın, karısının bir plânı ile cezalandırılması anlatılır. Fahri Bey, arkadaşları tarafından latif kadınların

bulunduğu bir eğlenceye davet edilir. Evden çıkmak için hemen giyinir. Çıkarken karısı eline gazeteleri tutuşturur. Vapurda açtığı gazetenin içinde karısının aşk mektubunu görür. O da aceleyle vapurdan dönüp karısını aşığıyla basmak ister. Eve gelip yukarı çıktığında karısını dikişiyile meşgul bulur. Karısı, kocasına bir oyun oynamıştır. Erkekler için, kadınların ihaneti kendileri açısından bazen bir intikam, bazen de tatmin edilemeyen hislerinin bir başkası ile telafisi şeklinde görülür. Fahri’de evde yakalayamadığı heyecanı dışarda bulacağını ümit eder. İhanet, aldatılma temasıyla birlikte işlenen Fahri’nin içine düştüğü tezat, namus kavramıyla gösterilmiştir. Karısı, namuslu, evine, eşine düşkün bir kişi olarak görülür. Kocasını hatasından döndürmeye çalışan kadın, kocasına sahip çıkan açıkgozlu bir kişidir.

Hasan’ın İntikamı adlı hikâyede, saflık ve merhametlik gibi meziyetlerin ruhunda varolan Anadolu insanını, onlardan biri olan Hasan’ı anlatır. Hasan, fedakâr bir insandır. Hikâyeyi anlatan Hasan’ın yüzbaşısıdır. O gevezeliği ve akıl öğretici tavrı nedeniyle bölüğündeki bir çavuşu sevmemektedir. Bu nedenle ona sürekli hakaret eder, aşağılar ama yine de o, yeri geldiğinde tartışmaktan dahi çekinmeyen bir karakteriyle varlığını hissettirir. Bir olayı bahane ederek şikâyette bulunur ve Hasan’ı kırkbeş gün hapse mahkûm eder. Kırk Kilise Bozgunu sırasında, Hasan ile yüzbaşı karşılaşır. Yüzbaşı yaralanır ve Hasan ona yardım eder. Hasan, kin tutmayan, alicenap bir karakterdir. Yüzbaşı katı bir kişidir. Yüzbaşının katı oluşuna karşı Hasan’ın mert bir tavır sergiler.

Gelirken adlı hikâyede, yakınından geçen kadınların treni seyreden amele üzerindeki etkisinin işlendiği hikâyede yazar, bu kadınlardan genç olanıyla adamın dış görünüşünü çirkin ve korkunç bulur. Yirmi beş veya yirmi yedi yaşlarında olan bu adamın baktığı genç kız ise onun aksine genç ve güzeldir. Acıma ve karamsarlık hâkim olduğu bir hikâyedir.

2.4 ZAMAN

Mehmed Rauf'un hikâyelerinde zamanın kullanılışı, geniş zaman diliminin sosyal hadiseleri genel çizgileriyle yansır. Hikâyelerinde hayat, aşk ve kadından ibarettir. Hikâyelere genel olarak baktığımızda zaman iyice belirsizdir. Otomobil, tramvay gibi ulaşım araçları sosyal zamanın mütareke ve cumhuriyet yıllarına ait olduğu izlenimini vermektedir. Örnek verecek olursak:

“O gün Beyoğlu'na yine ‘aynı tünel arabasında çıktık. Orada yine bana baka baka tramvaya bindiler, bende bindim. Galatasaray'ında indiler, ben de indim.”(Kadın İsterse-15)

“...Hemen şitâb ettim, bir otomobile bindik. Hiç görmemiş olduğumu, ve ancak bir gün evvel rast geldiğim bir hanım ile böyle ikinci gün, bir söz konuşmadan otomobilde rüzgâr gibi pervâz ile Şişli'ye doğru uçarken ‘kendi kendime bizim hayatımıza mahsûs bu tecelliyâtı oldukça müsahhar bulmaktan hâli değildim...”(Kadın İsterse-15)

Harp hikâyelerine yer veren Mehmed Rauf, Hasan'ın İntikam'ı adlı hikâyede ilân edilen harbin Balkan Savaşı olduğunu; Kırklareli ve Lüleburgaz bozgunundan sonra Muhtar Paşa'nın geri çekilme emri verdiğini söyleyen yüzbaşının sözlerinden anlıyoruz. Muhtar Paşa, Gazi Ahmet Muhtar Paşa'dır ve Balkan Savaşı zamanlarına tekabül eder. Muhâsarada hikâyesinde Edirne'nin Bulgar saldırılarına karşı müthiş bir vatanseverlik anlatılır.

“Edirne muhâsarası, teşrîn-i evvelin ortasına doğru başlamıştı. Biz garb cephesine müdâfa'aya me'mûr âlâyda iken, taburumuz en mühim bir istihkâm olan Çayırtepe tabyasında bulunuyordu.” (Muhâsarada, 27-28)

Hikâyelerde bir sohbet ortamına, karşılıklı konuşmaya geniş yer veren Rauf, bu tip hikâyelerde vaka zamanını çok kısa tutmuştur. Akşam saatleri ikili ilişkiler yönünde dikkat çeken bir zaman dilimidir. Hıyanete Karşı, Avdet hikâyelerinde vaka hep akşam saatlerinde cereyan eder. Karanlığın hadiseleri örteceği düşüncesi hâkimdir. Gizli yapılan şeyler gecenin karanlığında unutulur düşüncesiyle hareket edilmektedir. Muhâsarada hikâyesinde düşmanın akşamüstü saldırması şöyle anlatılır: “Nihâyet teşrîn-i

evvelin beşinci cuma günü akşamüstü Mustafa Paşa tarafından top sesleri işittik. Demek muhârebe başlamıştı.’’(28)

Bir Meze İçin adlı hikâyesinde ise birkaç günlük vaka zaman içinde cereyan eder. Süre bir günden daha fazla bir zamana yayılır.

Yazar, mektup olarak ele aldığı hikâyelerinde vakadan çok öğüte ve ilişkilerin anlatımına yer verdiği için bu metinlerde daha çok bir önceki mektup söz konusudur. Hâliyle geçmişe yönelik bir bakış söz konusudur. Günlük şeklinde yazılan tek metin Çamlar Arasında’dır. Hikâyenin başında Burgaztepesi Haziran 1329 tarihi bulunur.

Mehmed Rauf’un tabiatla birlikte mevsimlik ilişkileri ayrı bir ağırlık teşkil eder. Çamlar Arasında adlı hikâyede mevsim yazdır ve yazlık bir hayatta mevsimin getirdiği tabiatla bütünleşme hissedilir. Sabah saatlerinde yürüyüşe çıkan yazar, bu saatlerde tabiatın kokusuna hayran olur. Öğle zamanlarında ise sessizlik ve durgunluk hâkimdir. Akşam saatleri yazarın ‘‘muhteşem’’ diye tanımladığı gurubu seyrettiği saatlerdir. Gece ise mehtâbın güzelliği esnasında kendi kabuğuna çekildiği, yalnızlığı en fazla hissettiği zamanlardır. Hikâyede, geçmiş ve gelecek yoktur; sadece yaşanan o ân vardır.

Hikâyelerin bir kısmında, iç vaka konuşulanları örneklendirmek amacıyla anlatılır. Bunun için yaşanmış vakalar tercih edilir. Hasan’ın İntikamı adlı hikâyeyi buna örnek olarak verebiliriz. Geri dönüşüme fazlaca yer verilmesi vaka zamanını genişletmektedir. Anlatma zamanı çerçeve anlatımın genelde hâkim bakış açısıyla kaleme alınmıştır. İç vakayı ise kahraman anlatıcı anlatır. Kadın İsterse, Muhâsarada ve Hasan’ın İntikamı hikâyeleri bu şekilde kurgulanmıştır.

Hikâyelerde zamanın akışı ilk kısımlarda daha farkedilir olmakla beraber genelde hissedilmektedir. Özellikle geçmiş duygusu kişilerde daha canlı ve etkindir. Acılar, tecrübelerle dolu bir geçmiş, güç ve irade kaynağı olur. Kahramanlar genellikle geçmişini özlemle anıp geleceğe çok da umutla bakamayan kişilerdir.

‘‘Bu akşam, son derece mütecessis olduğu için her köşeye, her bucağa sokulmasından kinâye olarak semtte küçükken beri çırcır lakabıyla

anılan defter-i hâkânı ketebesinden Hüsni Bey kahveye girdiği vakit...’’(Bir Meze İçin-87)

Mehmed Rauf’un hikâyelerinde zaman, genellikle şimdiki zaman ile başlar ve geçmişe dönüşle devam ettikten sonra yine şimdiki zamanla son bulur.²⁰ Hikâyelerde zamanla ilgili aşk, kadın, evlilik, tabiat gibi konularda yapılan genellemelerde kullanılan geniş zamandır.

2.5 MEKÂN

Mehmed Rauf’un hikâyelerinde mekân, teme yardımcı ikincil bir öge olarak yerini alır. Mekân genellikle doğa dışında sadece isimleri zikredilen bazı yerler sözkonusudur. Bu yerler hakkında ayrıntılı bir bilgiye rastlanmaz. İçinde bulunulan mekânın veya doğanın şahıslar üzerindeki psikolojik etkisi dile getirilir.

Hikâyelerinde genellikle mekân İstanbul’dur. Mehmed Rauf’un hikâyelerinde Şam, Beyrut, Paris gibi yabancı şehirlerin yanında, Bursa, Balıkesir, Lüleburgaz, Çerkezköy ve bütünüyle Boğaziçi, Adalar, Bakırköy, Kadıköy, Eyüp, Fatih, Galata, Haliç, Şişli, Taksim, Samatya, Vefa, Tarabya gibi semtleriyle İstanbul gibi yerli şehirlerin isimleri geçmekle beraber, bunların ayrıntılı betimlemelerine yer vermez. Zehirlerim adlı hikâyesinde Tarabya’daki Sümer Palas’tan şöyle bahseder:

‘‘...Gazino halk ile taşmıştı. Fakat Sümer Palas’ın bahçesi açıldığından beri, buranın ehemmiyeti tenâkûs etmek, o kibâr müşteriler yerine şimdi ancak yayan gezen halkın içinden bin fedâkârlıkla buraya oturabilenlere cay-ı tenezzüh olmuştu.’’(133)

Yine Zehirlerim adlı hikâyesinde semtlere şöyle yer verir:

‘‘Pazar. Sâ’at on bir. Vapur Büyükdere’den kalktı. Bizim Tarabya İskelesi tenezzülden ‘avdet eden halkla hınca hınç.’’(119)

²⁰ Rahim Tarım, *Mehmed Rauf’un Hayatı ve Hikâyeleri Üzerine Bir Araştırma*, Akçağ Yay., Ankara 2000, s.205

Kadın İsterse adlı hikâyesinde Galata'yı şöyle verir:

“Galata’dan tünele binmek için bilet almıştım, döndüğüm vakit, arkamda iki üç hanım gördüm. Beni görünce onlarda gayr-ı mahsûs bir hareket hâsıl oldu. Ben Dolab’a²¹ doğru yürüdüm, orada bir kere daha döndüm, baktım.”(12)

Zehirlerim hikâyesinde Yeniköy’den bahsederken:

“Yeniköy’de beklettiğin arabaya gitmek için belki deniz tenezzühü olsun diye vapura bezgin, o her gün binlerce meşakkatle sürüklendiği bu kanlı yolda olur, aç kalmamak, açlıktan ölmek için, sürükleniyordu.”(122)

Başta Beyoğlu, Boğaziçi olmak üzere birçok semte hikâyelerinde yer vermiştir. Kadın İsterse adlı hikâyede, Beyoğlu’na şöyle yer verilir:

“O gün Beyoğlu’na yine ‘aynı tünel arabasında çıktık. Orada yine bana baka baka tramvaya bindiler, ben de bindim. Galatasaray’ında indiler, ben de indim.” (15)

Aşağıda hikâyelerde konu edinilen yerler verilmiştir.

Kadın İsterse: Dolapdere, Beyoğlu, Galata, Tünel, Galatasaray

Muhâsarada: Edirne

Çamlar Arasında: Burgaztepesi

Zehirlerim: Büyükdere, Tarabya, Yeniköy, Sümer Palas

Bir Meze İçin: Beyoğlu

Hasan’ın İntikamı: Çerkezköy, Çorlu

Gelirken: Samatya

Hikâyelerde tabiat tasvirleri genel olarak Servet-i Fünûn edebî topluluğunun ortak dünya görüşüne uygun tasvirlerdir. Tabiatla yalnız kalma, tabiatla aranan huzur ve şifa bulma gibi motifleri ihtiva eden Mehmed Rauf, tabiatı beşerileştirir. Çamlar Arasında hikâyesi de bunun en güzel örneğidir.

²¹ Mehmed Rauf, Dolab’a derken muhtemelen Dolapdere’den bahsetmektedir.

‘...Çırpınarak geçen rüzgâr, çamların dallarıyla, yapraklarıyla koklaşarak onlara sâ’adet va’dleri mi fısıldıyorlar bilmem, fakat her hâlde bu o kadar tatlı bir şey olmalı ki, dallar arkasından tehallükle şitâb eder gibi oluyorlar, ayrılmaya mecbûr oldukları vakit, pür-âh ve esef gibi ‘avdet ediyorlar. Tıpkı ilk lerze-i emel ile sermet-i heyecân bir kız gibi, şimdi bitâb-ı ârzû-yı pür şerm-i emel, titrer gibi, inler gibi, sonra, güller ‘oynar gibi, ânat-ı ‘aşk ile raksân-ı şevk ü tarab! Ba’zen derin bir vecd-i rûhuyla bayılarak teslim oluyor gibi bitâb ve pür-halicân, ba’zen nâzik ve şûh cilvelerle uzaklaşıyor gibi mevvâc ve hırâmân, sonra, ‘işvelerle, gamzelerle, handelerle, koşarak, sekerek, uçarak, sonra bütün bu âhenk-i raks arasında, âni vakfelerle susarak, yâhûd hafif bir mırıldı ile lahn-ı mü’ebbedine germi vererek, süzüşlerle, niyazlarla, serzenişlerle devam devam, devam ediyor. (56-57-58)

‘Ben de burada onlar gibi bir hayâlet oldum. ‘Âdeta kendi sesimi unuttum. Hiç kimse ile konuşmamak, insân sesi işitmek ne sa’âdet!...’(61)

Tabiatle bu kadar iç içe kalan yazar, zaman zaman doğanın kokusuyla sarhoş olurken, manzarayı bir tablo gibi izler ve kendisini bir rüya âleminde zanneder. Çamlar Arasında’da, şehir hayatının getirdiği kalabalıktan uzaklaşıp tabiata sığınan yazar, saflığın ve temizliğin bir sembolü olarak tabiat onun için bir yuvadır. Bu tabiata sığınış, aşklardan bir kaçış olarak da düşünebiliriz. Yazarın bulunduğu ev, çiçekler ve ağaçlarla dolu bir bahçeye bakan kuş sesleriyle cıvıldağan, açık mekân olarak tasvir edilmiştir.

Mehmed Rauf’un hikâyelerinin çoğunun İstanbul’da geçtiğini bir kez daha belirtelim. Bir kısım hikâyelerde iç vaka İstanbul dışında geçer. Hasan’ın İntikam’ı adlı hikâyede iç vaka Kütahya, Kırkkilise (Kırklareli), Lüleburgaz, Çerkezköy ve Çorlu gibi bazı illerin sadece isimleri zikredilir. Muhâsarada ise Edirne’de geçer.

Bazı hikâyelerinde merkeze uzak yerlerden bahsedilir. Uzak köyler, sayfiye evleri gibi. Avdet adlı hikâyede, annesini ziyaret bahanesiyle evden gitmek isteyen Fahri ve eşi köyde ikâmet etmektedir.

Beyoğlu, eğlence merkezinin ve İstanbul'un gözde yerlerindedir. Avrupai bir yaşam tarzının hüküm sürdüğü, içki, zevk ve eğlence hayatının insanları olan kişiler genellikle buralara koşarlar. Kadın İsterse adlı hikâyede, Karlmen içkili bir mekândır. Gayrimeşru ilişkiler genellikle buralarda başlar.

Kapalı mekân olarak kahveleri de sayabiliriz. Hikâyelerde oturma, dinlenme ve dedikodu yeri olarak işlenir. Bir Meze İçin adlı hikâyede erkeklerin kahvede dedikodu yaptığını görüyoruz. Kahve, insanların tartışma platformudur. Mahalle halkının ahlâksızlık yapanları takip ve baskınları da kahvede tartışılır.

Hikâyelerin bir kısmı oteller, konaklar, köşklere geçer. Buraların en belirgin özelliği kalabalık olmasıdır. Aynı zamanda içeridekilerin de sosyal seviyesini aksettirecek ifadelerle tanıtılır. Zehirlerim adlı hikâyede, Tarabya'da bulunan Sümer Palas'tan bahsedilir. Sümer Palas, Boğaziçi'nin ilk otellerindedir. Özgün adı Summer Palace'dir. XIX. yüzyılın sonlarıyla XX. yüzyılın başlarında Avrupa'nın trenle seyahat ticareti imparatoru olan Georges Nagelmacker'in Wagons-Lits Şirketi'nin yan kuruluşlarından biri olan ve Avrupa'nın dört bir tarafında büyük oteller yapmakla ünlü Grans Hotels İternational firması tarafından İstanbul'da yaptırılan ikinci otel Summer Palas Oteli'dir. İhtişamlı salonları, muhteşem Boğaz manzarası ile İstanbul'un ilk plajlarından. Otel 1954 yılında çıkan bir yangınla kül olmuştur. Şimdilerde ise şu an Sümer Palas'ın yerine inşa edilen Büyük Tarabya Oteli bulunmaktadır.

“Yol pek galebelikti. Sümer Palas'ın önüne geldiğimiz zaman bugün buradaki izdihâma bakarak hayret ettim. İçeride oturmak için boş bir tek masa kalmamıştı. Bahçenin önü hep konak 'arabalarıyla kapanmıştı. Denizdeki kira sandalları iki üç çifte mükellef kayıkların, mahun sandalların arasında gâ'ib oluyor idi.” (124)

Bir Meze İçin adlı hikâyede ise, Kâmil Bey'in konağından bahsedilir.

“Ne vakit başladığından haberi pek yoksa da bir zamândan beri her gece yatsıdan sonra, Kâmil Bey'in konağının önünde bir gölge peydâ oluyor, ve bir, nihâyet iki def'a gidip geldikten sonra, yavaşça açılan kapıdan sürtünerek içeri giriyordu.” (89)

Hikâyelerin bir kısmı da evde geçmektedir. Vaka ya aile ilişki, veya yaşanan bir olayın başkasına anlatılmasından ibarettir. Evler genellikle iki katlı, üst katta yatak odası bulunan mekânlardır. Buralar ana hatlarıyla belirtilir, detaya inilmez.

Kapalı mekânların tasvirlerinin azlığı göze çarpmaktadır. Bunun nedeni Rauf'un ilk hikâyelerinden sonra ferdî konulara ağırlık vermesinden kaynaklanmaktadır. İlk hikâyelerinde görülen dış çevre, yerini kapalı alanlara bırakır. Bir takım hikâyeleri ise sadece karşılıklı konuşmalardan ibarettir. Vakalar değişik mekânlarda devam etmiş, ferdî arzular veya acıların büyüklüğü yansıtılmak istenmiştir. Son Teselli hikâyesi sadece mektuplardan oluşur. Nitekim, mekâna bağlı değildir.

2.6 ÜSLÛP

Mehmed Rauf'un üslubuna baktığımızda Servet-i Fünûn topluluğunun özelliklerini görmekteyiz. Rauf'un üslubu için diğer Servet-i Fünûn sanatçılarına göre daha sadedir. Eserlerine genel olarak bakarsak dışa değil, içe dönen ve psikolojik tahlillere önem veren bir yazardır. Servet-i Fünûn sanatçılarından daha sade bir üsluba sahip olduğunu Hüseyin Cahid'in hatıralarında şu şekilde anlatılmaktadır:

*'(...) İsmail Habib Bey, Servet-i Fünûn edebiyatı münasebetiyle benden bahsederken lisanın bu sadeliğini benim için bir meziyet olarak kaydediyor. Halbuki, bilse! Rauf'un, benim bu sadeliğimiz, doğrusunu isterseniz, cehaletimizden ileri geliyordu. Cenab'ın Arapçasını, Fikret'in kâmusunu bize veriniz, bak neler yazardık! Halit Ziya Bey'in de Arapça'da pek derin olduğunu zannetmiyorum, amma herhalde cümlelerini kâfi derecede ballandıracak bir Arap ve Acem hazinesine mâlikti. En cahili Rauf ile bendim. Bundan dolayı Türkçe ile yazıyorduk.'*²²

Mehmed Rauf, hikâyelerinin çoğunda yazar anlatıcıya daha çok yer vermiştir. Bu teknik yazara hislerini ifade etmekte daha geniş bir imkân vermiştir. Yazarın hislerini okuyucuya anlatmakta daha etkili olmuştur.

²² Hüseyin Cahid, *Edebî Hatıralar*, Akşam Kitaphanesi, İstanbul 1935, s. 133, 135

“İblis nihâyet galebe ediyor, ve onu o kadar muğfel, o kadar câzip va’dlerle teshir ediyorlardı ki, tekrar vazgeçmemek için hemen bir araba ismarlayarak hazırlanmaya başlamıştı.” (Tehlike, 104)

Genelde hikâyelerde tek bir kişiyi baz alır ve olayları onun gözüyle görür, onu konuşturur onun hislerini tahlile çalışır. Aynı hikâyede iki kişiyi tahlili pek az görülmektedir. Kişileri konuşturarak hislerini ifade etmesinin yanında onların iç çözümlene ve iç konuşmalarına yer vererek psikolojik yaklaşımlarını ortaya koyar. Olaydaki dramatikliği bu teknikle kazanır.

“İşte meselâ, bu adamlar, vücûdları mevsimin şiddetine karşı kâfi derecede mahfûz mi’deleri hiç nümûn olmadığı hâlde, bin işkence ve azâb arasında, kendilerine gösterilen en ağır işleri nasıl bir hamle-yi şitâb ile, nasıl bir ferâgat-ı kahraman-âne ile atılarak yapıyorlardı! Bu fedâkârlığa karşı gözlerimde ba’zen yaş peydâ olurdu.” (Muhâsarada, 30)

Mehmed Rauf’un hikâyelerinde bir üslûp endişesi taşımaması ve rahat cümleleri onun Servet-i Fünûn edebî topluluğuna karşı eski edebiyat taraflarlarının tepkisine sebep olmuştur. Hikâyelerdeki fazlaca “ve” bağlacının kullanıldığını görmekteyiz. Mehmed Rauf, kullandığı “ve” sebebiyle eleştirilmiştir. Bu eleştiri Servet-i Fünûn edebî topluluğuna yöneltilmiş ve bunun üzerine Hüseyin Cahit de yapılan eleştirilere kızarak kaleme alacağı hikâyeye “ve” ile başlayacağını söylemiş, dediğini de yapmıştır. Hayat-ı Muhayyel’in ilk sayfasında “Ve Rauf’a” yazılıdır.

Hikâyelerde kesik kesik konuşmaları andıran kısa cümleler, konuşma üslûbuna yaklaşan rahat bir anlatım vardır. Cümleleri pekiştirmek amacıyla kullanılan “âh, of, aman yarabbi!” gibi nidâlara sıkça yer vermiştir. Bu nidâları kimi zaman soru cümleleri olarak da tamamlamıştır.

“Amân Yârabbi, kadın diline mukavemet edecek bir erkek var mıdır...” (Kadın İsterse, 8)

“İskeleye kadar kalınca, oranın arabalarla, halkla kapanmış yolundan geçmenin kabul olduğunu görerek, sıkıldı, kolundaki bohçasını ne yapacağını bilemedi; uğraşarak, yol açarak ilerlemeye çalıştı; o zaman,

âh ey genç kız, âh ey rakîk ve ma'sûm nilüfer, o zaman senin ona baktığını, ve gözlerinde ma'nâ-yı istihzânın, dudaklarında bir renk-i istihkârın güldüğünü gördüm.'' (Zehirlerim, 121)

''Gece, işinden 'avdet eden kocasının huzûrunda, onun hiçbir şey olmamış gibi tabi'i sözlerine, her günkü tavırlarına bakarak kendi kendine: 'Aman Yârabbi, diyordu. Aman Yârabbi, onun huzûrunda nasıl bulunacaktım? Ne büyük bir tehlikeden kurtuldum.''' (Tehlike, 114)

Mehmed Rauf, tabiat tasvirlerine yer verdiği Çamlar Arasında hikâyesinde terkiplere çokça yer vermiş ve ağır dille yazmıştır. Bu hikâye tipik bir Servet-i Fünûn edebî topluluğunu yansıtan bir metindir.

Mehmed Rauf, deyimlere ve atasözlerine de yer verir.

''Bunun için değil midir ki kadının istediğini ille de ister, derler vak'a bu bir Fransız darb-ı meselidir, fakat kadın her yerde kadındır...Her yerde istediğini iltihâb ve ihtirâs ile ister, ve mutlak yapar, yaptırır...?'' (Kadın İsterse, 10)

İngilizce ve Fransızca bile Mehmed Rauf, hikâyelerinde de İngilizce ve Fransızca kelimelere yer vermiştir. Bu kelimeler eski harflerle ve okunduğu gibi yazılmıştır.

İngilizce olarak compartments, Fransızca kompartimente kelimesi Kadın İsterse adlı hikâyede şu şekilde geçer:

''Bu sefer tünel arabasından daha mahrem, daha küçük bir kompartmanda yine buluştuk. Ben ayaktaydım, onlar oturmuşlardı...''(13)

Fransızca tabanca anlamına gelen Revolver kelimesi Muhâsarada adlı hikâyede şu şekilde geçer:

''Herif onun üzerine atılıp zabt u rabt için uğraşırken, orada konsolun gözünde duran Binbaşının bir revolver hatrına geldiğinden onu kapmış ve cân havliyle üç dört el ateş etmiş...'' (42)

Şimendifer, Fransızca *chemin de fer* kavramından Türkçe'ye geçmiş bir sözcüktür. Demiryolu anlamına gelir. Bir Meze İçin adlı hikâyede şu şekilde geçer:

“Yirmi beş yaşında genç bir delikanlı... Şimendifer de mi, tercümân mıymış, neymiş, bugün tahkik ettim...” (91)

Fransızca *monsieur* kelimesi Türkçe'ye monşer olarak geçmiş erkeklere karşı kullanılan bir hitap kelimesidir. Zehirlerim adlı hikâyede şu şekilde geçer:

“Ve bunları düşünürken gözümün önünde mükellef ‘arabalarda gezen monşerler, madamlar, denizdeki istimbotlar, kayıklar, sandallar, yaşamak için hiç böyle şeyleri düşünemeyen, düşünmeye mecbûr olmayan başka bir sınıf insânları gösteriyordu.” (134)

Fransızca *mademoiselle* kelimesi evlenmemiş hanımlar için kullanılan bir tabirdir. Türkçe'de matmazel olarak kullanılır. Aynı şekilde bonsuvar kelimesi Fransızca olarak *bonsoir* olan kelime “İyi akşamlar” anlamındadır. Zehirlerim adlı hikâyede şu şekilde geçer:

“Hep gülüp geçen zengin arabalarda selâmlar dalgalanıyor; ba'zıları tevakkuf ederek Rusya'dan yeni ‘avdet eden matmazelin bonsuvarla elini sıkıyorlar.” (120)

Shrapnel kelimesi Fransızcadadır. Türkçe'de şarapnel olarak geçen kelime patladığında etrafa küçük parçalar saçan bir tür top mermisidir. Hasan'ın İntikamı adlı hikâyede şu şekilde geçer:

“Bir anda etrafımızda şarapnelin cehennemi ra'd ve barakaları infilâk etmeye başladı. ‘Asker evvela bir tereddüd, bir perişânlık içinde ne olduğunu anlamak için karmakarışık oldu.’” (184)

İngilizce olan *corsage* kelimesi Türkçe'de korsaj olarak kullanılır. Kadınların belini ince göstermek için takılan korse Gelirken adlı hikâyede şu şekilde geçer:

“...sonra korsaj, zeminden daha koyu ince tellerle müzeyyen hafif penbe sıradan bir korsaj, şeffâf, şeffâf, o kadar ki, dalgaları arkasında kolların, göğüsünün bütün şekl-i lâtifî fark olunur...” (190)

Sonuç itibariyle Mehmed Rauf'un üslûp anlayışında hâkim olan psikolojik yaklaşım tahlili slpta başarılı olurken diğerk üslûp özelliklerini gözardı etmiştir. Mehmed Rauf hikâyesiyle hayatı arasında paralellik kurduğundan hikâyesi Servet-i Fünûn topluluğuna göre daha özensiz kalmıştır.

III. BÖLÜM

OSMANLI'DA AİLE VE KADIN

Kadınların sağ elinde iğne, sol elinde kitap olmalıdır.

Şemseddin Sami, Sabah, 9 Ekim 1876

Aile, yaşadığımız toplumun temelini oluşturan, evlilik ile kurulan bir birliktir. Toplum, aile denilen insan topluluğunun bir araya gelmesi ile oluşur. Aile kavramı, insanlık tarihinin başlangıcından itibaren yapısı ve kapsamı zamana, yaşanan toplumun kültürel yapısına göre değişerek varlığını sürdürmüş sosyal bir kavramdır.

Toplumun temelini oluşturan aile, aynı zamanda, toplumdaki diğer kurumlarla sürekli etkileşim halindedir. Aile, toplumsal hayatta, canlı organizmayı oluşturan hücreler gibidir.

Osmanlı ailesinin, İslami aile ile daha önceki Türk ailelerinin bir sentezi olması nedeniyle Müslüman olmadan önceki Türk ailesi hakkında bilgi vermek doğru olacaktır.

Türklerde aile, kan akrabalığı esasına dayanıyordu. O, geniş aile şeklinde görünmekte ise de, küçük aile tipinde, şeklinde kuruludur. Çünkü, yeni evlenen gençler ayrı bir eve çıkar, yeni bir ev-bark kurardı.²³ Evler müstakildir. Eski Türk topluluklarında kadın ile erkeğin genellikle eşit haklara sahip oldukları müşahade edilmektedir.²⁴ Asya Hunlarından beri kadınların ata binip ok attığı, güreş gibi ağır sporlar yaptığı ve savaflara katıldığını da belirtmek gerekir. Sosyal hayatta bu denli aktif olarak katılan kadınlar, yabancı erkeklerden kaçmamakla birlikte namus ve iffetlerine son derece düşkünlüydü.

²³ Ziya Gökalp, *Türk Medeniyet Tarihi*, Ötüken Yay., İstanbul 1341(1925), s.265-266

²⁴ Ziya Gökalp, a.g.e., 1925, s.92

Toplumda zina nadirdi. Zina suçunu işleyen birini ortaya çıkarırlarsa, onu iki parçaya bölerlerdi.²⁵

Eski Türk ailesi ataerkil olmayıp, babanın otoriter kişiliğinin yerine yardımcı rolü nedeniyle kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olduğu “pederî” aile tipindedir.²⁶

Eski Türkler’de kadına verilen değer, sonraki dönemlerde İslam dinine giren Türkler, eski örf ve adetlerini tümüyle terketmemişlerdir. Önceden olduğu gibi aile ocağı ve evlenme kutsal sayılmış, yoğun akrabalık ilişkileri sürdürülmüştür. Aile bütünlüğünü sarsan fuhuş vb. olaylara kesinlikle müsammaha edilmemiştir.

İslamiyete geçişin temsilcisi olan Selçuklu ailesinde evin reisi babadır. Aile üyeleri “Beğ” diye hitap ettikleri²⁷ reise son derece saygı gösterirlerdi. Selçuklu toplumunda kadın, erkeklerden ayrı yaratılış kaynağına sahip değersiz cinsler olarak görülmemiştir. Bu da bize Selçuklularda kadına bakışın değersiz olmadığını göstermektedir. Tüm Müslüman Türk topluluklarında olduğu gibi, Selçuklular’da da evlenmeler teşvik edilmiştir.

Anadolu Selçukluları Dönemi’nde temel taşları yerleştirilmeye başlanan, I. Osman tarafından kurulan ve 1923’de Türkiye Cumhuriyeti’nin ilânıyla hukuken son bulan Osmanlı İmparatorluğu, inişli çıkışlı tarihinde genişliği itibariyle büyük değişiklikler göstermiştir. Üç kıta üzerinde hâkim olmuş Osmanlı toplumunu çok zengin kültür ortamları içerisinde gelişmiş aile hayatını çok yönlü değerlendirmek gerekmektedir. Köklü bir gelenekten gelen Osmanlı İmparatorluğunun aile yapısına bakacak olursak, Osmanlılarda aile genişti. Dedeler, nineler, amcalar, dayılar, teyzeler, halalar, çocuklara güzel örnek olurlardı. Çocukların İslâm ahlâkına göre terbiye edilmesine, geleneklerimize göre yetiştirilmesine özen gösterilirdi. Osmanlı ailesinin iç düzeni devlet yapısına da yansımıştır. Çünkü, devlet bir bakıma, kapsamı daha da genişletilmiş bir aile niteliği taşır.

²⁵ *İbn Fadlan Seyâhatnamesi Tercümesi*, Haz. Ramazan Şeşen, Yeditepe Yay., İstanbul 1975, s.31-32

²⁶ Ziya Gökalp, *Türkçülüğün Esasları*, Haz. Mahir Ünlü, Yusuf Çotuksöken, İnkılap Yay., İstanbul 1978, s.42

²⁷ *Kaşgarlı Mahmud, Divanü Lügati’t-Türk Tercümesi*, Çev. Besim Atalay, C.III, T.T.K.B., Ankara 1985, s.155

Osmanlı toplumunu oluşturan unsurlar arasında Türklerden başka Rumlar, Ermeniler, Yahudiler, Kürtler, Araplar, Slavlar vardı. Bu çeşitlilik toplumun Osmanlıya özgü bir millet sistemi oluşturmasına neden olmuştur.

Din, Osmanlı toplum düzeninin temelini belirleyen önemli bir faktördür. Bireyi günlük yaşamından çevresine ve devletle ilişkilerine kadar etki altına almaktadır. Dolayısıyla din, Osmanlı ailesinin açıklanmasında gelenekle beraber başlıca etken olarak düşünülmelidir. Gelenek ve dinin getirdiği toplumsal boyut, kültürün derin tarihinden modern zamanlara kadar tüm Türk toplumlarına intikal etmiştir. Osmanlı yönetimi, kaynağını dinden alan bir düşünce ile hem evlenmeyi kolaylaştırma hem de nüfusun çoğalması ve fuhuşun önlenmesi amacıyla matuf bir dizi uygulamalar getirmiştir. Örneğin; evlenecek olan kız ve güvey taraflarının **‘‘âdet-i belde ve gayret-i akran’’** zihniyetiyle büyük meblağalara ulaşan ve evlenmeye engel olan bir takım düğün masraflarına sınır koymuştur.

İslam dini, aralarında engel bir durumu bulunmayanların izdivacı için birtakım özelliklerin aranmasını istemiştir. Mezhepler, bu özellikleri detaylandırmışlar ise de, hepsi evlenecek çiftler arasında denklik hususunda bir karara bağlanamamıştır. Fakat, aynı mezhepten olmasa da aynı dinden olmak Osmanlı toplumunda evlenilecek eşte aranacak ilk özelliktir. Müslüman kadınların başka dinden bir erkekle evlenmeleri zaten yasak olduğu için, Osmanlılarda bu şekilde bir evliliğin varlığından bahsetmek mümkün değildir.

Osmanlı'nın kuruluş dönemindeki aile idaresinde her bireyin bir misyonu vardır. Erkekler kuruluşun liderleri olurken kadınlar da en az erkekler kadar önemli bir role sahiptirler. Kadın, erkeğine desteği ile ön plâna çıkar. Kuruluş yıllarındaki Osmanlı ailesine ait edinebildiğimiz ilk bilgiler İbn-i Batuta'ya aittir. Yazar Türk misafirperverliğini dile getirirken kadının önemine dikkat çekmiştir. Batuta'nın gözlemi şu şekildedir:

‘‘Bu memlekete geldiğimiz andan itibaren çevredeki komşularımız, kadın olsun, erkek olsun durumumuzla ilgilenmeden yapamamışlardı. Burada kadınlar erkeklerden kaçmazlar ve yola çıkacağımız zaman akraba ya da hane halkındanmışçasına bizimle vedalaşırlar, bu ayrılıktan dolayı üzüntülerini, gözyaşları dökerek belirtirlerdi (...) Bu

ülkede âdetler gereğince, ekmek haftada bir gün pişirilir ve pişirilen ekmek de haftanın öteki günlerine elverecek kadar olurdu. Ekmek günü, belde erkekleri sıcak sıcak ekmekler, nefis yemeklerle çevremizi donatırlar, bunları size kadınlar gönderdi, sizden hayır duâ bekliyorlar, derlerdi.’’²⁸

İbn-i Batuta'nın kadın misafirperverliğine ilişkin benzer tanıklığı Feldmarşal H. Von Moltke'ye aittir. Moltke'nin 19.yy'ın ilk yarısına ait olan bir gözlemi Batuta'nın gözleminde ortaya çıkan Osmanlı kültürünün ilerleyen zamanlarda da devam ettiğini göstermektedir:

‘‘Bir Avrupalıya, evin kızları tarafından ağırılanmak acayip geliyor. Sana çubuk getiriyorlar, kahve veriyorlar ve sen onları oturmaya davet edinceye kadar karşında divan duruyorlar. Fakat onların bu hallerinde onları küçük düşüren bir durum yok. Bu gerçekte sadece Tevrâti, tabiata uygun bir durum. Doğrusunu söylemek lazımsa şunu itiraf etmeliyiz ki bizde bir genç kız nişanlıktan evliliğe geçtiği zaman bir basamak inmiş olur. Çünkü ona bir ömür boyunca tapmak imkânı yoktur. Doğuda kadının payesi evlilikle yükselir. Kocasının emir kulu olsa da ev idaresinde hizmetçileri, uşakları, kızları ve oğullarının âmiridir.’’²⁹

Evlilik, Osmanlı toplumu için ev-bark sahibi olmak demektir. Eski Türklere evlilik güvenceye kavuşmaktır. Kuruluş döneminin tarihçisi Âşık Paşa Zâde yaşadığı dönemde de evliliğin dünya hayatının amacı olduğunu belirtir:

‘‘Bu âlemde maksûd olan birkaç şeydir: Oğul evlendirmek, kız çıkarmak ve dünyadan iman ile gitmek.’’³⁰

Klasik Osmanlı Dönemi; mahalle, sokak, cami, mektep, medrese, çarşı-bedesten birimleriyle bütünleşerek karakteristik Osmanlı kent kültürünün ortaya çıktığı bir dönemdir. Klasik dönemde Osmanlı toplumunun zümreler arasındaki statü ve rol farklılığından kaynaklanan temel toplumsal kategorileri

²⁸ *İbn-i Batuta Seyahatnamesi'nden Seçmeler*, Haz. İsmet Parmaksızoğlu, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., İstanbul 1971, s.4

²⁹ Feldmarşal H. Von Moltke, *Türkiye Mektupları*, Çev. Hayrullah Örs, Remzi Kitabevi 1969, s.35

³⁰ Hüseyin Nihal Atsız, *Aşık Paşaoğlu Tarihi*, Ötüken Yay., s.116

belirgin olarak ortaya çıkmıştır. Bu dönemde siyasal sistem devletin sahip olduğu güce bağlı olarak toplumsal ve hukuki beklentilerini belirginleştirmiştir. Bu dönemde aileyi etkileyen en önemli faktörler: toplumsal kategoriler, köy ve kent, toprak sistemi ve ulema'dır.

Osmanlı hanedanı İslam dünyası içinde giderek artan üstünlük iddiasını sürdürürken, İslami bir meşruiyet kazandıracak sözlere verilen önemin arttığını yansıtıyordu. Burada önemli olan, unvanın cinsiyet yüklenmemiş bir tarzda, hanedan ailesinin erkek, kadın tümünü kapsayacak şekilde kullanılabilmesiydi. Bu kullanım, Osmanlıların hükümlerlik gücünün bir aile hakkı olduğu düşüncesiydi. Osmanlı mirasının önemli bir yönü ailenin mutlak iktidarı paylaşmasıydı; bu iktidarın dağılıp tükenmemesi için özenle korunması sayesinde hanedan ayakta kalabilmiştir. Saray halkı Osmanlı'da hiyerarşinin en üst tabakasıdır. Padişah ve ailesi bu konunun önde gelen kişileridir. Sultan hanedanının reisi ve ülkenin yöneticisidir. Hanedan üyelerinin günlük yaşamını geçirdiği yer ise Harem'dir. Sözlük anlamı ile mabet ya da kutsal mekân olarak tanımlanır. Harem, padişah ve ailesinin evidir ve bu eve herkesin girmesine izin verilmez. Padişahın ikâmetine tahsis edilen Topkapı Sarayı Harem Dairesi'nde padişah'tan başka yer alan hanedan mensupları şunlardır:

“Padişahın annesi (Valide Sultan), kız ve erkek çocukları (şehzadeler), padişah dairesine mensup gözde, ikbal ve odalık denilen diğer kadınlar, koruma göreviyle ve diğer hizmetlerle yükümlü kişiler yaşıyordu. Şehzadeler dışında sadece kadınların yaşadığı Harem'de kızlar ağasının (Darüssaâde ağası) yönetimindeki akhadımlar (akağalar) görev yapıyordu.”³¹

Padişahlar çok eşli evlilikler yapmışlardır. Osmanlı hanesi, erkek hane reisinin karısı veya karıları ve belki de bir ya da bir ya da daha fazla cariye (bir Müslüman erkek dört eş ve sınırsız sayıda cariye alabilirdi.) olurdu.³² Karı koca hayatı yaşadıkları cariyelere İslam'ın hükümlerini uygulamışlardır. Padişahın evlendiği ilk kadın Baş Kadın Efendi olurdu. Harem, aile

³¹ Bahaeddin Yediyıldız, “Osmanlı Toplumunu”, *Osmanlı Devleti ve Medeniyet Tarihi*, 1994, C.1., s.445

³² Köle cariyelerin yasal ve toplumsal statüsü için, bkz. Marmon, “Concubinage Islamic”, ve Brunschvig, “Abd.”

erkeklerinin ya da kadınlarının kişisel malı olabilen dişi köleleri, yani halayıkları da kapsadı.

Şehzade, Hükümdarların erkek çocukları: sultan da kız çocuklarına verilen unvandır. Yaklaşık olarak 13-14 yaşına gelen şehzadeler Anadolu'daki eyaletlerden birine gönderilirdi. Burada yönetimle ilgili bilgi ve tecrübe kazanması sağlanırdı. Osmanlı Sarayı, eğitim konusunda hanedan çocukları sıbyan mekteplerinde değil Saray içindeki Şehzadegân okullarında eğitim görürlerdi.

İslamiyet'in ilke ve göreneklerini öğretmek üzere kız çocukları, haremlere gelen hoca hanımlardan eğitim alırlardı. Bir kız çocuğunun din eğitimi, Arapça kuran okumayı ve dua etmeyi öğrenmekle başlıyordu. Eğitim düzeyi yüksek bir aileden geliyorsa, Arap dilini de öğreniyor, böylece zamanla okuduğu şeyi anlayabilir duruma geliyordu.

Harem'in başı padişahın annesidir. Valide sultanın hem aile üyeleri – padişahın çocukları; padişahın eşleri, ki bunların kendileri de önemli güç sahibi olabilirlerdi; ve evlenmemiş ya da dul padişah kızları- hem de haremın idari/hizmet hiyerarşisi üzerinde otoritesi vardı.

Hane büyüdükçe haremının iktidar yapısı daha belirgin bir hâl alıyordu. Bu dişi toplumdaki üst statü sahibi kadınların, yani anaerkil yaşlıların sadece diğer kadınlar üzerinde değil, aynı zamanda ailenin genç erkekleri üzerinde de epeyce büyük otoritesi vardı. Yaşlı kadınlar sahip oldukları otorite hem kaynakları hem de etkileri bakımından tek bir ailenin sınırlarını aşıyordu. İmparatorluğu hanedan ailesinin kişisel nüfuz bölgesi sayan Osmanlılarınki gibi bir siyasette, hanedanın önemli kadınlarının –özellikle saltanat süren padişahın annesinin- saltanat hanesi dışında meşru bir yetki rolü üstlenmeleri doğaldır.

Kadınların aile sınırlarını aşan, mülk sahibi olma ve bunları işletmeleri, bir kadının ekonomik bağımsızlığı, İslam hukukuna göre kocasının verdiği mihr haklarından ve ölen akrabaların mülkünün sabit bir kısmı üzerindeki haklarından kaynaklanıyordu. Mülk sahibi ve mal, miras, boşanma ve diğer hukuki davalardaki davacılar olarak kadınların -en azından varlıklı kadınların- ekonomik ve toplumsal bir güce ulaşma imkânları vardı.

Hayırseverlik Müslümanlık için çok önemlidir. Kadınlar içinde bir ödev gibidir. Bu nedenle kadınlar altın, gümüş ve ziynet eşyasını bile zekât olarak verirlerdi. Osmanlı kadınları imparatorluğun kentleri, kasabaları ve köylerinde birçok külliyyeler, tıp okulları, medreseler, aşevleri, barınaklar, vakıflar yaptırarak önemli izler bırakmışlardır.

Geleneksel Osmanlı şehirlerindeki mahalle, henüz sınıf ve statü farklılıkları ortaya çıkmamıştır. 18.yy ve 19.yy başlarında, büyük şehirlerin mahallelerinde bile toplumsal sınıflaşmaya göre biçimlenmiş, belirgin bir mekân farklılaşması yoktur. Geleneksel mahallede dinsel farklılık hariç, dil ve etnik farklılık önemli değildir; imparatorluğun her sınıf ve her bölgesinden insanlar belirli kurallar ve etiket çerçevesinde birlikte yaşarlar. Her dinden Osmanlı tebaasının tâbi olduğu toplumsal düzende bir köyde bazen iki ayrı dinî cemaat yan yana yaşıyorsa, mutlaka mahalleleri ayrıdır ve arada görünmez bir duvar bulunurdu.

Mahalle mescidi ve kahvehane bir toplanma merkezi gibidir. 19.yüzyılın ilk yarısına kadar, mahalleleri yönetenler imamlardır. Mahalle, müslüman veya gayrimüslim evli basklı insanların birliğidir. Doğum, evlenme, ölüm mahalleyi ortaklaşa ilgilendiren ve dayanışmaya sevk eden olaylardır. Bir kişinin doğumunda, evliliğinde, ölümünde şahidi halktır. Çocuk doğar ve mahalleli arasında dualar edilir, adaklar adanırdı. Mahalle mektebi, bir Hristiyan mahallede kilisenin okuludur veya sinagogdaki (havra) beyt-midraş veya hederdir. Çocuk bütün mahalleli arasında büyür ve evlenir. Evlendiğinde düğün dernekler kurulur ve herkes bir olurdu. Evliliklerde bir kayda gerek duyulmazdı. İmam nikâhı yapılırdı. Ta ki 19. asırda evlilik de, sadece meşruiyeti olan değil, aynı zamanda kanuni bir muamele, kanuni kaideleri olan bir birliktelik haline geldi.

Osmanlı toplumunda pek yaygın bir kanaatin aksine çok hanımlılığın pek iltifat görmediği anlaşılıyor. Bazı seyyahlar da bu durumu gözlemlemişlerdir. 14. yüzyıl sonunda Türkiye'den geçen Alman Protestan papazı Salomon Schweigger, "Türkler dünyaya, karıları da onlara hükmeder. Türk kadını kadar gezen, eğleneni yoktur. Çok karılılık yoktur. Herhâlde bu işi denemiş, dert ve masrafa nende olduğunu anlayıp vazgeçmişler. Boşanma pek

görülmüyor. Çünkü boşanırken erkek para ve eşya veriyor ve kız çocuk anaya kalıyor” demektedir.³³

Osmanlı toplumunun seçkin zümresi olan ilmiyye sınıfı, klasik İslami eğitim kurumu olarak bilinen medresede, usûlüne uygun tahsilden sonra icâzet almak suretiyle mezun olup, Osmanlı Devleti'nde hukuk, eğitim, dini hizmetler ve nihayet merkezi bürokrasinin kendi sahaları ile ilgili önemli bazı mevkiilerini oluşturan müslüman ve çoğunlukla da Türkler'den oluşan bir meslek grubudur.

Konaklarda eşleri, çocukları, damatlarıyla ikâmet eden bu ilmiyye hanedanları, çoğunlukla imparatorluk coğrafyasını da iyi tanırlardı. Oğulları kadar kızlarının da eğitimiyle de ilgilenilirdi. Ulema efendilerin kızlarının bilgileri ve baba tarafından şımartılmış olmalarıyla meşhurdu. Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinde ve Osmanlı'dan önceki İslam devletlerinde Şeyhülislam resmi bir anlam ifade etmemiş, resmi olarak ilk defa II. Mehmet döneminde olmuştur. Zamanla üst düzey yöneticilerin istismarıyla bilimsel özelliğini yitirmiş ve bu sınıfın önde gelenlerinin çocukları iyi mevkiilere gelmişlerdir. Niteliklerine bakılmaksızın aile üyelerinin atanması sonucunda, 18. yüzyılda artık ilmiyye sınıfı tüm yenilikleri reddeden, kendini yenilemekten uzak, gelişen bilim ve hukuk konusunda çağının gerisinde kalan bir konuma gelmiştir. “Seçkin aileler” grubu içinde Müslümanlar arasında “İlmiyye” sınıfı gelir. 16. asırdan beri Osmanlı yazarları, ulemanın büyük eserler vermediğini, Ebussuud Efendi'den beri kayda değer görüşler ve eserlerle halkı aydınlatanın çıkmadığını, derslerine gelen olmadığını, zaten ekserisinin derslerinin de dinlenir olmadığını yazarlar.³⁴

Son olarak boşanmalardan da söz etmek gerekir. Osmanlı'da evlilik gibi evliliği bitirme için boşanma da vardı. İslam hukukuna göre çeşitli yollardan sonra sona erdirilebilirdi. En sık başvurulan yöntem, tâlâk denilen ve boşanma yoluyla gerçekleşen boşanmaydı. İki çeşit tâlâk vardı: sünnet uyarınca boşanma ki bu onaylanmamakla birlikte yasaldı. Onaylanan tâlâk, ahsen ve hasen olarak sınıflandırılabilirdi. Ahsen, bir boşanma için kocanın karısına,

³³ İlber Ortaylı, *Osmanlı Toplumunda Aile*, Timaş Yay., İstanbul 2014, s. 22

³⁴ İlber Ortaylı, *a.g.e.*, 2014, s. 73

dini esaslar gereğince temiz sayıldığı dönemde boşanma kararını bildirmesi ve iddet denilen sonraki üç aylık dönemde onunla karı koca ilişkisine girmemesi yeterliydi. Bu üç ay içinde karar değiştirilebilir ve geri alınabilirdi; yoksa iddet döneminin sonunda boşanma kesin bir biçimde gerçekleşiyordu. İddet süresinin sonunda barışmaya karar veren eşler tekrar nikâh yapmak zorundaydı.

Boşanma kararı basitçe dile getiriliyordu. Kocanın, iki Müslüman erkek tanıgın huzurunda karısına ‘‘Seni boşadım’’ veya ‘‘Boşsun’’ demesi yeterliydi.³⁵

Bid’at uyarınca boşanma yöntemine çok az başvuruluyordu. Bu tür boşanma kadının temiz sayıldığı dönemde boşanma kararının üç kez bildirilmesiyle ya da dönüşsüzlüğü belirten sözlü veya yazılı tek bir beyanla gerçekleşiyordu. Akli başında bir erkeğin boşanma isteğinin gerekçesini açıklaması hiçbir surette gerekmiyordu. Fakat, kadının çok az gerekçesi geçerli sayılıyordu. Osmanlı İmparatorluğu’nda uygulandığı biçimiyle Hanefi kanununa göre, bir kadın ancak kocası onu geçindiremediği veya iktidarsız olduğu takdirde evliliğin feshi talebiyle mahkemeye başvurma hakkına sahipti.³⁶

Bir kadının gerekçeleri ne olursa olsun, boşanmak için adım atması, çoğu çevrede onaylanmayan bir davranıştı. Sultanın kız kardeşleri ve kızları başta olmak üzere ancak belli bir noktadaki kadınlar boşanmak için başvurabilirlerdi.

Boşanmanın gerekliliğine, kimi zaman da kadının ailesi karar veriyordu. Cumhuriyet dönemine geldiğimizde de hâlâ kadının boşanma istekleri erkekler kadar özgür değildi. Örnek verecek olursak: Halide Edip’in annesi Lûtfiye Hanım ilk kocasından ayrılmak istiyordu. Boşanma kararı Halide Edip’in büyükbabası tarafından uygun görüldüğü için kızının boşanmasına karar verilmiştir.

³⁵ A. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, *Essai Sur La Transformation Du Code Familial En Turquie*, Paris 1936, s.8

³⁶ Fanny Davis, *Osmanlı Hanımı*, Çev. Bahar Tırnakçı, Yapı Kredi Yay., İstanbul 2009, s.138

IV.BÖLÜM

KADIN İSTERSE ADLI ESERDE AİLE VE KADIN

Mehmed Rauf, çevresinde olup bitenlerin edebiyat için büyük bir malzeme olduğunu düşünür. Kahramanlarının ağzından konuşur ve ikinci derecedeki şahıslara önem vermez. Kahramanlarının duygu ve düşünceleri, hatta hareketleri aynı durumda olsa kendisinin alacağı tavırla aynıdır.

Hikâyelerinde başta aşk ve kadın olmak üzere, evlilik, karamsarlık, hastalık, ihanet, ölüm ve intihar gibi kötümser bir dünya vardır. Aslında bu bahsettiğimiz temler Servet-i Fünûn edebî topluluğunun dünya görüşünün ortak temleridir. Hikâyelerinde bireysellik her zaman ön plândadır.

Hikâyelerin hemen hepsi kadın, aşk ve evlilik konularının üzerine kurulmuştur. Evliliği oluşturan en önemli unsur karı ve kocadır. Karı, koca birlikteliklerindeki güvensizlik ve ihanet, hikâyelerde göze çarpan bir meseledir. Kadınların eşlerinden gizli mektuplaştığı âşıkları veya erkeklerin hanımlarını aldattığı kadınlar...

Geleneksel evlilik normalerinden farklı normlara dayalı ve yaşamın temelini oluşturan evlilik kurumu "tutkulara özgürlük tanıma" hikâyelerdeki başlıca konudur. Kadının eşine, erkeğin eşine sürekliliği muhafaza etmesi beklenen evliliğin içerisine sirayet eden "özgürlük" bir sorun hâline dönüşmüştür. Tutkulu aşkın, duyguların kontrol edilmesinin öğrenilmesi ve suretle tutkuların yıkıcı etkilerini görebiliyoruz. Aşk ve evlilik arasındaki "kaos"u düzenleme, insan tutkularının evlilik içerisine taşımasının neden olduğu düzenin sınırlarını çizmekten geçiyor. Evli eşlerin, aşk karşısında savunmasız duyulan özel ilginin, kontrol altına alınmamış tutkunun, ailenin varlığı ve sürekliliği bakımından yarattığı tehditle ilgilidir. Zira evlilik ve aile söz konusu olduğunda tutkuyla başlayan yasak aşklar bile bir bitişe geldiğini

görüyoruz. Bir yanda aile ve evlilik ilişkilerini değiştirme hissiyatı ve bunun yolu olarak aşka dayalı bir birliktelikten geçer düşüncesi; diğer yanda aşkın tehlikeli değişkenliği ile evliliğin sakin, istikrarlı ve ebedilik beklentisi arasında bir çatışma yaşıyan kahramanların yarattığı düzensizlik vardır.

Hikâyelerde, eşlerini aldatan karı ya da kocaların düzenli olmayan bir aile hayatı, hatta cinselliğe varıncaya kadar hemen her yönüyle ele alındığı görülmektedir. Mehmed Rauf'un cinsellik yönünü de hikâyelerine aktardığını görmekteyiz. Özellikle kendilerinden bir önceki edebî devir olan Tanzimat devrinde dıştan tanıtılmaya çalışılan, ruhuna ve hassasiyetine inilmemiş olan ‘kadın’ a bu yönde bir eğiliş Servet-i Fünûncuların hassasiyetiyle de yakından ilgilidir. Kendilerinden sonra Türkçü edebiyat ile birlikte sosyal bir karaktere kavuşuncaya kadar kadına duyulan bu ‘özel ilgi’nin yine Servet-i Fünûncularla başladığı bilinmektedir.³⁷ Hikâyelerdeki erkeklerin bile kadına has bir hassasiyete sahip olduğunu görmekteyiz.

Aile demek kadın demektir. Kadın bir yandan çocuklarının annesi, bir yandan da evinin hanımı ve kocasının yardımcısıdır. Ancak bu yardım, bugünkü mânâsındaki gibi evin dışında çalışarak aile bütçesine katkıda bulunmak şeklinde değildir. Kadının kocasına yardımı, onun rahatını, huzurunu, işine muntazaman devamını temin etmektedir. Kadının en önemli özelliği çocuklarına ve eşine sadık olmasıdır. Özellikle hikâyelerde gördüğümüz çocuğa verilen önem, Mehmed Rauf'un annesiz büyümesiyle ilgili olduğudur.

Mehmed Rauf gerçek bir aşk muharriridir. O sanki aşk için doğmuş ve dünya aşk eksenini etrafında dönmektedir. Hikâyelerdeki duygusal kadınlar ve erkekler, onun gerçek hayatta ruhunun arzuladığı mutluluğu bulamayışının rolü büyüktür. Hikâyelerdeki kadın karakterler hayalkırıklığı, karamsarlık ve ümitsizlik içindedirler.

Mehmed Rauf'un hayatında kadın ve aşkın çok önemli bir yeri vardır. O, kadınsız ve aşksız bir hayatı anlamsız bulur. Yalnız aşk için yaşıyan hayatı aşktan ibaret gören gören genç kadınlar ve erkekler etrafında kurgulanmış, böylece kendisinin yaşamak istediği aşk ve kadın dolu bir hayatın hikâyesini

³⁷ Bilge Ercilasun, ‘‘Servet-i Fünûn Edebiyatı’’, *Büyük Tarih Klâsikleri*, C. IV, İstanbul 1989, s.273

yazmıştır. Hikâyelerindeki kahramanlara hassas ve duygulu bir kişilik yüklemesi onun hikâyelerdeki erkek kahraman olduğu kanaatine vardığımızı söylemek yanlış olmaz. Hikâyelere baktığımızda evinde mutlu olamayan eşlerin, eşinde bulamadığı mutluluğu ya da aşkı bir başkasında arama eğilimi olan karakterler işlenmiştir. Hikâyelerinde kendi yaşadığı deneyimlerden yola çıkan Rauf'a baktığımızda, hanımlar açısından pek de parlak olmayan bir geçmişe sahiptir. Üç kez evlenmiş ve yaşadığı aşklardan biri için intihara da kalkışmıştır. Kadın İsterse adlı hikâyede, Âkif'in kadınlara güveninin olmaması, kadınların cazibelerini kullanarak her şeyi elde edebileceğini düşünmesi şu sözlerle dile getirilir:

‘‘Aman ne söylüyorsunuz, kadın isterse, hiçbir erkeğin yapamayacağı en müşkil şeyleri gayet sühûletle becermesini o kadar güzel bilir ki...’’
(24)

Mehmed Rauf'un aşk ve kadına olan ilgisi birçok araştırmacı ve onu tanıyan edebiyatçılar bu konudaki fikirlerini şöyle beyân ederler:

‘‘Gerçek hayatında yaşadığı aşklar, eserlerine de intikal etmiştir. Öyle ki aşktan bahsetmediği eseri yok gibidir. Hatta Aşka Dâir makalesinde ‘Evet biraz aşktan; daha doğrusu yine aşktan bahsedelim; çünkü ondan başka bir şey yaptığımız yok.’ sözüyle bu fikirlerini tey’id ediyor.’’³⁸

‘‘Mehmet Rauf’un aşkları... Edebiyat-ı Cedide’nin bu çapkın mizaçlı romancısı ‘Her şey kalbimde bir yara açarak geçer.’ cümlesini yazdığı gün, kendisini en iyi belirten hükmü vermişti. Aşk için yaşamış, aşk ateşiyle yanmış, geçen ve gelecek ve muhayyel ve ümitsiz aşkları düşünerek ölmüştü. Bir kelimedede aşk şehidi idi. Aşka doyamamıştı.’’³⁹

Hikâye kahramanları, kadın olsun erkek olsun, yaş itibarıyla olgun ve tecrübeli kimselerdir. Çoğu hikâyenin konusu da yaşlı başlı insanların yaşadığı macereleri teşkil eder, diyaloglarla zenginleşen canlı bir sohbet üslûbu ile onların yaşadığı hayattan kesitler anlatılır. Çalışan kadın kahramanlar yoktur. Çünkü, Rauf hikâyelerinde çoğunlukla bir hayal dünyasında yaşayan, hayatı

³⁸ Latife Kılıç, *Mehmet Rauf’un Servet-i Fünûn Mecmuasında Neşredilen Hikâye ve Mensur Şiirleri*, Atatürk Ü. Edeb. Fak. Türk Dili ve Edeb. Doktora Ön Çalışması, Erzurum 1979, s.2

³⁹ Halit Fahri Ozansoy, *Edebiyatçılar Geçiyor*, Türkiye Yay., İstanbul 1967, s. 208

yemek içmek, gezip eğlenmek ve sevmekten ibaret sanan insanların iç dünyalarını, psikolojilerini, aşklarını ve eğlencelerini anlatır. Bu tip hikâyelerinin yanı sıra, vatan sevgisine, yiğitlik ve kahramanlık duygusuna sahip, ayakları yere basan, bir meselesi olan, gerektiğinde tavır koyan tiplerde hikâyelerde yerini alır.

Mehmed Rauf'un duygusal yapısında ve bugüne kadar çok defa yargılandığı kadına düşkünlüğüdür. Bu eğiliminin altında yatan psikolojik temelli nedenlerin en önemlisi çocukken annesini kaybetmesidir. Bir anne şefkatinden mahrum büyüyen Mehmed Rauf, gençlik yıllarından itibaren yaşadığı aşklarında ve yaşantısından eserlerine yansıyan bütün aşk tanımlamalarında bu eksik kalmışlığını dile getirmektedir. Mehmed Rauf'un bu özelliğini Rahim Tarım şöyle açıklar:

‘‘Psikolojiye göre köklü bilinç dışında olan ve ancak ortaya çıktığında aldığı biçimler zihinde ‘idea’ya dönüşebilen arketipler evrenseldir. Bu teoriye göre, insan nerede dünyaya gelirse gelsin ‘anne arketipi’yle doğar. Bu, Jung’un ‘persona’nın içe dönük yüzü’ olarak nitelediği ve erkek psişesinin kadın yönüne tekabül eden ‘anima’dır. Anima arketipi, her erkekte doğuştan varolan bir kadın imgesidir. Bu imge bilinç dışında bazı normların oluşmasında önemli rol oynar. Erkek, ilerleyen yaşantısında bu normlara göre seçimini yapar. Bazı kadınlardan hoşlanır ve bazılarını itici bulur. Erkek çocukta ‘anima’nın ilk yansıdığı kişi ise annesidir.’⁴⁰

Mehmed Rauf, yaşadıklarını eserlerine aktarmaya çalışmıştır. Hayatının en önemli olayları aşkları olmuş bunu da eserlerine işlemiştir. Çünkü, onun eserlerinin ana teması olan unsurlardan ilki aşktır. Âşık olduğu dönemlerde Mehmed Rauf'un âdeta bir rüya âleminde olduğunu bir tutkuyla bağlandığını söyleyebiliriz. Halid Ziya'nın bu hususta söyledikleri ilginçtir. Halid Ziya'ya göre, onun ‘‘sevimmiliği ve zavallılığına’’ da bu aşk tutkusu neden olmaktadır.

‘‘Onun için aşk, ciğerlerinin nefes alması, damarlarında kanın durmadan akması demekdi. (...) Bir daha kalkmamak üzere döşendiği o

⁴⁰ Rahim Tarım, *Mehmed Rauf Hayatı, Sanatı, Eserleri*, Kültür Yay., İstanbul 1998, s.63

yatakta bile hayatını anlatan itirafları hep böyle baştanbaşa aşk iptilâsının kasidelerile doluydu.’⁴¹

Nitekim Çamlar Arasında hikâyesinde olduğu gibi aşk onun için bedenine gerekli olan bir şifâ gibidir.

‘‘Bu âhenklerle sermest, bu sükûnete gömülerek, manzara muhit-i tebeddül ettiği hâlde, günlerce bir insân yüzü görmemek benim için ne şifâkâr bir tedavi oldu!... Beni bî kıdem usandım zannettiğim hayâta nasıl ‘aşk ile rabt ve bend etti!... ‘ (66)

Mehmed Rauf aşk üzerine derin çözümler yapar. Bunlar genellikle farklı düşüncedeki iki veya daha fazla kahramanın konuşmaları ya da ‘‘tahassüsât’’ yani duygulanma anlarının yazıya aktarılmasıdır. Tehlike hikâyesinden şöyle bir örnek verebiliriz:

‘‘Evet, bu böyle nasıl bir ‘aşktı? İnsân sevmek için, görmeli, konuşmalı, tanışmalı, bilişmeliydi. Ve ‘aşk ancak ve belki sonra zuhûr edebilir idi. Hâlbuki, o bugün ilk def’a gördüğü bir adama şimdi vücudunu, mu’azzez kadınlığını teslim mi edecekti?...’’ (109)

‘‘Bu ‘aşk zuhûr ettiği vakit, uzun bir vazife-perverlik i’tiyâdı içinde, hayâtında büyük bir müşkilâtla yerleşebilmiş idi. Evvelâ kendinden gayet mütehekkim olan gurûr-ı nefis için bir büyük teselli olarak: ‘‘Demek ki ben hâlâ sevilebiliyorum!’’ şevki peydâ olmuş, aldığı mektûbda gördüğü iltihâb, ısrâr ve istirhâm ve onu bu zayıf noktasından zabt ederek, renksiz, neş’esiz hayâtının yeniden tezehhür emeliyle birleşerek onu yavaş yavaş mağlûp etmişti.’’ (106)

Hikâyelerde yaşanan aşklar karşılıksız duyulan platonik aşklardır. Yazar, anlatıcının anlattığı ancak daha çok kahramanların konuştuğu Son Teselli adlı hikâye, gözlemler ve psikolojik itiraflardan oluşmaktadır. Bir kadının sokakta karşılaştığı gence attığı bir nazarla, onu kendine bağlar. Genç adam, kadına sürekli aşk mektupları yazar. Kadın, mektupları cevapsız bıraksa da, onları büyük bir şehvetle okur. Kadın, adamın yazdığı hisli mektuplarına âşıktır. Böylece ilişkinin, aşkın insanı sevk edeceği yollara düşmekten de

⁴¹ Halid Ziya, *Kırk Yıl*, Özgür Yay., İstanbul 2008, s.50, 51, 146, 151

koruyacağını söyler. Hikâye bunun üzerine devam eder. Platonik aşk ilişkisinin kendisini mutlu ettiğini söyleyen kadın, psikolojinin kadının yönünden izahı gibidir. Evli ve çocuklu olan genç kadın sevmenin, sevilmenin kadın için ne kadar büyük ve karşı konulması güç olduğunu itiraf eder. Kadının gence duyduğu hislerin yoğunluğu karşısında, hürmet duyduğu kocası ve çocukları vardır. Kadının hissettiği aşktan, eşi ve çocukları için vazgeçmesi, Mehmet Rauf'un hikâyelerindeki aşkların platonik kalmasının en büyük nedenleridir. Kadının ve erkeğin, çocuklarını ve eşlerini terk edememeleri, hürmet ve bağlılık duymaları bu nedenledir. Dikkat çekilmesi gereken bir hususta, bir erkeğin gözünden, kadının yaşadığı duygusal hislerin bu kadar güzel anlatılması da Mehmet Rauf'un ustalığıdır.

Rauf, hikâyelerde dünyayı nasıl algılıyorsa öyle yazmıştır. Bu bakımdan gerçekçi olduğunu söyleyebiliriz. Vakalar da nispeten hayali olmaktan çıkmış ve gerçek hayatla daha uyumlu olacak şekilde kurgulanmıştır.

Hikâyelerinde insanların sosyal hayatlarına ve psikolojilerine etki etmesinden dolayı bazı sosyal konulara yer verir. Sosyal konuları, aile yapısının bozukluğu, dadılık, mürebbiyelik, hizmetçilerin acıklı yanlarını işlemiş ve ötesine geçmemiştir. Zehirlerim adlı hikâyede, hizmetçilik yaparak geçinen bir kadına Rus kadının alaycı bir şekilde gülerek ve küçümseyerek baktığını görmesi ve lânet etmesi gibi. Diğer yandan savaşların yol açtığı göçler, sosyal ve ekonomik sıkıntılar, savaşın sosyal hayata nasıl yansıdığını göstermesi bakımından önemlidir. Örneğin, Muhâsarada hikâyesinde Yüzbaşı Feridun'un bulduğu Gümülcine'li kızın başına gelenler anlatılır. Bulgar askerlerinin zulmü de dile getirilir. Bu hikâyenin kahramanı olan Yüzbaşı Feridun'un Gümülcine'li kıza yaptığı yardımla insanlık ve Türklük görevini yerine getirdiğine inanılır.

SONUÇ

Servet-i Fünûn topluluğu, edebiyatımızda dönem olarak, uzun soluklu olmasa da, gerçekleştirmeyi hedefledikleri değişiklikleri ve yenilikleriyle önemli bir yere sahip olmuştur. Servet-i Fünûn döneminin Halid Ziya'dan sonra en önemli ismi Mehmed Rauf olmuştur. Hikâye ve romanlarıyla şöhret bulmuş olsa da, onun hikâyeciliği topluluğa girmeden önce ün salmıştır.

Mehmet Rauf'un hikâyelerine baktığımızda özel hayatından yansımalar görmekteyiz. Bu eserler onun yaşadığı, ya da yaşamak istediği hayatı hikâye biçimine konulmuş bir anlatımı gibidir. Bu yaşamın en kuvvetli duygusu da aşktır. Rauf, hayatı boyunca gönül meseleleri içinde çalkalanıp duran, sevmek ve sevilmek arzusuna kendisini adanmış bir adamdır. Ruhunun aradığı mutluluğu bulabilmiş midir? Bilmiyoruz. Yalnız 56 yıllık ömründe üç kez evlenmesi, bize onun bir mutluluk arayışı içinde olduğunu düşündürmektedir. Eserlerinde aşka bu kadar yer vermesi, kendi özel hayatının olmazsa olmazıdır. O, aşk olgusunu işlediği eserlerinde kendi kişiliğinden sıyrılamamış, kahramanlarında bile kendi duygu ve düşünceleriyle yaşamıştır.

Güzelliğin bütün görünüşlerine kalbi açık olan Mehmet Rauf, aşkı konu aldığı hikâyelerinin yanı sıra, tabiat ve toplum hayatının tasvirleri ve ruhsal hayatımızın çeşitli tahlillerine yer vermiştir. Hikâyelerde büyük tutkuların izlerini, yaşanamamış zevklerin burukluğunu, hayatın kötü yanlarını ve kısmetsizliklerini görmek mümkündür. Sevmek ve sevilmek duygularını ısrarla hikâyelerine işlemiş, hayat onun arzularına engeller çıkarmasıyla yakınmaktan da geri kalmamıştır. Hikâyelerdeki yaşanabilecek aşk temasını, en temizinden, en karanlığına kadar vermeye çalışmıştır.

Hikâyelerde, eşlerini aldatan karı ya da kocaların, düzenli olmayan bir aile hayatı, hatta cinselliğe varıncaya kadar hemen her yönüyle ele alındığı görülmektedir. Mehmed Rauf'un cinsellik yönünü de hikâyelerinde aktardığını

görmekteyiz. Özellikle, kendilerinden bir önceki edebî devir olan Tanzimat devrinde dıştan tanıtılmaya çalışılan, ruhuna ve hassasiyetine inilmemiş olan ‘kadın’ a bu yönde bir eğiliş Servet-i Fünûncuların hassasiyetiyle de yakından ilgilidir.

Osmanlı’da kadın ve erkeğin görüşme ortamları sınırlıydı. Bu görüşmeler; sokak, vapur, dükkân gibi birkaç mekân bulunmaktadı. Bu bağlamda Mehmed Rauf’un karakterleri de bu kısıtlama içine girmekte olduğunu görüyoruz. Ancak topluma yavaş yavaş yerleşen batı tarzı yaşayış, kadın ve erkeğin birbirlerini görme, tanıma ortamlarının sayısını artırmış, sınırları genişlemeye doğru gitmiştir. Hikâyelerde akraba olmayan kişilerin batı tarzı ilişkilerine rastlanır ve tecavüz olayına rastlanmaz, gayrimeşru ilişkiler gönüllülük esasına dayanır.

Rauf’un kadın, aşk, evlilik gibi konularda genellemelerde bulunmaktadır. Kadın şuh, erkeği tahrik eden baştan çıkarmaya çalışan, gönülçelen, erkeği aldatan, terkedip gitmeye yeltenen ve vefasız bir görüntü çizilmektedir. Fakat, olaylar tek taraflı olarak sadece kadına yıkılıp suçun kadın da mı erekte mi olduğu ortaya atılıp sonuca doğru bir tartışma ortamı yaratılmıştır.

Osmanlı toplumunda kadın ve erkek arasındaki münasebet, mesafenin uzak olması sebebiyle, namahrem kadın ve erkeklerin birbirleriyle haberleşecekleri vasıtalar kısıtlıydı. Mehmed Rauf’un hikâyelerinde haberleşme genellikle mektuplaşmaya dayandığını görüyoruz. Mektupla yapılan aşk itirafları, tanışma, görüşme için etkili bir aracı olmuştur. Erkeklerin, kadınları nasıl takip ettikleri, onlarla ne yollarla mektuplaştıklarına dair bilgilere rastlanmaktadır. Mehmet Rauf, kendisi kadınları nasıl elde edebileceği konusunda oldukça başarılı olduğu için hikâyelerinde de bu konuya yönelik olaylara yer vermiştir. Hikâyelerde evinde mutlu olamayan eşlerin, eşinde bulamadığı mutluluğu ya da aşkı bir başkasında arama eğilimi olan karakterlere yer verilir. Yaşanan olumsuzluklara rağmen yuvanın dağılmasının önüne geçmeye çalışan hikâye karakterler dikkat çeker.

Hikâyelerin sosyal meselelerin aksine, evlenme, aldatma, ikili ilişkiler, eğlence etrafında geliştiği gözlenmektedir. Genel olarak hikâyeler; bir hayal

dünyasında yaşayan, hayatı yemek içmek, gezip eğlenmek ve sevmekten ibaret sanan insanların iç dünyalarını, psikolojilerini, aşklarını ve eğlencelerini anlatır. Bu tip hikâyelerin yanı sıra, vatan sevgisine, yiğitlik ve kahramanlık duygusuna sahip ve gerektiğinde tavır koyan tiplerde hikâyelerde yerini almıştır. Hikâyelerde çevre, genel olarak İstanbul'un kullanıldığını görmekteyiz. İçlerinde köye doğru uzanan hikâyelerde vardır.

Eserlerde genel olarak dışa değil, içe dönen ve psikolojik tahlillere önem vermiştir. Mehmed Rauf'un bir Servet-i Fünûn sanatkârı olarak, hikâyelerde de bu topluluğun edebî anlayışı çerçevesinde gelişip şekillenmiştir. Hayal ve hakikat tezadı, hayali saadetler ve yoğun romantizmin etkileri görülmektedir. Hikâyelerdeki romantizmin etkisiyle gerçekten kaçmakta ve yaşamaktan usanan kahramanlar bulunmaktadır. Romantizmin etkilerinin yanı sıra Servet-i Fünûn topluluğuna ait olanların hiç konu edinmediği savaş ve kahramanlık temaları vardır. Bu temalar işlenirken oldukça sade bir üslûp kullanıldığı gözlenmektedir. Kahramanlar genellikle geçmişle özlemle anıp geleceğe çok da umutla bakamayan kişilerdir.

Mehmed Rauf'un hikâyelerde kullandığı kesik kesik konuşmaları andıran kısa cümleler, konuşma üslubuna yakındır. Ve bağlacını, soru işaretlerini ve sıralı noktalama işaretini olayların heyecanını artırmak, merak uyandırmak için sıkça kullandığını görmekteyiz. Hikâyelerdeki zaman şimdiki zaman ile başlayıp geçmiş zaman ile devam ettikten sonra son bulmuştur. Bu aslında Mehmed Rauf'un hemen hemen bütün hikâyelerinde olan bir kalıptır. Rauf, hikâyelerinde isim vermek yerine genç kız, genç erkek, genç delikanlı, genç kadın gibi genel ifadeler kullanmıştır.

Mehmed Rauf, realist akımın özelliklerini yansıtan mekân-insan bütünleşmesi, sebep-sonuç ilişkisini gözeterek tesadüflere, akışı bozan açıklamalara yer vermemesi; kahramanın bakış açısı, geriye dönüş gibi teknikleri kullanmıştır. Hikâyeler, aşkın önemli kılınması, ferdiyetçiliği, lirizmi, hassas yapıya sahip, güzele-güzelliğe düşkün idealize edilmiş kahramanları vb. özellikleri ile romantizm- realizm ikileminde kalmış, ayrıntılı ve derinleşen ruh tahlilleri ile psikolojik gerçeklik etrafında şekillenmiştir.

Kısacası, Mehmed Rauf'un Kadın İsterse adlı eseri aşk, kadın, ikili ilişkiler, aldatma ve bedenî hazlar temaları üzerine kuruludur. Özellikle bu temalara gösterilen bağlılık bu ilişkilerin anlatımını olağan hâle getirmiş, anlatım yönüyle vakaya, maceraya, ihtirasa fedâ edilmiştir. Tahlilci bir bakış açısı ile kişilerin psikolojik yönlerinin verilmesiyle hikâyelerde sevme ve sevilme arzusu vurgulanır. Hikâyelerdeki aşk, zevk ve kadın ana temaları ele alınıp işlenmesi nedeniyle aşk-evlilik, eşlerin uyumsuzluğu şeklinde bir çatışma durumu meydana gelmektedir. Mehmed Rauf, Türk insanının zevk, eğlence ve aşk hayatı içerisinde gelişen maceralarını işlemiş ve modern hayatın hikâyecisi olmuştur. Şahıslarında, batıya açılan Türk insanının değer yargılarının ne denli kaybettiğini ve yozlaştığını görmek mümkündür.

DİZİN

A

Abdülhamid, 58
Ahmed Şükrü Efendi, 11
Ahmet Hamit, 14
Ahmet İhsan, 7
Ahmet Mithat, 8
Ahmet Mithat Efendi, 8
Ahmet Rasim, 7
Ahmet Şuayb, 7
Ahmet Şükrü Emet, 14
Aile, 114, 115, 121, 124
Ali Ekrem, 7, 9
Ali Kemal, 8
Almanya, 11
Alphonse Daudet, 15
Anadolu Selçukluları Dönemi, 115
Âsaf Muammer, 18
Âşık Paşa Zâde, 117
Avrupa, 26, 109
Ayşe Sermet, 11

B

Bahriye Mektebi, 11, 15
Balat, 6, 11
Baudlaire, 18
Besim Ömer, 7
Besime Hanım, 13
Beyazıt, 6
Beyoğlu, 29, 60, 103, 106, 107, 108, 139
Birinci Dünya Savaşı, 13
Bourget, 18

Bulgar, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 43, 96, 100, 104,
128

Burgaztepesi, 43, 104, 107

Büyükkada, 14

Büyükdere, 68, 69, 106, 107

C

Celal Sahir, 14

Cenap Şehabettin, 7, 8, 16

Cerrahpaşa Hastanesi, 14

Cevval Rauf, 13

Ç

Çayırtepe, 33, 104

Çerkes, 11

Çerkez Köyü, 92

D

Daudet, 18

Defterdar Mahalle Mektebi, 11

E

Ebussuud Efendi, 121

Edebiyat, 7, 13, 14, 111, 123, 124

Edirne, 32, 33, 36, 38, 40, 41, 42, 96, 104, 107,
108

Emile Zola, 15

F

Faik Ali, 7, 9

Faik Esad, 8

Fatma Nihâl, 11

Feldmarşal H. Von Moltke, 117, 137

Flaubert, 18

Fransız, 8, 15, 27, 112, 139

G

Galata, 28, 106, 107

Girit, 11

Gustave Flaubert, 15

Gümülcine, 37, 38, 96, 100, 128

H

Hakkı Süha, 12, 13, 137

Halid Ziya, 8, 126, 127, 129, 137

Halide Edip, 122

Halit Ziya, 7, 8, 15, 16, 17, 110

Hikmet Dizdaroğlu, 14

Hilâl Matbaası, 5, 21, 137

Hüseyin Cahit, 7, 8, 9, 14

Hüseyin Suat, 7

I

I. Osman, 115

II. Meşrutiyet, 12

İ

İbn-i Batuta, 116, 117, 137

İngiliz Edebiyatı, 18

İslam, 115, 116, 118, 119, 121

İstanbul, 2, 3, 5, 6, 9, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18,
20, 21, 42, 71, 83, 85, 93, 97, 106, 108, 109,
110, 114, 117, 121, 122, 124, 125, 126, 127,
131, 136, 137, 138, 139

K

Kadın, 2, 5, 12, 26, 27, 29, 30, 32, 36, 37, 50, 51,
52, 55, 56, 59, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 74, 75,
77, 78, 79, 80, 81, 82, 86, 88, 92, 94, 96, 97,
98, 99, 100, 101, 102, 105, 111, 112, 114,

115, 116, 117, 118, 122, 123, 124, 125, 126,
128, 130, 131, 132

Karaman, 75

Karlman, 28

Keats, 18

Kınaltada, 13

Kiel Kanalı, 11

Kürd, 93

Kütahya, 11, 89, 108

M

Madam Bovari, 15

Mahmut Sadık, 7

Mehmed Rauf, 2, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15,
16, 17, 18, 19, 100, 101, 103, 104, 105, 106,
107, 108, 110, 111, 112, 113, 123, 124, 125,
126, 127, 129, 130, 131, 132, 136, 137, 138,
139

Mehmed Selîm, 11

Mehmet Celâl, 8

Mehmet Nafiz, 18

Merimee, 18

Muazzez Hanım, 12, 13, 14

N

Nabizâde Nâzım, 7

O

Osmanlı, 2, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120,
121, 122, 130, 136, 137, 138, 139

Osmanlı İmparatorluğu, 115, 122, 138

P

Paul Bourget, 19

R

Revolver, 39, 112

Rumelihisarı, 11

Rus, 98, 101, 128

Rusya, 68, 113

S

Safveti Ziya, 8
Salomon Schweigger, 120
Samatya, 93, 106, 107
Selâmi İzzet Sedes, 11
Selçuklu, 115
Selim Sırrı, 14
Servet-i Fünûn, 2, 7, 8, 9, 11, 15, 16, 17, 18, 19,
20, 100, 107, 110, 111, 112, 113, 123, 124,
125, 129, 131, 136, 137, 138
Shelly, 18
Soğukçeşme Askerî Rüşdiyesi, 11
Süleyman Nazif, 7
Süleyman Nesip, 9
Sümer Palas, 70, 74, 106, 107, 108, 109

Ş

Şam, 12, 106

Şule Neşriyat Evi, 13

T

Taksim, 5, 6, 106
Tanin, 18
Tanzimat, 7, 9, 124, 129
Tarabya, 11, 68, 69, 71, 98, 101, 106, 107, 108
Teşvikiye Camii, 14
Tevfik Fikret, 7, 8, 11
Topkapı Sarayı, 118
Türk, 2, 7, 8, 9, 15, 17, 19, 36, 93, 114, 115, 116,
120, 125, 132, 136, 137, 138, 139

Y

Yeniköy, 69, 71, 106, 107

KAYNAKÇA

- ”Eylül Muharriri M.Rauf’un Son Demleri”, *Son Posta*, 30 K. Evvel 1931
- ”Mehmed Rauf’un Cenaze Merasimi”, *Cumhuriyet*, 26 K. Evvel 1931
- Akalın, L. Sami, *Mehmet Rauf, Hayatı-Sanatı-Eserleri*, Varlık Yay., İstanbul 1953
- Akyüz, Kenan, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923*, İnkılâp Yay., İstanbul 1995
- Andı, M. Fatih, *İnsan Toplum Edebiyat*, Kitabevi Yay., İstanbul 1995
- Belge, Murat, *Edebiyat Üzerine Yazılar*, İletişim Yay., İstanbul 1994
- Cevdet, Kudret, *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman I*, Varlık Yay., İstanbul 1965
- Coşkun, Erdoğan, *Mehmet Rauf*, Toker Yay., İstanbul 1976
- Çetişli, İsmail, *Metin Tahlillerine Giriş I Şiir*, Akçağ Yay., Ankara 2006
- Çıkla, Selçuk, *Roman ve Gerçeklik Bağlamında Kültür Değişimleri ve Servet-i Fünûn Romanı*, Akçağ Yay., Ankara 2004
- Davis, Fanny, *Osmanlı Hanımı*, Çev. Bahar Tırnakçı, Yapı Kredi Yay., İstanbul 2009
- Devellioğlu, Ferid, *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2012
- Dizdaroğlu, Hikmet, “Bütün Hayatı Aşkla Dolu Bir Yazar: Mehmet Rauf”, *Varlık*, S. 461, 1 Eylül 1967
- Doğan, İsmail, *Osmanlı Ailesi*, Yeni Türkiye Yay., Ankara 2001
- Ercilasun, Bilge, “Servet-i Fünûn Edebiyatı”, *Büyük Tarih Klâsikleri*, C. IV, İstanbul 1989

Fındıkoğlu, Fahri, A. Ziyaeddin, *Essai Sur La Transformation Du Code Familial En Turqie*, Paris 1936

Gökalp, Ziya, *Türk Medeniyet Tarihi*, Ötüken Yay., İstanbul 1341(1925)

Gökalp, Ziya, *Türkçülüğün Esasları*, Haz. Mahir Ünlü, Yusuf Çotuksöken, İnkılâp Yay., İstanbul 1978

Halid, Ziya, *Kırk Yıl*, Özgür Yay., 2008

Hüseyin, Cahid, *Edebî Hatıralar*, Akşam Kitaphanesi, İstanbul 1935

İbn Fadlan Seyâhatnamesi Tercümesi, Haz. Ramazan Şeşen, Yeditepe Yay., İstanbul 1975

İbn-i Batuta Seyahatnamesi'nden Seçmeler, Haz. İsmet Parmaksızoğlu, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., İstanbul 1971

İlkkaraca, Pınar, *Müslüman Toplumlarda Kadın ve Cinsellik*, Çev. Ebru Salman, İletişim Yay., İstanbul 2015

İslâm Ansiklopedisi, 1950

Kanar, Mehmet, *Türkçe Farsça Sözlük*, Say Yay., İstanbul 2008

Kaplan, Mehmet, *Hikâye Tahlilleri*, Dergâh Yay., İstanbul 2009

Karakışla, Yavuz, Selim, ‘‘Osmanlı İmparatorluğunda Müstehcenlik Tartışmaları ve Bir Zambağın Hikâyesi’’, *Tarih ve Toplum*, S.208, Nisan 2001

Kaşgarlı Mahmud, Divanu Lügati't-Türk Tercümesi, Çev. Besim Atalay, C.III, T.T.K.B., Ankara 1985

Kılıç, Latife, *Mehmet Rauf'un Servet-i Fünûn Mecmuasında Neşredilen Hikâye ve Mensur Şiirleri*, Atatürk Ü. Edeb. Fak. Türk Dili ve Edeb. Doktora Ön Çalışması, Erzurum 1979

Kurt, Abdurrahman, *Bursa Sicillerine Göre Osmanlı Ailesi*, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa 1998

Mehmed Rauf, Bizde Roman, *Servet-i Fünûn*; nr: 445, 9 Eylül 1315/ 21 Eylül 1899

Mehmed Rauf, *Edebî Hatıralar*, Kitabevi Yay., İstanbul 2008

Mehmed Rauf, *Kadın İsterse*, Hilâl Matbaası, İstanbul 1919

Moltke, Feldmarşal H. Von , *Türkiye Mektupları*, Çev. Hayrullah Örs, Remzi Kitabevi, İstanbul 1969

Musahipzade, Celâl, *Eski İstanbul Yaşayışı*, İletişim Yay., İstanbul 1946

Nasuhbeyoğlu, Tayfun, ‘‘Osmanlı’da Aileye ve Kılık Kıyafete Genel Bir Bakış’’, *Pusula*, Aralık 2009
http://pusuladernegi.org/wpcontent/uploads/osmanl%C4%B1_toplumunda_aile.pdf (Erişim tarihi: 28.11.2015)

Ozansoy, Halit, Fahri, *Edebiyatçılar Geçiyor*, Türkiye Yay., İstanbul 1967

Parlatır, İsmail; Enginün, İnci; Huyugüzel, F. Ömer vd., *Servet-i Fünûn Edebiyatı*, Akçağ Yay., Ankara 2013

Peirce, Leslie P., *Harem-i Hümayun Osmanlı İmparatorluğu’nda Hükümranlık ve Kadınlar*, Çev. Ayşe Berktaş, Türk Tarih Vakfı Yay., İstanbul 2011

Sancar, Serpil, *Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti*, İletişim Yay., İstanbul 2014

Sedes, Selâmi, İzzet, ‘‘Mehmed Rauf,’’ *Aylık Ansiklopedisi*, C.1, nr.9, İstanbul 1945

Süha, Hakkı ; Edebî Portreler: Mehmed Rauf, *Yeni Mecmua*, nr: 14, 4 Ağustos 1939; Hakkı Süha Gezgin; *Edebî Portreler*, (Haz.: Beşir Ayvazoğlu) Timaş Yay., İstanbul 1997

Sümer, Faruk ‘‘Eski Türk Kadınları’’, *Türk Yurdu*, 3 Eylül 1954

Şemseddin, Sâmî, *Kamûs-ı Türki*, Kapı Yay., İstanbul 2012

Tarım, Rahim, *Mehmet Rauf Hayatı, Sanatı, Eserleri*, Türkiye İş Bankası Yay., İstanbul 1998

Tarım, Rahim, *Mehmet Rauf, Hayatı ve Hikâyeleri Üzerine Bir Araştırma*, Akçağ Yay., Ankara 2000

Tarım, Rahim, *Mehmet Rauf’un Anıları*, Özgür Yay., İstanbul 2001

TDK, *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005

Törenek, Mehmet, *Hikâye ve Romanlarıyla Mehmet Rauf*, Kitabevi Yay., İstanbul 1999

Tuğlacı, Pars, *Osmanlı Döneminde İstanbul Kadınları*, Cem Yay., İstanbul 1984

Uluçay, M.Çağatay, *Padişahların Kadınları ve Kızları*, Ötüken Yay., Ankara 1980

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Devleti'nin Saray Teşkilâtı*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1945

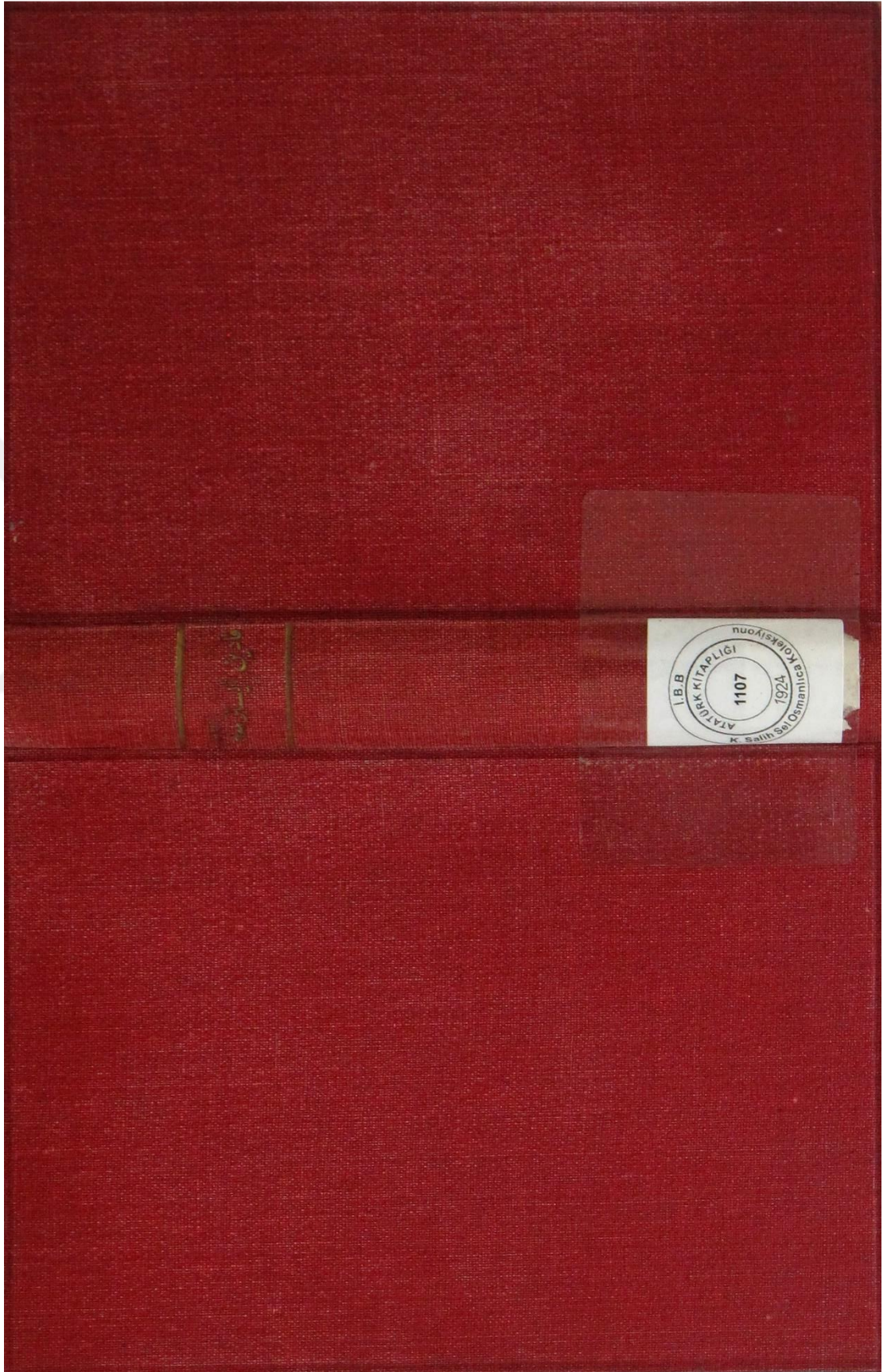
Üsdiken, Behzat, "Beyoğlu'nun Eski ve Ünlü Otelleri-III", *Tarih ve Toplum*, C.17, Ocak 1992

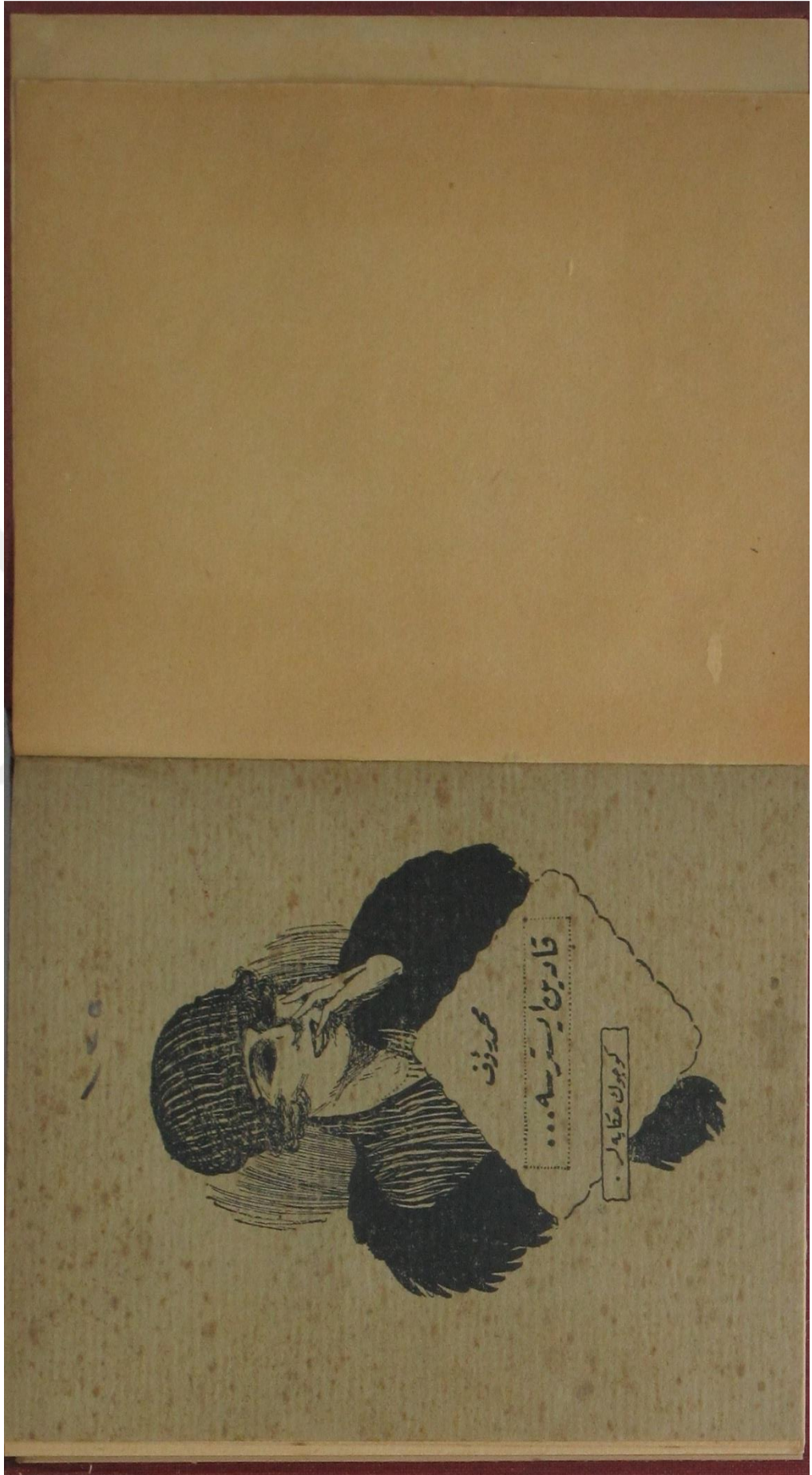
Yediyıldız, Bahaeddin , "Osmanlı Toplumunu", *Osmanlı Devleti ve Medeniyet Tarihi*, 1994, C.1

Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı 1839-2000, Editör Ramazan Korkmaz, Grafiker Yay., Ankara 2012

Yuva, Gül, Mete, *Modern Türk Edebiyatının Fransız Kaynakları*, Yapı Kredi Yay., İstanbul 2011

TIPKIBASIM

Wines
KEMAL SALIH SEL
Tarafından Ataturk
kütüphanesine bağışlanmıştır.

محمد رفیق

قاریین ایستریسه...

Kadın
Fotose

ISTANBUL BELEDİYESİ
Atatürk Kütüphanesi
No. : 1107

درمعات

حلال مطبعه نئی - باب عالی قارشوسنده

۱۳۳۵

محررک مطبوع اثرلری :

- (ایلول، بوبوک-حکایه (ایکنجه طبع . موجودی یوقدر .)
(سیاه انجیلر ، منور شعرلر (موجودی یوقدر .)
(احتضار ، کوچوک حکایه‌لر (موجودی یوقدر .)
(نیجه ، مضحکه (موجودی یوقدر .)
(عاشقانه ، کوچوک حکایه‌لر (موجودی یوقدر .)
(فردی وشرکامی ، مضحکه (موجودی یوقدر .)
(فردای غرام ، بوبوک حکایه (موجودی یوقدر .)
(صوک امل ، کوچوک حکایه‌لر .
(جدال ، مضحکه .
(کنج قیز قلبی ، بوبوک حکایه (موجودی یوقدر .)
(منکبه ، بوبوک حکایه .
(بر عشقک تاریخی ، کوچوک حکایه‌لر .
(خا‌لر آره‌سنده ، کوچوک حکایه‌لر .
(اوج حکایه ، کوچوک حکایه‌لر .
(قادین ایسترسه ... ، کوچوک حکایه‌لر .
طبع اولونقده :
نودیمات ادیبه ، ادبی تدقیقات .
دیکن ، مضحکه .
اوج انکایر شاعری : بایرین ، شه‌لی ، کیتس .

KEMAL SALİH SEL

Varafından Atatürk
kütüphanesine bağışlanmıştır.

... قادین ایسترسه

قادین ایسترسه ...

قادینلردن بحث ایدیورلردی . بریسی ، بک
قطعی و مطلق بولدیغی دلائل و براهین ایله سوسلیه-
رک اولغری تعلیم و تربیه سنه ویرلسی لازم اولان
اهمیته دائر فکیرلر بیان ایدیور ایدی . نهایت ،
اونلرک تعلیم و تربیه یه اولان احتیاجلرندن بک
فضاه اوله روق حمایه و معاونته ده محتاج اولدقلرینه
نقل کلام ایتمدی .
اووقت ، کومولدیگی کنیش ماروکن قولتو-
قده ، سیغاره سنک بلوطلاری آره سننده غائب
اولمش اولان عاکف بردنبره یرندن فیولایه روق:
— یو ، یو ... دیدی . رجا ایدرم ، آرتق

فقط ، بو کون ، الکتريق ، تله فون و ماکنه ،
 یعنی ذکا و دماغ عصر نده اونلرک بئردن هيچ بر
 فرقی بو قدر ... اونلر معناً ماده بزم قدر قوی
 اولدقلری بو عصر لرده دکل ، هنوز قوت و بازو
 حکمران ایکن بیله قوتلریله یاه قدر قلی شیلی
 حمله ایله یایمق ویایدیرمق ایچون بر جوق وسائله
 مالکدیلر ... قوتلریله مشرور اولان ، حالبوکه
 قلباً ضعیف بولنان زواللی ارککلر ایسه ، السا
 مسئله سنندنبیری اونلرک انده مطیع ، عاجز بر
 اویونچاق اولدیلر ...

بو سوزلری آچی بر تبسمله بئیرمک اوزره
 ایکن ماصه نك اوزر نده طوران یا کتدن اوزانوب
 بر سیناره دها آلدی ، ویاقه رق ، آلاقد ، سوزینه
 دوام ایئدی :

— بزم او مشهور قوت بازومزه مقابیل
 اونلرک او قدر کوزل سلاصلری وارد که ... بزم
 قارشى هر سلاحي بلا مرحت قولاندقلری کی
 او مشهور و ضعفاری بیله مدعتش بر سلاح

آره مزده بو قدر سفسطله یه مساعده اولونماز ...
 بو سوزلر بر رسم کشاده يك حرمتله دیکله نیر ؛
 فقط مخصوصی بر دوست مجلسنده بو قدر مناسب
 سوزه تحمل اولونماز ... رسمی بر نطق قدر
 خرج عام ، و محصول مطالعه اولان بوملا حظاتیکی
 سن چیقارمادن دیکله نك ایچون بر ساعتدر
 دیشی صبقدم ... اوت ، قادینلر ، هله بزده ،
 تعلیم و تربیه یه يك محتاجدر ... تنویه ، تعلیمه ،
 تربیه یه ، هر شینه ، ایستدیکک بوتون شیلره
 محتاج اولدقلری قبول ایدرم ؛ فقط حمایه و معاونه
 ایچون محتاج اولورلر ، بونی آکلا یه مادم ...
 حمایه و معاونه ضعیف و عاجز اولانلره مخصوصدر ...
 بن ایسه قادینلرک عجز و ضعفنه اینانمایانلردم ...
 اوت ، اولدن ، مناره عصر لر نده ، کول شهر لر نده
 ارککلر سلاصلانوب سیاهه قارشى دیشیلری
 مدافعه ایتمک ، یا خود اولانوب اونلری بسله مک
 لازم کلدیکی حرب و ضرب ، یعنی بازو و کوچ
 دور لر نده بو سوز طوغری اولای بیلیدی ...

لطف وتبسم ايله ذاتاً بىندا اولمشدر ... بوقدر جبر
وتحكمله ارککلره حاکم ايکن ، شيمى رجا
ايدرم ، وصـورارم سزه ، اولنرک نه سى محتاج
معاونت وحمايه اوليور ؟
سکوت ايتدى ، و سوزلرينک تاثيرى معايه
ايچون اولنره باقىدى . اولنرک بشى ده حق
ويريور کي صـوصيورلردى . او وقت نمون
اولهرق نيشه ايله دوام ايدى :

— آرووياده قادينلرک حق راي صاحبي
اولوق ايچون اوغراشدنلر تى غز تى لرد . اوقويوروز ...
صونک سنه لره قدر حق رايلى اوليان بو قادينلرک
اکثر يا جاذبه ي و حسنلرينک تاثيريله بويوک
حکمدارلره اجرائى نفوذ ايدره رک اوزون مدت
حکمران اولدقلر تى الحمدلله تاريخ کي زله ميور ...
بوکون بيله بوتون ديپلوماتلرک ، برچوق ناظرلرک
کيم بيلير نصل قادينلرک الده بازيجه اولديني ده
انکار اولنره ماز ... صوکره قادينلر عاجزه ، محتاج
حمايه اوليله ي ؟ هم جانم ، سوزک قيصه سى ،

اولهرق نه کوزل قوللا نيلر ... مثلا کوز ياشلرى ،
تبسملرى ، نظرلرى ... رجا ايدرم ، سويله سيکنز ،
سزى معلوب ايتک ايستين بر قادينک نظرلرينه
هانكى ارکک مقاومت ايده بيلير ... بوکا شيرلر
يچيه قهرنده لرزان ايکن برکوزلرى آهويه زبون
اولان خانقاندن محشم بر ابيات اولورمى ؟
اولنرک سلاسلرى يالکيز بويله لطيف ونواز شکار
اولسه ، ينه عفو اولنه بيلور ... حابوکه ده
مهلك ، دهها مدهش برچوق سلاسلرى وارد ...
مثلا ، ديپلرى ، چکلرى ... امان يارنى ، قادين
ديله مقاومت ايده چک بر ارکک وارميدر ؟ هر
قادينده اکر زهرلى بريلان ديشى بوقيه ، مطلق
بر زهرلى بيلان ديشى وارد ... يالکيز بوديشى
سايه سنده ، بو ديلک جبر و قهرى سايه سنده ،
ارککلرک بوزده يتش بشى کنديلرينه اسير ورام
ايتمشلردر . هيچ مباله دن قورقمسز مرمالده
ارککلک قاريسى الده مطيع بر اسير اولديني
ادما ايده چکم ... قالان بوزده بکرمى بش ايسه

— عزیزم عاكف، دیدی. اكلاشیلورور كه يك یقینه اولوردن ینه بو بوك بر ضربه دوچار اولمشك ...

عاكف ماصیه یا قلاشوب سوندرمك ایچون سیغاره سفی طبلهیه باصدیردوق، بر طور شكایت ایله: — همده نه ضربه، نه ضربه! دیه-سویلندی. هپ بردن ال چیرهوق: — توكلی دكل، دیه باغیرشیدیلر.

او، کوی چکیددی، ینه قولونوغه اولوردوق، کوله کوله: — البته، البته ... ایچون صاقلاپیم؟ دیشیش، کوزه کوزه... دنیا قصاص دنیا... اولوردن لطف کورملی كه لطفلردن بحث ایدیم... — ای اكلاط باقلم، اكلاط ... دیه اصرار ایدیلر.

او، بر-سیغاره دها یا قهوق اكلاندی.

— بر سنه یه یقینه برندن آیری یاشایان
*
*
زوجه ملك طاریلوب ده باسك اوینه النجا اتمه سك

عجز و ضعف ایسته دیگنی یاه مامق دگیدر؟ برار ككك ایسته دیگنی یا ایمان قالدینك چوقدره فقط بر قالدینك ایسته دیگنی یا ایمان ارلك قاچ دانه واردر؟ بر ارلك هر ایسته دیگنی یاه ماز، یایدیره ماز، فقط ایسته دیگنی یاه میان، یایدیره میان قالدین وارمیدر؟ بونك ایچون دگیدر كه قالدینك ایسته دیگنی الهه ایستر، دیرلر ... واقعا بو بر فرانسر ضرب مشیدر، فقط قالدین هر یرده قالدیندر ... هر یرده ایسته دیگنی التهاب واحتراس ایله ایستر، و مطلق یایار، و یایدیرر ... امان یاری، اولورنك انه دوشن ز اللی ار ككك ... چونكه اولورده حس بوتون ملكاه حاكم اولدیندن ارزولرینه نائل اولوق ایچون هر فدا كارلی اختیار ایدرلر ... بوندن منضمر اوله جقلری هیچ دوشونمندن، یا ككز ایسترلر ... و یا ككز یایارلر ... قالدین ایستره، مطلق، مطلق اجرا ایدر ...

ایچیلرندن بری اولوردو دینی یرده قولارینی اوزاتهوق:

قارلسانه كوردېكم وقت اونلرى ده اوراده بولدم .
 آسانسوره دوغرى پردييوردم ، اونلرك ده اورايه
 توجه ايتكلرني فرق ايتدم . بو سفر تونل
 آراپ سندن دهاحرم ، ده كوچوك بر قومپار تمانده
 ينه بولوشدق . بن اياقده ايدم ، اونلر او طولومشله
 ايدى ... آسانسور چيقور ايدى ، يم كولكه
 اينجده بن اك كوزنه باقيوردم . چمنك آرقه سنده
 نظرلرى سچه بيلوردم ، بونلرده او قدر آ تشين بر
 دعوت كور كې ايدم كه هان قوللر جي او كا و زاتاق
 ايجون دلى اولدم : اوچنجي قاته چيقديلر ... بن ده
 آرقه لر نندن ... ارتق بن آله جغ شيلرى اونوتمشدم ...
 اونلر آله جقلرى شيلره باقارلر كن آره صره يم
 طرفه عطف نظر ايديورلر ايدى ... بن ايسه ،
 قارشيمده كى چراغه چقارتديغ لاعلى التعين
 برشى ايجون اتخابده كه جي كه رك نظر لرم له اونلرى
 تمقيب ايديوردم ... نهايت عودت ايتديلر .
 و صرديون باشنده بكا دوغرى بر نظر ده عطف
 اولدى . كوچوك بر سر كذشتك باشلامق

سببى هيچ بريكنز بيلمزشسكنز ... يالكىز بر
 سته دنبرى ، زوجه مدن و چو جومدن اوزاق ،
 خوار و سرسرى سورونديكى كورديورسكنز ...
 شمدي ديكله ييكىز : حسنلر ينه و ظرافتلىر ينه
 مفتون اولديغىكز قادي نلر دن برينك آتسز ين
 مظهر التفانى اولدله كىز وقوعبولدىمى ؟ ... اكر
 وقوعبولدى ايسه ، فصل درين بر حهاى شوق
 و تهالك اينجده چيرنلديغى بيايرسكنز ... ايسته
 بن بر كون بويله اولدم : غلطه دن تونله يينمك
 ايجون بيلت آلمشدم ، دونديكم وقت ، آرقه مده
 ابكى اوج خام كوردم ... بنى كورونجه اونلرده
 غير محسوس بر حركت حاصل اولدى . بن دولابه
 دوغرى بوريدم ، اوراده بر كره ده ها دوندم ،
 باقيدم . اونلرده بكا باقيورلر ... بن طابيش
 اوله جقلر ينه حكيم ايدرك ايجورى كيردم ... اونلرده
 اورايه كلديلر ، اوراده دقت ايتدم ، بر دانه سى
 غايت جالب نظر برشى ايدى . تونل دن چيقدىق .
 بن آله جغ شيلر له مشغول ، اونلرى اونوتمشدم ...

اوراك وارميدر... اوكون بك اوغله ينه عيغه
تول عيره سنده چيقدق . اوراده اولرينه بكا
باقه باقه تراموايه ينديلر ، بنده بئدم . غلظه
سراينده اينديلر ، بنده ايندم ... واوراده ،
پاننده كي ريفقه سنك بكا دوغري تقرب ايدوب
يانمه كلنجه : «خاتم اندي براتو تومويه ينمسنى ارزو
ايديوور ...» ديدى كنى كوردم ... هان شتاب
ايتدم ، بر اتوه ويويه بئندك . هيچ كورمه مش
اولديغ ، وآنچق بر كون اول راست كلديكم بر
خاتم ايله بويه ايكنجى كون ، بر سوز قونوشمدهن
بر اتو توموييله روزكار كى بر پرواز ايله شيشلى به
دوغرى اوچاركن ، كندى كنديه بزم حياتمه
مخصوص بوتجلباتى اولدقجه مسخره بولمقدن خالى
دكلم ... فقط اطراف نهالاشوب ده ريفقم
يجه من فالديره رق بكا خطاب ايتدىكى وقت ،
اونى او قدر جاذب و لطيف بولم كه ، هر شيشى
اونوتدم . اعتراف ائمه ليدر كه حسن ، تماس
ايتدىكى بوتون نجلباتى تزيين ايدى بكانه قوتدر ...

اورزه اولديغى حسن ايديووردم . اولرى واپوره
قدر كيتدم . مكر اولرده بزم كوئى ايشلر ...
بزم واپوره كيرديلر . واپوره بئزكن چيقدقلىرى
وقت تكرر بگله ديكم ايچون ينه نظرلى سلا ملا
شدى ... اكر بزم قلاسيك اسوله رعائته
اولرى اولرينه قدر تعقيب ائمه ايدم ، كيم بيلر ،
شركدشت بلكه ده سرعت نسب ايله جكدى .
فقط بن بو اصلدن بويه بر اقبالى ترك واهال
ايله جك قدر فخرت ايدرم . اونك ايچون اولرى
بر اقدم ، غائب اولديلر . فقط او بركون ، واپور
باشه كلديكم وقت ، اولرك ينه اوراده بيدا
اولدقلىرى كوردم ... ينه عيغى نظر التفات ايله
سلا ملاندم ... اوراده بئى بگله يوورلر ايدى ؟
بوقادين كيمدى ، و نه ايت يووردى ؟ ... حال
رطورينك ممتازت باقرق ، اونك طرفدن غير
مامول اولان بو التفاتك منحوس ، طدى عزت
رجليه مى مدهش بر صورتده تهيز ايتدىكى انكار
ايدم ... ذاتا كوزل بر قادينك التفاتنه دا يانه چق

کون سوکره ، فزاده تکرار بولوشدق . فقط
هرکسک نظر تفتيشه معروض قالقدن صيقلتمه
باشلامشدرق ، آرتق باش باشه قالنه محتاج ايدک .
اونک ترينيله اوچنجه ملاقات ، برخانه اولدی .
بوسفر آيريليرکن بکا دیدی که : « بوتصادنی نصل
تاقق ايتديککیزی آکلامق ایچون نصل مراق
ايتديکیمی سويلرسه بکا البته حق ویررسکیز ...
بونک ایچون بکا قارشى شو ساعته قدر حس
ايتديککیز شیرلی یازمه کیزی ایسته یورم ...
بو رجای قبول ایدرسکیز دکلی ؟ » طبیی
وعد ایتدم ؛ وکندیسنه برکون سوکره یازدیغ
پک غزانی برمکتوبده اونک بوتون لطفلرینک ،
حتی صووک ملاقاتده کی لطف مطلقک روحده
حاصل ایتدیکی وجد وتهالکی تصویر ایتدم ...
بو مکتوبده هرشی وار ایدی ، حتی ابدیاً اونک
اسیری اولقدن باشقه بر سعادت اولدیغنه دائر
یمنلریله ... مکتوبی او برکون اسکلهده بی
بکلین رفیقسنه تسلیم ایتدم ؛ برکون سوکره

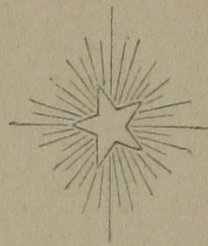
کیدرکن برسر کینشت ظن ایدرکن بو تزهردن
عودنده بونک بر عشق اوله چنقدن قورقغه باشلامشدم .
قادین ، سر کینشت مقدماتنک ظن ایتدیره چیکی
کچی ، عادی بر محله بیکی دکل ، طادتا مستتا بر
نمونه حیات ایدی . آیرلدیغ وقت ، دماغنی احاطه
ایتمش اولان بخار مستی ایله برابر بونک غیر
مأمول بر لطف طالع اولدیغنه قرار ویردم .
چونکه ، قادین بکا بی جوق زماندنبری طایبقده
بولودیغنی ، نهایت ، بکا یاقلاشده ق آرزوسنه
مقاومت ایدمه یورک بو فداکارانه قرار ویرمش
اولدیغنی اعتراف ایتدی ... بن ، بیلیرسکیز که ،
ناهلنده نادر بر سعاده مظهر اوله رق اسکی
ماجرا برستلکلری کلیاً ترک ایتشدم . فقط بو حاله
وغماً ، بویله بر سر کینشتی ردواحال ایدمه مدم ایسه
بی معذور کوررسکیز ... چونکه بونی هیچ
بر ارکک یایه ماز ... بونه قدرعشقه بکیز ره سه
بکیزه سون بن ایچون ینه موقت برماهیت آلقدن
خالی قاله ماز ایدی ... ویردیکیز قرار موجبه ایکی

نه حاله كلديكمي تصور ايده منزهه كنز ؛ زيرا
 زوجه مي جفتي بر عبادت روح ايله تعزير
 ايديووردم . اونك بويله بندين اوزانلاشمسي
 ني قهر وهلاك ايتك محقق ايدى . كندمه كلويده
 نه اولديغنى تحقيق ايتديكم وقت ، اوكون اوكله دن
 صوكره ، پوسته ايله اوه بر مکتوب كلديكى
 اوكرندم . خدمتچينك ووردىكى تفصيلات ايله
 اكلام كه بو مکتوبى اوقونجى زواللى قادم ،
 اورولش كى اولهرق قنابه يه دوشمىش ...
 ساعتلرجه آغلامش ... نهايت ، باشقه چاره
 بوله ميهرق ، قاچمه قرار ويرمىش ... زوجه مك
 نصل عزمنده ثابت اولديغنى بيلديكم حالده مكرراً
 مراجعت ايتدم ، مكرراً استرحام مکتوبلرى
 يازدم ، بوتون مراجعتلرم غير مشر و بوتون
 مکتوبلرم جوابسز قالدى . ايشته ، بر سنه در ،
 ايكي كونك ذوق اوضرينه ، كوپكلى كى سفيل
 بر حيات ايچنده سور يوزوردم ... قارىم عفو ايدويده
 قالقوب تكرار عودت ايدنجيه قدرده سورونه چكم .

ملاقات ايچون مقرر اولان ساعتده ، اوني بگله مك
 ايچون ينه موعهده شتاب ايتدم ... ديكر
 ملاقاتلرده اوني بندين اول حاضر بولمىدم . بو سفر
 بگله مك لازم كلدى . هرا نى بر باشقه ايديشه
 و هيچانه خراب ايدن ساعتلر كچيور ، فقط
 معشوقه و هم ظهور ايمه يوردى ... مطلق بر مانع
 چقمشدر ظنيله ما يوساً عودت ايتدم ، اوه كلديكم
 وقت ساعتك كچ اولسنه رغماً قارىم اودهه كلدى .
 خدمتچيلر اقشامه ده وغر چارشا فلا نوب چو جوغنى
 آلهرق چقمش و كند يارينه هيچ برشى سويله مش
 اولديغنى بيلدر ديلر . مراق ايله يوقارى چيقدم ،
 او طه سنده دولاشير كن ، ماصه نك اوزر ننده بر كاغد
 بولدم ، بوكاغدى او قدر چوق اوقودم كه حرفاً
 خاطر مدمه دره ؛ ايدى اسپرى اولمدين باشقه بر سعادت
 اولديغنه مين ايتديكم كنز حاكمه حيات كنزله سزى
 كاملاً سربست براقق ايچون زواللى چو جوغنى
 آلهرق باباه كيديوورم . آرتق آره منزهه هيچ بر
 رابطه قلامش اولديغنى سويله مكه حاجت كوره م .

یونک نه وقت اوله جنى بللى دكل... بلهكده اولونجه به
 قدر هيچ اوليه حق. اول قاديته يازديغ مکتوبك انير
 آتماز كوندرلسنه نظراً بو ايشك اونك طرفندن
 بالانترام يابلديغى محقق ايدى. اولندن صكره كنديسنك
 هيچ بر اثر حيات اظهار ائمه مسندن ده بو تحق
 ايتدى .. كيم اولديغى ، زرده اولطور ديدىغى بيلمه.
 يوردم كه تعقيب ايدوب لازم كلن ايشى ياپيم، انتقامى
 آلايم. واقعا بولوشديغىز او وار ايدى ، فقط نصل
 كيدوب ده اولاده تحقيقات اجرا ايدم بيايردم ...
 بونك بر انتقام ايشى اولديغى درعقب كشف ايتدم.
 فقط بنديغى يوقسه قاريدىغى ؟ بن اونى هيچ
 طانيديغى ايجون بندن اولامازدى ، ديمك كه
 بوقاريدىغى اخذ نار ايجون ترتيب ايدلش براويون
 ايدى ... كيم بيلير ، بلهكده زوجه مك مر كون
 كوروشديكى ، دردلسديكى صادق وو فاكار
 بر مجبوسى ايدى ... بو خانم افدى ، كيم بيلير
 نه عادى حسلك زبونى قاهره ، بلهكده قاريمك
 سعادتقى قيصقانهرق ، بويله بر او بون ترتيب

ايتدى . وىزى خراب ايتدكلن صوكره شيمدى
 بلهكده قاريمى آره صره كورمك ايجون ينه
 كيديور ، و حالا اونكله دردلسيور و بلكه
 اوكلار غاثلانكله دائر بر باقوش كى اوتيوردى!
 ايشته بوضهيف وعاجز قادنجهز، قوردىغى انتقامه لازم
 اولان مکتوبى الده ايمك ايجون هيچ ترده دايمه دى.
 باشقه هيچ برشى ايجون راضى اولديغى ، راضى
 اوليه جنى قدا كارقلرى ياپدى، نهايت ايسته ديكنه
 نائل اولدى ... صوكره قادينلر محتاج حمايه
 ومعاونتدر اوليله مى ؟ ... آمان نه سويله بورسكنز ،
 قادين ايسترسه ، هيچ بر ار ككلك ياپه به جنى
 اك مشكل شيلرى غايت سهولته مجرمسى او قدر
 كوزل بياير كه ...

مخلصر دده

محاصره ده

یوزباشی فریدون ، جوال نظری اوتوز
باشلرنده بر کنج ، کوزلری بردنبره کیشف بر
حزن بلوطی ایله قارار اراق دیدی که :

— اوت ، ادرنه محاصره سی . . . فقط بو
محاصره نك بنده اوقدر فجیع بر خاطر سی
واردر که حیاتی مر آن ، مر آن کبروب
طور مقده در . . . اوص-وغوق ، آجاق و سفالت
ایچنده کچن بش بچق آیلق محاربه و آلتی آیلق
خوار و ذلیل اسارت حیاتنك بتون جرمه لری ،
بتون الملری بی بووقمه قدر مآذی ایده مدی . . .
حالا ، بوکون ، اوزرندن ایکی سنه کچدیگی و بعضاً

اکک یکن بشقه برشی دکلدر . محاصره حیاتی اصل شهری مدافعه ایدن عسکر ایچون قورقونجهدر : محاصره ، بتون مهالنکی ، بتون فجایی ایله اصل محاصره ، یالکنز اونلر ایچون حکمران اولشدر . چونکه اونلر ایچون محاصره ، شهر خالقنک چکندهکی مزاحمدن بشقه ، شهرده کیلرک یالکنز سسلری ایشدکلری طوپ تفنک آتشلورینه هر کون ، هر ساعت طوغریدن طوغری به معروض قاهره قاروشوسنده سپرده یاشامق ، او دشمنندن دها هر همتز جهسه کندیلورینی محو وافنایه چالیشان طبیعتکده ظلم و وحشته قربان اولق ، بالخاصه کیجه نویتلزنده انسانی بوغان ، قاووروب طوکیدیران ظلمتلرله ، قارلر، یاغموورلر، روزکارلر ایله بوغوشه روق ، چادیرده تحت الصفر اون درجهیه دوشن بر برودت ایچنده کیجه کوندوز او قوسز ، آج ، چیللق دیدیشمکلدر . ادرنه محاصره سی ، تشریح اولک اورقه سنه طوغری باشلامشدی . بزضرب جهه سی مدافعه به

بر آز اونوتور کی اولدینم حالدهده نه زمان عقلمه کلسه ، وجودم قیزغین بر ده میرله داغلا نیورمش کی هلاک اولورم . آمان یاری ، اونه ایم ، نه ایم و فحیح بر خاطر ده در ...

دوستلری مراق ایدرک نقل ایتمسی رجا ایتدیلمر . اوزمان فریدون ، اولا ، ماجرانک تکرار جانلانر ق کندی یکندن پک چوق منادی ایده چکنندن اجتاب ایدیورمش کی کوروندی . فقط ، صوکره ، نه قدر آچی اولورسه اولسون بویله -- سوق خاطر ده بیله بر ذوق بولیورمش کی ، کوزلری بر گوشه به آقش آخر سوزه باشلادی :

— محاصره ده بولنان بر شهر اهالی سی ایچون حیات ، بعضاً اوزاقده بعضاً یقینه و قتل وقتسز کورله بن طوپ تفنک سسلرندن ، مکرر و متوالی تکندیب فیلیله رغماً طوپ تفنک سسلرندن دها فعال ، دها مهتاک بر صورتده انتشار ایدن یالان حوادتلردن و ارزاقسز قلوب مغشوش و طوزسز

یالان شایه لرله روجیزی ، کون کچدکجه وزنی
 تقصیر ایدیان و مواد اجنبیه ایله قاریشدیریلان
 بوزوق اکسکارله معدنه مزنی طوبورمه چالیشه رق
 کیجه کوندوز دیدنکه باشلادق .
 آره صره خروج حرکتلرنده ، یاخود هجوملره
 قارشى مدافعه ده طوغزیدن طوغزیه آتسه
 کیردیکمز کبی ، بزى بالخاصه ، کیجه لری ایلری
 قره غول دوریه لری خراب وهارک ایدیورودی .
 بعضاً یاغمور یاغاردی ، ساءتلرجه صو آتنده ،
 جامور ایچنده قالیردی . روزکار ، کسوب
 بیرقرق ایشلردی ، اویقوسز ، آج ، صولکدرجه
 مضطرب اولوردق . یومشاق ومزاجم آره سنده ،
 هر دقیقه اولوم تهلکسنه معروض طولاشیرکن ،
 بعضاً عسکرلریمه باقاردم . بوتهاکه و اولوم عمری
 ایچنده ، انسان هر کون نه استحقاق حیات قهر-
 ماناقلرینه شاهد اولیور ! بعضاً بر بودوم صو ،
 بر لقمه اکمک ایچون کویکجه آچاقاقلره تنزل
 ایدن ، حیاته شنیع بر مر بو طیت کوسستون بو

مأمور آلایده ایدک . طابورعز الهمهم براسه تحکام
 اولان چار تبه طایبه سنده بولونیور ایدی . اوله
 محاربه باشلامادن ، کونلرجه عسکرک تعلیمله ،
 سپر حفریله مشغول اولشدق . نهایت تشرین اولک
 بشنجی جمه کونی اقشام اوسق مصطفی پاشا طرفندن
 طوب سسلری ایشتدک . دهاک محاربه باشلامشدی .
 ایلروده . حدود جوارنده وقوعبولان مصادمه لر دن
 رجعت ایدن عسکرى تعقیب ایده رک دشمن بر
 ایکی کون صو کره ادرنه به کلدی طیاندى . او
 وقت زده آتسه کیردک ، استه کاملردن طوب
 آتیه ، آره صره پایلان هجوملره قارشى قلعه
 مدافعه ایدلکه باشلاندی . کیجه لری خط اصلی
 مدافعه ده ، هنوز اتمام ایدلمه مش سپرلرده کیریور-
 دق . هوا صوغوق ، سها قارا کلق ایدی . برهفته
 صو کره ، خارجه مواصله کسیدى ، محاصره
 تحقق ایتدی .

او وقت طوغزى خبرلرک فقدانتندن بوش
 بوغازلرک بیوک برهالک ایله نشر و اشاعه ایتدکلری

چهره سیاه ، قاتل ایچنده کوسنی کوستره رك
 بتون اولادنی كندینی مدافه به دعوت ایدیور .
 « بی قورتاراك اولادلم ! » ديه ايكله بن بووقور
 وعلوی صدائی ایشیدوبده انا بابا اولاده راحت
 حضور سعادت نه اولورسه اولسون ترك و فدا
 ایتمه جك هانکی انسان اولور ایدی ... وطن
 اولقدر الهی بر رابطه دركه ، بزنی حیاته باغلایان
 دیگر رابطه لر نه قدر متحکم ، نه درجه جبار
 اولورلرسه اولسونلر بزنی كندینه ارقدر جبر و تحکمه
 بند و اسیر ایدر . چونکه وطنی مدافه ایتك ،
 انانی و اولادی مدافه ایتك ، یووه نی ، حیاتی
 مدافه ایتكدن باشقه بر شیمیدر ؟
 نهایت مبارکه اولدی . مبارکه تذبذبی ایچنده
 ایکی آی آتشیز کجدی . فقط اوغراشدینمز
 آفتلر ، بزنی طوپدن تفتكدن دهانخریب ایدیور
 ایدی . بر کره ارزاق کاملاً تمش کیی ایدی ،
 بوله بیلدیکمز ا كك سوپور که تخمی کیی شیلرله
 مغشوش اولدقدن باشقه ، هوالده کیتدکجه کسب

انسان اوغلی ، صوکره ، بعض زمانلرده نصل
 حیاتی هیچ اسیر که میهرک ، نصل شتاب و تهالکله
 قاتلی تهالکله آتیلور ...
 ایسته مثلا ، بو آدملر ، وجودلری موسمک
 شدنته قارشنی کافی درجه ده محفوظ ، معدله لری
 هیچ ممنون اولدینی حالده ، بیک اشکنجه و عذاب
 آرسنده ، کندیلرینه کوستریلن ا ك آخر ایشلری
 نصل بر حمله شتاب ایله ، نصل بر فراغت قهرمانانه
 ایله آتیلهرق یاییورلر ایدی ! بو فداکارلغه
 قارشنی کوزلرمده بعضاً یاش پیدا اولور ایدی .
 کندی کندیه صوراردم : بونلرک هربری باشقه
 بر کوشدن ، کیی اناسنی ، کیی قاریسنی ، کیی
 اولادنی بر اقوب بوراده نه ایچون طویلاشمیلر ایدی؟
 صوکره ، بیچون بو قدر تهالکله ، بو قدر
 مشقتله تحمل ایدیورلر ایدی ؟
 اوزمان ، بتون افالردن دهه مقدس ، بتون
 اولادلردن دهه محتاج حمایه اولان مادر وطنک
 خیال مجروحنی کوردم که ، یاشلره مستغرق

بعضاً یاریم ساعتک بر مسافه تی اویچ درت ساعتده
 انجق قطع ایده بیلوردوق .
 نهایت ، بر کیچه ، بنه ایبری قره غوله و خط
 اصلی مدافعه یه عودت ایدیوردوق ؛ فیئرینه نك
 کثافتندن عسکر بولنی شاشیدی . تل اورکو -
 لرك قیوسنی بوله مادی . بوله جه ایکی ساعت
 سرسری سرسری ، قیورانه روق ، دوکونه رك
 طولاشدق ، آراشدردوق . نهایت نصلسه ، قیو
 کشف اولندی . عسکر قیودن کیرکن ، بن اونلرك
 دخولنه نظارت ایچون بر کناره چکلکمدک ایدم که
 ایغمه قارک اونلرده غیرطیبی بر کومه ایلشدی .
 المده کی الکتیریک فناری یاقه روق اکیلدم باقدم .
 اوستنده قار کشف بر طبقه پیدا ایتدیکندن مشکلاته
 آکلامغه چالشم . نهایت بوزی قویون یانمش
 بر آدم اولدیفنی کشف ایدرک عسکره سسلندم .
 قوشوب کلن بر چاوشله ایکی نفر اونی آرقه
 اوستی چویردیلم ؛ اوستنده کی بالطونک کوسنی
 آچدم ، بر حیات اولوب اولدیفنی آکلامق ایچون
 ۳

وخامت ایدیور ایدی . فقط اصل دهشت ،
 متار کدن صوکره باشلادی . چونکه موسم ایچمه
 ایبر یله مش اولدیغندن قیش اولانجه ظلمله حکمران
 اولدیفنی کچی ، یکیدن باشلایان حربده صوکره درجه
 کسب شدت ایتمش ایدی . بونک اوزرینه شاپاطده
 قارده باشلادی . بر هفته یی متجاوز کیجه لی
 کوندوزلی ، معند ، مفترس بردوام ایله قورقونج
 بر قار فورطنه سی حکمران اولدی .
 انسان باشنی طیشاری چیقاره ایسته ، بوردی .
 حالبوکه بو قار فیئرینه سنده ، بز کیجه کوندوز
 دیه یوب قره غوله چیقمنه مجبور ایدک . تپینن
 کوز کوزی کورمز ، عسکر قارله طولمش سیرلی
 اشغال ایچون تصور اولنه ماز مشکلات ایچنده
 اوضاشیر ، قار ضربه لری یاقوب قاوورده روق ،
 یچوب کسه رک بوزلری قولاتلری قاجلار... بولر
 قارله طولمش ، فائب اولمش ، اطراف درین بر
 ظلمته مفروق ، بتون کائنات مستور ، کیجه
 یاربلی نلر چکدیکمزی سز تصور ایدیکمز ...

آچدانمیزمان کور، لطیف، کسانه بر رنگه ورتقدار
 صاحجاری دو کولدی . چهره می درت آیدر کچر دیکم
 محرومیت حیاتم ایچون دکل ، شهرده بیله امثالی
 یک نادر بولونه جق قدر لطیف و جاذب ایدی .
 تدابیر ابتداییه ایله یوزینه یواش یواش
 خفیف بر رنگ کلکه باشلا یور ایدی . نهایت بش
 اون دقیقه صوکره ، وجود ندهده حرکت حاصل
 اولدی ؛ خفیفجه آچیلان کوزلری اویقولی بر نظرله
 بر از دوشوندن صوکره ، عودت ایدن خاطرله
 تحت تأثیرنده ایش کبی سیلکیندی ، اطرافه
 بهت و ذهنه، باقدی . بویله جه درین بر نظر مراس
 ایله باقوب بر شی اکلایما یجه نهایت ترکیه اولدوق :

« زده می ؟ » دیه صوردی .

بوریشان طرز تلفظدن اونک خالص بر تورک
 قادیخی اولدیغی اکلایه روق همان شنباله : « ادر ندهده ! »
 دیه تأمین ایتدم . او وقت ، دوداقلرنده خفیف
 بر تبسم سیلندی ، کوسکی درین براوخ ایله قایاره روق
 آووجلر مده اولان کوچولک لایله لایله صیقدی .

المی قلبک از زینه قویدیغیم وت هوز صیجاق
 بر قارین همه سنه تصادف ایدنجه فصل بر حیرت
 ایچنده طوکیدیمی تصور ایدیکیز ...

فریدون ، اطرافنده کیلرک - یرت و مرآتله
 مهورت چهره لرینه باقدوق ، بر چیغاره ده
 یاقدی ، و حکایه سنه دوام ایتدی :

— اون ایکی عسکرک یار دیم یاه اورادن لوب
 ایچری صوقدق ، نیم قازانامه کتیردک . عسکرک
 بری یاغ قسیدیلنی یا قیور ، دیکری او جانخی یا قنه
 او ضراش یور ایدی . نیم خدنتی هان یره کلیمی ،
 اوزرینه پوستکی بی سردی ، اون اوارایه یا تیردق .
 ارق سنده بولغار ضابطلرینه مخصوص بر قاپوط ،
 باشنده بلغار سابقه سی اولدیغی ایچون بن اولار بر
 بولغار قیزی ظن ایدرک بلکه بر مقصد انا تنله اورالره
 قدر صوقولش ایسه ده قارک شدتندن بولنی شایر بوب
 دوشمش قالمش اولدیغی دوشون یوردم . قیوطک
 التنده عادی بر قارین البسه سی وار ایدی .
 اللری عادتا دوکوش ایدی . یره یا تیروب باشی

عسکرلری صاودم، اوکا اوجانگ اوزرنده،
صوك خزینه اولوق اوزره احتیاطاً صاقلادیم بر
قاج شکرله صیجاق بر جای حاضرلادم . او ،
هنوز سرسم ایدی ؛ چایی ایچوبده ایجه کندینه
کلدیکی ، و بوراده نصل اولوب بولوندیغنی بندن
اوکره ندیکي وقت ایلك سوزی کندیغنی محقق بر
اولومدن قورناردیغمدن طولای بکاتشکر اولدی .
بن تشکره هیچ لزوم اولدیغنی سوبله بهرک اولوند
تفصیلات صوردم ، و اولطیف برادای بیانه کلاتدی .

کندیسی کوملجنه ده اقامت ایدن بر مأمورک
قیزی ایتمش ؛ دها محاربه یکی باشلادیغنی وقت ، بر
کون آنسزین شهری بولغار عسکری اشغال ایتمش ؛
اوکیجه اولرنده برتجاوزدن تیره بهرک او طور لرکن
قیولری چالیش ، باباسنی چاغر مشلر ؛ آرزو کره
آنسزنی ده المش کورتور مشلر ؛ اوده خدمتی قادین
ایله یاب یالکنز قالمش اولان کنج قیز هر اس و هیجان ،
اندیشه و خلجان ایچنده اولرک نه اولدیغنی مراق

ایله دیدنیرکن قیو تکرار چالیش ... او آنتم
بابام کلدی دیه قیویه قوشمش ؛ فقط قارشیمسینه
بر بولغار ضابطی چقدیغنی کورنجه ، باشنه کان
وقمه نك فجاعتله مدهوش قالمش ... ضابط ایسه ،
غایت ترا کتله وایی برترکجه ایله هیچ قور قامسینی ،
اناسنک باباسنک محفوظ و سالم بولوندیغنی سوبله بهرک ،
ایچری کورمش ...

اوزمان کندی اساساً کوملجنه لی اولدیغنی ایچون
حریدن برایی آئی اول اورایه کلش ایکن ، بر کون
اونی سو قانده کوروب مفتون اولمش و اوزماندن بیری
عقلندن چقاراماش اولدیغنی ، بوسفر حرب باشلا-
نیجه در حال کوملجنه یه سوق اولانان طابوره کیوب
بورایه کلدیکی ، اکر کندیسنک زوجه سی اولمه
راضی اولورسه ، هم اناسنی هم باباسنی قورقاره جنغی ،
واوکا حیاتی وقف ایدوب مسعود ایتمک ایچون
بدل عمر ایده جگنی سوبله بهرک تکلیف ازدواج
ایتمش ؛ ضابطک عتف و وحشتدن قورقار ایکن
بو قدر حسن معامله ، بودرجه ترا کت کورنجه ،

پیدا اولدی ، ظن ایتدی که بوغولوروم ... واقعا کندیسی صوک درجه نازک ، اوزون مدت برلنده اتاشه مایترلکده بولومتش عادتا بر اوروبالی کبی ایسهده نه اولسه بر ملت دشمنی دگلی ایدی ؟ ، دیور ایدی .

آه او اتاشده نه شنیع فاجعه لر ، نه صر داد تچا ووزلر وقوعه کادیکنی بیلمدیکیز ایچون سزه بزم کبی شو قفصیلاته بلکه قفرتله مطلع اولبورسکیز . بر انا ناک ، بر انا ناک کندی قیزلری بر بولغاوه زوجه پایغنه راضی اولوشلری سزه پک بد کورونیور . فقط بر کره ، انا سنک بابا سنک کوزی او ککنده

عرضه تسلط ایدیان ، و صو کره بوغازلانان سوریلرجه کنج قیزلری دوشونکیز ...

آرتق طأله جه بو ازدواجه قرار ویرلش ، فقط کنج قیزک اصرار و ابرامی اوزوبنه حریک نهایت بولدی بکله نلش ... کندیسی ایسه بویله تاخیر ایدرسیم بانکه رجاره خلاص ظهور ایدر فیکرلنده ایتش ... ایکی آی بویله جه کوملجنده بکیش ،

کنج قیز بر انا کسب خفت ایتش ؛ و اونک فتنو نیتندن و نزا کتندن استفاده ایده بیلماک ایچون همان رد ایتدیوب وقت قازانمه قرار ویرمش ؛ و اول ، انا سنک بابا سنک عودتی طلب ایتش ... ضابطه « هر نه قدر کوچ ایسهده بکی ... دبه وعد ایتدیکی کبی ، بر انا صو کره ، حقیقه اولنلرده عودت ایتش ...

اونلر ، شهرده باشقلری حقدمه روا کوریلن جبر و زور دن ، ظلم و اعتسافدن خبردار اولدقلری ایچون ، ضابطک لطف و حمایه سنه صوک درجه متدار قاله رق ، بر چوق ترددن ، بر چوق قفکر دن صو کره ، چاره سز قالوب راضی اولشلر : نه پایلم ، مادام کسنی کندیسه مشروع زوج ایتک ایسته یور ، ویزی بو قدر حمایه ایده جک ... « دیشلر ؛ کنج قیز بوراسنی نقل ایدرکن ، ویزی علولر ایچنده یانه رق : هاما یاربی ، انا م بابام بیله بی بو بولغاوه حیدودینسه ویرمکه راضی اولدقلری کورنجه ، حیدو حدن اونک قاریسی اولشم کبی ایچمده بر آتیش

قدر دشمن بيله رك فخرت ايتكمده ايسه ده، برنده باشقه بریمی ادرسه نه ضرر لر كلك احتمالی اولدینی حالد، دوت آیدر كندینه واناسنه، باسانه صوك درجه حسن معامله ایتش، بویوك برزناكت كوسترمش اولان بو ادمك بویله اولوشه صوك درجه متأثر اولمش، و كندیسك شمدی یاپ بالكنز، بوو حشیل آرسنده نه یابه جفتی، نه اوله جنتی دوشونه رك قورقمه باشلامش ... یوزباشی بیکاشی اولوركن یاننده بولوندیندن كندیسنی اوکا امانت ایتدیكنی، آرتق برابر یاشایه جقلری سوبلر كن كوزلنده اولقدر چیر كین برشعاه و ارایمش كه، كنج قیز تهلكه لك بك یقین اولدیندن قورقه رق اور ككه مجبور اولمش ... اوده بر اختیار بولار قاریسه كندیسندن باشقه كسه اولدینی ایچون حریف برتجاوزه جرأت ایدرسه نیابه جفتی دوشونمكه باشلامش ... تجاوزهان واقع اولمش، دها بر ساعت كچمه دن یوزباشی اوزرینه آتیش، كنج قیز فیلامش صغیه به چیمش، خدمتی قادینه سلیمش، ضابط چیر كین برقه قه ايله كوله رك : داوندن می امید

اونلر بیکاشینك حایه سی آتند، تجاوزهان محفوظ ورفاه ایچنده یاشامشلر، ایکی آی صوكره، بیکاشی طابور یله ادرنه محاصره قوتنه التحاق ایدنج، آناسنی باسقی كومه جنده برقه ورق كنج قیزله برابر ادرنه جوازنده بلغار قوتلرینك اسكان ایتدیكنی كویلدن برینه كلشیلر، اوراده بر كوكك اوده افاشته باشلامشلر ... اوزمان، كنج قیز اوزاق بر خیال، غیر قابل تحقق برامل كهی قاجمق ممكن اولوبده ادرنه به كیده بيلمك فكر یله مشغول اولمغه باشلامش ... بونك ایچون آره صره بیکاشینك آغزینی آراء، ادرنه نك قاج ساعت اوزاق اولدینغی نه جهتمده بولوندینغی و بولده نه کی موانع موجود اولدینغی اكلامغه چالشیبر، فقط یولده طوبیلوب، برچوق مهلك مصیبتلره معروض قالمقدن قورقه ورق اور كرمش ...

نهایت، اوكون آقسام اوستی، بیکاشینك دوستلردن یوزباشی اوه كله رك بیکاشینك اوكون برحیوم اناسنده تلف اولدینغی خبر و برنجیه، مرته

کيچي بيگي باشلايور ، قار بوتون شدت و ظلميه
 صاوروليورميش ... نه زماندنبري تحقيق ايدوب
 بيگ قراز ، بيگ تردد آره سنده جسارت ايدمديگي
 بولدن ايلرله مکه باشلامش ... کنديني کورنلر
 ظلمت و قار ايچنده بر ضابط ظن ايدمديگي
 کيديورلرميش ... بر ساعت قدرتيوريدمديگي
 کاملاً تنها بر قيوده بولنه قرق ، قار کومله رينه
 کوميلوب قاهر قرق ، يالکيز خلاص و سلامت
 اميدينک ويره جيگي فوق البشر بر قوتله تصوري
 محال مشکلاتله اوضاشم قرق ، بر چوق نوخيلرلرک
 اوکندن سالمآ کيچي بيلميش ... بعضاً دوشديگي قار
 قويورلندن چيجه ميوب اوراده اولمجي فکريله
 خراب اوله قرق ، صوکره يورغونلقدن وجوديگي
 آرتق ايجه طرنديرميش اولان صوغوقدن يتاب
 قلوب شيمدي قانقماماق اوزره ققوط ايدوبيره -
 چکندن تيره يره يورومش ، يورومش ...
 نهايت ، کنديني بر دنبره بر تل اورکونک ياننده
 بوليورنجه ، کورديگنه اينانه ميهرق ، سويچيندن

بگلک يورسک ؛ اوييه ايسه اوکره نه که اوني بن بو
 کيچيه صاودم ... بو کيچيه سن مطلق نم اوله چقسک ،
 بوني اوکره نه نه نانه يوروله ... ديه حاقيرميش ...
 او وقت کيچ قيز ياتاق او طه سنه آتيله قرق قاني
 کلديلمش ؛ فقط حريف اسکي اولک ضيف
 قايوسني اوموزلا نجه ، دويورميش ؛ اوزمان آره زنده
 بر مجادله باشلامش ... حريف اونک اوزرينه
 آتيلوب منبسط و ربط ايچون اوضاشم يورکن ،
 اوراده قونصولک کوزنده طوران بيگباشينک بر
 رويولوه ري خاطرينه کلديگيندن اوني قايمش وجان
 هوليله اوج يرت ال آتشي ايتيش ... فقط حريفک
 صاللا توب يره يوراولانديغي و يره بي حرکت
 ياتديغي کورنجه ، صوکره درجه تلاشه دوشمديگي
 قورتولم ايچون همان کنديني ده اولديرمکه قرار
 و يرميش ... فقط صوکره هيچ اولمازسه فراده
 تيبث ايدوب شايد موفق اوله مازده اله کيرسه ،
 ارلمکي ده موافق بوله قرق همان اوراده ، بيگباشينک
 بر بالوسني کوب باشنه ده بر شايقه کيچيره رک
 سو قاعه فيرلامش ...

اولديغى بن او وقت آكلادم . بوبله بر قاديغله
تحميل ايدليه جك سفالت اولورمى ؟ اوني حياه
ومدافمه ايجون ، اوني مسعود و خندان ايتك ايجون
انسان نهلر يايغى ايسته يور ، نه السهى قدرتلر حس
ايديبور !

نهايت اوني آلديلر ، كوتورديلر ؛ وداع يك
اليم اولدى ، بو بش ساعتك حياتده بش آى
ياشامش كى بر برمنزه ايصينمش ايدك ؛ « ايمين
اولكركه سزى هيچ اوزيميه چتم : حياتى منز
بورجلى يم ! » ديهرك آردلى . او كيتدى ، فقط
بومظلم دار محنت ، اونك شون رجوديله ، اونك
خاطر مهوجوديقيله بر نور قالدى . محاربه لرك ايجون
ياهدليغى ، شهر لرك ايجون مدافمه ايدلدليكى ،
وطلك ايجون و نه قدر معزز و مقدس اولديغى ،
بن اونك سلامتچون دشمنه قارشى اوغراشيركن

اكلادم .

اوچ كون صوكره اوندن بر مکتوب آلام .
بونده كندينك شيمم يلك اشراقدن برينك

دى اولمش ... فقط اور كورلرك ايجنه كيرمك ممكن
اولديغى كى ، اوزون اوزون آراشيديرديغى
حاله ، بر نموده بوله ميه رقى ، نهايت ، بيتاب ،
طوكش ، خراب برحاله ، هيچ اولمازده دشمن
طوبراغنده دكل ، مقدس ادرته نك اشك كينده
اوله چك كيندن طولايى منت و نمونيتله ديز چوكش ...
ايجه صباح اولنجه ، كيندم ، بيكباشى به
مسئله نى اكلاندم . وقه نك فوق العاده ليك كيندن
ناشى مسئله دن باش قوماندانك ده خبردار ايدلسى
لازم كلد يكنى سويله رك تحيى بر آملومات و بره كلكى
سويلدى . قازاماته عودت ايتدم ، كاغدى يازدم ،
كوندردم ؛ كاغذك مامله سى ايجون ايكى ساعت
دها كنج قز بنمله برابر قالدى .

چاموردن ديوارلى ، چاموردن طاوانلى بو
حزين و سياه سفالت و مصيبت اوچاغنده اونكله
برابر كچن بو بش ساعت ، حياتك اك مسعود ،
اك منور ساعتريدور . انسان حياتنده بر قاديك
نه معزز ، نه قدر امثال سز معزز بر مكافات محنت

خانه‌سندۀ مسافر بولديغى ، يكانه املی محاربه‌نك
 بتديكى كورمكدن عبارت اولديغى سوييله‌رك
 بنی هیچ اونويمه‌جغنى تكرر ايديور ايدي .
 ايلك فرصت بولديغ وقت ، ادرنه‌يه قوشدم؛
 همان مسافر اولديغى ذاتك خانه‌سنة كيتدم؛ اورادن
 كندينك ادرنه‌ده براقرباسى اولديغى تحقّق ايتد-
 يكندن شمدى اونك خانه‌سندۀ بولديغنى خبر آلد-
 همان اورايه شتاب ايتدم ، بنی ايجرى بر او طه‌يه
 آلديلر ؛ برآز صوكره ، اختيار برخانه‌برابر او
 كلدى . خانه بنی « قارل ايجنده اولومه محكوم
 ايكن بنی قورتاران ضابط ... » ديه طانتدى .
 اونك شمدى انك آتئين املی محاربه‌نك تجسى ،
 وادرنه‌نك سلامله قورتولسى ايدي .

« اوت ، ادرنه‌نك ، يعنى اونك قورتولسى ...
 بونك ايجون حياتى نصل سوييله‌رك فدا ايدر-
 دم !... بونور مخلوقك تكرر بولغارلك انه
 دوشمى فكرى بنی نصل قاووروب ياقيور ايدي !
 او ، محاربه بنتجه آتنيه‌سيله باباسنى نصل بوله‌جغنى

دوشونيور ايدي ، بن « محاربه قسوتون او قولاى ...
 ايكى كونده بولورز !... » ديدم . « نصل ،
 نصل ، ديدى ، محاربه بنتجه ستر بنی اونوتماز ميدكيز ؟ »
 بونى سوييله‌شندۀ كى اداى لطيفى ، كوزلرينك حيات
 ويرن نظار بنی اونجه‌يه قدر اونوته‌مايه جغم !...
 اونى قلمه‌نك سقوطنه قدر ايكى دفعه ده‌ها
 كورده بيلدم . قلمه‌نك سقوطنى بوم مشومندۀ ايلك
 فكرم همان اوكا قوشوب سلامتنى تأمين ايتك
 اولدى . فقط كيدركن بولده بنی چويرديلر ، و
 اسير ضابطلرى طولدر دقلرى سراى ايجنه سوق
 ايتديلر . هر كسك سقوطنن متحصل فاجمه‌نك
 قهريله صيرلا ديدنى بولالم كونلره بن بوندن بشقه
 برده بينى ياقان برالتهاب ايله اونى دوشونيور ،
 نه حالده اولديغنى صراق ايديوردم .

« حيات ، آتى آيلىق اسارت ايجنده ، كاه اونك
 سالم و محفوظ قالدغنى ، كاه بر بولغار وحشته
 قربان اولديغى دوشونيمكده كچدى . بيمغأ ، هيچ
 سلامت احتماله اينته‌ماز ، » مطلق ، مطلق محو

تسلی بولدم ، واستانبوله کیدوب غزته لره اعلان
 ایده رکه مطلق بر خبر ایوم امیدینه دوشدم .
 استانبوله کلدیم ، ایکی هفته هر کون غزته لره اعلان
 ایتدم ؛ باباسنی ، اناسنی ، کتیبسنی ارادم صوردم .
 هیچ ، هیچ ... جانم صانکه بو او قدر کوزل ،
 او قدر سهاوی رؤیت بررؤیاییدی ، و بوده او یقودن
 او یانجه غائب اولان رؤیالر کی ، شمدی آرتق
 طلوع ایتیمک اوزره محو وزائل اولمشدی .
 . یالکیز نیم ایچون زائل اونسه ، یالکیزین
 محروم قالسم . بن یته راضی .م ... اونک بو کون
 بندن اوزاق اولسون حیاتده ، بندن باشقه سیله
 اولسون مسعود اولدینغی او کونسم ، بن بنه یختیار
 اولورم ... دامین اولکیز کسزی هیچ اونویمه یچم !
 دیه مکررآ وعد ایتدیکی حالده . بنی اونو تدینغی
 او کونک نه قدر آجی اولسه بنه بر سعادتدر ... اونک
 یاشادینغی او کونیم ، حیاتده اولدینندن امین
 اوله ییمده ... حالبو که اونک ده بر بولغا رکه غدا ی
 ظلم وافتراسی اولدینغی دوشونمک ... ایشته بنی محو
 ایدن بوفضیح دوشونجه درر !... .

اولدی ... دیه کندی می یردم ... نهایت ، اوزون
 تذبذب لردن صوکره ، اسارتدن قورتولوق بمکن
 اولویده ادرنده بولوندیغیم وقت ، او چارجه سنه اوه
 قوشدم . او قارشیدن سالم و محفوظ طور ییوردی .
 بن یرنده طاش و طوبراق کوره حکم دیه هلاک
 اولدیغیم ایچون بو خالدن فوق العاده سویندم . هان
 قویبه ائلدم ، بکلدم ، تکرار چالدم ، بکلدم ...
 چالدم ، چالدم ، چالدم ... قیو آچیلما یوردی .
 او زمان بقالدن صوردم . اوک بوش اولدیغی
 سویلدیلر ... ایچنده او طور انلرک زریه کتدیکی
 بیلمه یورلردی . بتون قومشورلردی ، امامدن ،
 بتون کلدن کچندن صوردم . سقوط کونلرینی
 تعقیب ایدن قاجمه لر انناسنده ، او کشمه کش آراسنده ،
 نه اولدیغی کیمسه بیلمه یور ، کیمسه بر خبر یور یور
 ایدی . بر معلومات آلتی ایچون باشی وورمادینغیم
 طاش قالله دی .

او وقت مطلق چاره سز قالوب تهاککدن قورتولوق
 ایچون فرار ایتیش ارلدقلرینی دوشونورکه بر آرز

چاملر آره‌سنده

بوکون او قدر بدبختتم که تصور اید من سکنز...
اوت، عجبا یاشیورمی، یوقسه تلقی اولدی؟...
او قدر روخواز آهنگ ایله-ویلدیکی «سزی هیچ
اونو تیه-جنگ!»، سوزی حالاقولاقلر مده-چینلار...
حالبوکه، بوده، ایشته بوکون بوخاطار مده زائل اولوق
اوز مده در؛ وین عمر مده بش ساعت انجیق کوردیکم
بوزواللی قیزک بوسوز یله باغلانورق، اونسنز لقدم
او قدر خرابم، او قدر خرابم که، شممدی نه یایه جضی
ییله میورم...
وفریدون، باشق بجزیره چوریره رک، سوقاغه
باقیق بهانه سیله کوزلرینی طولدیران یاشلاری صاقلامنه
چالیددی.

چاملر آره‌سنده

بـ مـزـرـيـكـه دـفـتر مـسـانـده
بورغاز تپه‌سی - خزیراه ۱۳۲۹

اوزاق ، اوزاق ، وتها ، وساكن ، اوقدر
اوزاق، اوقدر تنها، اوقدر ساكن بربر اوسون كه،
ديوردم ، اورياه خارچك رعنه حياتي ، صرعه
احتراسي كيره مسون ؛ بن ، يالكز ، كندی
يالكز لقمه تنها وساكن ، نسيان واتزوا ايجنده ،
بردرويش ، برراه حياتي باشاييم . بو شمدي
حياتي ضبط و تضييق ايمكه اولان ماجرا لردن،
دغدغه لردن خالي ، ايكز نديكم جريان لردن آزاده ،
بو خراب ايدن علاقه لردن مجرد ، كندمي اونوتاييم.

**

بدایع بوراده طوبولو اوله رق و او قدر مبدول که ،
انسان یانکز سکون و وحدت ایله دکل ، عینی
زمانده بوتون محاسن ایلهده محاط و منجذب
قالبور ...

**

هر ساعتک کنیدینه کون بر باشقه لطفی ، بر
باشقه کوزللیکی وار .

صاحلری ... ایلك سرینک ایچنده ، چاملرک
اره سنه دالیورم . چاملر ، کونشک دوکدیککی را کد
حرارتک التنده ، کونلردنبری محروم اولدقلری
بونوازش شمسسه قارشی ، انبساط ایده رک بهاره
ماند املرینک بوتون نشه لرله ، بوتون چیچکلرله
نشر رایحه ایدیورلر .

بو او قدر مؤثر برشی که ، اک حساس چیچکلر دن
مشکل بر دمتدن انتشار ایدر کی انسانی سر خوش
ایدیور . شمسی به قدر قوقلاینیمش قوقولره ،
طانیلمش چیچک رایحه لرینه بکزه من ، بر باشقه
جلوه ایله اوله بر بوی مسکر که تنسم ایندیکی روحمه

ایشته بونی بوتیه ده بولدم .

سکون و وحدت . آمه نسکون ، ونه وحدت !
هر کون ، اقشامه قدر روزکارک ترانه سیله
سرمت چاملرک ایله میرلینسی یالکز حوروزلرک ،
طراورقلرک سسلری اختلال ایدیور ، او قدر
سکون ... و قهوه جی ایله اختیار خدته جی
قادیندن باشقه انسان کورمک نادراً ممکن اولبور ،
او قدرده وحدت ...

کونلردنبری ، ساعتلر جا ، چاملرک آلتنده
هر یضلرک هوا تداویسی یابدقلری کبی ، حصیر بر
قولتوغه اوزانوب ، بو یالکزلق ، بو سسزک
ایچنده ، بوسکون و سکوتی قطره قطره امیورم .
آیلرجه سورن ، و خاطرهمی الآن دماغمی بر مرج
وسج اختلاج ایله صارسان او صوک کونلرک تشو .
شاتندن صوکره بو او قدر لذیکه ...

بوراده بولدیغ یالکز بو دکل ، قهوه نیک
مشملا تندن کوچوک براوطه ده اقامت ایدیورم ،
وطیبتک باشقه موقلمده قسماً اظهار ایندیکی

بولطيف موسيقي يي كونلردنبري ديكله يوروم .
 اونك ، الك غير محسوس مغالرينه حلول ايدن
 روحك بتون وجد واستغراقيله ديكله يوروم .
 بكا اوبوتون داستان بشري تكرر اراوقيور .

* *

ايشته ، ايشته ، شمدي دها هيچ بر موجه
 احتواس ايله شابه دار اوتعاش اولامش كنج
 و معصوم بر قلمي ايلك املريله لرزشدار شفق
 ايدن صبي بر عشقك ترانه لري ... ناصل نهايست
 بر شوق تهالكله ، ناصل درين بر اهتزاز فراغتله

چيرينيور ! ...

طبق ايلك لرزه امل ايله سرمست هيچان
 بر قيز كمي ، شمدي بيتاب آرزو ، شمدي پرشرم
 امل ، تتره كمي ، ايكلر كمي ، صوكره ، كولره
 اوينار كمي ، بتون آفات عشق ايله رقصان شوق
 و طرب !

بعضاً درين بر وجد روح ايله بايلاروق تسليم
 اوليور كمي بيتاب و بر خلمجان ، بعضاً نازك و شوخ

منه بر هوای حیات طولیور ظن ایدیورم .
 آغاچلرک آنتدن یوردو کجه پارچه پارچه یشیل
 کولکلری بالدیزلایان نوروز دالغه جقلری التماح
 ایدیورم . هر گوشه مرض ایندیکی منظره دن بر
 لمة حسن ايله پر خنده سرور ... یوردو کچن جام
 دالدرینک هر برینک بر باشقه شکله ترتیب ایندیکی
 چر چیوه لرک ایچینده دکزک ، هوانک ، اوزاق
 ساحلرک رنگین معاقه سندن مرکب و دائمی
 باشقه بر کوزللك ارايه اینک اوزره دیکشن کوش
 و آلتون لوحه لر منظور اولیور .

بraz یوردو لنجه چو کیورم ، و دیكله نیورم .
 چیرینه رق کچن روزگار ، جاملرک دالدریله ،
 ییراقلریله قوقلاشه رق اولره سعادت وعدلری
 فضیله یورلر بیلمم ، فقط هر حاله بو اوقدر
 طابلی بر شی اولمالی که ، دالدر ارقه سندن تهالكله
 شتاب ایدرکی اولیورلر ، آریلغه محبور اولدقلری
 وقت ، بر آه و آسف کی عودت ایدیورلر .

ونه موسیقی ! ...

بعضاً صیجاق کونلرده ، تضییق حرارت
 آلتنده ، طبیعتک بونالدیفنی حس ایدیورم .
 نه بر حرکت ، نه برسس .
 طبیعت اوکله کونشک اغیرانی آلتنده نه زلیش ،
 نفسسز ، بوغولیور .
 جاملر آره سنده پارچه پارچه صرئی اولان
 دکنز نه دریش بر قورشون کی ، جامده بی حرکت
 سر یان سطحیله ده مانلی ، کابوس آلود بر معدومیت
 ایچنده غائب اولیور .
 اوراده بوراده ، کونشه معروض یرلرده ،
 بیوک آتشلرک اوستنده کورینن شوره مشابه علامت
 التهاب فرق اولنیور .
 بتون کائنات ، سما ، دکنز ، طوبراق قهر
 و شدتله تنفس و حرکتی تعطیل ایدن عدم انکیز
 بر نقاتله حکمران حرارت آلتنده ، بی جمال ،
 نفسسز ، حتی بی حیات !...
 حتی جاملرک آلتنی علی العاده سسلز یله طولدو-
 ران هوام و حشرات بیله بی اثر و بی صوت

جلوله لرله اوزاقلاشیور کچی موج و خرامان ،
 صوکره ، عشوه لرله ، غمزه لرله ، خنده لرله ،
 قوشه رقی ، سکدرک ، اوچه رقی ، صوکره بتون بو
 آهنگ رقص آره سنده ، آنی وقفه لرله صوصه رقی ،
 یاخود خفیف بر میرلدی ایله لحن مؤبدینه کریمی
 ویره رکه ، سوزش لرله ، نیاز لرله ، سر زنش لرله دوام ،
 دوام ، دوام ایدیور .
 بعضاً بردنبره روزکار سر تله سه رکه عنیف
 و برتهور هجوم ایدیور ؛ او وقت معنای موسیقی
 کسب قسوت و خلعت ایدیور .
 ایشته شمعی بو عادتاً بر اینن احتراصدر .
 فقط احتراصک بتون فیرطینه لرله ، بتون ظلمت لرله
 پر صوت بر اینن ، مفاقتک یاخود قصفا نچانگنک
 قلب بشری قهار پنجه سنده تضییق ایدرک عکس
 ایتدیردیک بر فجع صبحالم !... او قدر خوشین ،
 او قدر برهول و رعد ...
 *
 **
 صوکره اوکله لر ...

کورمدن کچوب کیندیکنی کورمک نه ذوق ، نه
ذوق ، نه ذوق !...

بمضاً ، پک ، پک نادرا برایی انسان کورونیور ؛
کلوب برایی ساعت قهوه ده او طور رورب کیدیورلر .
فقط بن اونلری او قدر اونوئدم کبی که ، باشقه
بر حیاته هاند مخلوقلر کبی بکا اوزاق ویابانچی
کورونیورلر ...

بن داتما سکون و تنهائی ایله مشبوع تکیه
و مناستر حیاتلری شوق و اوزو ایله تخیل ایتدم .
او روحی بر زلال تسلیت ایله سرمست ایدن
سکون اخروی ایله طولو تکیه و مناسترلر
ساکنلری بر کولکه کبی ، سسینز ، حرکتسز
کزولر ؛ نفس المایورلر ، یاشاما یورلر ظننی ویرن
خیالتلره بکزولر ... بنده بوراده اونلر کبی
بر خیالت اولدم . عادتاً کنندی سسی اونوئدم .
هیچ کسه ایله قونوشمامق ، انسان سسی ایشته مک
نه سعادت !...

**

قالملر ... نه بر موجه هوا ، نه بر نفخه باد !...
سانکه موجوداتده حیات توقف ایتمش ، یالکز
کونشک جوشا جوش جریان امواجی ، و یالکز
کوز قاماشدیران غلیان الهامی !...

چاملر ، بو هوای آتش ایله مشبوع ، حرارت
آلنده بیتاب و تالان ، بایغین و مسکر بر راجحه
نشر ایدیورلر . بر راجحه که ، حار و مونس
قوذ ایده رک ، تنفسی تلطیف ایدیور .

نه بر حرکت ، نه بر سس ... طبیعت ،
اوکله کونشنگ آغیرلنی آلنده ، نه زلیش ،
فسسینز ، بوغولیور .

**

کونلر ، وقه سسینز ، حوادتسینز ، بر نسیان تام
ایچنده ، خفیف ، جالاک ، اوچیورلر ؛ اوچوب ،
اوچوب ، کیدیورلر .

بو اوزون وصیحا ق کونلرک ، بو کولکه لک
و سکونت ایچنده صو کبی آقدیغنی ، روحده
بر اثر برافقادن ، بر شی دوشونمندن ، کسه بی

بونك اطرافنده ، هر اقسام ، نه رنگ و ضیا
طالعاری ، نه انعكاس و انعكاس او بونلری پیدا
اولیور!...

اك نهایت ، بتون بونلردن سوكره ، محتضر
افقده اری به اری به غائب اولان بر کره خون!...

و دکزده اوندن عكس ایدن بر قاچ قطره غم
و هجران!... سوکرا ، بی نهایت بر حزن و ماتم ایله
مشوع بر افق الم!...

هله قرلی کیجه لر ، سنانک ، افقلرک و صولرک
اوزرنده کی خندان و رقسان ضیا و نونو جلوه لری!...

او الماس دکز لر ، او کوموش سالر ، او آتون
افقلر!... بتون بونلرله برابر بالخاصه او بالکزلر لقی ،
او کسه سز لک ، او سس سز لک ... خاطر کی کزی
صوران ، سزی سراق و تجسس ایدن ، حق کز ده
درلو فتنه لر ، درلو تزویر لر ترتیب ایدن همجینسلر-
کزک موجود اولماسی ... نه بر اندیشه شمانت ،
نه بر دغدغه روایت!... بالکز سکون ، بالکز
ازلی ، ابدی بر سکون!...

KEMAL SALİH SEL * *
Tarafından Atatürk

kütüphanesine bağışlanmıştır.

ونه محتشم ضرورلر ، نه لاهوتی مهتابلر!...
هر آقسام کونک سوک ساعتلرینه طوغور ،
هر آن رنگلری ، عکسلری ، دالغله لرینه درلو
تجلیات حزن و ماتم عرض ایدن افقده نه ملاحظ
الوان و انوار!...
و مذاپ سر مسرک فوقنده کوز قانما شیدیران عکسلرینه
لوزان خارلر ، هر صغ تشعشعلر سر به رنگ سمانه کرده و نه
سلطنتله حکمران اولدقدن سوکره ، آغیر آغیر
افقه اینه رنگ و داعه حاضر لاتیور . اولاً ، قانما -
شیدیر یچی تنوریله فرق اولونامایان قرص افقه
یاقلاشدیجه تعین و ترسم ایتمکه باشلا یور .
افقلرده رنگین عدملره بوغولش احوال سواحل ،
برر خط سحاب ، برر ظل زائل ظن اولنه حق
قدر مهم ، خیالی ، امتداد ایدیور .
سوکره ، بردنبه ، آتون بر قرص حاله
کله رنگ ، آتون سر سره به بر ستون زر رسم
ایدیور .

اوت سکون ، و رکود ...
 او درجه ده که ، چاملرک آلتندہ اویناشان
 طاووقلرک ارہ صرہ عکس ایدن سسلری اولماسہ ،
 یوقلق ایله محاطم ظنن ایده حکم .
 اولمده دکنز آیقلرکم آلتندہ ، اقشامہ قدر
 مشعشع انمکاسلرلہ کونشہ قارشئ بر آینه کجئ
 را کدومعثنئ سربیلکدن صوکرہ ، شمدهئ ، غریبده
 یوکسک بر بلوطک آرقہ سنہ کیروب سونن کونشدن
 اسمر التماعلرلہ آلودہ ظلال قالدی .
 فقط او قدر را کد ، او قدر شفاف کہ ، یوق
 دنیلہ جک ، سہامئ ، دکنزئ اولدیفندن شہہ
 ایدیلہ جک ، خط افق سچیلہ میہ جک درجہ ده .
 او قدر خیال ، او قدر غیر محسوس بر خیال .
 اوستندہ کی مرسمات ، جریانلر ، خارہ لرییلہ
 سہانک اوستندہ ترسم ایدن انجہ بلوطلری آدیریبور .
 ایکی کوچک صندال وار ؛ فقط اولنردہ اوزاقدہ
 سہانک نیلکون عمقندہ سوزولن ایکی سیاه قوش
 ظننی وریریبور .

اولہ کہ ، دکنز ، ایقلرکم آلتندن باشلا -
 یوق یوکسہلہ یوکسہلہ بنئ احاطہ ایدن بر سہا
 حسنی وریریبور ، و بوشاق ایچندہ باشابورم کجئ
 کلپور .
 سکون و رکود ...
 اوت ، ہر شیدہ ، اطرافندہ ، بندہ ده ،
 نہایت ، بندہ ده سکون و رکود ...
 کونزلردنیری بو وحدت ایچندہ ، بو سکون ایلہ
 محاط اولہرق باشاہ یاشاہ ، بو محیط سکوت
 و نہای ایچندہ ، بتون حسیاتئ الودہ احتراض
 بر اقص بوش . معناسر امللردن تنزہ ایدہ رک
 بندہ ده سکون ، بندہ ده رکود ...
 جاتدن اوزون سنہ لر ، بیک قہر ، بیک الم
 ایلہ بکلہ دیکم لطفلردن متفر ، دنیاہ ، کاشانہ
 بیکانہ ، فرتدن ، کیندن ، استحقارون آزادہ ،
 امللردن ، اجتراسلردن اوزاق ، بالکنز سکون ،
 بالکنز رکود ...

بو آهنگلرله سرمست ، بو سکونته کومو -
 لهرك، منظره محیط تبدیل ابتدییکی حالده ، کونلرجه
 بر انسان یوزی کورمه مک نیم ایچون نه شفاکار
 بر تدای اولدی!... بی بیقدم اوصاندم ظن
 ابتدیکیم حیاته ناصل عشق ایلر یط و بندایتدی!...
 حیاته کیردیکی اولک ساعتلرده ، سهارک ،
 دکزلرک احتشامنه ، طبیعتک لطفلرینه وزینتلرینه
 فارشی برشکران قاماشان بر موجود ابتدائی کی
 اولم . عمرمده یلککایلاک دفعه اوله روق یاشامه مک
 ذوقنی طویبورم . وبوذوق، شبهه سز ، انسانلرک
 صوکرده دن خلق و علاوه ابتدکلری قیود وعقا.
 مددن آزاده ، طبیعتک یقین بر حیات ایچنده
 یاشامقدن عبارت!...

بو ذوق ایچنده ، حیاتک بی هر طرفدن
 باغلامش اولان بتون قیدلرینک چوزولدیکیکی ،
 دنیاه کلدیکم زماندنهری هیچ بر وقت حس
 ایتمه مش اولدیغم بر آزادیکی ایله نفس آلدیغی
 حس ایدیورم .

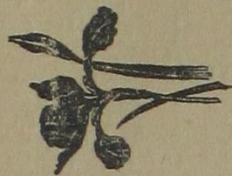
بو هر بری یالکز کندی مردار نفسی ،
 یالکز کندی سفیل قاعنی ایچون دیدیشن مفترس
 مایونلردن اوزاق ، بوبله موسقی اوله روق یالکز
 طبیعتک طن آهنگنی دیکله یوب حیات اوله روق
 یالکز معصوم حیوانلری کورره رک اوزاق ، اوزاق
 واپ یالکز لاشامق!...

مالدن ، وقوماتدن ، شہادتدن اوزاق ،
 انسانلرقدن یعنی ریادن ، حسددن ، رقابتدن ،
 دناشدن ، رذالندن اوزاق ، بر حیوان کی ،
 بر ایلك انسان حیاتی یاشامق !

حقی یاشادیغنی اونوتدم ؛ بو آهنگنی بی مست
 ایدن حیاته ، کاشناته قاریشدم . اراده سز، هان بر
 جزء طبیعت اولدم . خاطرهلرم بیله سیلندی .
 بتون سراوترمدن ، فقرتلرمدن ، عداوتلرمدن
 صیریلدم . یالکز ، یالکز ، یالکز نفس آلدیغم
 بودقیقه وار ، نه ماضی ، نه استقبال!...

حقی باشقه انسان بیله یوق . بتون تاریخ ،

خیانتہ قارشى

٦٨
بتون حیات ، بتون داستان بشر رؤیا... بن بیله،
بن بیله رؤیایم !...
بالکز سکون و وحدت ایچنده مستانه
آهنکلیله اسن روزگار ، واونکله مطاقه سندن
مسموم اوله رق مؤبد نشیده لرله ترم ایدن چاملر
وار !...!

خىياتە قارىشى

آره صره اولدینی کی بواقشام قوجەسى ینە
بمسافرله کلشیدی . بو، اونک اسکى مکتب ارقداشلر-
ندن برى ایدی . دلیقانل عجله صویندی، و راقى
تېسىسى ھان حاضر لاتوب کوندرمسى سويله رک
مسافرك يانە كېدىكى وقت كىچ قادين اشافی
ایندی . خدمتچى به كوزىنك او كىندە تېسىنى
حاضر لاتهرق اولرك يانە کوندردی . قوجەسنك
البسەسى طوپلایوب قالدىرمق ایچون ياتاق اولطەسنە
دوندى .

اوشاغى اینرکن ھنوز ایكى یاشندە کی چوجو-
قلىنى اولطەدە يالکىز و اويونلە مشغول براقشیدی .

چو جوق اوینارکن اوراده اسکمه ننگ اوزرنده
 طوران باباسنک یارده سوسنک یان جینده طوران
 برغزته نی چکمش ، اونی قاریشدریمغه ، بیرتمغه
 باشلامشدی .

قوجه سی وقت بولوبده اوقویه مدینی غزته لری
 بویله جینده صاقلایوب او برکون اوقور ایدی ،
 بونی بیلدیکی ایچون همان چوجوغه آتیه روق غزته نی
 الندن آلدی . فقط قسماً بیرتلمش اولدینی ایچون
 دوریلوب بوکولن غزته ننگ ایچنده باشقه کاغذرلده
 اولدینی حس ایده رک شویله باقدی ، و غزته ننگ الک
 ایچ بوکلومنه اعنا ایله قونولش برقاچ رنگلی کاغذ
 نه کیدی .

بو بر مکتوب ایدی ، و طرف اوزرنده قوجه -
 سنک اسمی یازیلی ایدی . اهمیت ویرمه یوب یینه
 غزته ایله برابر بالطنونک جینه قویق اوزره ایکن
 کوزینه ایلش برسوز نظر دقتی جلب ایتدی .
 و اوسطری ، صوکره کی سطری ، و دیگر سطرلری
 اوقودی ... حرص و نهالکله کاغذرلری آچهرق

القایه ، امضایه ، باقدی : بو بر عشق مکتوبی ایدی ! ...
 و برقادین طرفندن قوجه سینه یازلمش ایدی ! ...
 قولاغنده اوغول بیلرله ، کوزلری قارار ارق
 اوقومغه چالشیور ایدی ؛ کوزنیک اوکنده شیطان
 برقص ایچنده دور ایدن سوزلرله ، مشوش ،
 اوزاق خاطرله کبی مهم برصورنده ، بو عشق
 اوج آیدنبری دوام ایتدیکنی و تکرر ایدن
 مینلره نظر آیدیا دوام ایده چکنی ، قادی ننگ شدت
 عشقندن جولوغنی چوجوغنی بیله ترک و فدایه
 حاضر اولدینی آکللامشدی .

بیتاب و بریشان ، سنده لیه رک ، الی اشاغی
 دوشدی ، دیواره طایندی .

چوجوق ، ایقلرینک دینده ، صیزلانبور ،
 برشیلر ایسته بور ، حتی اغلامنه باشلابور ایدی .
 اوایسه ، اطرافنده جهانک بوانهدام واقفراضنده ،
 اوقدر مددسز ، اوقدر سخیل و خراب ایدی که ،
 آرتق بر شی ایشمبور ، برشی کورمیور ، حتی
 نفس آلمیور ، آلامیور ایدی . نادن صوکره

چو جوغك و اويا لاسى اونى براز كندينه كتير
 كى اولدى ، ا كيله رك اونى طوتدى ، قوجاغنه
 آلدى . او وقت بر شكابت و منعمل بر نظر له كندينه
 باقان ياوريچنك جهره سنده كى مرارت افاده نك
 قارشيسينده ، تكرر هر شينى تخطر ايده رك ،
 كوزلرى بردن هجوم ايدين ياشلره بوغولدى .

بو انانده ايلك قد حرك نشته سيله قوامه كللكه
 باشلامش اولان كيفك علامتى اولوق اوزره ايجريده
 كيلر ز نه باشلامشدى ؛ قوجه سى كندينه مخصوص
 سر مستانه بر آهك ايله ميرلدا نيور ايدي :
 سنك عشقكله جوام بن بقرار اولم ...

* * *

سرسم و يریشان ، چه جوغى اويوتوب عطفى
 باشنه طويلا يارق دوشونمك ، بر قرار و برمك
 ايجون دلى اولبور ايدي . حالبوكه بوكجه جوجوق
 ايركن اويوما مقده غادا ايدي . و اوزكله مشغول
 اولديغى بتون مدت ظرفده دلغين ، مشوش ،
 هپ اومستاه ي دوشونيور ، اره صره ، بيك درلو

تاللات ايجنده بردنره آجى تخطر لرله ، زهرلى
 تفكر لرله بوغولوب هلاك اوله رق ذهندن بيليريم
 كى مدهش ، ياقيهي ، منترس قرارلر كچورايدى .
 نهايت جوجوق اويودى ، اونى ياتاغنه ياتوروب
 شمدى اولدجه سكون ايله او طوردى ، مكنونى
 باشدن نهايته قدر بر دها اوقودى ؛ و بيتوردى
 وقت باشدن نهايته قدر او كر ندى بو حكايه عشقدين
 قاراران كوزلر ينى قاياوب درين درين كندى
 ديكله دى .

بو ، ترك حيانته مخصوص جبرى ، ذليل ،
 محصول تصادف مماشقه لر دن برى ايدي ؛ قادين ،
 چو جوغنى چو جوغنى ترك و فدا ايتك حاضرم
 اولديشندن بحث ايتسه نظر آ مئاهل ، جنى والده
 ايدي . ديمك كه ، مماشقه ايجون هيچ برمدافه به
 مالك اوليان عادى ، تشنه تهمس مخلوق لر دن برى
 ايدي . كيم بيلير دها قاج او ككه بويله عيى سوزلرى
 سوسله به رك ، اثبات عشقى اولوق اوزره تكرر ايتشدى .
 اونى خراب وهلاك ايدين نى ايسه ، قوجه سنك

بويله هادي برقادينه اوج آيدر دوام ايدن بر عشقله
 رباط حيات ايمسي، ايديه يلمسي و كنديني بويله چه
 آلداتمسي ايدى .
 مکتوبدن اوج آيدر مکرراً کوندوزلرى ،
 حتى برايكي کيجه بولوشمش اولدقلريني آکلامشدى .
 آه ، اوني آرقداشلا رنده مسافر قالدینغني تأمین
 ايدرك آلداتدینغني کيجهلرى قوجهسى ديمک که ،
 کيدوب اومردار قادينک ياننده کچيرمشدى ؟...
 او ايسه ، اوده کی حياتندن ممنون ، قوجه سندن
 امين ، بيک درلو محروميت ايجنده ، بيک درلو
 ايشه کندیغني خراب ايدرك ، اقساماملره قدر
 چوجوغيله ، مويله، ايشلريله ديدينيور ، بوجياتي
 سعادت ظن ايدرك باشيور ايدى .
 قوجهسى اگر کيفته کوره بعضاً کيج قلوب
 کيجه يارليرينه قدر بيراخانه لرده سرخوش اولمازسه ،
 اوه کلنجه ، مطلق جان ايسته ديمکي قدر راقيسنى ايجوب
 ذوقى تأمين ايجمکدن باشقه برشى دوشونمز ايدى . طالع
 ايجنده الك آهر ، الك اليم وظينه لر يالکتر کيندینه

قالبور ، قوجهسى ، يالکتر کيفي ايجون باشيور
 ايدى . مثلا ، اوراقيسنى ايجر کن بلکه بيک ييرسه برابر
 ييلم ديه اوني ساعتلرجه آج آجنه بکلر ، اگر يمجندن
 اول اولمازسه سفرده مطلق صبران قوجهسى همان
 هر آقسام خدمتچينک معاوتيله تاغنه ياتيرور ، وشکاييت
 ايتز ايدى . بوکونه قدر حياتلريني بويله سردار کيفي
 ايجون بو قدر غير قابل تحمل بر آفت حالته کتيره
 بو آدمدن ممنون ، حياتنه قانع باشامشدى .
 شيمدى ايسه ، بو صوک ضربه اونده او قدر
 درين بر عصيان دالغهمسي بيدا ايتدى که ، شهه ي به
 قدر تحمل ايتديکي بوجاللدن شمدى بر تهور ، حرص
 و طغيان ايله کوپورمکه باشلادى .
 بو ائناده ايجريده نشه بر غلبان شوقاشوق کسب
 ايتش ، سسلر جانا لاشمش ، ايکي اکلک بر اغزند
 ترم ايدى ورلر ايدى :
 بيوفا اما جهانده جانک جانانيسک !
 او ايسه کوکسنى دو که درک : د آه اوهت ، ديه
 خنجقيرده ي . معزز قيسنتل اولق ايجون قادينلر ي و فاه

بو ذوق ایچنده ، بلا تردد ، قرار ویردی:
 شمدی قوجهسی صیروب یاتاغنه یاندینی وقت
 ایچریکی اوطهیه کیدوب اونک دوستک قوبنه
 کیره جگدی، واو، کیف ایچنده بی خبر خورلامقده
 ایکن ، طبعی اونک کندی هفتلندن استفاده ایده رک
 کندینه خیانت ایتدیکی کبی اوده دها مدهش بر
 حقارت اولق اوزره ، اونک سرخوشلمندن
 استفاده ایدوب یاندیه کی اوطهده بر باشقه ارککه
 تسلیم وجود ایده جگدی .
 بو فکر اونک روحی قاووران طغیان تهور
 ایچون او قدر مؤثر بر نفخه فرح اولبوردی ده،
 یونک مصلحتی، چیرکینلکنی ، عواقبی دوشونمک
 ایسته میوردی. دماغی اشغال ایدن دومان آره سنده،
 یالکز مسافرک سرخوشلق تأثیری ایچنده بلکه
 نه اولدیندن حقیله خبردار اولیهرق ، بو نعمتی
 بر رؤیا تلقی ایده جگنی ، او بر کون بلکه هیچ
 تخطیر اتمه جگنی دوشوندی .
 ایچریده آرتق سسلر بر برینه قاریش-یور ،

خائن ، قلبسز اوللی ... سزه صداقت حیایتدر !
 اوزمان، داکر بومه صداقتندن امین اولماسه،
 عشقندن ، ناهوسمدن شبهه ایقسه ، کوپکیر کبی
 ایاقلمک آراسینده دولاشیر ایدی ... دیه
 دوشوندی . بو فکر طوغارطوغماز، درین بر احتیاس
 ایچنده ، بتون موجودیتی ضبط واسقلا ایتدی .
 وعقوربر تهور ایچنده اوندن انتقام آلق ، اوتی
 شمدی به قدر پایدیه یوندن سوکره خیانتله کندینه
 ربط ایتمک ایچون دلی اولدی . اوزمان نهایتسز
 عطش نارینک اوزاق حیانتش منبه لر دن سسلان
 ایدن زلال تسلی و حیات ایه تطمین و تشفی ایدلدیکی
 حس ایدر کبی اولدی .
 انتقام... اوت ، فقط فصل بر انتقام ؟
 یاقوب قاوورورق کچن بر فکر اونی تتره ندی ،
 آه نه آجی ، نه زهرلی ، نه قاتلی اوله جگدی ... بو
 انتقام ، هم اونک اوند، اونک اوطه سنک یاندیکی
 اولمده ، اونک دوستله آنه جق بو انتقام او قدر
 وحشی اوله جگدی ده، ذوق و حظندن بتون وجودی
 صارصلدی .

قويي آچدى . قوجەسىنىڭ آياڭلىرىدىن
سوروركلانغىنى آياڭسىمەنچەنىڭ واقىق اولدىغى
ايچون تۇردىسىز حركەت ايدىيور ايدى . مسافر
اوطلەنىڭ قېۋىنىنى قۇر كىتىدى ، قويي آچدى ؟
غەرىب بىر ھىجان اونى تۇرغۇنسىمەنچە باشلامىش ايدى ،
بو رەشىمە ايلە قېۋىنى تۇرغۇن ايدى ، رەڭگىرى يە
باقىدى .

قېۋىنىڭ خۇشخۇش خۇشخۇش خۇشخۇش خۇشخۇش خۇشخۇش
مسافىرلەرنىڭ سەدىقلىرىنىڭ اوزۇرىنى راست كەلە ئاندىغى
البىسەلەرنى كوردى ؛ ايلەلەردى ، اوطلەنىڭ ھونىسى
كەربە بىر ئىشەنچ قۇتۇقسى ايلە آۋدە ايدى . قۇتۇقنىڭ
مەۋجۇب اولدىغىنىنىڭ سەدىقلىرى ، مۇقەددەس ئارابىلە
مىسحور اولغۇر ، فارىبولە يە تۇرغۇن ايدى ، واورادە
خۇشخۇش بىر ھورولغۇنى ايلە اويۇيان آدمك باش
اۋجىدە طورۇب اوکا باقمە باشلامىش .

شىمىدى آدەتتە اولاندىغىنى وقت ، كىم بىلىم
نە قۇر ئىشەنچ و مەسعود اولە جەقەدى ؟... كۈزلىرى
دومانلار ايچىندە بوغۇلغۇر ، مەند تۇردىغىنى ،
۶

اوزايور ، دالغە لايىق ورتىم دوام ايدىيور ايدى .
پالۋىزە مى تىن يا كەۋش آينە مى كەردى...
آرتۇق قۇرۇق بۇرۇننىڭ فرىدەن خۇشخۇش
نەشە ايلە آچى آچى كۈلەرك :
— باقمە ، كىمك كەردى ، كىمك تى پالۋىزە
ايمىش ، بو اقشام اكلاپە جىز... دىيە سويلەندى .

شىمى ، قوجەسىنىڭ اۋزاقىنىڭ ، دىيادىن
بى خۇشخۇش كىم بىھوش ، خورلاپور ايدى .
كىنچ قادىن ، كىندىسىنىڭ قەلەم بىر قەلەم ئاۋلان
مەھش نىتىق اجرا ايچون ، يا تامامشى . آچى
آچى كۈلەرك آينەدە كىندىسىنىڭ باقۇر ايدى .
كىندى كىندىغە مىرارتە :

۷ نە يازق كە ، نامۇسى قۇرۇق ايدە كىم آدم
قۇللىرىنىڭ آردەسىنىڭ تەسلىم اولغۇن جىز خۇشخۇش
قېمەتلىك خۇشخۇش اولە مەھش بىر ھالە... دىدى .
فقط بىر كە باشلامىش قۇرۇق ، اۋدە التە
قېمەتلىك ايدە جىز اولانلارنى بوغۇلغۇر ايدى .

احترازيه ميتين بر مقاومته غالب كل رهك الهی اوزاندى ،
 و اوزك الهی طوتدى ؛ فقط بوال ، تماس باردی
 ايله وجودنده او قدر شديد بر رهشه دالغه لاندیر-
 دی که بریبلانه دوقوعش آکی ، حشیده دالغه لاندیر-
 چکلیدی . و بر و یادن اویانبر کی سیلکینه رک اطرافه
 باقدی . بو بیلمدیکی ، کورمدیکی ، یاباهی ار ککک
 یانده ، بو ساعتده نه ایشی وار ایدی ...؟

او زمان انتقام آلق ایچون یادیغی کندینه
 ایناندر منه چالشدی ، تکرار تکرار قوجهنک خیانتی
 دوشونمکه غیرت ایتدی . فقط انتقام ... بو انتقام
 کیمدن آله جقدی ؟ ... قوجه سندمی ؟ ... او
 بیلمد کدن صوکره ، بونک زره سی انتقام اوله جقدی ؟
 اوت ، البته اویلمیه جکدی ؛ بیلمه ، اکر نسه ده
 بو لیکلی ، بو لونی اوزرندن آتقی ایچون ارنی
 برشایه جقدی ؛ لوٹ ایسه قاله قاله اوزك کندی
 اوستده قاله جقدی . بومدهش اویونده نه اولورسه
 اوزك ناموسنه اوله جقدی ...

بو لوندن نه یابارسه یایسون صیرلوب قورتو -

له میه جغنی اکلایه رقی ، معزز ، تمیز ناموسلی قادین
 وجودندن صوغوق بر رهشه تحاشی و استکراره
 آقدی . او وقت دوشوندی که اوندن انتقام ،
 سرسم بر فتور ایله ناموسنی بویله راست کله فدا
 ایده رک کندینی بدنام و تذلیل ایتک دکل ، بدکه
 اوزك ملوٹ حیانتک یانده هر شیشه رغماً پاک
 و معصوم قلوب بلند بر ناصیه ناموس و وقار ایله
 اوزك خیانتریه لاقید قالمق و تحمل ایتک ایدی .
 اوت ، اوندن انتقام ، برکون ، او ، بتون بو
 مردار مناسبتردن نادم اولوب عودت ایتدیکی
 زمان اوکا هر شیشه واقف اولدینی حالده ، باشقه
 قادینلرک قولایلقله سقوط ایده جکی اوچورور ملره
 دوشیمیه جک قدر مرد و عالی بر قادین اولدینی

اثبات ایتک ایدی .

اوزمان ، یاواشجه اوله دن چیقدی ، قاپویی
 قاپیه رقی ، کندی اوله لرینه کلدی ؛ قلینده
 شیمدی ، قوجه سنک آرتق واقف اولدینی
 خیانتریه ، رزالتلرینه قارشى میتین بر مقاومت

۸۴
ویرن ، صیجاق ، نوازشکار ، نامناهی برتسلیت
کونشک طلوعی حس ایدیور ایدی .

برمزه ایچون

بر موزه ایچون

بواقشام، صولك درجه متجسس اولدینی ایچون
هر کوشه یه، هر بو جاغ، صوقولسندن کنایه اوله رق
سمنده کوجو کدنبری چورچور لقبه آیلان
دفتر خاقانی کتبه سندن حسن بک قهوه یه کیردیگی
وقت ، ارقداشلریله هر کیجه اشغال ایتدکلری
کوشه یه دوغری برشوق و شطارت برنظر آته رق
والی کندینه مخص-وص بر ایمرندیرمک وضعیه
دوداقلرینه کوتورره رک :

— سزه بر حوادی، بر حوادی که ... هیچ
صورمه یک ، دیه ایله له دی .
اخوان، شمیدین مسعود، صقشیدیلر ، اوکا

او وقت تفصیلات و بردی :
 نه وقت باشلا دیغندن خبری پک یوقسه ده بر
 زماندنبری هر کیجه یاتسودن صوکره ، کامل بکک
 قوناغنک اوکنده برکولکه پیدا اولبور ، وبر ،
 نهایت ایکی دفعه کیدوب کلدکدن صوکره ، یاواشجه
 آجیلان قیودن سورتونه رک ایجری کیریور ایدی .
 حسنی بک : — بنده بونی بزم همشیره دن
 اوکرندم ، دییه علاوه ایندی .
 اونک همشیره سنک ، چور چور ارککلر آره سنده
 نه ایسه ، او دها آزلی اولدیغندن اطرافنده اولان
 بیتنک ذره سنی نظر تجسسندن قاچرماز بر نادره
 جهان اولدینی ساممینه معلوم ایدی .
 اولرک اوی کامل بکک قوناغنک براز قارشینه
 کلیرو ایدی . همشیره سی بر کیجه یخیره ده اولورورکن
 بوغیر طبیی کولکه یه دقت ایتمش ، اونک قوناغه
 کیریشنده کی اسرار نظر مراقفی جلب ایدرک ،
 کامل بکک بو آنده صیزمش اولدینی ایجه بیله ایکی
 ایچون بونک بکه کلش بر مسافر اولامیه جنتی

اوزه رنده بر یر ویردیله . چونکه حسنی بک ، کسه نیک
 بر شیدن خبری یوقکن ، ارار ، طزار ، کشف
 ایدر ، مخلصه انک ناشنیده حوادنلرک منبع نقل
 و شیوعی اولور ایدی .
 یرینه اولورنجه ، برینک اکرام ایندیکی
 سیفاریه ماصه ده کی کیریتلکدن بر کیریت آلوب
 بروض مخصوص ایله یاقه رق ، لذیذ برشی بیورمش
 کی مستانه بر نفس چکدی ، اطرافنده کیره
 تهاکله بکلدکلری حوادتی و بردی :
 — بزم مزه جک باشقه لرینه ضیافت چکیور ،
 آبول ، دیدی .
 اولر ، مزه جک دیه ، مخلصه آتمش یاشلرند
 بر اختیار بکک ایکی آی اولدینی بکرمی اوج ،
 بکرمی درت یاشنده لطیف بر کنج قیزدن بحث
 ایدرل ایدی .
 بو حوادتله صوکره درجه علاقه دار اوله رق بتون
 نظرلر آتشدنی ، وهب بردن : « اما بیتدکها ... »
 دیدیلر .

هېڅ برون : « امان ، کیم ، کیم باقمهلم ؟ »
دیدیلر .

— هائی شوطورشو چونک قارشینسند کی اوه
یکې طاشینانلر یوقی ... اونلرک اوغلی ... یگرمی
بیش یاشنده کنج بر دلیقانی ... شمندو فرده می ،
ترامواید می ترجمانی امش ، نه امش ، بوکون
تحقیق ایتدم ... فقط حریفده طالیمی دیرسک ،
دها محله به دون کل ده ، کلر کلز ایلیک ایشک طورتنه بی
بویله وورمق اولسون ...

هینسک جهره لرنده بر ظل انفعال ، کوزلرنده
بر آتش حسد وار ایدی .

*
*
چونکه کامل بک ، عبدالحمد دورینک نفوذلی
اکا برندن ایکن بوکون متقاعد التملق بر اختیار ،
ایکی آی اول ، بر طویجی باشانسک اقرباسندن
یکرمی اوج ، یکرمی دوت یاشنده کنج بر قیزی
آلدینی وقت ، بوتون محله بونی بو یوک بر حیرتله
تلقی ایتدی . کامل بله ، اوجنهی قاریسی ده اوله لی

دوشونه رنک تجیسی چوغالش ایدی . فقط ، مسافر
اولدینی فرض ایدله بیله مطلق بر ایکی ساعت
صوکره حقیقه جنفی تخمین ایدرک بکله مش ، بکله مش ،
هیچ کسه نیک چیقمدینی ، حتی اوده بتون لامبه .
لرک سوندیکنی کورونجه اوده یامش ایدی .

اوبر کیجه بنه عینی زائرک عینی اسرار ایله
ایجری کوردیکنی ، وینه چیقمدینی کورونجه صباحه
قدراویوما یه روق ، بکله مش ، و نهایت ، صباحه قارش
الوجه قارا کلقدیه ینه عینی کولکلکک عینی اسرار ایله
چیقمدینی کوره رنک ایشی ایجه اکللمش ایدی .

حسفی بک : --- بونی کشف ایدنجه همشیره
اولا بکا خبر ویردی ، دیه دوام ایتدی . دون
کیجه بنده اونکله برابر اویومادم ، بکله دم ،
عینی ادمک یانسودن صوکره اوه اندینی و صباحه
قارش قیو آچیلوب کیزلیجه طیشاری چیقمدینی
کوردم ، آرته سنه طاقلم ... همده کیم ،
بیلبورمیسکنز ... ؟

بش سندر ، آرتق اولمئوب كنديني كاملا
 قونياعه وقف ايتش ، وكيجه كوندوز برقاج شيشه
 قونياق يوو ارلايوب صيزمني اعتياد ايتش ، ايشته
 بو حال محلهده معلوم اولديني ايجون ، اختياريك
 بويله كنج برقيزي ، نه فكر وامله خدمت ايدمرك
 آلديني حل ايديله ممش ، باعث مراق اولمشدى .
 نهايت ، برقاج هته صوكره ، ينه چورچور
 حسنى بك ، كامل بك قوناغنده كي قادينلرك
 روابانه ، وقوناغك قارشيسنده اولان اولرندن
 همشير سنك ققيشات و كشيفاتنه استناداً مسئلهنى
 تئوير ايتدى . آقشام صباح اوكنه قونياق
 تپيسى كلديكي وقت اختياريك « خانم افدى به خيبر
 ورك ... » دييور ، وكنج قيز بر خرام لطيف
 ايله كلهرك اولمك يانه او تورييوردى ؛ اوزمان قدحلىرى
 طولديروب درلو جلوه لر ، درلو عشوه لرله او كا
 ويرمكه باشلايور ، اختياريك بويله جه درلو اويونلرله
 كيفلمك اوزره ، قونياقلىرى آتاركن قيزنازلى
 وعغزلى بر ادا ايله دوداقلىرى ده مزه كبي او كا

اوزاتيور ، بك افدى بويله جه بر ايكي ساعت
 اوييايوب اكلدئورق نهايت صيزيور ، وكنج
 قادين ، دها طومرضيسى كنج قيز ، يالكزجه
 يلك ييوب يالكزجه اوييور ايدى .
 كنج قيزك ايشك بويله اوله جننى بدايه تعين
 ايدمه مكله برابر كيمسه سز اولديني ايجون بو اختياريك
 وارمنه راضى اولديني بديسى ايدى . او طور ديدنى
 يرده بك راحتسز اولديني ، يكرى اوج ياشنه
 كلديكي حالده كوزلككنه رغماً كيمسه نك الماديقنى
 كوردديكي ايجون نه اولورسه اولسون زنگين بر
 قوجه به وارو . بر قوناغه خانم اولق ايسستديكي
 اكلاشيليور ايدى .
 چورچور مسئلهنى آرقداشلىرينه ايضاح ايتد .
 كدن صوكره :
 — اختياريك كنج قيزى يالكز مزه لك آلمش!
 فقط نه مزه ، نه مزه ، بيلور ميسكنز ؟ ...
 ديه اوني اوزون اوزون مدح ايتمشدى .
 واقعا بوتون محله خلقى ، ايكي اوج كونده بر

ياپارز ... حريفى طيشارى چيقاربر ، آتارز ...
بيله بيله بونى بوخالده براقه بيليرى يز ... محله نك
تاموسى وار ...

چورچور بوكا اعتراض ايتدى . اونه اولسه
كامل بكة كوچوكدن قاله برحرمت بيله بويايدى .
-- اك ايسى ، ديدى ، اك ايسى كيدوب
ايشى اولدينى كېي كامل بكة آكلاتمقدور ... نه اولسه
آرتق بوخاله راضى اولاماز ... طيهي قارى يي
دفع ايدر ، مزه چمكندن محروم قاليرسه ده آرتق
نه ياپلم ؟

بوفكر جملهسى طرفدن تصويب ايدلى .
فقط بو ايش ايجون اولنريك كنج اولدقلرتدن
كنديلرني صاحب صلاحيت بولاماديلر . براكيسى
كيدوب مسـئله ني ، امام افندى به آچديلر ، امام
افندى ايشده بر ياكلشاق اولماسى ايجون ايجه
تحقيق لازم اولدينى ، بر روايت اوزرينه بوبله
حركتلره جسارت ايدمه چكف سويلدى . فقط
حسنى بك كندى كوزيله كوردىكنى بين ايله

كنج قنيزى عربيه ايله بك اوغنه كيدر كن كوردور ،
هر كس حسنه وظر افتنه حيران اوليور ايدى .

بو صوك حوادتك تقانى ايله مهوت قالدش
آرقداشلرينه حسنى بك نهايت صورتى كه :

— اى بونى بز بوبله براقه چقى يز ... ؟
واقع اولان برسكوت تردد اوزرينه :
— جاننه يانديغ ، بارى ياپه چكسك ، محله به
دون كلن بر آدمه ياپه چكك ، بوراده بويومش ،
محله نك كرم وسردنى چكمش ، بورا دليقانلىسى
ايله ياپ به قاناتق ، دكلى اما ... ؟
هپسى كوزلرنده بر لمعه استهزا ايله تصديق
ايتدى .

اواننده برسى : — نه ياپملى ... ؟ ياپيله چق
شى كدى جكره باقار كې قارشيدن باقوب ايج
چكمكندن عبارت قاله چق ... ؟

برديكرى اورادن آتيدى : — اما ايتدك ها ...
اوده نچون ؟ بر آقشام قونانغ قوشاير ، بر باصقين

چقاردېنى باكتىدىن بر سىناره آلوب ماصه ده كى
كېرىتىلگىدىن چكديكى كېرىقى ياقه رقى سىناره سىنه
طوتدى .

بتون آرقداشلىرىنىك جانلىرى كوزلىرىندە، اوكا

باقيورلىرى ايدى .

الك صوكره آغىر آغىر: «حريف بىزى دقله دى»،

ديدى .

و آرقداشلىرىنىك كوزلىرىندەكى آتش حيرت
واستىفساره جواپا: - اوت ، دقله دى ... توكلېمى
جانم ، بوساكي قورد اختياراغتە باقلەدن اوينە بوينە
كنىچ بر قارى صوقارمى ... دىمك او اولدىن
حاضر لاشمىش ، بلەكە خبرى دە وار ايدى ... فقط
نە جىن اوغلى جىن حريف ... امىم كە دها بىزى
كورور كورمىز ايشى آكلادى ، و جىوابى
حاضر لادى ... مختار ائندىنىك سوزلىرىنى هېچ
استىغىنى بوزمەدن دىكلەدى دىكلەدى ... غايىت
صوغوق بر قانلە : «ياكلشلاق وار ، ياكلشلاق وار
اقدىم ... اوبىك نىم ايجون ، نىلە كوروشمىك ايجون ،

تامىن ايتدى . امام ، بونك اوزرىنە مختار ايله
ديگر اېكى اختيار محاملى بى چور چور حسنى بى
ترىقى ايدەرك اورب آقشام كامل بىكە كوندردى .

قەۋەدە مسئلە آرز چوقى مر كىسە شايع اولد .

يغىندىن نىجە بىى هېب مراقىلە بىكلە بىورلىرى ايدى .
كىمىسى كامل بىكلە هان او آندە قىزى چاغىر وب
بوغچە سىنى وىرەرك دفع ايدە جىكەنى ، كىمىسى اوزىك
بىلكە حىدېد بر آدم اولدىغىدىن بىخت ايدەرك فنا
وقە لارك زھورى محتمل اولدىغىنى سوبىلورى ايدى .
نەپىت ، يازم ساعى صوكرە هېت زھور ايتدى .
مەركىس اولنرە باقبور ، نە اولدىغىنە دائر برسوز ،
بر حركت بىكلە بىور ايدى .

مختار امامك ياننە كىتدى ، ديگر اختيار سىكوت

ايله بشقە برە چىكلەيدىلر .

سوز چور چورە قالمىدى . اوايسە كوشە دەكى
موقىنە اولطور دېنى وقت ، مەركىس مراقى قىلرە
قطرە امر جەسەنە طاقى ايجون بىلالتە چىدىن

«بم ایچون بر مزه لازم، سن بکا مزه نی ویرده باشقلرینه ایسترسهك ضیافت چك...» دیمشدر...
 حریفی اوغلی بدلامی که بو قدر جق شی ایچون قالقسون قاری نی دفع ایقسونده سوکره اولنجیه قدر قونیانی من سز یو اولامقه مجبور اولسون...
 باخصوص اوله ترفنده بر مزه... اوننی نصله بر کره اله کچیردی ...
 بونلری کامل بکک حسابنه سویله یورمش کبی ایدی . نهایت ، کندی طرفندن اولق اوزره ، طورینی دکیشدیردک ، آرقداشلرینک یوزینه مضحک برطور استفسار ایله باقه باقه آغیر آغیر :
 — فقط بر مزه ایچون ... سوزلرینی سویدلی .
 هب بردن کورلتیلی برقهقه ایله جواب ویردیلر .

کلیر ... ، دیدی . اوساعت کندینک قاچنی صیزیتمده اولدینی بیلمه یین وارمش کبی ...
 بو اثناده قارشیدن امام اقدی مختارک ایضاحاتی دیکله مش ، وحیرت صاقالی طوقه رقی ، چورچورک طرفه طوضری دوتمش ایدی . هپسی اوکا باقدیلر ، اووقت امام اقدی بو جواب اوزرینه کندیلرینه پایله جق برشی قالدینی کوستر بر حرکت اظهار ایتدی .
 چورچور ایسه ، او طرفه طوضری بروض تصدیق ایله جواب ویردی :
 — اوت ، اوت ، البته ... بر کره ایشی او کندی حمایسته آلدی یا ... آرتق نه اولسه ، نه پایسه قیش پاره ایتمز ... معلوم ...
 سوکره ، برآز یا واشجه سسه آرقداشلرینه دورنه دک دوام ایتدی :
 — حتی کیم بیله قیزه بو عقلی او کره تن ده بیلکه کندیسیدر ... اونک بو حیاته تحمل ایدمه چکنی او البته بیلوردی ... اوننی قاچیرماق ایچون

تہذیب

تهلکه

کوزلرنده بر رونق غرور ايله صولك دفعه بر
کره. دها آینه به عطف نظر ایتدی . کوردیکی
شکل وجود ، تروقی ، تناسی ، جاذبه و ظرافتیه
حقیقه شایان نظر بر هدیه عشق اوله بیایر ایدی .
بر ساعت نبری کنیدی بو هدیه ایچون حاضر لامش ،
سوسله مش ، تزیین و تمطیر ایتشدی . زیرا بو کون
ملاقات عشقه کیدیور ایدی .
اوج آیدنبری کنیدی مصر تمقیلبری ، مکرر
مکتوبلریله از طاح ایدن بر کنج ، نهایت بو کون ایچون
اوندن بروعد ملاقات آله یلمش ایدی . بو وعدی
ویردیکی وقت هیچ ده طوتمق فکر نده دکل ایدی .

صوك نظاره كندني بر دها معايه ايدوب
 ممنون اولدوقدن صوكره ، يانه معتمدى بر قادي
 آلوب آرابه اتلادى . آرابهده روحى مغشى
 برخويلى عشق وسعادت ايجنده سرمست ، وجودى
 شميدن آتئين ذوقلره تتره يور ايدى .
 اوكا ايلك سوز اولوق اوزره : « ايشته كلدم ،
 وسزكم ... ديه جكدى . و : « حياتمدن سزه
 بر ساعتجك ويره بيلسم بيله ، بوساعت بر ايديت
 دكزى ...؟ سوزنى تلالوه ايدم جكدى .

بوسوزى بر رومانده اوقومش ، وغايت
 يگنه شدى . اوده حياتلرئى رومانلرده كى ،
 سینه مالرده كى مجالس عشق و ذوقك تخیلات غراميله
 طولديرمش ، هر كونه كى محرر ميترك ، انكسار لرك
 سراتنى بو تخیلاتك مذهب بلوطاريله تلويه آشمش
 بو كونه كى كنج قاديئلردن ايدى . زوجى سكرز
 سنه لك بر حيات عائله نك ویردیكى لا قیدی ایله ،
 چو جوغنى آنى یاشنه كتیر نجهیه قدر موجد اولدیغی
 راحتسز لقلر ، اندیشه لر ، اوقوسز كجه لر ، فدا

فقط كون حلول ايدوبده ساعت تقرب ايتدكجه ،
 قلبنده آتئين بر ضربان حاصل اولمش ، تشنه نجسس
 روحى ايجون يك جاذب بر عيد انجذاب تشكيل
 ايدن بوفرصتى فوت ايتك يك يازيق اوله جغنى
 دوشونمكه باشلامش ، كنديسنده صوك بر حمله
 نماخته مدافعه عصمه چالشان حس ناموس ايله ،
 يكرنك وىي شوق حياتى ايجنده ممنوع هيجانلره
 تتره مك ايجون دلى اولان قاديئلنى وحشى بر مصارعده
 قوبولمش ايدى .

ابليس نهسايت غلبه ايديبور ، واونى او قدر
 مغفل ، او قدر جاذب و عدلره تسخير ايديبور دى كه ،
 تكرار واز كجه ملك ايجون همان بر آرابه اصهار لايه رق
 حاضر لائمه باشلامشدى .

حاضر لاندیغی مدتیجه ، اونی ، بو کون کیدوب
 مسمود ایدمجه کی دلی قانی بی دوشونیور ایدی .
 بو ، يك ابی کرر مه مکله برابر ، ظریف بولدیغی ،
 مکتوبلر نده درین بر حرارت ، ملتیب بر روح
 کشف ایتدیگی بر کنج ایدی .

اوصافش ، ساده - جانندن بزمنش اولدینی ایچون ، کیتدی که دریندن ذوق احتراصک غلغلیانه هر کوندها دوچار ضعف اولوب دهاز یاده قایه رق ، طوتمه مق امیدله ملاقات وعدینه ، ونهایت بوکون ، ایشته اوملاقاته کیتکه قدر دوشمش ایدی .

آراهده کیدر کن ، عمق موجودیتدن قاپاران بر درد ایله ، ایلك کناهه کیدن ناموسلی برقادین ترددی ایله صارصیلیمقدن خالی دکل ایدی . فقط ، مراق ، خواهش تحسس ، اشتیاق هیجان ، اونی دها زیاده ضبط ایدیور ایدی . ایش بودرجه به قدر کلش ایکن ، شمدی عودت محال ومدهش ایدی . صووک کونلرینی اوقدر تلون ایتش اولان هیجان . نلردن محروم قالوب ، رنگسز حیانتک ساده ، حسسز مشغولیتلرینه تکرار کومولکه مجبور اولوق ، بویله هر کون بر باشقه ذوق ضرور ایله قادیلغنی تییج ایدن مکتوبلره وداع ایتک ناصل ممکن اولور ایدی ؟

ایدیش اکلنجهلر ، وزیان اولمش کینچک نامنه بویوک بریلا اولوق اوزره تلقی ایدیور ایدی . بو عشق ظهور ایتدیکی وقت ، اوزون بر وظیفه

بروولک اعتیادی ایچنده ، حیانتده بویوک بر مشکلاتله یرلشه بیلمش ایدی . اولاک کیندنده قایت منتهکم اولان ضرور نفس ایچون بر بویوک تسلی اوله رق : « دینک کهن - حالاسویله بیلمورم ، شوق پیدا اولمش ، آلدینی مکتوبلرده کوردیکی التهاب ، اعصار واسترحام اونی بوضعیف نقطه سندن ضبط ایده رک ، رنگسز ، نشسته حیانتک یکیدن تهری امله برلشهرک اونی باواش منلوب ایتشدی .

اویله اولدینی حالده ده ، حیاتی بو قدر اشغال ایدوب نهایت بودرجه تسلیم اوله جغنی ایلك کونلرده هیج دوشوتمه شمدی ؛ نهایت نهایت ، بر مکتوب ویرمه کقدر بلکه راضی اولوب دها ایلرینه قطعاً جسارت ایدمه چکنی ظن ایدیور ایدی . فقط ، مکتوبلر توالی ، کونلر تماقب ایتدی که ، غیر وظیفه لرندن

اوقدر يابانجی اولديغنی حس ايتديكى آدمه می تسلیم
اولغه كلشدی ؟ ...

اوکا باقدجه، اونی کر چکدن، اوقدر ججهول،
اوقدر يابانجی بوليوردی که هيچ کورمه مش، هيچ
طانمامش اولديغنی کوريبور ایدی. کندی کندینه
حتی، بوکون بوآدم يرينه بر باشقه کنج مکتو-
بلری یازان بن ایدم ديه قارشيسنه چيسه ایدی،
سودیکم بودر ديه اوکامی تسلیم اوله-جغنی دوشونبور
ويونی پک بويوک برجانوارلق بوليور ایدی .

اوت، بو بويله فصل بر عشق ایدی ؟ انسان
سومک ايجون، کورملي، قوتوشملي، طانيشملي،
ييلشملي ایدی. وعشق انجق وبلک صو کره ظهور ایدم
ييليرايدی. حالبوکه، اوبو کون ايلک دفعه کوردیکی بر
آدمه شمدي وجوديني، معزز قاديلغنی تسلیم می
ایده جکدی ؟ ...

کندی، اوقدر وقتهدنبري اوقدر تعزیر
ايتديکی، او قدر مغرور اولديغنی حسنلرینی،
جاذبه لیرینی بويله نه اولديغنی بيلمديکی ججهول بر

خایر، نه اولورسه اوله حق، او مطلق بوسعاده
نائل اوله جقدی .

**

شمدي، اوج آدر چيلغين مکتوبلرله بربرلرينه
پرستش ایدن ايکی موجود، لرزان، پریشان،
بربرينک حضورنده ايديار. دلقاتلی ايلک رسميت
ايجنده، براز جدی، سوز سويله يور، وصباحدن
بری کندینی بکلرکن کچيرديکی حالت روحیه يی
ايضاح ايديبور ایدی .

وکنج قادين اونی دیکلرکن، کونلردن بری
بيک درلو تخيلات مستانه ايجنده تصور ايتديکی
ذوقلری، حاضر لادینی سوزلری شمدي پک اوزاق،
عادتا محال کوريبور ایدی. فصل، بتون بو
سوزلری او بويانجی، بوکاملا ججهول آدمه می
سوييله جک ایدی ؟ بتون او مکتوبلری بو هيچ
طانمدينی آدمه می يازمشدی ؟ ... حتی، حتی،
بوکون، بو اوکنده، سسنه، طورلرينه، نظرلرينه

نه يابه جقدى ؟ اونك نچمسنندن كندى قورتاره
بيارمىدى ؟

حكاكه بورايه كلنجه ، حسانه ايجه برودت
استلا ايتش ، و آرتق اونك كيندكه حرارتلشن
سوزلرني ايشتمه بور ايدى . قولقلرني بر
اوغولنى قاپلامش ، شمى آرتق قاطم بر
موجوديت منقدانه ايله اونى ، اوطني معاييه
ايدى بور ، اوطني ده ، اونى ده عادى ، دوشوك
بولور ايدى . يكرى سكر سنه لك معزز خزان
نسوتنى بو عادى او طه ده ، بو نصل اولديقندن بي خبر
اولدنى آده تسليم ايتك اوكا بوبوك بر جنابت
كورور نيور ايدى .

بو انا ده دلقانلى اونك سكوتندن انديشه يه
باشلا بور ، اونى تمهيج ايتك ايجون ، اياغه قالمش ،
ايك حسار تسز لاكله تقرب ايتك ايجون بهانه
آ اير كى ايدى .

• برنى سويله ميور سكر . . . ، ديدى .
كنج قادين ، دودا قله يه بر اشارت ايتدى ،

آدمه يي بخش و ايتار ايد جكدى ؟ . . . بو بوبوك
فدا كارلنى شايان بر صورتده ، او خزينه نره لايق
بر آدمه بذل ايتك دها مناسب اولماز ميدى ؟

اوساعته قدر او قدر مغرور اولدنى بو عشق ،
شمى نظر نده او قدر كوچولور ، او قدر عجز
وذات ايجنده ، مستحقر و سفيل بر حاله كليور
ايدى كه ، ارتق بو عشق دكل ، عادتا بر فحش اوله رق
كورور نيور ايدى .

بالكز ، او فاحشه لرك آلدنى پاره يه بدل ،
كنديسى مکتوب آلمدى . شمى ديمك كه ،
بو بوش اون مکتوب ايجون كندى تسليم ايد جكدى ؟

اونى شمى هيچ بيلمه بور ايدى ، بلكه
ياواش ياواش و صوكره دن اوكره نه جك ايدى .
فقط او روقه قدر ناموسى محو اولش ، وجودى
كيرلش اوليه جقمى ايدى ؟ او روقه ، بو آدمى ايجه
طانيدينى زمان ، شايد تادم اولوزسه ، بو آدم
توجه ، محبت ، عشقه غير لايق بر چاقين چقارسه ،

« سويله جاك برشي يوق كه... ديمك ايسته يورايدى .
شمدى اوندە بو جبار ، بدخوى بر آدم چيقار ،
كندى تەيد و اخافه ايله ضبط اتمكە قالقارسە
اندېشەسى پيدا اولمش ايدى .

امان ياربي، او بو سوسملىكە نصل دوشمش
ايدى ؟ هيچ طانيدىنى ، كيم اولدينى ، نصل ،
نە خالقتە بولدينى بيلمەدېكى بر آدمە نصل
قالقمش دە گلشدى ؛ اونك تمايلاتى ، اخلاقتى ،
حياتى نە ايله اوكرتمش ايدى ؛ يالان اولديغىنە، مرتب،
سوسلى ، ساختە بولديغىنە، كندى مکتوبلرله ده
امين اولدينى بر قاج يالانچى مکتوبلرله مى ...»

بويله شيلر سەلجە برابر ياشايان آدملر
اره سنده بيله او قدر كوچ ايدى كه ، حتى سىكز
سەلك قوجەسى بيله بعضاً طانيدىغى كورمى
ايدى ؟

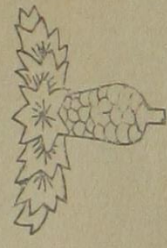
كندىنى بو يوك ، زنكېن ، محتم بر عشقه
ويريورم طن ايدركن ، ديمك كه الك عادى بر
فحشە تابع اوليور ايدى . او، ارلك، اكلنمك،

ذوق بولق ايجون بر قادين آرامش ، كندىنى
بولش ايدى . زيرا اوده سوميور ايدى ، وزير
بوشرط داخنده سوه من ايدى ، طانيدن سومك
تمكن دكل ايدى . ديمك كه او ، عادتاً تا مين ذوق
ايجون بر فحشە خانە كيدن بر ارلك ايدى . كندىسى
بو عادى دعوتە تابع اوله جق ، بوملوث ديشلىكى
قبول ايدە جكميدى ؟... بوتون بو محاكە لر دن
صوكره ، انك نهايت ، ضرورى بويله درين بر
صورتە مجروح اولنجه ، بورادن قاجوب تور بولق
اونك ايجون متحكم بر امل اولدى .

سيلي كندى قالقدى . دليقانى آتياهرق :
« نە اوليور سىكز ؟ ، ديدى . كنج قادين ، اونك
حتى بر تمانه بيله معروض قاله دن چيقوب كيتك
ايجون دلى اوليور ايدى . اوكا يرنده طورمى
ايجون ايله اشارت ايدە رك : « كيديورم ... »
ديدى .

دليقانى مهور ، مجروح ، سبب صوريور ،
شكايت ايديور ، بر افقه جغنى اشراب ايديور ايدى .

تابع اوله نك ضرورلرندن درين بر خشيتله
تتره بوردي .

قطي ، مهيب برسلاه ، برشران هيچان اينجه :
، قابل دكل ... يوق ، يوق ... ممكن دكل ...
سوزلريني سويله رك قيويه توجه ايتدي . ودليقائلي ن
اورلش كي ، جامد و متعجب بر اقه رق كنديني
صوفيه اتدي ، اورادن ، قارشيني اولطه ده منتظر
طوران ريفقه سنه اشارت ايدرك ، سوناغه
فبرلادي .

* *

كيجه ، ايشندن عودت ايدن قوجه سنك
حضورنده ، اونك هيچ برشي اولما . كي طبيعي
سوزلرينه هر كونه كي طورلرينه با تهرق كنديكندينه :
، امان ياربي ، دييور ايدى . امان ياربي ، اونك
حضورنده ، نصل بولنه جقدم ؟ نه بويوك برتهلككدن
قور تولدم . «

شمدي قور تولديني تهلكه كي بوتون نجاغيتله
كورده رك ، بردها بويله بادره له دوشمه مكه يمين
ايديور ، بو شرطلار داخلند . بويله احتياجلره

زهر لرم

زهرارم

پازار . ساعت اونبر . واپور بوپوكدوره دن
قالقدي . بزم طرابيه اسكله سي ننه دن عودت
ايدن خقله قنجا خنج . نظر دقني جاب ايدجك
برقاچ حسن . بالخاصه دها بوقيش قيصه فستاتي
ترك ايتش مادموازل ما ... به توجه ايتدم . بتون
طراوت ، بتون تازلك . بوكنج تزه اويله نارين
براندام ، خطوط و ... اويله رقت ، ابري
كوزلرند . او قدر صفوت واركة ، زنكندكي
سازلق قرال ، محتم صاچلك كولككسند . اويله
ليني برافاده آليوركة برنفسله ياره لانه يايير برصو
چچكنه ، ساقك اوستنده صويك هيجانلرند .

او قادیان با خود او قتر ... فقط او قدر خراب
 بر چهره که ، او قتر دیه میه جکم . بویا به کلدیکم
 بر بیچق سنه در ، قیش یاز هر کون یکی کوبدن
 بویو کدره به طوغری کیدوب اقساملری بینه بویله
 یورویو رکه عودت ایدن بو خدمتچی قادین ...
 بو ذاتا هر اقسام نتر همک هیولای المی ، طراییه
 ریختملرینک هیولای قتر و ماتمی اولان قادین ،
 آم بیسه کتر ، بونک یورویوشنده کی ادای نالانی ،
 ایله له مک ، دائما ایله له مک ایچون جمله قرارچی ،
 یورغونقله زبون مصارعسفی بیاسه کتر یاربم !
 بونده نصل بر افاده تحمل ، بتون اطوارنده نصل
 بر افاده تمب و خرابی ، اطرافندن اقان بو ترو تلو رارسنده
 نصل کور میه رکه ، باقیه رق ، حتی یاشامه رق ،
 بر یورویوشی ، طور میه رق ، دیکنیمه رکه ، طورینه
 خال کیر میه رکه نصل آغلایان ، نصل ایگله یین بر
 یورویوشی وارد بونی کورسه کتر ! ...

اسکله به قدر کلنجه ، اورانک صر به لرله ، خاقله
 قایتمش بوندن کچمه نک قابل اولدیغنی کوره رکه ،

صانان معصوم ، رقیق بر نیلوفره بکزه تیرم .
 یاننده کوجوک قتر قرداشله آق صاحبی مر بیه سی
 واره برده او قومشورلری تک کوزاکلی کوسترشچی
 حریف صیریتوب طوریور . هپ کلوب کچن
 زنگین صر به لرده سلامر دالنه لانیور ؛ بمضاری
 توقف ایدیه رکه روسیه دن یکی عودت ایدن ماده وازانک
 بونسو اولرله الی صیقوردر .

وایور تقریب ایدیور . فقط او قدر غلبه لک که ،
 اسکله ده بگله شن خاقده : « بز زه به صیغه چغز ؟ »
 اندیشه سؤالی حاصل اولدی . هر کسده او قدر
 تهالک ، قادیانلرده اویله بر بوی تلاش وار که ،
 بو ذوق هوای نسیمسی ایچنده ، بوالیق نام اقسام ،
 بوغازک مخمور لوجه لرینه ، رنکارک صورلدن ،
 هوالردن ، قیرلردن انعکاس ایدیه رکه تتره شن
 التاملرینه قارشلی انسانه بر ذوق حیات شکرانی
 کلور .

بردن کوزم سفار تخانه لرک ریختمه ده قویو بینه
 البسه سی ، قویو مائی اوکلکیه کلن قادینه ایلشدی ،

صیقلدی، قولنده کی بوغچه سی نه یایه جغنی بیلمه دی؛
 اوغراشهرق ، یول آچهرق ایلمله مکه چالیشدی؛
 اوزمان ، آهای کنج قیز ، آهای رقیق وممصوم
 نیلوفر ، اوزمان سنک اوکا باقدیدیکی ، و کوزلر لده
 بر معنای استهزانک ، دوداقلر کده بررنک استهضارک
 کولدیکی کوردم .

استهضار ، پکی ... بونده ذاتاً حقیرلکدن
 باشقه برشی یوقدی . فقط سن ظالمانه کولوردرک!
 یکی کویده بکله تدییک عربیه که کیتیمک ایچون بلسه دکنز
 تیزی اولسون دیه واپوره بیزکن ، او هر کون
 بیکلرجه مشقته سورورکلندی بو قانلی یور
 اولور ، آج قالمق ، آجاقدن اولمه مک ایچون ،
 سورورکله نیور ایدی .

و سن اوکا کولوردرک ! سنک کوپکلرک
 بییه جکی شیرلی بیه بیلیمک ایچون بازار کونی بیله
 چالشمقدن عودت ایدن بو قادینه سن کولوردرک ...
 بیچون کوزلک اییلک دکادر یاربم ؟ بیچون ...؟
 آه بتون حیران اولدیغم لطافت و رقتکله برابر

بیل که ، جاهل اولماسیدک ، سکا سفیل دیردم .
 جاهل اولماسیدک ، سنی اوکا کولدیرون او تروتک
 بو قدر مبدول و بیوک اولق ایچون کیم
 بیلر فصل حقسنز قلرک محصولی اولدیفتدن
 غافل اولماسیدک ... زیرا سن بیلنسک که ،
 سن ، بیاض و پاک بر نیلوفر ، سن بیلنسک که ،
 بلکه بو اقسام بویله سورورکلن بر سفیلک حقی
 بیورسک .

فقط شمدی سکا دکل ، سنی اوکا کولدیرن ،
 اوچامورلر ایچنده شیشمش ایقلری ، اولش
 دیزلری ، ایکله ی قلیله بیتاب رسی سورور
 نورکن اونک حقیله سنی هر بلره ، واپورلره
 بیدیروب کولدیرن انسانلره لغت اولسون !...
 *
 *

اوراده دها زیاده طوره مادم . اوقدر مدت
 سوزیکم بو کنج قیزه دارغین ، انسانیه طارغین ،
 کندمه طارغیندم . کلن کچن هر بلره اره سننده
 ازبله چک قدر سرسم بوروین بو قادینک اره سنندن

کیدرکن دوشونبوردم که بو واپوره بین خلق
 بوکون فضله اسراف ایتدکلری پاره لر بو قادینه
 ویرلسهیدی بتون عالمه سی نهایتاره قدر سرته
 ایده ییلوردی . او اوکده صرععلی یورویشیه ،
 بر طرفه اکیلمش باشیه ، طوبوق ضررلهزلدن
 موزور بر حرکت آلان اتکلرک رقصیه یورویوردی .
 یول پک غلبه ایددی . سامه رپاله سگ اوکنه
 کلدیکنم زمان بوکون بوراده کی از دخامه باقرق
 حیرت ایتدم . ایچرده او طورده ایچون بوش
 برتک ماصه قالمشدی . باغچیک اوکی هپ قوناق
 هر به لر یله قایامشدی . دکرده کی کرا صاندالری
 ایکی اوج چفته مکلف فایقلرک ماهون صاندالری
 آرد سنده غائب اولیور ایدی . کلن کچن آرابه لر دن
 یولدن کچمک کوچ ، عارنا غیر ممکن بر حاله
 کلشدی . هر کس ریختیم اوزرینه صیقشمشدی .
 بونلر اورالریک برلی اهاالیسی ، بوکون بازار تنزه نه
 چیقمش جوار روم اهاالیسی ایدی . بو آدم لر له
 آرابه لر ده کی خلقک ضروری ، غیر اختیاری

مقایسه سی بنی هپ آجی فکر لره سوق ایدیوردی .
 کیده کمال نشئه ایله حاضر لانتوب اکلنک
 اوزره چیقدیغ حالده کونک محرو و جبا اولدیغی
 کور یوردم . باشقه کونلر بتون بو تفصیلات بکا
 هر کسک حیاتی کوزلشیدیرمک ، مسعو ووردوق
 کچیرمک ایچون ایدیلن فداکارقلری سودیرر ،
 حیاتی خوش کچیرمک ایچون هر شینک یالیش
 اولدیغنه بتون ایدرکن ، کوزمک اوکنده اختلاجلی
 خطوله لر له یوروین بو سفیل قدین ، صاغه صوله
 دالنین ، سونمش ، فحیح نظر لر له باقرق ایلر له مک
 چالیشان بو بدبخت بنی هپ آجی دوشونمکه
 سوق ایدیور ایدی .
 « اوت ، بونلر هپ ایدر ، دیوردم ؛ بو
 کوزل فانه زیری بی چالان اورک ستره ، سباب
 استراحتک مه بیله فوقنده اولدیغی بونفیس
 اوتل ، بو محتم آرابه لر ، بو قهرمان بارکیورلر ،
 یالیزلی فایقلر ، هپ ، هپ ایدر ؛ هر شینگی
 دوشونمشکنر ، فقط هپج حقلی برسبب اوله برق

